

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PA-3009

[Total No. of Pages : 1

[5962]-1005

M.A. (Part - II)

MARATHI (मराठी)

CC-9(4) : प्रसार माध्यमांसाठी लेखन कौशल्ये : भाग - 1
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (30401)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) प्रसारमाध्यमांची संकल्पना व स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) मुद्रित माध्यमांतील विविध लेखनबंधांची माहिती द्या.

प्र.2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) 'वृत्तलेख' संकल्पना व स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) जाहिरात म्हणजे काय? ते सांगून जाहिरातीचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये विशद करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) आकाशवाणीवरील कार्यक्रमांचे प्रकार व स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) आकाशवाणीवरील जाहिरातीचे स्वरूप सांगून 'गोवर लस' या विषयावर 'जाहिरात संहिता' लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) दृक-श्राव्य माध्यमाची व्याख्या सांगून स्वरूप व वैशिष्ट्ये विशद करा.
ब) दूरदर्शनचे प्रेक्षक वर्गानुसार कार्यक्रम प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. [10]

- अ) स्तंभलेख
ब) नभोनाट्य
क) बातमीतील सहा - 'क' कार
ड) दृकश्राव्य माध्यमाचे महत्त्व

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3010

[Total No. of Pages : 1

[5962]-1006

M.A. (Part-II)

MARATHI (मराठी)

साहित्य समीक्षा

CC-10(4) : अभ्यासपत्रिका क्र.6

(2019 Credit Pattern) (Semester - III) (30402)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) समीक्षा म्हणजे काय ते सांगून समीक्षेची उद्दिष्टे स्पष्ट करा. [10]

किंवा

वाङ्मयीन मूल्ये व जीवनमूल्ये यांचा परस्पर संबंध स्पष्ट करा.

प्र.2) समाजशास्त्रीय समीक्षा पद्धतीचे स्वरूप व महत्त्व स्पष्ट करा. [10]

किंवा

चरित्रात्मक समीक्षा पद्धतीचे स्वरूप व महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.3) स्त्रीवादी समीक्षा सिद्धांताचा आढावा घ्या. [10]

किंवा

उत्तर आधुनिकता समीक्षा सिद्धांताचा परिचय करून द्या.

प्र.4) इ.स. 1946 ते इ.स. 1975 या कालखंडातील प्रमुख समीक्षकांच्या कार्याचा आढावा घ्या. [10]

किंवा

इ.स. 1921 ते इ.स. 1975 या कालखंडातील समीक्षेची वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.5) कोणत्याही दोनवर टीपा लिहा. [10]

- अ) कालखंडाची समीक्षा
ब) आस्वादक समीक्षा
क) नव-इतिहासवाद
ड) वा.ल. कुलकर्णी

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3011

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1007

M.A. (Part - II)

मराठी (MARATHI)

CC - 11 : नेमलेल्या मध्ययुगीन साहित्यकृतींचा अभ्यास – भाग : 1
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (30403)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) संत ज्ञानेश्वरांविषयी सविस्तर माहिती द्या. [10]

किंवा

संत ज्ञानेश्वरांच्या हरिपाठाच्या अभंगांतील 15 ते 20 या अभंगांची सविस्तर परिचय करून द्या.

प्रश्न 2) रघुनाथ पंडित यांच्या 'दमयंती स्वयंवर' या काव्यग्रंथांचे वेगळेपण विशद करा. [10]

किंवा

'रघुनाथ पंडित' लिखित ग्रंथसंपदेचा परिचय करून द्या.

प्रश्न 3) 'स्मृतिस्थळ' ग्रंथातून व्यक्त होणारे महानुभावीय तत्त्वज्ञान उदाहरणातून व्यक्त करा. [10]

किंवा

'स्मृतिस्थळ' या ग्रंथाचे महत्त्व विशद करा.

प्रश्न 4) रघुनाथ पंडित लिखित 'दमयंती स्वयंवर' या काव्यग्रंथातील भाषासौंदर्याचे वेगळेपण स्पष्ट करा. [10]

किंवा

ज्ञानदेवांचा कालखंड या विषयीची विविध मते स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्रश्न 5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[10]

- अ) हरिपाठ
- ब) स्मृति स्थळाची भाषाशैली.
- क) दमयंती स्वयंवराचे आशय सौंदर्य.
- ड) ज्ञानेश्वरकालीन समाजजीवन.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3567

[Total No. of Pages : 1

[5962]-1008

M.A. - II

MARATHI (मराठी)

नेमलेल्या अर्वाचीन साहित्यकृतींचा अभ्यास भाग - 1

अभ्यासपत्रिका क्र. : CC11

(2019 Pattern) (Semester - III) (30404)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) स्त्री-पुरुष तुलना निबंधाचे विशेष लिहा.

किंवा

ताराबाई शिंदे यांनी स्त्री शिक्षणासंबंधी मांडलेल्या मताचा तुमच्या शब्दात परामर्श घ्या.

प्र.2) 'शेटजी प्रताप' खंडकाव्याचे स्वरूप विशद करा.

किंवा

'शेटजी प्रताप' खंडकाव्याचे भाषिक विशेष स्पष्ट करा.

प्र.3) 'शोभायात्रा' हे नाटक इतर मराठी नाटकाहून वेगळे आहे, स्पष्ट करा.

किंवा

'शोभायात्रा' नाटकातील दहशतीचे स्वरूप विशद करा.

प्र.4) 'स्त्रियांच्या दुःखाचे मूळ अज्ञानात आहे' असे ताराबाई शिंदे यांना का वाटले?

किंवा

'शेटजी प्रताप' खंडकाव्याचे कथानक तुमच्या शब्दात लिहा.

प्र.5) कोणत्याही दोहोवर टिपा लिहा.

- अ) इंग्रज सरकार बद्दल ताराबाई शिंदे यांचे मत
ब) दीनमित्रचे स्वरूप
क) शोभायात्रा : जन्मकथा
ड) शोभायात्रा नाटकातील गांधीजींची व्यक्तिरेखा

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3012

[Total No. of Pages : 1

[5962]-1009

M.A. (Part - II)

MARATHI (मराठी) (ऐच्छिक)

CBOP - 12 : लोकसाहित्याची मूलतत्त्वे आणि मराठी लोकसाहित्य : भाग - I
(2019 Pattern) (Semester - III) (CBCS) (30405)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) अ) लोकसाहित्याच्या भारतीय व पाश्चात्य अभ्यासकांनी केलेल्या व्याख्यांच्या आधाराने लोकसाहित्याची गुणवैशिष्ट्ये सांगा. [10]

किंवा

ब) 'लोक' व 'साहित्य' या पदांचे लोकसाहित्य संदर्भात अवलोकन करा.

प्र.2) अ) लोकसाहित्याच्या प्रयोजनांचा विस्तृत आढावा घ्या. [10]

किंवा

ब) लोकसाहित्याच्या उत्पत्तीविषयक मतमतांतरांचा आढावा घ्या.

प्र.3) अ) लोकसाहित्याचे सामाजिक व सांस्कृतिक अनुबंध सविस्तर लिहा. [10]

किंवा

ब) लोकसाहित्याचे प्रादेशिक सामाजिक आणि सांस्कृतिक विशेष सांगा.

प्र.4) अ) लोकसाहित्य आणि लोकजीवन यांचा संबंध स्पष्ट करा. [10]

किंवा

ब) लोकसाहित्याच्या अभ्यासाच्या विविध संप्रदायांचा आढावा घ्या.

प्र.5) कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा. [10]

अ) लोकसाहित्यातील लोकसमजुती.

ब) लोकसाहित्य आणि जीवनव्यवहार.

क) लोकसाहित्याचे जागतिक अभ्यासक्षेत्र.

ड) लोकसाहित्य आणि उखाणे, म्हणी, वाक्प्रचार.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3013

[Total No. of Pages : 1

[5962]-1010

M.A. (Part - II)

MARATHI (मराठी) (Optional)

ii) सौंदर्यशास्त्र : भाग - 1

अभ्यासपत्रिका क्र. 8 (ऐच्छिक)

(2019 Credit Pattern) (Semester - III) (30405) (श्रेयांक पद्धती)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) सौंदर्यशास्त्र व विज्ञान यांच्यातील फरक स्पष्ट करा.

किंवा

‘सौंदर्यशास्त्रात उपपत्ति निरपेक्ष वस्तुस्थितीचा अभाव असतो’ कसे ते लिहा.

प्र.2) सौंदर्यविधान संकल्पनेची तार्किक वैशिष्ट्ये लिहा.

किंवा

सौंदर्यशास्त्रातील अनन्यसाधारणत्वचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.3) सौंदर्य सिद्धांतातील आविष्कारवादाचे महत्त्व नोंदवा.

किंवा

भावनात्मकतेचे समीक्षेच्या संदर्भातील विविध अर्थ नोंदवा.

प्र.4) सौंदर्यानुभवातील तटस्थता कशी असते ते लिहा.

किंवा

सौंदर्यानुभवाची स्वायत्तता सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्र.5) कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा.

- अ) निसर्गातील सौंदर्य
ब) सौंदर्यानुभवातील वैश्विकता
क) ज्ञानशक्तीचे मुक्तमेलन
ड) सह-अनुभूतीचा सिद्धांत

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3014

[Total No. of Pages : 1

[5962]-1011

M.A. (Part - II)

MARATHI (मराठी) (ऐच्छिक)

CBOP-12 : लेखनविद्या आणि निबंधलेखन भाग - 1
(2019 Pattern) (Semester - III) (30407)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) मानवी जीवन व्यवहारात भाषेचे महत्त्व आणि कार्य स्पष्ट करा.

किंवा

भाषा एक सामाजिक संस्था याबद्दल सविस्तर चर्चा करा.

प्र.2) संवादाची भाषा आणि लेखनाची भाषा यातील साम्यभेद स्पष्ट करा.

किंवा

लेखनासाठी लिपीची गरज असते ते सांगून लिपीचे महत्त्व विशद करा.

प्र.3) मराठीतील चरित्र आणि आत्मचरित्र लेखनाचा थोडक्यात परामर्श घ्या.

किंवा

कथा आणि कादंबरी या वाङ्मय प्रकारांची लेखन वैशिष्ट्ये लिहा.

प्र.4) निबंधाचे स्वरूप स्पष्ट करून निबंधाचे प्रकार कोणते ते लिहा.

किंवा

निबंध लेखनासाठी आवश्यक कौशल्यांचा सविस्तर आढवा घ्या.

प्र.5) पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा.

- अ) बोली भाषा आणि लिखित भाषा
ब) ललित लेखनाची भाषा शैली
क) शास्त्रीय लेखन स्वरूप
ड) भाषिकसंवाद: उद्दिष्टे

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3015

[Total No. of Pages : 1

[5962]-1012

M.A. (Part - II)

MARATHI (मराठी)

**CBOP-12 : मराठीतील वैचारिक साहित्य
(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (30408)**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) वैचारिक साहित्याची शैली वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [10]

किंवा

ललित साहित्य व वैचारिक साहित्य यांतील फरक स्पष्ट करा.

प्र.2) वैचारिक साहित्यातील सर्जनशीलता सोदाहरण स्पष्ट करा. [10]

किंवा

अर्वाचीन मराठी वैचारिक साहित्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.3) मराठीतील वैचारिक साहित्याच्या विकासातील नियकालिकांचे योगदान सविस्तर लिहा. [10]

किंवा

मराठी वैचारिक साहित्यातील गद्यलेखनातील परंपरा सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्र.4) इ.स. 1818 ते इ.स. 1875 या कालखंडातील प्रमुख विचारवंतांचे योगदान विशद करा. [10]

किंवा

इ.स. 1875 ते इ.स. 1920 या कालखंडातील वैचारिक वाङ्मयाची वाटचाल विशद करा.

प्र.5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [10]

- अ) लोकहितवादी
ब) साहित्याचे स्वरूप
क) वैचारिक साहित्य संकल्पना
ड) वैचारिक साहित्य प्रयोजने

[5962]-1013

M.A. (Part-II)

MARATHI (मराठी)

साहित्य सर्जन आणि उपयोजन : भाग - 1

(2019 Pattern) (Semester - III) (30409)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
2) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहेत.

प्रश्न 1) ललित साहित्यातील अनुभवाची वैशिष्ट्ये कोणती ते लिहा.

किंवा

साहित्यातून व्यक्त होणाऱ्या अनुभवामध्ये विशिष्टता आणि विश्वात्मकता व्यक्त होते हे विधान स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) कादंबरी या साहित्यप्रकाराचे महत्त्व स्पष्ट करा.

किंवा

कवितेतील अनुभव आणि कवितेची भाषा यांचा सहसंबंध स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) साहित्यकृतीचा आस्वाद ही वाचकाने केलेली नवनिर्मिती असते काय? कसे ते लिहा.

किंवा

साहित्यकृतीतील जीवनदर्शनावर कालखंडाचा परिणाम कसा होतो ते लिहा.

प्रश्न 4) ललितसाहित्याच्या निर्मितीमध्ये साहित्यप्रकाराची जाणीव असणे आवश्यक असते काय? स्पष्ट करा.

किंवा

‘स्वैरनिर्मिती करणे हे आव्हान असते’ या विधानाचा परामर्श घ्या.

प्रश्न 5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

- अ) शब्द आणि अर्थ यांचे सहितत्व म्हणजे काय
- ब) लघुकथा
- क) साहित्यकृतीतील वास्तव जीवन
- ड) समकालीन परिस्थिती व साहित्य निर्मिती

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3568

[Total No. of Pages : 3

[5962]-1014

M.A. (Part-II)

HINDI (हिंदी)

प्रश्नपत्र – 9 : आधुनिक काव्य (आदर्शवादी, छायावादी तथा
अन्य काव्य)

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (30501)

- पाठ्यपुस्तके : 1) साकेत (नवम् सर्ग) – मैथिलीशरण गुप्त
2) कामायनी (लज्जा सर्ग) – जयशंकर प्रसाद
3) काव्य प्रसून-संपादक, हिंदी अध्ययन मंडल

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

सूचनाएँ :- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक है।

प्रश्न 1) साकेत में कवि ने उर्मिला की विरह दशा का अत्यंत मार्मिक चित्रण किया है – समझाइए ।

अथवा

‘साकेत’ महाकाव्य का उद्देश्य लिखिए ।

प्रश्न 2) कामायनी में वर्णित लज्जा और श्रद्धा संवाद का काव्य सौंदर्य को स्पष्ट कीजिए ।

अथवा

कामायनी महाकाव्य का ‘लज्जा सर्ग’ काव्य की दृष्टि से सबसे महत्वपूर्ण है – विशद कीजिए ।

प्रश्न 3) ‘बीन भी हूँ मैं तुम्हारी रागिनी भी हूँ’ कविता में कोमल भावों की अनुभूति अभिव्यक्त हुई है – समझाइए ।

अथवा

‘अंधरे में बुद्ध’ कविता अध्यात्मक के रहस्यवादी चिंतन उजागर करती है – स्पष्ट कीजिए ।

P.T.O.

प्रश्न 4) 'भारत की आरती' कविता भारत देश की महानता दर्शाती है – स्पष्ट कीजिए ।

अथवा

'मोचीराम' कविता की प्रासंगिकता को लिखिए ।

प्रश्न 5) निम्नलिखित में से किन्हीं दस बहुविकल्पीय प्रश्नों का सही विकल्प चुनकर उत्तर लिखिए ।

- i) हे उर्मिल! तेरा समस्त जीवन के कारण व्यर्थ एवं विफल रहा, उसमें स्मरस अंश दृष्टिगत न हुआ अर्थात् मधुर मिलन न हो सका।
- क) प्रिय – वियोग ख) भौतिक अध्यात्म
ग) लोक – लीला घ) अश्रुओं
- ii) साकेत के नवम् सर्ग में के विरह पीड़ा को व्यक्त किया है ।
- क) सीता ख) प्रभू श्रीराम
ग) उर्मिला घ) जानकी
- iii) साकेत में के लक्षणों की स्पष्ट झलक दिखाई देती है ।
- क) दर्शन जीवन ख) चित्रकुट महिमा
ग) राम की शक्ति पूजा घ) गीतिकाव्य
- iv) कामायनी में कुल सर्ग है।
- क) 10 ख) 12
ग) 15 घ) 17
- v) कामायनी महाकाव्य में रस का प्रयोग हुआ है ।
- क) शांत, श्रृंगार और वीर ख) करुण, वीभत्स और शांत
ग) वीर हास्य और करुण घ) करुण, शांत और रौद्र
- vi) कामायनी का सबसे बड़ा सर्ग है ।
- क) चिंता ख) आनंद
ग) लज्जा घ) ईडा
- vii) की कविताओं में आदिवासी जीवन के बहू आयामों को देखा जा सकता है ।
- क) श्रद्धा बागबानी ख) ललिता चौहान
ग) निर्मल पुतुल घ) सोहनी

- viii) कूडा बिनते बच्चे कविता की कवियित्री है।
क) अनामिका	ख) महादेवी वर्मा
ग) गगन गिल	घ) अर्चना परिहार
- ix) कवियित्री को वह औरत जाते हुए मिली थी।
क) जबलपुर	ख) चंद्रपुर
ग) गोरखपुर	घ) छोटा नागपुर
- x) 'बात बोलेगी' यह कविता के पक्ष में खड़ी है ।
क) महंगाई	ख) कारोबारी
ग) सच्चाई	घ) देशभक्ति
- xi) 'एक पीली शाम' विधा है ।
क) कहानी	ख) कविता
ग) संस्मरण	घ) डायरी
- xii) रोटी के साथ खिलवाड करने वाला आदमी भी है ।
क) पहला आदमी	ख) दूसरा आदमी
ग) तीसरा आदमी	घ) इनमें से नहीं

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3016

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1015

M.A. (Part - II)

HINDI (हिन्दी)

भाषा विज्ञान

पाठ्यचर्या : 10 - भाषाविज्ञान

(2019 Pattern) (Semester - III) (30502)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक हैं।

प्र.1) भाषाविज्ञान का स्वरूप एवं व्याप्ति को विस्तार से लिखिए। [10]

अथवा

तुलनात्मक भाषाविज्ञान का विस्तार से परिचय दीजिए।

प्र.2) स्वन की परिभाषा बताते हुए स्वन परिवर्तन के कारणों पर प्रकाश डालिए। [10]

अथवा

स्वर और व्यंजन का अंतर स्पष्ट करते हुए व्यंजन वर्गीकरण प्रस्तुत कीजिए।

प्र.3) रूपिम की परिभाषा और स्वरूप को विशद कीजिए। [10]

अथवा

पद बंध का स्वरूप स्पष्ट करते हुए पदबंध के भेदों पर प्रकाश डालिए।

प्र.4) वाक्य की परिभाषा देते हुए वाक्य विश्लेषण को समझाइए। [10]

अथवा

अर्थ परिवर्तन की दिशाओं का विवेचन कीजिए।

P.T.O.

प्र.5) निम्नलिखित बहुविकल्पीय प्रश्नों में से किन्हीं दस प्रश्नों के सही विकल्प का चयन कीजिए। [10]

- i) विचारों और भावों को दूसरों तक पहुँचाने का माध्यम है।
अ) ध्वनि ब) शब्द
क) व्याकरण ड) भाषा
- ii) भाषा की लघुत्तम सार्थक इकाई क्या है?
अ) रूपिम ब) स्वनिम
क) ध्वनि ड) शब्द
- iii) ध्वनि का निर्माण से होता है।
अ) वाक्य ब) रूप
क) शब्द ड) वागेंद्रिय
- iv) भाषाओं के विविध अंगों का अध्ययन किस विज्ञान के अंतर्गत किया जाता है?
अ) जीव विज्ञान ब) सामाजिक विज्ञान
क) भाषाविज्ञान ड) राजनीति विज्ञान
- v) किसी भाषिक इकाई को ग्रहण करने पर जो मानसिक प्रतीति होती है, उसे क्या कहते हैं?
अ) ध्वनि ब) वाक्य
क) अर्थ ड) रूप
- vi) अन्विति किसे कहते हैं?
अ) व्याकरणिक एकरूपता ब) मानसिक स्थिति
क) पदों का संयोजन ड) समीपता
- vii) निम्नांकित में से प्रकम्पी स्वन कौन-सा है?
अ) र ब) क
क) य ड) व
- viii) 'अर्थ शब्द की आंतरिक शक्ति का नाम है' यह किस विद्वान का मत है?
अ) महर्षि पतंजलि ब) ग्रियर्सन
क) हरदेव बाहरी ड) देवेन्द्रनाथ शर्मा
- ix) भाषा की आत्मा निम्नांकित में से किसे माना जाता है?
अ) वाक्य ब) अर्थ
क) व्याकरण ड) शब्द
- x) प्रयोग के आधार पर रूपिम के कितने भेद होते हैं?
अ) दो ब) तीन
क) चार ड) पाँच
- xi) भाषाविज्ञान के अध्ययन की किस दिशा में भाषाओं का कालखंडानुसार अध्ययन किया जाता है?
अ) ऐतिहासिक ब) तुलनात्मक
क) वर्णनात्मक ड) व्याकरणिक
- xii) रूपिम को अंग्रेजी में क्या कहते हैं?
अ) Morpheme ब) Morology
क) Manuscript ड) Morphology

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3017

[Total No. of Pages : 3

[5962]-1016

M.A. (Part - II)

HINDI (हिंदी)

तृतीय अयन पाठ्यचर्या – 11 हिंदी साहित्य का इतिहास
(आदिकाल, भक्तिकाल, रीतिकाल)

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (30503)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

सूचनाएँ :

- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
- 2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक हैं।

-
- प्रश्न 1)** हिंदी साहित्येतिहास दर्शन को स्पष्ट कीजिए। [10]
अथवा
हिंदी साहित्येतिहास का कालविभाजन और नामकरण स्पष्ट कीजिए।
- प्रश्न 2)** 'रासो' साहित्य की विशेषताएँ लिखिए। [10]
अथवा
अमीर खुसरो का परिचय देते हुए उनके साहित्यिक योगदान को स्पष्ट कीजिए।
- प्रश्न 3)** निर्गुण काव्यधारा की विशेषताएँ लिखिए। [10]
अथवा
सूरदास का परिचय देते हुए उनके साहित्य पर प्रकाश डालिए।
- प्रश्न 4)** रीतिकाल की प्रमुख प्रवृत्तियों को स्पष्ट कीजिए। [10]
अथवा
रीतिकाल की सामाजिक – सांस्कृतिक पृष्ठभूमि को स्पष्ट कीजिए।

P.T.O.

प्रश्न 5) निम्नलिखित में से किन्हीं दस बहुविकल्पीय प्रश्नों के सही उत्तर लिखिए ।

[10]

- i) हिंदी साहित्य का इतिहास लिखने का प्रथम प्रयास किसने किया?
अ) आ. रामचंद्र शुक्ल
इ) मिश्र बंधु
आ) गार्सा - द - तासी
ई) डॉ. नगेंद्र
- ii) 'दि मॉडर्न वर्नाक्यूलर लिटरेचर ऑफ इंडिया' किसका ग्रंथ है?
अ) जॉर्ज ग्रियर्सन
इ) एडविन ग्रीब्ज
आ) गार्सा - द - तासी
ई) एफ. ई. के
- iii) हिंदी साहित्य के इतिहास में कालखण्डों का दोहरा नामकरण किसने किया?
अ) मिश्र बंधु
इ) आ. रामचंद्र शुक्ल
आ) आ. हजारीप्रसाद द्विवेदी
ई) ठाकुर शिवसिंह सेंगर
- iv) आदिकाल को वीरगाथाकाल नाम किसने दिया है?
अ) ग्रियर्सन
इ) हजारीप्रसाद द्विवेदी
आ) डॉ. रामकुमार वर्मा
ई) आ. रामचंद्र शुक्ल
- v) गोरखनाथ किस कालखण्ड के कवि हैं?
अ) आदिकाल
इ) रीतिकाल
आ) भक्तिकाल
ई) आधुनिककाल
- vi) पहेलियाँ, मुकरियाँ, खालिकबारी किस कवि की रचनाएँ हैं?
अ) विद्यापति
इ) जायसी
आ) अमीर खुसरो
ई) जगनिक
- vii) कबीर किस धारा के कवि माने जाते हैं?
अ) सगुण
इ) निर्गुण
आ) वीरकाव्य
ई) सूफी
- viii) 'पद्मावत' किसकी रचना है?
अ) जायसी
इ) मंझन
आ) कुतुबन
ई) शेख नबी

- ix) 'रामचरितमानस' किस कवि की रचना है?
- अ) केशवदास
आ) तुलसीदास
इ) सूरदास
ई) कबीरदास
- x) रीतिकाल को श्रृंगारकाल नाम किसने दिया है?
- अ) आ. रामचंद्र शुक्ल
आ) डॉ. रामकुमार वर्मा
इ) डॉ. गणपतिचंद्र गुप्त
ई) आ. विश्वनाथ प्रसाद मिश्र
- xi) संत मीराबाई के आराध्य कौन हैं?
- अ) कृष्ण
आ) राम
इ) महादेव
ई) गणेश
- xii) 'बिहारी सतसई' किस कवि की रचना है?
- अ) केशवदास
आ) घनानंद
इ) बिहारी
ई) आलम

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3018

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1017

M.A. (Part - II)

HINDI (हिन्दी)

(क) हिंदी आलोचना

प्रश्नपत्र : 12 वैकल्पिक

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (30504)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक हैं।
-

प्र.1) आलोचना का स्वरूप स्पष्ट कर आलोचना के उद्देश्य पर प्रकाश डालिए। [10]

अथवा

आलोचक के प्रमुख गुणों को स्पष्ट कीजिए।

प्र.2) आलोचना की विभिन्न दृष्टियों पर प्रकाश डालिए। [10]

अथवा

प्रकृतिवादी तथा शैली वैज्ञानिक आलोचना पद्धतियों का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।

प्र.3) हिंदी आलोचना का ऐतिहासिक विवेचन कीजिए। [10]

अथवा

भारतेंदु एवं द्विवेदीयुगीन आलोचना की विशेषताएं लिखिए।

प्र.4) डॉ. नामवर सिंह की आलोचना पद्धती के स्वरूप को स्पष्ट कीजिए। [10]

अथवा

“डॉ. नंददुलारे वाजपेयी हिंदी के श्रेष्ठ आलोचक हैं” – स्पष्ट कीजिए।

P.T.O.

प्र.5) निम्नलिखित बहुविकल्पीय प्रश्नों में से किन्हीं दस प्रश्नों के सही विकल्प का चयन कीजिए। [10]

- i) आलोचना शब्द संस्कृत के किस धातु से बना है?
अ) लुच् ब) लुप
क) लोच ड) लूच
- ii) लोकमंगल की परिकल्पना किस आलोचक ने की है?
अ) रामविलास शर्मा ब) नंददुलारे वाजपेयी
क) रामचंद्र शुक्ल ड) महावीरप्रसाद द्विवेदी
- iii) फ्राईड के मनोविज्ञान से प्रभावित आलोचक कौन है?
अ) डॉ. रामविलास शर्मा ब) नगेंद्र
क) नंददुलारे वाजपेयी ड) प्रकाशचंद्र
- iv) निम्नलिखित में से छायावाद के समर्थक आलोचक कौन है?
अ) नंददुलारे वाजपेयी ब) नामवर सिंह
क) रामविलास शर्मा ड) महावीरप्रसाद द्विवेदी
- v) निम्नलिखित में से डॉ. रामविलास शर्मा की रचना कौन-सी है?
अ) 'चिंतामणि' ब) 'मार्क्स और पिछड़े हुए समाज'
क) 'हिंदी साहित्य' ड) 'सूरदास'
- vi) आलोचना के लिए अंग्रेजी में कौन-सा शब्द प्रयुक्त होता है?
अ) Poetry ब) Criticism
क) Translation ड) Inovation
- vii) तुलनात्मक आलोचना के जनक किस विद्वान को माना जाता है?
अ) बाबु श्यामसुंदरदास ब) पद्मसिंह शर्मा
क) नामवर सिंह ड) हजारीप्रसाद द्विवेदी
- viii) निम्नलिखित में से कौन-सा गुण आलोचक का नहीं है?
अ) निष्पक्षता ब) तर्कपूर्ण संगति
क) एकांगी दृष्टि ड) विवेचन क्षमता
- ix) नंददुलारे वाजपेयी की कौन-सी आलोचना पद्धति है?
अ) सैद्धांतिक ब) प्रगतिवादी
क) मनोवैज्ञानिक ड) सौष्ठववादी
- x) निम्नलिखित में से कौन-सा आलोचना ग्रंथ नामवर सिंह का है?
अ) 'रस मिमांसा' ब) 'छायावाद'
क) 'दूसरी परंपरा की खोज' ड) 'चिंतामणि'
- xi) 'सरस्वती' किस युग की आलोचना पत्रिका है?
अ) भारतेन्दु युग ब) द्विवेदी युग
क) शुक्लयुग ड) शुक्लोत्तर युग
- xii) 'सूर साहित्य' और 'कबीर' यह आलोचना ग्रंथ किस आलोचक के हैं?
अ) डॉ. नामवर सिंह ब) नंददुलारे वाजपेयी
क) डॉ. हजारीप्रसाद द्विवेदी ड) रामचंद्र शुक्ल

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3019

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1018

M.A. - II

HINDI (हिन्दी)

ख) संचार माध्यम : सिद्धांत और स्वरूप
प्रश्नपत्रक क्र. : 12 विशेषस्तर वैकल्पिक
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (30505)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक हैं।

प्र.1) संचार तथा जनसंचार के स्वरूप को स्पष्ट कीजिए।

अथवा

संचार माध्यम के महत्त्व को प्रतिपादित कीजिए।

प्र.2) सूचना क्रांति का महत्त्व विशद कीजिए।

अथवा

संचार माध्यम के किन्हीं दो प्रकारों को स्पष्ट कीजिए।

प्र.3) 'मोबाईल' आधुनिक संचार माध्यम का उपयुक्त प्रकार है – स्पष्ट कीजिए।

अथवा

आधुनिक संचार माध्यम के स्वरूप का विवेचन कीजिए।

प्र.4) "संचार माध्यम जन समस्याओं का समाधान प्रस्तुत करने में अपनी महत्वपूर्ण भूमिका निभाता है।"
स्पष्ट कीजिए।

अथवा

संचार माध्यम की बहु आयामी भूमिका को स्पष्ट कीजिए।

P.T.O.

प्र.5) निम्नलिखित बहुविकल्पीय प्रश्नों में से किन्हीं दस प्रश्नों के सही विकल्प का चयन कीजिए।

- i) भारत की पहली बहुभाषी समाचार एजेंसी कौन है?
अ) हिंदूस्थान समाचार ब) स्टार माझा
क) आय.बी.एन. लोकमत ड) स्टार प्रवाह
- ii) संचार माध्यम का मूल उद्देश्य क्या है?
अ) देखभाल करना ब) सूचना एवं सूचित करना
क) समस्याओं को दूर करना ड) गरीबी हटाना
- iii) जनसंचार के लिए अंग्रेजी पर्यायी शब्द है -
अ) Dialog ब) Presentation
क) Mass communication ड) Interaction
- iv) सूचना को एक स्थान से दूसरे स्थान तक पहुँचाने की प्रक्रिया को क्या कहते हैं?
अ) नाटक ब) निबंध
क) जनसंचार ड) उपन्यास
- v) 'संप्रेषण' को अंग्रेजी भाषा में क्या कहते हैं?
अ) Community ब) Communication
क) Common ड) Compromise
- vi) 'मिले सुर मेरा तुम्हारा' गीत हमें कौन-सा संदेश देता है?
अ) प्रेम का ब) सांप्रदायिक सद्भाव का
क) लड़ाई का ड) निराशा का
- vii) लोकतंत्र का चौथा आधारस्तंभ क्या है?
अ) नेता ब) गुरु
क) शिक्षक ड) पत्रकारिता
- viii) टेलीविजन पर देखे गए क्रिकेट मैच को कहते हैं?
अ) सीधा प्रसारण ब) हवाई प्रसारण
क) परोक्ष प्रसारण ड) निरपेक्ष प्रसारण
- ix) 'लोकनाट्य' संचार माध्यम का कौन-सा प्रकार है?
अ) परंपरागत ब) मौखिक
क) लिखित ड) आधुनिक
- x) जनसंचार का आधुनिक माध्यम कौन-सा है?
अ) मेघ ब) पवन
क) इंटरनेट ड) नगाडा
- xi) 'मोबाईल' जनसंचार माध्यम का कौन-सा प्रकार है?
अ) पुराना ब) ऐतिहासिक
क) पौराणिक ड) आधुनिक
- xii) आधुनिक जनसंचार का सबसे सशक्त व्यापक और बहुआयामी माध्यम कौन-सा है?
अ) समाचार पत्र ब) टी.वी.
क) पत्रिकाएँ ड) इंटरनेट

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3020

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1019

M.A. - II

ENGLISH

**3.1 : Indian Writing In English (Core Paper)
(2019 Pattern) (Semester - III) (30601) (Core)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer any ONE of the following questions. **[10]**

- a) How has Indian English literature and particularly fiction contributed to the nationalist cause?
- b) Explain how socio-political and economic concerns remain the predominant concerns in India English literature.
- c) What are the major thematic trends reflected in Indian English poetry?

Q2) Answer any One of the following questions. **[10]**

- a) Consider Kantapura as an example of historical fiction.
- b) Describe how Raja Rao's graphic and vivid depiction of the people and the village of Kantapura contributes to forming Indian sensibility?
- c) Write on the significance of the role and position of women in Kantapura.

Q3) Answer any ONE of the following questions. **[10]**

- a) In what way does Nectar in a sieve bring out extreme poverty and the evils born out of urbanization?
- b) Consider Rukmini as an embodiment of endurance and tolerance.
- c) Consider Nectar in a sieve as an assemblage of incidents and experiences.

P.T.O.

Q4) Write Short notes on any TWO of the following: **[10]**

- a) Evaluate the metaphysical significance of the poem Rose of God.
- b) Write on the significance of the title Sita.
- c) Comment on the central theme of the poem the sower.
- d) What are the primal desires Derozio celebrates in the poem Freedom to the slave?

Q5) Answer any ONE of the following questions. **[10]**

- a) What are the memories associated with Narayan's grandmother that Narayan shares in My Days?
- b) How does Narayan emerge as a writer?
- c) R.K. Narayan's My Days : A memoir gives a glimpse into the uncomplicated life of a simple man. Explain.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3021

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1020

M.A.

ENGLISH (Part-II)

APPLIED LINGUISTICS (Paper-3.2)

(2019 Pattern) (Semester - III) (30602)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer Any One of the following :

[10]

- a) What is applied linguistics? Comment on the scope of applied linguistics.
- b) How does applied linguistics differ from pure linguistics? Illustrate.
- c) How applied linguistics is multidisciplinary study? Explain in detail.

Q2) Write short notes on Any Two of the following :

[10]

- a) Difference between language acquisition and language learning.
- b) Interrelation of language and culture.
- c) Social factors affecting the language learning.
- d) Aphasia as a language disorder.

Q3) Answer any One of the following :

[10]

- a) Comment on the difference between approach, method and technique.
- b) Discuss the advantages and disadvantages of task - based language teaching.
- c) Do you think content and language integrated teaching is useful in present era ? Justify it.

P.T.O.

Q4) Write short notes on Any Two of the following :

[10]

- a) Curriculum: an educational programme.
- b) Syllabus as an essential component of a language curriculum.
- c) Communicative syllabus.
- d) Recent trends in use of instructional materials.

Q5) How will you use online sources or digital technology to teach drama to UG class?

[10]

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3569

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1021
M.A. (Part - II)
ENGLISH
30603 : Cultural Studies
(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks*

Q1) Attempt the question from the following on the historical background and nature of cultural studies (Any 1) **[10]**

- a) Elucidate the salient features of cultural studies.
- b) What are the different forms of cultural studies that emerged after 1960s?
- c) Who are the major critics in the field of cultural studies? Discuss their contribution.

Q2) Attempt the following questions: (Any 2) **[10]**

- a) Explain the phrase 'the cultural studies family' that is used by Chris Barker.
- b) What, according to Barker, are the locations of cultural studies?
- c) "Cultures are not pure rather, they are syncretic and hybridized products of interactions across space". Discuss this statement.
- d) Why are concepts of space and place important elements of any discussion of culture?

P.T.O.

Q3) Attempt the following questions: (Any 2) **[10]**

- a) What is the Barker's argument around sex and gender being social constructions?
- b) How is identity commonly expressed in our culture vis a vis how identity is understood as a construction in cultural studies?
- c) What are the arguments presented by feminist theorists that emphasise upon women's difference from men and their similarity with each other?
- d) Discuss briefly Judith Butler's theory of 'sexed bodies' being the result of 'regulatory discourses'.

Q4) Attempt the following questions: (Any 2) **[10]**

- a) Why does Chris Barker prefer the notion of 'cultural hybridity' over that of 'cultural imperialism' to understand the context of globalization?
- b) Why does Barker argue that the globalization of consumer capitalism has led to a loss of cultural diversity?
- c) What are Barker's views on television in the postmodern era?
- d) Substantiate Barker's argument that "the whole domain of culture and globalization is best thought of not in terms of binaries - but through their blending and supersedence."

Q5) Attempt the following questions: (Any 2) **[10]**

- a) Write a note on the persistence of capitalism and the rise of consumer culture.
- b) How is the field of cultural studies troubled by capitalism, in Chris Barker's views?
- c) Explain how new uncertainties have come up with reconstruction of class.
- d) How does the service industry or promotional culture affect individuals in Barker's opinion?

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3022

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1022

M.A. (Part - II)

ENGLISH

**Paper - 3.4 : Indian Literatures in English Translation (Optional)
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (30604)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer any ONE of the following: **[10]**

- a) Comment on the influence of Bhakti poetry movement on Indian society during the medieval period.
- b) Comment on the salient features of Indian poetry in pre-colonial period.
- c) Write a detailed note on the representation of marginalised in contemporary Indian literature.

Q2) Write short notes on any Two of the following. **[10]**

- a) The significance of socio-religions aspects reflected in Kabirdas and Mirabai's prescribed poems.
- b) Thiruvalluvar and Akkamahadevi's style of writing with reference to their prescribed poems.
- c) The theme of Dilip Chitre's Being in Turmoil from Says Tuka.
- d) Atukuri Molla's techniques of presentation in My Father Kesava and I am no scholar.

Q3) Answer any ONE of the following: **[10]**

- a) Comment on the autobiographical elements in Binodini Devi MK's story Tune.
- b) Comment on the significance of the title 'The Patch' by Suresh Joshi.
- c) Compare the narrative techniques used in Binodini Devi's Tune with Bashir Akhtar's some poses, some snaps.

P.T.O.

Q4) Answer any ONE of the following: **[10]**

- a) Sukru Jani is a legendary protagonist in Gopinath Mohanty's Paraja. Elaborate critically.
- b) Discuss Paraja as a subaltern novel.
- c) Write a detailed note on the tribal life in Paraja.

Q5) Answer any ONE of the following: **[10]**

- a) Give a detailed estimation of the character Pappa Hari Pitale.
- b) Critically analyse the female characters in the play Vultures.
- c) Write a note on human degradation as a theme of Vultures.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PA-3023

[5962]-1023

M.A.

ENGLISH

**Academic Writing and Critical Reading
(2019 Pattern) (Semester-III) (30605)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following: (Any two)

[10]

- a) Write in short , the significance of academic writing.
- b) Explain the emergence of academic writing as a discipline.
- c) Explain the scope of academic writing.
- d) Explain the difference between academic writing and general writing:
Answer with reference to clarity, focus and lexical and structural choices.

Q2) Answer the following: (Any two)

[10]

- a) Explain the features of impersonal writing.
- b) Explain the importance of objectivity in academic writing with reference to clarity, precision and conciseness.
- c) Explain the concept of cohesion and coherence.
- d) Elaborate on the factors involved in logical writing.

Q3) Answer the following: (Any Two)

[10]

- a) Define paragraph and explain the types of paragraph.
- b) Explain the concept of descriptive, analytical and critical writing.
- c) Explain the MLA and APA styles of citation.
- d) Explain the structure or components of research proposal.

P.T.O.

Q4) Answer the following: (Any Two)

[10]

- a) Elucidate the stages in the process of content writing.
- b) Explain the difference between formal and informal emails.
- c) Elaborate on the importance of composition and organisation while writing formal email.
- d) Write a note on email etiquette.

Q5) Answer the following: (Any Two)

[10]

- a) Draft your curriculum vitae.
- b) Write an email applying for a job as an English Teacher in a Junior college.
- c) Assume that you have written a research paper. Now write an abstract (Maximum 300 words) for the research paper in order to submit the same to a reputed journal.
- d) Write a post on any topic of your interest to post on social media platform.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3024

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1024

M.A. (Part - II) (English)

AMERICAN LITERATURE

(2019 Pattern) (Semester-III) (30606) (Paper - 3.6)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following: [10]

- a) Give the features of American literature during the colonial period.
- b) Describe the impact of slavery on the American literature.
- c) What are the factors that influence the early American literature?

Q2) Write short notes on : (Any Two) [10]

- a) Thematic elements of Native Americans reflected in the essays of John Heckewelder and J Hector St. John De Crevecoeur.
- b) Ferdinand and Isabella.
- c) Voyages undertaken by Christopher Columbus.
- d) J Hector St. John De Crevecoeur's views on slavery.

Q3) Attempt any one of the following: [10]

- a) Comment on the Central theme of the "Lenape War Song".
- b) Compare and Contrast Philip Freneau and Anne Bradstreet as American poets.
- c) What theme does the mask symbolise in the poem "We Wear the Mask"?

OR

Write short notes on : (Any Two)

- a) Thematic significance in "The Author to Her Book".
- b) Political situation in America as reflected in Philip Freneau's poems.
- c) Symbolism in "We Wear the Mask".
- d) "Lenape War Song" as a religious song.

P.T.O.

Q4) Attempt any one of the following: [10]

- a) What does the death of David Gamut's colt in "The Last of the Mohicans" show about the role of the individual versus the group in the frontier wilderness?
- b) Examine the plot structure of the novel "The Last of the Mohicans".
- c) The novel "The Last of the Mohicans" is romantic rather than realistic or naturalistic. Explain.

Q5) Attempt any one of the following: [10]

- a) Do you think Benjamin Franklin was really a virtuous person? Give reasons.
- b) What is the central idea of the "Autobiography" of Benjamin Franklin? Justify your answer.
- c) What according to Franklin, is the purpose of "The Autobiography"? Explain.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3025

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1025

M.A. (Part-II)

ENGLISH

Pragmatics and Digital Humanities

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (30607)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any Two of the following :

[10]

- a) Discuss the contribution of J.L.Austin to Pragmatics.
- b) Discuss pragmatics as a level of linguistic analysis.
- c) Trace the development of Inferential Pragmatics.
- d) Explain with appropriate examples searle's typology of speech Acts.

Q2) Attempt any One of the following :

[10]

- a) Illustrate the concept of 'Felicity Conditions'.
- b) Chalk out the historical development of pragmatics.
- c) Discuss the contribution of J.L. Austin to Pragmatics.

Q3) Attempt any Two of the following :

[10]

- a) Discuss various types of contexts.
- b) Illustrate the concept of face and face showing.
- c) How can one analyze a play using 'turn taking'?
- d) What is contextualization? Explain with examples.

P.T.O.

Q4) Attempt any Two of the following :

[10]

- a) Discuss the scope of cognitive Pragmatics.
- b) Illustrate the maxims of cooperative principles.
- c) 'Relevance theory is a theory of inferential pragmatics' Discuss.

Q5) Attempt any Five of the following :

[10]

- a) Define Discourse Analysis.
- b) What is Face showing?
- c) Mention any four theories in pragmatics.
- d) What is entailment?
- e) Write the cooperative principle.
- f) What is a perlocutionary act?
- g) Give any one definition of Pragmatics?

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3026

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1026
M.A. ENGLISH - II
World Literature In English
(2019 Pattern) (Semester - III) (30608)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any One of the following questions : **[10]**

- a) Discuss the literature and social trends of Ancient Rome.
- b) What factors help any book to gain popularity outside of its native country?
- c) Comment on the earliest literature in the world.

Q2) Answer any Two of the following questions : **[10]**

- a) In what ways is Creon responsible for his downfall?
- b) How are women portrayed in the play, Antigone?
- c) What does the play, Antigone, say about absolute power? Explain.

Q3) Answer any Two of the following questions : **[10]**

- a) Compare Song of Death and A Sad Child as melancholic poems.
- b) Discuss the women's role in The Canterbury Tales.
- c) Critically analyse the poem, Fable.

Q4) Attempt any Two of the following questions : **[10]**

- a) Describe the role of gender in the novel, My Son's Story.
- b) Discuss the theme of racial discrimination in My Son's Story.
- c) Give a character sketch of Sonny.

P.T.O.

Q5) Answer any Two of the following questions :

[10]

- a) Write a note on pathos and sympathy in The Diary of a Young Girl.
- b) Give a character sketch of Anne Frank.
- c) Describe Anne's relationship with her Parents.

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

PA-3570

Total No. of Pages : 2

[5962]-1027

M.A (Semester - III)

URDU (Paper-V)

30701 : Medieval Prose Texts (Subordinate)

(CBCS) (2019 Pattern)

Total Marks : 50]

[Time : 3 Hours

ہدایات:

(1) تمام سوالات لازمی ہیں۔

(2) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10]

سوال نمبر 1: علامہ شبلی نعمانی کی نثر نگاری کا جائزہ لیجئے۔

یا

علامہ شبلی نعمانی کی حیات و شخصیت پر روشنی ڈالئے۔

[10]

سوال نمبر 2: سوانح ”الفاروقؓ“ میں حضرت عمر فاروقؓ کے اخلاق و عادات بیان کیجئے۔

یا

”الفاروق“ میں سوانح نگاری کے تمام اصول کو ملحوظ رکھا گیا۔ واضح کیجئے۔

[10]

سوال نمبر 3: ’مولانا ابوالکلام آزاد کی سیاسی و صحافتی زندگی پر تبصرہ کیجئے۔

یا

بحیثیت وزیر تعلیم مولانا آزاد کی تعلیمی خدمات کا جائزہ لیجئے۔

P.T.O.

[10] سوال نمبر 4: ”غبار خاطر“ انشائیے ہیں یا خطوط مدلل وضاحت کیجئے۔

یا

خط ”چڑیا چڑے کی کہانی“ میں مولانا آزاد کے اسلوب و انداز بیان کا محاسبہ کیجئے۔

[10] سوال نمبر 5: مختصر نوٹ لکھئے۔ (کوئی دو۔)

(a) موسیقی

(b) حضرت عمر فاروقؓ کا عدل و انصاف

(c) غبار خاطر کا اسلوب

(d) شبلی کی سیرت نگاری

✓ ✓ ✓ ✓

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

PA-3571

Total No. of Pages : 2

[5962]-1028

M.A. (Semester - III)

URDU (Paper-VI)

30702 : History of Urdu Literature Upto 1857

(2019 Pattern) (Credit System)

Total Marks : 50]

[Time : 3 Hours

ہدایات:

(1) تمام سوالات لازمی ہیں۔

(2) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10] سوال نمبر 1: صنف غزل کی تعریف بیان کرتے ہوئے غزل کی خصوصیات بیان کیجئے۔

یا

اردو مرثیہ کی روایت پر روشنی ڈالئے۔

[10] سوال نمبر 2: قصیدہ کے اقسام بتائیے۔

یا

صنف داستان کی خصوصیات بیان کیجئے۔

[10] سوال نمبر 3: میر تقی میر کی غزل گوئی کی خصوصیات بیان کیجئے۔

یا

میر تقی میر کی تشبیہات و استعارت کو معہ مثال بیان کیجئے۔

P.T.O.

[10]

سوال نمبر 4: سودا کی شاعری خصوصیات بیان کیجئے۔

یا

ملاو جہی کے ادبی و شعری خدمات پر روشنی ڈالئے۔

[10]

سوال نمبر 5: ”سب رس“ کی ادبی ، لسانی اور تہذیبی خصوصیات قلم بند کیجئے۔

✓ ✓ ✓ ✓

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

PA-3572

Total No. of Pages : 2

[5962]-1029

M.A (Semester - III)

URDU

30703 : Literary Criticism & Research Methodology
(CBCS) (2019 Pattern) (Paper-VII)

Total Marks : 50]

[Time : 3 Hours

ہدایات:

(1) تمام سوالات لازمی ہیں۔

(2) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10] سوال نمبر 1: تنقید کی تعریف کرتے ہوئے تنقید کے آغاز و ارتقاء کا جائزہ لیجئے۔

یا

تنقید کے مقاصد تفصیل سے بیان کیجئے۔

[10] سوال نمبر 2: عملی تنقید کے اصولوں پر ماحصل تبصرہ کیجئے۔

یا

تنقید پر کئے جانے والے اعتراضات کو مدلل مسترد کیجئے۔

[10] سوال نمبر 3: تحقیق کی تعریف بیان کرتے ہوئے اس کی اہمیت و افادیت پر روشنی ڈالیے۔

یا

تحقیق و تنقید کے باہمی ربط پر اظہار خیال کیجئے۔

P.T.O.

[10]

سوال نمبر 4: طریقہ تحقیق کی مختلف اقسام کا جائزہ لیجئے۔

یا

دوران تحقیق محقق کو کن باتوں کا خیال رکھنا چاہئے۔ مفصل بیان کیجئے۔

[10]

سوال نمبر 5: مندرجہ ذیل میں سے کسی دو پر مختصر نوٹ لکھئے۔

(a) تنقید کی اہمیت

(b) تاثراتی تنقید

(c) تحقیق و تنقید کا فرق

(d) ٹین کا نظریہ

✓ ✓ ✓ ✓

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

PA-3573

Total No. of Pages : 2

[5962]-1030

M.A (Semester - III)

URDU (Paper-VIII) (Daccani Gazal)

30704 : Critical Study of Daccani Literature

(2019 Pattern) (Credit Systems)

(دکنی غزل)

Total Marks : 50]

[Time : 3 Hours

ہدایات:

- 1) Attempt all the Questions.
- 2) Figuers to the left indicate-full marks.

[10]

سوال نمبر 1: دکنی شاعری میں غزل کی مقبولیت واہمیت کو بیان کیجئے۔

یا

دکنی غزل کے آغاز و ارتقاء کا اجمالی جائزہ لیجئے۔

[10]

سوال نمبر 2: دکنی غزل نشوونما میں عادل شاہی دور کی خدمات پر روشنی ڈالے۔

یا

دکنی شاعری میں نصرتی کی اہمیت کو واضح کیجئے۔

[10]

سوال نمبر 3: اُردو دکنی شاعری میں ولی دکنی کی شاعری کا جائزہ لیجئے۔

یا

ولی دکنی کی وجہ سے شمال میں دکنی غزل مقبول ہوئی واضح کیجئے۔

P.T.O.

[10]

سوال نمبر 4: ریختی زبان کی شاعری میں ہاشمی کی خدمات کا اعتراف کیجیے۔

یا

ہاشمی کی غزل گوئی پر اظہار خیال کیجیے۔

[10]

سوال نمبر 5: کسی دو پر مختصر نوٹ لکھیے۔

(a) قلی قطب شاہ کی غزل گوئی

(b) دکنی شاعری میں نصرتی کا مقام متعین کیجیے

(c) عہد عادل شاہ میں دکنی غزل کی ترقی

(d) دکنی غزل کی اہمیت

✓ ✓ ✓ ✓

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

PA-3573

Total No. of Pages : 2

[5962]-1030

M.A (Semester - III)

URDU (Paper-VIII) (Daccani Gazal)

30704 : Critical Study of Daccani Literature

(2019 Pattern) (Credit Systems)

(دکنی غزل)

Total Marks : 50]

[Time : 3 Hours

ہدایات:

- 1) Attempt all the Questions.
- 2) Figurs to the left indicate-full marks.

[10]

سوال نمبر 1: دکنی شاعری میں غزل کی مقبولیت واہمیت کو بیان کیجئے۔

یا

دکنی غزل کے آغاز و ارتقاء کا اجمالی جائزہ لیجئے۔

[10]

سوال نمبر 2: دکنی غزل نشوونما میں عادل شاہی دور کی خدمات پر روشنی ڈالے۔

یا

دکنی شاعری میں نصرتی کی اہمیت کو واضح کیجئے۔

[10]

سوال نمبر 3: اُردو دکنی شاعری میں ولی دکنی کی شاعری کا جائزہ لیجئے۔

یا

ولی دکنی کی وجہ سے شمال میں دکنی غزل مقبول ہوئی واضح کیجئے۔

P.T.O.

[10]

سوال نمبر 4: ریختی زبان کی شاعری میں ہاشمی کی خدمات کا اعتراف کیجیے۔

یا

ہاشمی کی غزل گوئی پر اظہار خیال کیجیے۔

[10]

سوال نمبر 5: کسی دو پر مختصر نوٹ لکھیے۔

(a) قلی قطب شاہ کی غزل گوئی

(b) دکنی شاعری میں نصرتی کا مقام متعین کیجیے

(c) عہد عادل شاہ میں دکنی غزل کی ترقی

(d) دکنی غزل کی اہمیت

✓ ✓ ✓ ✓

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3574

[Total No. of Pages :3

[5962]-1031
M.A. (Part-II)
PERSIAN

Modern Prose Text (Subordinate)
(2019 Credit Pattern) (Semester - III) (30801) (Paper - V)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write History of Daastan writing in modern period. **[10]**

OR

How downfall of Daastan writing occurred.

Q2) Give na account of the Book Daastan Haye Dilangaiz. **[10]**

OR

Estimate Roomi as a Daastan writer.

Q3) Draw the character sketch of any ONE of the following in your own

Simple Persian. **[10]**

شیخ صنعان (1)

یوسف (2)

نل (3)

P.T.O.

Q4) Translate any Two of the following passage in English, Urdu or Marathi.

[10]

(1) زلیخا چوں خانہ را بہ ایں صورت دیدنوش بر یوسف افزون گشت و فرمود تا ز پینیش را با فرش حریر پوشانند، قندیلہائی از گوہر بر آک آویختند و عطر ہا پاشید و بر آن شد تا یوسف را بخواند و بر صند جاہش بنشانند۔ ابتداء خود آراست و بیش از پیش زیبا و دل انگیز ساخت؛ دیبائی چینی برتن کرد و تاج زر بر سر نہار سر اپا بہ گوہر مرصع ساخت و چوں در آئینہ جمال خویش را کامل یافت، کسی با جستجوی یوسف فرستاد۔ یوسف چوں ماہی از در آمد و جہانی را روشن ساخت۔ ہمینکہ دیدہ زلیخا برا و افتاد از شوق بیتاب گشت، دستش را گرفت و مہربانہا کرد و جانیرنگ و انسون بہ خانہ اول برد و در بہ روی خود بست و مہر از لب برداشت و راز درون گفت و نالہ ہا کرد۔

(2) عزیز مصر با مداد از ہر کہ تعبیر خواب خواست جواب مناسبی نشنید، تا آک مرد ناگہاں بہ یاد یوسف افتاد و از حال وضع و تعبیر خوابش با عزیز مصر سخن گفت و اجازہ خواست تا اورا بہ درگاہ بیاد عزیز مصر اورا مامور آوردن یوسف کرد۔ جوان مردھمان دم بہ زندان رفت و خواب شاہ را برای یوسف شرح داد، یوسف آں را تعبیر کرد و گفت گاؤ فر بہ وہ خوشہ سبز عصر دو نمودار سال خوب و فراوانی نعمت است و گاؤ لاغر و خوشہ خشک از حال تنگ و رعایت میا کند۔

(3) پدر اورا فرزند خود خواند و از خواستگاران با او سخن راند و گفت: بگوتا کدام مورد پسند طبع تست۔ زلیخا کہ دانتست از مصر تا صدی نیامدہ است بانومیدی از پیش بدر برخاست و چوں بید از غم لرزان، بہ گوشہ ای پناہ برد۔

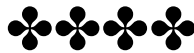
پدر کہ شوق و بیقراری فرزند را دید رسولان را روانہ ساخت و بہ چارہ اندیشی پرراخت۔ دانائی را برگزید و با تحفہ ہای گوناگون بہ درگاہ عزیز مصر روانہ کرد و پیغام فرستاد کہ در پردہ دختر می چون آفتاب تاباں دارد کہ شاہان روم و شام از شوفش خون دل می خورند، اما او خود ہوای مصر در سردار دو خاطرش آرام نمی باید۔

Q5) Translate Unseen Passage any ONE of the following in English, Urdu or Marathi. [10]

(1) وقتے در سفر حجاز طائفہ جو ان صاحب دل ہمراہ ما بودند ہمدوم ہم قدم وقت حجاز مزمرہ بکروندے و بیٹے محققانہ برگفتند و عارفی در سبیل منکر حال درویشاں بود و بنجر از درویشاں تا برسیدیم بخیل بنی ہلاک کودک سیاہ ازخی عرب بدرآمد و آوازے بر آورد کہ مرغ از ہوادر آورد شتر عابد وادیدم کہ برقص اندر آمد و عابد را بندخت و راہ بیاباں گرفت و برقت گفتیم اے شیخ و حیوانے اشتر کرد و ترا ہم چناں تفاوت نمی کند۔

(2) پسر پیل مست در آمد بصد متے کہ اگر کوہ روئیں بودے از جائے بر کند استاد دانست کہ جو ان بقوت از و بر ترست بد اں بند غریب کہ از وے پنہاں داشتہ بود باے در آویخت پسر دفع آں ندانست بہم بر آمد استاد از زمینش بد و دست بالائے سر برد و بر زمین زدغریو از خلق برخاست ملک فومود استاد را خلعت و نعمت دارن و پسر راز جز فرمود و ملامت کرد کہ با پر و زندہ خویش دعویٰ مقاومت کردی و بسر بردی۔

(3) بہترین راہ کامیابی این است کہ مرد اخلاق خود را بوسیله جدوجہد دائمی و شدید خود مراقبت و تقویت کند تا قوہ تصمیم عادت طبعی او شور و گرنہ موافق نہ خواہد شد کہ از شیطاں و زمام خودداری کند و اخلاق فاضلہ را ملکہ خود سازد قوہ تصمیم مارا قادر می سازد کہ در مواقع مہم کہ یک مختصر سستی و تردیدی تواند تمام زحمات مارا بیاد دہد پائے مارا محکم نگاہ دارد و از لغزش حفظ کند۔

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3027

[5962]-1032

[Total No. of Pages : 2

M.A.-II

HISTORY

Cultural History of Maharashtra

(2019 Pattern) (Semester - III) (32201) (Core Paper-7)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Describe in detail the material culture of Maharashtra during the Satvahana Period.
- b) Write in detail the Geographical structure of ancient Maharashtra.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain the nature, characteristics and function of 'Varkari' sect in Maharashtra.
- b) Discuss the Origin, development and philosophy of Sufi-Sect.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain the contribution of Sayaji Rao Gaikwad to the modernity and cultural development of Baroda.
- b) Discuss the philosophy, objectives and work of Satyashodhak Samaj.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain the philosophy and work of 'Nath' sect.
- b) Explain the rise and development of film industry in Mumbai.

Q5) Write short notes any two of the following in 100 words: **[10]**

- a) Ajanta Caves.
- b) Nature of Shakta Cult.
- c) Sarfoji Raje Bhosale.
- d) Marathi Drama.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3027

[5962]-1032

M.A.-II

HISTORY

Cultural History of Maharashtra

(2019 Pattern) (Semester - III) (32201) (Core Paper-7)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) सातवाहन कालीन महाराष्ट्रातील भौतिक संस्कृतीचे सविस्तर वर्णन करा.
ब) प्राचीन महाराष्ट्राची भौगोलिक रचना तपशीलवार लिहा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) महाराष्ट्रातील वारकरी संप्रदायाचे स्वरूप, वैशिष्ट्ये आणि कार्य स्पष्ट करा.
ब) सूफी पंथाचा उगम, विकास व तत्वज्ञान याची चर्चा करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) बडोद्याच्या आधुनिकता व सांस्कृतिक विकासामध्ये सयाजीराव गायकवाड यांचे योगदान स्पष्ट करा.
ब) सत्यशोधक समाजाचे तत्वज्ञान, उद्दिष्टे व कार्य याची चर्चा करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) नाथ पंथाचे तत्वज्ञान आणि कार्य स्पष्ट करा.
ब) मुंबई मधील चित्रपट उद्योगाचा उदय व विकास स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. [10]
अ) अजंठा लेणी
ब) शाक्त पंथाचे स्वरूप
क) सरफोजी राजे भोसले
ड) मराठी नाटक

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3028

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1033

M.A. (Part - II)

HISTORY (Core Paper - 08)

**HIS-08 : Intellectual History of the Modern World
(2019 Pattern) (32202) (Credit System) (Semester - III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain Martin Luther's contribution to religious reformation.
- b) Review the art of the Renaissance and Write down its features.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain 'Golileo's' contribution to scientific thinking process.
- b) Discuss in the context of the 'Newtonian Revolution'.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the meaning and Nature of the concept of Liberty.
- b) What is Rational Modernity? Briefly describe the features of Rational Modernity.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the meaning and nature of feminism.
- b) What are the factors that contribute to the formation of nationalism.

P.T.O.

Q5) Attempt short notes on any two of the following in 100 words : **[10]**

- a) Humanism
- b) Copernicun
- c) State any five results of English tenement
- d) Fraternity

Total No. of Questions : 5]

PA-3028

[5962]-1033

M.A. (Part - II)

इतिहास (Core कोर्स न. 08)

HIS-08 : आधुनिक जगाचा बौद्धिक इतिहास

(2019 Pattern) (32202) (Credit System) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) धर्मसुधारणा चळवळीतील मार्टिन ल्युथरचे योगदान स्पष्ट करा.
ब) पुनरुज्जीवन कालीन कलेचा आढावा घेऊन त्याची वैशिष्ट्ये लिहा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) वैज्ञानिक क्षेत्रातील विचार प्रक्रियेस चालना देण्यामध्ये गॅलिलीओचे असणारे योगदान स्पष्ट करा.
ब) न्युटोनियन क्रांती संदर्भात विवेचन करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) 'स्वातंत्र्य' संकल्पनेचा अर्थ व स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) तार्किक आधुनिकता म्हणजे काय? तार्किक आधुनिकतेची वैशिष्ट्ये थोडक्यात लिहा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) स्त्रीवादाचा अर्थ व स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) राष्ट्रवादाच्या निर्मितीसाठी कोणते घटक कारणीभूत असतात.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा.

[10]

- अ) मानवतावाद
- ब) कोपरनिकस
- क) प्रबोधन चळवळीचे कोणतेही पाच परिणाम सांगा.
- ड) बंधुता.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3029

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1034

M.A. (Part-II)

HISTORY

Economic History of Modern India

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32203) (Core Course-9)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following Questions in 300 words: **[10]**

- a) Critically examine the financial Imperialism phase of colonial economy in India.
- b) Discuss the salient features of Ryotwari Sattelment system and its impact on Indian Agriculture.

Q2) Attempt any one of the following Questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain the causes and impact of 'Commercialization of Agriculture on Indian Peasantry.
- b) Discuss the causes and consequences of 'De-Industrilization' during colonial economy in India.

Q3) Attempt any one of the following Questions in 300 words: **[10]**

- a) Review the development of Iron and Steel Industry in India.
- b) Review the development of Railways during the colonial rule.

Q4) Attempt any one of the following Questions in 300 words: **[10]**

- a) Examine the development of Indian Internal and Foreign Trade during the colonial regime.
- b) Explain the rise and growth of Banking system under the Colonial Government.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words: **[10]**

- a) Mercantilist phase.
- b) Mahalwari system.
- c) Textile Industry.
- d) Factory Act of 1894.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3029

[5962]-1034
M.A. (Part-II)
HISTORY

Economic History of Modern India
(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32203) (Core Course-9)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) खालील पैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) भारतातील वासाहतिक अर्थव्यवस्थेच्या वित्तीय साम्राज्यवादी अवस्थेचे टीकात्मक परीक्षण करा.
ब) रयतवारी पद्धतीचे ठळक वैशिष्ट्ये सांगून भारतीय शेतीवरील प्रभावाची चर्चा करा.

प्र.2) खालील पैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) शेतीच्या व्यापारीकरणाचा भारतीय शेतकऱ्यावरील प्रभावाचे विवेचन करा.
ब) भारतातील वासाहतिक अर्थव्यवस्थेच्या कालखंडातील अनुद्योगिकीकरणच्या कारणे व परिणामाची चर्चा करा.

प्र.3) खालील पैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) भारतातील लोह व पोलाद उद्योगाच्या प्रगतीचा आढावा द्या.
ब) वासाहतिक कालखंडातील रेल्वेच्या विकासाचा आढावा द्या.

प्र.4) खालील पैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) वासाहतिक कालखंडातील भारताच्या अंतर्गत आणि परकार्य व्यापाराच्या विकासाचे परीक्षण करा.
ब) वासाहतिक कालखंडातील बँकिंग व्यवस्थेचा उदय आणि विकासाचा आढावा घ्या.

प्र.5) खालील पैकी कोणत्याही दोन टीपा 100 शब्दात लिहा. [10]

- अ) व्यापारवादी अवस्था
ब) महालवारी पद्धती
क) कापड उद्योग
ड) 1894 चा फॅक्टरी अॅक्ट

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PA-3030

[5962]-1035

M. A. (Part - II)

HISTORY

East Asia : Japan (1853 - 2000)

(2019 Pattern) (Semester - III) (Elective - XVIII) (32205)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Discuss in detail the arrival of commodore Perry in Japan.
- b) Explain Meiji Restoration in detail.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Discuss the causes and consequences of the Sino - Japanese war of 1894-95 A.D.
- b) State the causes and consequences of the Russ- Japan war of 1904-05 A.D.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Review the changes in social life in Japan during the period of modernisation.
- b) Explain the various stages of the rise of Japan as a world power.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Give an account of the rise of militarism in Japan.
- b) Discuss Japan's Foreign policy after world war II.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words. **[10]**

- a) Washington conference
- b) Samurai
- c) Manchurian Crisis
- d) Diet

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3030

[5962]-1035
M. A. (Part - II)
HISTORY

East Asia : Japan (1853 - 2000)
(2019 Pattern) (Semester - III) (Elective - XVIII) (32205)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) कमोडोर पेरीचे जपानमधील आगमन याविषयी सविस्तर चर्चा करा.
ब) मेईजी पुर्नः स्थापना सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) इ.स. 1894-95 च्या चीन-जपान युद्धाची कारणे व परिणामांची चर्चा करा.
ब) इ.स. 1904-05 च्या रशिया-जपान युद्धाची कारणे व परिणाम सांगा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) आधुनिकीकरणाच्या काळातील जपानमधील समाज जीवनातील बदलांचा आढावा घ्या.
ब) जपानचा एक जागतिक सत्ता म्हणून उदय होण्यामागील विविध टप्पे स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) जपानमधील लष्करवादाच्या उदयाचा वृत्तांत द्या.
ब) दुसऱ्या महायुद्धानंतरच्या जपानच्या परराष्ट्रीय धारेणाची चर्चा करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा. [10]
अ) वॉशिंग्टन परिषद
ब) सामुराई
क) मांचूरीयन पेचप्रसंग
ड) डाईट

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PA-3031

[5962]-1036

M. A. (Part - II)

HISTORY

**Peasant Movements in India (Medieval & Modern) (Optional Paper - XXI)
(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (Elective - 19) (32206)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Give an account the trade routes & Guilds in South India.
- b) Take a review of the view of Karl Marks with regard to peasantry.

Q2) Attempt any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) The influence of the leftist ideology changed the nature of peasant movement in India - Discuss it.
- b) Elaborate the peasant revolt in colonial India.

Q3) Attempt any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Examine Mao - Tse - Tung's view on peasantry.
- b) Take a review the classification of peasantry and landlords in Medieval India.

Q4) Attempt any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Give an account of the development of textile industry under the Mughal period.
- b) State the contribution of the all India Kisan Sabha with special reference to the Kisan manifesto of 1936.

Q5) Write short notes on any two of the following question in 100 words each.

[10]

- a) Grand Trunk Road.
- b) Bardoli Satyagrah
- c) Mophala revolt
- d) Santhal Revolt

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3031

[5962]-1036
M. A. (Part - II)
HISTORY

Peasant Movements in India (Medieval & Modern) (Optional Paper - XXI)
(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (Elective - 19) (32206)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) दक्षिण भारतातील व्यापारी मार्ग व श्रेणी विषयी माहिती द्या.
ब) भारतातील शेतकऱ्यांसंदर्भात कार्ल मार्क्स यांच्या विचाराचा आढावा घ्या.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) डाव्या विचारसरणीच्या प्रभावामुळे भारतातील शेतकरी चळवळीचे स्वरूप बदलेले चर्चा करा.
ब) वसाहतवादी भारतातील शेतकऱ्यांच्या उठावाची विस्तृत माहिती द्या.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) माओ-त्से-तुंग यांचे शेतकरी वर्गाविषयाच्या मताचे परिक्षण करा.
ब) मध्ययुगीन भारताच्या शेतकरी व जमिनदार वर्गाच्या वर्गीकरणाचा आढावा घ्या.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]

- अ) मुघल काळातील कापड उद्योगाच्या विकासाचा वृत्तांत द्या.
ब) 1936 च्या किसान घोषणेच्या संदर्भात ऑफ इंडिया किसान सभेचे योगदान स्पष्ट करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. [10]

- अ) ग्रँड ट्रक रोड
ब) बारडोली सत्याग्रह
क) मोपला उठाव
इ) संथालचा उठाव

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3032

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1037

M.A. - II

HISTORY

Archival Studies-20

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (Elective-20) (32207)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following Question in 300 words: **[10]**

- a) Define the term 'Archives' and discuss it's main characteristics.
- b) Examine the role of the library in the study of history.

Q2) Attempt any one of the following Question in 300 words: **[10]**

- a) Give an account of the military and Industrial types of Archival.
- b) Review the origin and development of archives in India.

Q3) Attempt any one of the following Question in 300 words: **[10]**

- a) Discuss the role of State Archives in Archives.
- b) Explain the importance of Art Gallery in historiography.

Q4) Attempt any one of the following Question in 300 words: **[10]**

- a) Take the review of origin Archive in Europe.
- b) Discuss the importance of seals and coins in the writing of history.

Q5) Write short notes on any Two of the following in 100 words each: **[10]**

- a) Deccan College.
- b) V.K. Rajwade Itihas Sanshodhan Mandal, Dhule.
- c) Family Archives.
- d) Stone Inscriptions.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3032

[5962]-1037

M.A. -II

HISTORY

Archival Studies-20

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (Elective-20) (32207)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) पुराभिलेखागाराची व्याख्या सांगून तिच्या वैशिष्ट्याची चर्चा करा.
ब) इतिहासाच्या अभ्यासातील ग्रंथांलयाच्या भूमिकेचे परिक्षण करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) अभिलेखागारामधील लष्करी आणि औद्योगिक प्रकाराचा वृत्तात लिहा.
ब) भारतातील पुराभिलेखागाराचा उगम आणि विकासाचा आढावा द्या.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) अभिलेखागारामधील राज्य पुराभिलेखागाराच्या भूमिकेची चर्चा करा.
ब) इतिहास लेखनातील कला दालनाचे महत्व स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) युरोपमधील मुळ पुराभिलेखागाराचा आढावा द्या.
ब) इतिहास लेखनातील मुद्रा आणि नाणी यांच्या उपयुक्ततेची चर्चा करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. [10]
अ) डेक्कन कॉलेज
ब) वि. का राजवोड संशोधन मंडळ धुळे.
क) कुटुंब पुराभिलेखागार
ड) खंडकाचे शिलालेख.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PA-3033

[5962]-1038

M.A. (Part - II)

HISTORY

**EC - 21 : Maritime History of India (800 to 1800 AD)
(2019 Pattern) (Semester - III) (32208)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the works of Ashin Das Gupta in maritime studies.
- b) State the importance of trade route between India and South East Asian countries.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the role of Zamorin in Maritime History.
- b) Discuss briefly of trade route between the India and Persia.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Describe the technology of the Maritime India.
- b) Take a review of portolans in Maritime world.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Give brief information between the conflict of Dutch and British.
- b) Explain the role of Maratha's to control over the seas.

Q5) Attempt any two of the following short notes in 100 words. **[10]**

- a) Maps of Maritime
- b) History of Maritime
- c) Chola's Naval power
- d) Trade centers in India

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3033

[5962]-1038
M.A. (Part - II)
HISTORY

EC - 21 : Maritime History of India (800 to 1800 AD)
(2019 Pattern) (Semester - III) (32208)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) अशिन दास गुप्ता यांचे सागरी अभ्यासातील कार्य स्पष्ट करा.
ब) भारत आणि दक्षिण पूर्व आशियाई देशांमधील व्यापारी मार्गांचे महत्त्व सांगा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) सागरी इतिहासातील झामोरिनची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) भारत आणि पर्शिया यांच्यातील व्यापारी मार्गांची थोडक्यात चर्चा करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) सागरी भारताच्या तंत्रज्ञानाचे वर्णन करा.
ब) सागरी व्यापार विश्वातील बंदरांचा आढावा घ्या.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) डच आणि ब्रिटिश यांच्यातील संघर्षाची थोडक्यात माहिती द्या.
ब) मराठ्यांची समुद्रावरील नियंत्रणाची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालील टिपा प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. [10]
अ) सागरी नकाशे
ब) सागरी इतिहास
क) चोलांची नौदल शक्ती
ड) भारतातील व्यापारी केंद्रे

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3575

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1039

M.A. (Part - II)

HISTORY

HS-23 : History of Environment and Ecology
(2019 Pattern) (Semester - III) (32209)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the Pastoral system of social formation.
- b) Give an account of the tribal life in forest area.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the important of Postoral Social Migration in ancient India.
- b) Examine the colonial Intervation policy on the Nature reserve sources.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Briefly describe the main characteristics of the climate of India.
- b) State the important purpose of Damodhar Valley project.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) State use of Natural Resources during the Vedic Period.
- b) Explain the importance of Himalaya on Indian human life.

P.T.O.

Q5) Write any two short notes of following in 100 words each.

[10]

- a) Factors of water pollution.
- b) Social forestry programme.
- c) Importance of Ecological forts.
- d) Ozone Issue.

Total No. of Questions : 5]

PA-3575

[5962]-1039

M.A. (Part - II)

HISTORY

HS-23 : History of Environment and Ecology

(2019 Pattern) (Semester - III) (32209)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) सामाजिक बांधणी करिता पशुपालक पद्धत स्पष्ट करा.
ब) जंगल प्रदेशातील आदिवासी जीवनाचा वृत्तांत द्या.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) प्राचीन भारतामधील पशुपालक समाजाचे स्थलांतराचे महत्व स्पष्ट करा.
ब) नैसर्गिक साधन संपत्तीवर वसाहतवादी हस्तक्षेपणाच्या धोरणाचे परीक्षण करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) भारतीय हवामानाच्या वैशिष्ट्यांचे थोडक्यात वर्णन करा.
ब) दामोदर खोरे उपक्रमाचे महत्वाचे उद्देश सांगा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) वैदिक काळातील नैसर्गिक संसाधनाचा उपयोग सांगा.
ब) भारतीयांच्या मानवी जीवनातील हिमालयाचे महत्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) जलप्रदुषणाचे घटक
- ब) सामाजिक वनीकरण कार्यक्रम
- क) पर्यावरणीय किल्ल्याचे महत्व
- ड) ओझोन समस्या

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3034

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1040

M.A. (Part - II)

HISTORY

BUSINESS HISTORY OF INDIA 1858 TO 1991

(2019 Pattern) (Semester - III) (32210)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) State the development of Electronic industries in India.
- b) Explain the opium trade in colonial India.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Explain the importance of private sector in India.
- b) Discuss the role of Birla Industry in Indian economy.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Discuss the role of kirloskar industry in Indian Industrial development.
- b) Give an account of the development of Automobile industry in Indian.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) State the importance of Agency House.
- b) Explain the importance of Pharma industries in India.

P.T.O.

Q5) Write any two short notes of the following in 100 words each : **[10]**

- a) Industrial labour.
- b) Wadia group
- c) Tata group
- d) Mixed economy

Total No. of Questions : 5]

PA-3034

[5962]-1040

M.A. (Part - II)

HISTORY

BUSINESS HISTORY OF INDIA 1858 TO 1991

(2019 Pattern) (Semester - III) (32210)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) भारतातील इलेक्ट्रॉनिक उद्योगाचा विकास सांगा.
- ब) वसाहतिक भारतातील अफूचा व्यापार स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) भारतातील खाजगी क्षेत्राचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) भारतीय अर्थव्यवस्थेतील बिल्गा उद्योगाच्या भूमिकेची चर्चा करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) भारतीय औद्योगिक विकासातील किल्लोस्कर उद्योगाच्या भूमिकेची चर्चा करा.
- ब) भारतातील ऑटोमोबाईल उद्योगाच्या विकासाचा वृत्तांत द्या.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) माध्यम कचेऱ्यांचे महत्त्व सांगा.
- ब) भारतातील औषध उद्योगाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालील टिपा प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) औद्योगिक कामगार
- ब) वाडिया समूह
- क) टाटा समूह
- ड) मिश्र अर्थव्यवस्था

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3035

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1041

M.A. (Part - II)

HISTORY

HIS - 24 : Socio - Religious Reform Movement in South India

(2019 Pattern) (Semester - III) (32211)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following question in 300 words : **[10]**

- a) Write a brief survey of Socio-religious Reform Movement in 19th century India.
- b) Estimate the role of Viraslingam Pantulu in the Social-reform movement in Andhra Pradesh.

Q2) Attempt any one of the following question in 300 words : **[10]**

- a) Examine the impact of Socio-religious reform movements on South India.
- b) State the contribution of Alluri Sitaramarajula in the social reform movement of Andhra Pradesh.

Q3) Attempt any one of the following question in 300 words : **[10]**

- a) Explain the importance of Social legislation in Mysore.
- b) Discuss Shree Narayana movement in Kerala.

Q4) Attempt any one of the following question in 300 words : **[10]**

- a) Examine the rise and development of Non-Brahmin movement in Tamilnadu.
- b) Review the rise and growth of the Justice Party.

P.T.O.

Q5) Write short note on any two of the following in 100 words :

[10]

- a) South Indian Liberal Federation
- b) Periyar
- c) Theosophical Society
- d) Dr. Palpu

Total No. of Questions : 5]

PA-3035

[5962]-1041

M.A. (Part - II)

HISTORY

HIS - 24 : Socio - Religious Reform Movement in South India

(2019 Pattern) (Semester - III) (32211)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) 19 व्या शतकातील भारतातील सामाजिक-धार्मिक सुधारणा चळवळींचे संक्षिप्त सर्वेक्षण लिहा.
ब) आंध्र प्रदेशातील सामाजिक सुधारणा चळवळीत विरेसलिंगम पंतलू यांच्या आढावा घ्या.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) दक्षिण भारतावर सामाजिक-धार्मिक सुधारणा चळवळींच्या प्रभावाचे निरीक्षण करा.
ब) आंध्र प्रदेशच्या सामाजिक सुधारणा चळवळीत अल्लूरी सीतारामराजुल यांचे योगदान सांगा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) म्हैसूरमधील सामाजिक कायद्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) केरळमधील श्री. नारायण चळवळीची चर्चा करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) तामिळनाडूतील ब्राम्हणेतर चळवळीचा उदय आणि विकास यांचे चिकित्सक परीक्षण करा.
ब) जस्टिस पक्षाच्या उदय आणि वाढीचे पुनरावलोकन करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा.

[10]

- अ) दक्षिण भारतीय लिबरल फेडरेशन
- ब) पेरियार
- क) थिओसॉफिकल सोसायटी
- ड) डॉ. पालपू

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3036

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1042

M.A. (Part-II)

ECONOMICS

EC-3001 : Macro Economics Analysis - I

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32301)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answer each question in 250 words.*
- 4) *Answer should be precise and to the point.*

Q1) Explain features of Keynesian Approach. **[10]**

OR

Explain the Circular Flow Income in Four Sector Economy.

Q2) Explain the Liquidity Preference theory of Money. **[10]**

OR

Explain Input-Output Accounting.

Q3) Explain the Milton Friedman's Theory of Demand for money. **[10]**

OR

Explain the RBI Approach to Money supply.

Q4) Explain the features of Classical Approach. **[10]**

OR

Explain the Cash Balance Approach to Money.

Q5) Explain the role of Financial Intermediary. **[10]**

OR

Explain Gurley and Shaw Hypothesis

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3036

[5962]-1042

M.A. (Part-II)

ECONOMICS

EC-3001 : Macro Economics Analysis - I

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32301)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) उत्तरे नेमकी व मुद्येसूद असावीत.
 - 4) प्रत्येक प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) केन्सच्या दृष्टीकोनाचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा? [10]

किंवा

चतुक्षेत्रीय अर्थव्यवस्थेतील उत्पनाचा चक्राकार प्रवाह स्पष्ट करा?

प्र.2) पैशाचा रोखता सिद्धांत स्पष्ट करा? [10]

किंवा

आदान प्रदान लेखांकन स्पष्ट करा?

प्र.3) मिल्टन फ्रिडमनचा पैशाच्या मागणीचा सिद्धांत स्पष्ट करा? [10]

किंवा

रिझर्व्ह बँकेचा पैशाच्या पुरवठ्यासंबंधीचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा?

प्र.4) सनातन विचारसरणीचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा? [10]

किंवा

पैशाचा रोख शिल्लक दृष्टीकोन स्पष्ट करा?

प्र.5) वित्तीय मध्यस्थांची भूमिका स्पष्ट करा? [10]

किंवा

गुर्ले आणि शॉ परिकल्पना स्पष्ट करा?

✘ ✘ ✘

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3037

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1043

M.A. (Part - II)

ECONOMICS

EC-3002 : Growth and Development - I

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32302)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answer each question in 250 words.*

Q1) Explain the Adam Smith's Classical Theory of Economic Development.

[10]

OR

What is meant by Migration? Explain the causes of Migration.

Q2) Discuss about the Harrod-Domar Model.

[10]

OR

Explain the 'Big Push Theory' of Rosenstein-Rodan.

Q3) Explain the Amartya Sen's Approach to poverty measurement.

[10]

OR

Explain the Theory of Demographic Transition.

Q4) Explain the characteristics of Developing Economics.

[10]

OR

Explain the causes of poverty and Unemployment.

P.T.O.

Q5) Explain the Lorenz Curve and Gini Coefficient for Measuring Income Inequality. **[10]**

OR

Explain the Barriers to economic development in details.

Total No. of Questions : 5]

PA-3037

[5962]-1043

M.A. (Part - II)

ECONOMICS

EC-3002 : Growth and Development - I

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32302)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) प्रत्येक प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा.
- 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** अँडम स्थिम यांचा सनातनवादी आर्थिक विकासाचा सिद्धांत स्पष्ट करा. [10]
किंवा
स्थलांतर म्हणजे काय? स्थलांतराची कारणे स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** हॅराड-डॉमर प्रतिमान-चर्चा करा. [10]
किंवा
रोझेस्तिन रोडन यांचा “धक्का सिद्धांत” स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** दारिद्र्य मापनाचा अमर्त्य सेन यांचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा. [10]
किंवा
लोकसंख्या संक्रमनाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** विकसनशील अर्थव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [10]
किंवा
दारिद्र्य आणि बेकारीची कारणे स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) उत्पन्न विषमता मोजण्याचा लॉरेन्स वक्र आणि गिनी सहगुणक स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

आर्थिक विकासातील अडथळे सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3038

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1044

M.A. (Part - II)

ECONOMICS

EC-3003 : Research Methodology - I (Core Course)

(2019 Credit Pattern) (Semester - III) (32303)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answer should be precise and to the point.*

Q1) What is Research? Explain the nature and importance of social science Research? **[10]**

OR

What is Research Report? Explain the characteristics of good Report?

Q2) Write importance of Research Design? Explain the stages of Research Report writing. **[10]**

OR

Write sources and characteristics of good Hypothesis.

Q3) What is the sampling techniques? Explain various types of sampling. **[10]**

OR

Write various steps involved in selecting and formulating a Research Problem.

Q4) Write the concept of Research project? Discuss various types of Research projects? **[10]**

OR

What is the Secondary Data? Explain sources of Secondary data collection.

Q5) Write concept of Research? Explain the types of Research. **[10]**

OR

What is meant by Hypothesis? Explain the Role of Hypothesis in Research.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3038

[5962]-1044

M.A. (Part - II)

ECONOMICS

EC-3003 : Research Methodology - I(Core Course)
(2019 Credit Pattern) (Semester - III) (32303)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) उत्तरे नेमकी व मुद्देसुद असावीत.
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) संशोधन म्हणजे काय? सामाजिक शास्त्रीय संशोधनाचे स्वरूप आणि महत्त्व स्पष्ट करा. [10]

किंवा

संशोधन अहवाल म्हणजे काय? चांगल्या संशोधन अहवालाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.2) संशोधन आराखड्याचे महत्त्व लिहा. संशोधन आराखड्याचे टप्पे स्पष्ट करा. [10]

किंवा

गृहितकृत्यांची उगमस्थाने व आदर्श गृहितकृत्यांची वैशिष्ट्ये लिहा.

प्र.3) नमुना निवडतंत्र म्हणजे काय? नमुना निवडीच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा. [10]

किंवा

संशोधन समस्येची निवड आणि निर्मिती प्रक्रियेमधील टप्पे लिहा.

प्र.4) संशोधन अहवालाची संकल्पना लिहा. संशोधन अहवालाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा. [10]

किंवा

दुय्यम साधनसामग्री म्हणजे काय? दुय्यम साधनसामग्री गोळा करण्याची साधने स्पष्ट करा.

प्र.5) संशोधनाची संकल्पना स्पष्ट करून संशोधनाचे प्रकार स्पष्ट करा. [10]

किंवा

गृहितकृत्य म्हणजे काय? संशोधनातील गृहितकृत्याची भूमिका स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3039

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1045

M.A. (Part - II)

ECONOMICS

32304 : Economics of Finance

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) Attempt all questions.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Answers should be precise and to the point.
- 4) Answers each question in 250 words.

Q1) Explain different types of Financial instruments. [10]

OR

Explain the role of present and future values of interest rate income.

Q2) Explain the causes of Inflation. [10]

OR

Explain the role of financial sector in the economy.

Q3) Explain market pricing theory and explain its importance. [10]

OR

Explain the types and mechanism of exchange.

Q4) Explain what hedge trading is and how it differs from betting. [10]

OR

Explain the model of capital asset valuation.

Q5) Explain the importance and types of portfolio. [10]

OR

Explain the relationship between capital budgeting and project risk.

▽▽▽▽

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3039

[5962]-1045
M.A. (Part - II)
ECONOMICS
32304 : Economics of Finance
(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडवा.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) उत्तरे नेमकी व मुद्देसुद असावीत.
4) प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा.

-
- प्रश्न 1) वित्तीय साधनांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा? [10]
किंवा
व्याजदर उत्पन्नाचे वर्तमान आणि भावी मुल्य यांची भूमिका स्पष्ट करा?
- प्रश्न 2) चलनवाढीची कारणे स्पष्ट करा? [10]
किंवा
अर्थव्यवस्थेतील वित्तीय क्षेत्राची भूमिका स्पष्ट करा?
- प्रश्न 3) पणन (Arbitrage) किंमत सिद्धांत स्पष्ट करून त्याचे महत्व सांगा? [10]
किंवा
आदलाबदलाचे प्रकार व यंत्रणा स्पष्ट करा?
- प्रश्न 4) बचाव व्यवहार म्हणजे काय? सट्टेबाजीच्या तुलनेत तो कसा वेगळा आहे ते दाखवा. [10]
किंवा
भांडवली मालमत्ता मुल्यांकन प्रतिमान स्पष्ट करा?
- प्रश्न 5) पोर्टुफोलिओचे महत्व व प्रकार स्पष्ट करा? [10]
किंवा
भांडवली अंदाजपत्रक व प्रकल्प जोखीम यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा?

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3040

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1046

M.A. (Part - II)

ECONOMICS

Demography

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (32305)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answer should be precise and to the point.*
- 4) *Answer each question in 250 words.*

Q1) Explain the nature and scope of demographics. [10]

OR

Explain the causes why women are less than men in India.

Q2) Explain the causes of Low productivity of Labour force. [10]

OR

Explain the population transaction theory of Malthus.

Q3) Explain the reasons for the decline in death rate in India. [10]

OR

Explain the effects of Population growth on development.

Q4) Explain the causes of population growth in developing countries. [10]

OR

Explain the theory of optimum population.

Q5) Explain the social and Economic factors that affect demographics. [10]

OR

Explain the relationship between women's status and Labour force.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3040

[5962]-1046
M.A. (Part - II)
ECONOMICS
Demography (लोकसंख्याशास्त्र)
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (32305)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडवा.
2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.
3) उत्तरे नेमकी व मुददेसुद असावित.
4) प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा.

-
- प्रश्न 1) लोकसंख्याशास्त्राच्या अर्थ सांगून स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा. [10]
किंवा
भारतात पुरुषांच्या तुलनेत स्त्रियांचे प्रमाण कमी असण्याची कारणे स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) श्रमशक्तीची उत्पादकता कमी असण्याची कारणे स्पष्ट करा. [10]
किंवा
माल्थसचा लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांत स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) भारतातील मृत्युदर कमी होण्याची कारणे स्पष्ट करा. [10]
किंवा
लोकसंख्या वृद्धीचे विकासावर होणारे परिणाम स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) विकसनशील देशातील लोकसंख्या वाढीची कारणे स्पष्ट करा? [10]
किंवा
पर्याप्त लोकसंख्येचा सिद्धांत स्पष्ट करा?
- प्रश्न 5) लोकसंख्या शास्त्रावर परिणाम करणारे सामाजिक व आर्थिक घटक स्पष्ट करा? [10]
किंवा
स्त्रियांचा दर्जा आणि श्रमशक्ती यातील आंतरसंबंध स्पष्ट करा?

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3041

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1047

M.A. (Part - II)

ECONOMICS

EC - 3004 : Capital Market

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (32306)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answer each questions in 250 words.*
- 4) *Answer should be precised and to the point.*

Q1) Describe government security markets and industrial securities markets. [10]

OR

Explain primary and secondary market in detail.

Q2) Describe the role and purpose of credit rating agencies. [10]

OR

Explain in detail mutual funds, merchant Bankers.

Q3) Describe meaning and culculation of stock indices. [10]

OR

Explain the operations and trading settlement process.

Q4) Analyze the emergence of financial services. [10]

OR

Explain the scenario of Indian capital market pre and post liberalization.

Q5) Explain characteristics of stock exchanges. [10]

OR

Describe on management and financial crisis in emerging market economics.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3041

[5962]-1047
M.A. (Part - II)
ECONOMICS
EC - 3004 : Capital Market
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (32306)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.
3) प्रत्येक शब्दाचे 250 शब्दांत उत्तरे लिहा.
4) उत्तरे नेमके मुददेसूद असावित.
5) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पाहावी.

-
- प्रश्न 1) शासकीय प्रतीभूती बाजार आणि औद्योगिक प्रतीभूती बाजार विषद करा. [10]
किंवा
प्राथमिक आणि दुय्यम बाजार सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) क्रेडीट रेटिंग एजन्सीची भूमिका आणि हेतू स्पष्ट करा. [10]
किंवा
म्यूच्यूलफंड, मर्चन्ट बॅकर्स सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) रोखे बाजार निर्दिशाकाचा अर्थ आणि मापन स्पष्ट करा. [10]
किंवा
भाग बाजाराची कार्य आणि व्यवहार, तडजोड प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) वित्तीय सेवाच्या उदयाचे विश्लेषण करा. [10]
किंवा
उदारीकरणपूर्व आणि उदारिकरणोत्तर भारतीय भांडवल बाजाराचा परिपेक्ष स्पष्ट करा.
- प्रश्न 5) भाग बाजाराची वैशिष्टे स्पष्ट करा. [10]
किंवा
उदयोन्मुख बाजार अर्थव्यवस्थेत जोखीम व्यवस्थापन आणि वित्तीय संकट चर्चा करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3042

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1048

M.A. (Part - II)

ECONOMICS

EC - 3004 : Industrial Economics - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (Elective) (32307)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Numbers to the right indicate full marks.
- 3) Answers should be precise and to the point.
- 4) Write answer each question in 250 words.

Q1) What is industrial economics. Explain the scope of industrial economics? [10]

OR

Explain the impact of the New Industrial Policy of 1991 on the industrial development of India.

Q2) What is industrial location? What are the factors determining industrial location in India. [10]

OR

Explain the changing role and performance of Private Sector in India.

Q3) Explain the Alfred Weber's theory of Industrial Location. [10]

OR

What is industrial Productivity? Explain the factors affecting industrial productivity.

Q4) Explain the classification of industries. [10]

OR

Explain the objectives and characteristics of special economic zone and make in India.

Q5) Describe the relationship between Skill Development and Industrial Productivity. [10]

OR

What is private sector? Explain the challenges before private sector in India.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3042

[5962]-1048
M.A. (Part - II)
ECONOMICS
EC - 3004 : Industrial Economics - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (Elective) (32307)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
3) उत्तरे नेमकी आणि मुद्देसूद असावीत.
4) प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा.

-
- प्रश्न 1) औद्योगिक अर्थशास्त्र म्हणजे काय? औद्योगिक अर्थशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा? [10]
किंवा
1991 च्या नवीन औद्योगिक धोरणाचे भारताच्या औद्योगिक विकासावर झालेले परिणाम स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) औद्योगिक स्थाननिश्चिती म्हणजे काय? भारतातील औद्योगिक स्थान निश्चित करणारे घटक कोणते आहेत. [10]
किंवा
भारतातील खाजगी क्षेत्राची बदलती भूमिका आणि कामगिरी स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) आल्फ्रेड वेबर यांचा औद्योगिक स्थाननिश्चिती सिद्धांत स्पष्ट करा. [10]
किंवा
औद्योगिक उत्पादकता म्हणजे काय? औद्योगिक उत्पादकतेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) उद्योगांचे वर्गीकरण स्पष्ट करा. [10]
किंवा
विशेष आर्थिक क्षेत्र आणि मेक इन इंडियाची उद्दिष्टे आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्रश्न 5) कौशल्य विकास आणि औद्योगिक उत्पादकता यांच्यातील संबंधाचे वर्णन करा. [10]
किंवा
खाजगी क्षेत्र म्हणजे काय? भारतातील खाजगी क्षेत्रासमोरील आव्हाने स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3043

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1049

M.A. (Part-II)

POLITICAL SCIENCE

Modern Political Thought

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32401)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following: **[10]**

- a) Discuss M.G. Ranade's ideas on social reforms.
- b) Discuss M. Gandhiji's concept of Satyagraha.

Q2) Answer any one of the following: **[10]**

- a) Explain Nehru's views on Nationalism and Internationalism.
- b) Dr. B.R. Ambedkar's views on Religion Discuss.

Q3) Answer any one of the following: **[10]**

- a) Explain Ram Manohar Lohia's views on Linguistic Politics.
- b) Explain Mahatma Gandhi's views on Truth and Non-violence.

Q4) Answer any two of the following: **[10]**

- a) Ranade's ideas on liberalism.
- b) Lohia's views on synthesis of Socialism.
- c) Ambedkar's views on State Socialism.
- d) Concept of Sarvodaya.

Q5) Answer any two of the following: **[10]**

- a) Nehru's view's on secularism
- b) Mixed Economy.
- c) Gandhi's concept of Trustship.
- d) Ambedkar's views on Democracy.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3043

[5962]-1049

M.A. (Part-II)

POLITICAL SCIENCE

Modern Political Thought

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32401)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्न सोडवा. [10]
अ) म.गो.रानडे यांच्या सामाजिक सुधारणेच्या कल्पना सांगा.
ब) महात्मा गांधी यांची सत्याग्रहाची संकल्पना सांगा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्न सोडवा. [10]
अ) पं. नेहरू यांचा राष्ट्रवाद व आंतरराष्ट्रवादा संदर्भातील दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
ब) डॉ. आंबेडकर यांचे धर्माविषयीचे विचार सांगा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्न सोडवा. [10]
अ) राम मनोहर लोहीया यांचे भाषिक राजकारणाबाबतचे दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
ब) महात्मा गांधी यांचे सत्य व अहिंसाबाबतचे विचार स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) रानडेची उदारमतवादी कल्पना
ब) लोहीयांचे संश्लेषण समाजवादाबाबतचे विचार
क) डॉ. आंबेडकर यांचे राज्य समाजवादाबाबतचे विचार
ड) सर्वोदय-संकल्पना
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्न सोडवा. [10]
अ) पं. नेहरूंचे धर्मनिरपेक्षतेबाबतचे विचार
ब) मिश्र अर्थव्यवस्था
क) गांधींची विश्वस्त संकल्पना
ड) डॉ. आंबेडकर यांचे लोकशाहीबाबतचे विचार

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3044

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1050

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

PO-C8 : Political Sociology

(2019 Pattern) (Semester - III) (CBCS) (32402)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Explain the nature and scope of political sociology.
- b) Explain the Behavioral Approach.

Q2) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Explain the factors of political participation.
- b) Explain the types of political change.

Q3) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Explain the Agencies of political socialization.
- b) Explain the Karl Marx contribution to political sociology.

Q4) Attempt any two of the following : **[10]**

- a) Types of political culture.
- b) Class struggle.
- c) Role of Public Opinion.
- d) Max Weber's views on Authority.

P.T.O.

Q5) Attempt any two of the following :

[10]

- a) Political Development
- b) Nature of political culture.
- c) Dialectical Materialism.
- d) Political participation.

Total No. of Questions : 5]

PA-3044

[5962]-1050

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

PO-C8 : Political Sociology

(2019 Pattern) (Semester - III) (CBCS) (32402)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी एक प्रश्न सोडवा. [10]
- अ) राजकीय समाजशास्त्राचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) वर्तनवादी दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी एक प्रश्न सोडवा. [10]
- अ) राजकीय सहभागाचे घटक स्पष्ट करा.
- ब) राजकीय बदलाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी एक प्रश्न सोडवा. [10]
- अ) राजकीय सामाजीकरणाची माध्यमे स्पष्ट करा.
- ब) कार्लमार्क्सचे राजकीय समाजशास्त्राला दिलेले योगदान स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी दोन प्रश्न सोडवा. [10]
- अ) राजकीय संस्कृतीचे प्रकार
- ब) वर्गसंघर्ष
- क) लोकमताची भूमिका
- ड) मॅक्स वेबरचे अधिकार विषयक विचार

प्रश्न 5) खालीलपैकी दोन प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) राजकीय विकास
- ब) राजकीय संस्कृतीचे स्वरूप
- क) द्वुदांत्मक भौतिकवाद
- ड) राजकीय सहभाग

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3045

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1051

M.A. (Part-II)

POLITICAL SCIENCE

PO-C9 : World Politics New Developments

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit Pattern) (32403)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following: **[10]**

- a) What is intervention? Explain the impact of intervention.
- b) What is Terrorism? Explain the types of Terrorism.

Q2) Answer any one of the following: **[10]**

- a) Explain the role of the state in Foreign Policy - making process.
- b) Discuss the World Trade Organisation.

Q3) Answer any one of the following: **[10]**

- a) What is Feminism? Explain the nature of Feminism.
- b) Explain the factors affecting Foreign Policy.

Q4) Answer any two of the following: **[10]**

- a) Feminism.
- b) World Trade Organization.
- c) Military Intervention.
- d) Internal factors and Foreign Policy.

Q5) Answer any two of the following: **[10]**

- a) Solutions for Terrorism.
- b) World Trade.
- c) Political Intervention.
- d) Foreign Policy.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3045

[5962]-1051

M.A. (Part-II)

POLITICAL SCIENCE

PO-C9 : World Politics New Developments

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit Pattern) (32403)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) हस्तक्षेप काय आहे? हस्तक्षेपाचा प्रभाव स्पष्ट करा.
ब) दहशतवाद म्हणजे काय? दहशतवादाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) परराष्ट्र धोरण निर्मिती प्रक्रियेत राज्याची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) जागतिक व्यापार संघटनेची चर्चा करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) स्त्रीवाद म्हणजे क्या? स्त्रीवादाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) परराष्ट्र धोरणावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) स्त्रीवाद
ब) जागतिक व्यापार संघटना
क) लष्करी हस्तक्षेप
ड) अंतर्गत घटक आणि परराष्ट्र धोरण
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) दहशतवादासाठी उपाय
ब) जागतिक व्यापार
क) राजकीय हस्तक्षेप
ड) परराष्ट्र धोरण

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3046

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1052

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

**PO - 09 : Indian Administration - Structure & Organization
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (32404)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Attempt any one question of the following : [10]

- a) Explain the nature of Indian Administration in The British period.
- b) Explain the role and functions of Prime Minister.

Q2) Attempt any one question of the following : [10]

- a) Explain the functions of state council of ministers.
- b) State the structure and functions of state public service commission.

Q3) Attempt any one question of the following : [10]

- a) Explain the composition. Power & functions of central vigilance commission.
- b) Discuss in detail that 'Corruption' is a major challenge before the Indian Administration.

Q4) Attempt any two of the following questions : [10]

- a) Prime Ministers office.
- b) Union public service commission.
- c) Cabinet secretariat of India.
- d) Federal system.

P.T.O.

Q5) Attempt any two of the following questions :

[10]

- a) Directorate.
- b) Ombudsman.
- c) Civil service reforms.
- d) Salient features of Indian Administration.

Total No. of Questions : 5]

PA-3046

[5962]-1052

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

PO - 09 : Indian Administration - Structure & Organization

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (32404)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्न सोडवा. [10]
अ) ब्रिटीशकालीन भारतीय प्रशासनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) पंतप्रधानांची भूमिका व कार्य सांगा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्न सोडवा. [10]
अ) राज्य मंत्रीमंडळाचे कार्य स्पष्ट करा.
ब) राज्य लोकसेवा आयोगाची रचना आणि कामे सांगा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्न सोडवा. [10]
अ) केंद्रीय दक्षता आयोगाची रचना, अधिकार व कार्य स्पष्ट करा.
ब) भारतीय प्रशासनापुढे 'भ्रष्टाचार' हे एक मोठे आव्हान आहे याची सविस्तर चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) पंतप्रधान कार्यालय.
- ब) केंद्रीय लोकसेवा आयोग.
- क) भारताचे कॅबिनेट सचिवालय.
- ड) संघराज्य पद्धती.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) संचलनालय.
- ब) लोकपाल.
- क) नागरी सेवा सुधारणा.
- ड) भारतीय प्रशासनाची प्रमुख वैशिष्ट्ये.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3047

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1053

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

**PO-010 : Political Thought of Dr. Babasaheb Ambedkar
(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32405)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one question of the following : **[10]**

- a) Dr. Babasaheb Ambedkar's views on Indian constitution.
- b) Explain Dr. Babasaheb Ambedkar's criticism of Indian Caste System.

Q2) Attempt any one question of the following : **[10]**

- a) Dr. Babasaheb Ambedkar's views on Social Democracy.
- b) Explain Dr. Babasaheb Ambedkar's views on Indian Economy.

Q3) Attempt any one question of the following : **[10]**

- a) Explain Dr. Babasaheb Ambedkar Criticism of Hinduism.
- b) Discuss Dr. Babasaheb Ambedkar's view on Navyana.

Q4) Attempt any two questions of the following : **[10]**

- a) Dr. B.R. Ambedkar's concept of Buddhism.
- b) Dr. B.R. Ambedkar's views on Indian agriculture.
- c) Dr. B.R. Ambedkar's views on planning of India.
- d) Dr. B.R. Ambedkar's concept of fraternity.

P.T.O.

Q5) Attempt any two questions of the following :

[10]

- a) Dr. Babasaheb Ambedkar critique on Varna system.
- b) Write the views of Dr. Babasaheb Ambedkar on Land reforms.
- c) Dr. Babasaheb Ambedkar's views on Liberty.
- d) Dr. Babasaheb Ambedkar's views on Equality.

Total No. of Questions : 5]

PA-3047

[5962]-1053

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

PO-010 : Political Thought of Dr. Babasaheb Ambedkar
(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32405)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे भारतीय संविधान विषयक विचार.
ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी भारतीय जाती व्यवस्थेची केलेली टीका स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे सामाजिक लोकशाही विषयक विचार.
ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे भारतीय अर्थव्यवस्थे-विषयक विचार स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे हिंदुत्व विषयक विचारांची चिकित्सा स्पष्ट करा.
ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या नवयाना विषयक विचारांची चर्चा करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची बुद्धिजम संकल्पना
ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे भारतीय कृषी विषयक विचार
क) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे भारताचे नियोजन विषयक विचार
ड) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे 'बंधुत्व' विषयक संकल्पना

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा :

[10]

- अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची वर्णव्यवस्थेवरिल टीका
- ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे जमीन सुधारणा विषयक विचार
- क) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे स्वातंत्र्य विषयक विचार
- ड) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे समते विषयक विचार

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3048

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1054

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

PO-011 : Public Policy in India

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32406)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one question of the following : **[10]**

- a) Review the major Public Policy changes since 1990.
- b) Explain the development of information technology policy in the 21st Century.

Q2) Attempt any one question of the following : **[10]**

- a) Give a brief overview of policies for Women's Welfare in the 21st Century.
- b) Evaluate the Economically Weaker section Reservation Policy.

Q3) Attempt any one question of the following : **[10]**

- a) Explain the importance of National Agricultural Policy.
- b) Explain the development of industrial policy after 1990.

Q4) Attempt any two questions of the following : **[10]**

- a) National Food Security Policy.
- b) The Twenty Point Programme.
- c) Green Revolution.
- d) Solar Energy Policy.

P.T.O.

Q5) Attempt any two questions of the following :

[10]

- a) Environmental Protection Policy.
- b) Evaluation of Pradhan Mantri Ujwala Yojana.
- c) Scheduled Tribe Welfare Policy.
- d) Policy on Third Gender.

Total No. of Questions : 5]

PA-3048

[5962]-1054

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

PO-011 : Public Policy in India

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32406)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
अ) 1990 नंतरच्या बदलत्या प्रमुख सार्वजनिक धोरणांचा आढावा घ्या.
ब) 21 व्या शतकातील माहिती तंत्रज्ञान धोरणाची वाटचाल स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
अ) 21 व्या शतकातील महिला कल्याणाच्या धोरणांचा थोडक्यात आढावा घ्या.
ब) आर्थिक दुर्बल घटक आरक्षण धोरणाचे मूल्यमापन करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
अ) राष्ट्रीय कृषी धोरणाचे महत्व विशद करा.
ब) 1990 नंतरच्या औद्योगिक धोरणाची वाटचाल स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
अ) राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा धोरण.
ब) 20 कलमी कार्यक्रम.
क) हरित क्रांती.
ड) सौर ऊर्जा धोरण.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा :

[10]

- अ) पर्यावरण संरक्षण धोरण
- ब) प्रधान मंत्री उज्वला योजनाचे मुल्यमापन
- क) अनुसूचित जमाती कल्याण धोरण
- ड) तृतीय पंथीयाबाबत चे धोरण

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3049

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1055

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

PO-012 : Research Methodology

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32407)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Discuss the objectives of Research methodology.
- b) Discuss types of sampling.

Q2) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Explain the types of Research methodology.
- b) Explain importance of hypothesis.

Q3) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Explain Identification of Research Problem.
- b) Explain importance of Research tools.

Q4) Attempt any two of the following : **[10]**

- a) Primary Data
- b) Characteristics of good Hypothesis
- c) Research question
- d) Types of questionnaire

P.T.O.

Q5) Attempt any two of the following :

[10]

- a) Review of literature
- b) Plagiarism
- c) Secondary data
- d) Importance of Research

Total No. of Questions : 5]

PA-3049

[5962]-1055

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

PO-012 : Research Methodology

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32407)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
प्रश्न 1)	खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.	[10]
	अ) संशोधन पद्धतीच्या उद्दिष्ट्यांवर चर्चा करा.	
	ब) नमूना प्रकारांवर चर्चा करा.	
प्रश्न 2)	खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.	[10]
	अ) संशोधन पद्धतीचे प्रकार स्पष्ट करा.	
	ब) गृहितकांचे महत्त्व स्पष्ट करा.	
प्रश्न 3)	खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.	[10]
	अ) संशोधन समस्येची ओळख स्पष्ट करा.	
	ब) संशोधन साधनांचे महत्त्व स्पष्ट करा.	
प्रश्न 4)	खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.	[10]
	अ) प्राथमिक साधने	
	ब) चांगल्या गृहितकांची वैशिष्ट्ये	
	क) संशोधन प्रश्न	
	ड) प्रश्नांवलीचे प्रकार	

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[10]

अ) पूर्व साहित्याचा आढावा.

ब) वाङ्मय चौर्य

क) दुय्यम साधने

ड) संशोधनाचे महत्त्व

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3050

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1056

M.A. (Part-II)

SOCIOLOGY (Compulsory)

SC-06 : Contemporary Social Theories

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32501)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following: (250 words) **[10]**

- a) Discuss Alvin Gouldner's perspective on the status of Sociology as a discipline in the post Second World War period.
- b) Discuss Frankfurt School's critiques on Marxian Theory.

Q2) Answer any one of the following: (250 words) **[10]**

- a) Discuss Gramsci's concept of Hegemony in detail.
- b) What are the three forms of Capital identified by Bourdieu? Explain with examples.

Q3) Answer any one of the following: (250 words) **[10]**

- a) What is Social Theory? Discuss various functions of social theories.
- b) State the meaning of Ideology? Critically analyse Althusser's theory of Ideology.

Q4) Answer any one of the following: (250 words) **[10]**

- a) What is Post Structuralism? Discuss major tenets of Post Structuralism.
- b) Critically analyse Habermas Concept of Public Sphere.

Q5) Write any two short Notes: **[10]**

- a) Foucault's concept of Power.
- b) Macro Theories.
- c) Mass Culture.
- d) Deconstruction.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3050

[5962]-1056

M.A. (Part-II)

SOCIOLOGY (Compulsory Paper)

SC-06 : Contemporary Social Theories

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32501)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडे दिलेले अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवतात.

- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (250 शब्द) [10]
अ) दुसऱ्या महायुद्धोत्तर काळातील समाजशास्त्राच्या दर्जाच्या संदर्भातील अल्विन गुल्डनर यांच्या दृष्टीकोनाची चर्चा करा.
ब) मार्क्सवादी सिद्धांतावरील चिकित्सा सिद्धांताची चर्चा करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (250 शब्द) [10]
अ) ग्राम्शी यांच्या प्रभुत्व संकल्पनेची सविस्तर चर्चा करा.
ब) बुर्द्यू यांनी स्पष्ट केलेली भांडवलाची तीन प्रारूपे कोणती? उदाहरणासहित त्याचे स्पष्टीकरण करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (250 शब्द) [10]
अ) सामाजिक सिद्धांत म्हणजे काय? सामाजिक सिद्धांतांच्या विविध प्रकार्यांची चर्चा करा.
ब) विचारप्रणाली म्हणजे काय ते लिहा? अल्थुजर यांच्या विचारप्रणाली सिद्धांताचे चिकित्सात्मक विश्लेषण करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (250 शब्द) [10]
अ) उत्तरसंरचनावाद म्हणजे काय? उत्तरसंरचनावादाच्या प्रमुख तत्वांची चर्चा करा.
ब) हबरमास यांच्या सार्वजनिक क्षेत्र संकल्पनेचे चिकित्सात्मक विश्लेषण करा.
- प्र.5)** कोणत्याही दोन प्रश्नांवर टिपा लिहा. [10]
अ) फुकोची सत्तेची संकल्पना
ब) सूक्ष्मलक्षी सिद्धांत
क) जनसंस्कृती
ड) विरचना

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3051

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1057

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY

SC - 07 : Sociology of Development

(2019 Pattern) (Semester - III) (32502)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to right indicate full marks.

Q1) Answer any one of the following questions in 250 words : [10]

- a) Discuss the Historical Context of 'Idea of development'.
- b) Critically evaluate the Modernization Theory of development.

Q2) Answer any one of the following questions in 250 words : [10]

- a) Elucidate 'Capability approach' of development.
- b) Explain the Neoliberal view of development.

Q3) Answer any one of the following questions in 250 words each : [10]

- a) Explain the 'Dependency theory' of development.
- b) Elaborate Schumacher's views on development.

Q4) Answer any one of the following questions in 250 words each : [10]

- a) Discuss feminist critique of development.
- b) Elucidate post development perspective.

P.T.O.

Q5) Write Short Notes (Any two) :

[10]

- a) Social Change
- b) Civil Society
- c) Gender Development Index
- d) Community Development

Total No. of Questions : 5]

PA-3051

[5962]-1057

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY

SC - 07 : Sociology of Development

(2019 Pattern) (Semester - III) (32502)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

अ) 'विकासाची कल्पना' याच्या ऐतिहासिक संदर्भाची चर्चा करा.

ब) विकासाच्या आधुनिकीकरण सिद्धांताचे चिकित्सात्मक मूल्यमापन करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

अ) विकासाचा 'क्षमता वाढीचा' दृष्टिकोन विशद करा.

ब) विकासाचा नवउदारमतवादी दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

अ) विकासाचा 'अवलंबित्वाचा सिद्धांत' स्पष्ट करा.

ब) विकासाबद्दल शुमाकरचे मत विशद करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

अ) विकासाच्या स्त्रीवादी समीक्षेची चर्चा करा.

ब) उत्तरविकासवादी दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा.

[10]

- अ) सामाजिक बदल
- ब) नागरी समाज
- क) लिंगभाव विकास निर्देशांक
- ड) समुदाय विकास

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3052

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1058

M.A. (Part-II)

SOCIOLOGY

SO-07 : Sociology of Gender

(2019 Pattern) (Semester - III) (32503)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following Questions in 250 words: [10]

- a) Discuss the Marxist and Radical feminism.
- b) Explain the discourse of gender and development.

Q2) Answer any one of the following Questions in 250 words: [10]

- a) Discuss how family is a gendered institution.
- b) Examine the condition of women in unorganised sector in India.

Q3) Answer any one of the following Questions in 250 words each: [10]

- a) Evaluate health policy and programs in India from gender perspective.
- b) Discuss various issues addressed by the women's movement.

Q4) Answer any one of the following Questions in 250 words each: [10]

- a) Elucidate the significance of the emergence of women's studies in India.
- b) Examine the concept of gender inequality with reference to power and hierarchy.

Q5) Write Short Notes (Any two): [10]

- a) Honour Killing.
- b) Rewriting History (Feminist perspective).
- c) Caste and gender.
- d) Black feminism.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3052

[5962]-1058
M.A. (Part-II)
SOCIOLOGY

SO-07 : Sociology of Gender
(2019 Pattern) (Semester - III) (32503)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे प्रत्येकी 250 शब्दात उत्तर द्या. [10]
अ) मार्क्सवादी आणि जहाल स्त्रीवादावर चर्चा करा.
ब) लिंगभाव आणि विकासाच्या चर्चाविश्व स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे प्रत्येकी 250 शब्दात उत्तर द्या. [10]
अ) कुटुंब ही लिंगभावावर आधारित संस्था कशी आहे यावर चर्चा करा?
ब) भारतातील असंगठित क्षेत्रातील महिलांच्या परिस्थितीचे परीक्षण करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे प्रत्येकी 250 शब्दात उत्तर द्या. [10]
अ) भारतातील आरोग्य धोरण आणि कार्यक्रमांचे लिंगभाव दृष्टिकोनातून मूल्यमापन करा.
ब) महिला चळवळीद्वारे संबोधित केलेल्या विविध मुद्द्यांवर चर्चा करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे प्रत्येकी 250 शब्दात उत्तर द्या. [10]
अ) भारतातील स्त्री अभ्यासाच्या उदयाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
ब) लिंगभाव आधारित असमानतेच्या संकल्पनेचे सत्ता आणि उतरंड संदर्भात परीक्षण करा.
- प्र.5)** टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) [10]
अ) प्रतिष्ठेसाठी केलेली हत्या (ऑनर किलिंग)
ब) इतिहासाचे पुनर्लेखन (स्त्रीवादी दृष्टीकोन)
क) जात आणि लिंगभाव
ड) काळा स्त्रीवाद

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3053

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1059

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY (Optional)

32504 : Sociology of Environmental Sustainability

(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following Questions in 250 words : **[10]**

- a) Social Ecology examines the correlation between Environmental and social issues. Discuss.
- b) What is Social Constructivist approach to the environment? Why this approach has gained increasing strength within the social sciences in recent years?

Q2) Answer any one of the following Questions in 250 words : **[10]**

- a) Issues of energy, water, air, land are challenges to sustainability. Discuss.
- b) Development based on neoliberal globalization is intensifying issues of livelihoods, and indigenous knowledge. Discuss.

Q3) Answer any one of the following questions in 250 words : **[10]**

- a) How did Rio summit 1992, and the Kyoto protocol, helped to strengthen sustainability?
- b) Sustainable Development Goals are the profound steps to sustainability. Discuss.

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following questions in 250 words : **[10]**

- a) What are the environmental lessons of Corona Pandemic and future of sustainability in India?
- b) Take an account of civil society initiatives and movements on environment issues in India.

Q5) Write Short Notes (Any two) : **[10]**

- a) Political Ecology
- b) Negative dimensions of Green Revolution
- c) Right to Environment as Human Right
- d) Recognition of Forest Rights Act, 2006

Total No. of Questions : 5]

PA-3053

[5962]-1059

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY (Optional)

32504 : Sociology of Environmental Sustainability

(2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दात उत्तर द्या. [10]

- अ) सामाजिक पारिस्थितिकी पर्यावरण आणि सामाजिक प्रश्नांच्या सहसंबंधांचे परीक्षण करतो. चर्चा करा.
- ब) पर्यावरणाबाबतचा सामाजिक बांधणी दृष्टिकोन काय आहे? अलिकडच्या वर्षात सामाजिक शास्त्रांमध्ये या दृष्टीकोणाने अधिक बळकटी का मिळवली आहे?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दात उत्तर द्या. [10]

- अ) उर्जा, पाणी, हवा, आणि जमीन संदर्भातील प्रश्न हे पर्यावरणासमोरील आव्हाने आहेत. चर्चा करा.
- ब) नवउदारवादी जागतिकीकरणावर आधारित विकासामुळे उपजीविकेचे आणि एतद्देशीय ज्ञानाबाबतचे प्रश्न गंभीर होत आहेत. चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दात उत्तर द्या. [10]

- अ) रिओ शिखर परिषद 1992 आणि क्योटो प्रोटोकॉलने शाश्वतता मजबूत करण्यास कशी मदत केली?
- ब) शाश्वत विकास उद्दिष्टे ही शाश्वततेच्या दिशेने टाकलेले भरभक्कम पाऊल आहे. चर्चा करा.

- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दात उत्तर द्या. [10]
- अ) कोरोना महामारीचे पर्यावरणीय धडे आणि भारतातील शाश्वततेचे भविष्य काय आहे?
- ब) भारतातील पर्यावरण प्रश्नांच्या संदर्भात नागरी समाज आणि चळवळींनी घेतलेल्या पुढाकाराचा आढावा घ्या.

- प्रश्न 5)** टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [10]
- अ) राजकीय पारिस्थितिकी
- ब) हरित क्रांतीच्या नकारात्मक बाजू
- क) मानवी हक्क म्हणून पर्यावरणाचा अधिकार
- ड) वन हक्क कायदा/अधिनियम, 2006

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PA-3054

[5962]-1060

M.A. (Part-II)

SOCIOLOGY (Optional)

SO-09 : Urban Studies

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32505)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following (250 words): **[10]**

- a) What is Urban Sociology? Discuss the history of Urban Sociology.
- b) Comment on Urban issues in India today focusing on transport or housing. Use example of any government scheme to solve this.

Q2) Answer any one of the following (250 words): **[10]**

- a) What is City according to Weber? Critically analyse Weber's views on Cities.
- b) Explain the patterns of migration of labour in cities in India during COVID 19 pandemic.

Q3) Answer any one of the following (250 words): **[10]**

- a) Discuss the emergence of Urban Sociology in India.
- b) Critically analyse Wirth's views on Urbanism.

Q4) Answer any one of the following (250 words): **[10]**

- a) Critically analyse the Ecological perspective of Chicago School.
- b) Discuss Gender and public space in the context of your experience in towns/cities.

Q5) Write any two short Notes: (100 words): **[10]**

- a) Urbanization.
- b) Global City.
- c) Primary circuit of capital accumulation.
- d) Smart City.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3054

[5962]-1060

M.A. (Part-II)

SOCIOLOGY (Optional)

SO-09 : Urban Studies

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32505)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडे दिलेले अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवतात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा. (250 शब्द) [10]

- अ) नागरी समाजशास्त्र म्हणजे काय? नागरी समाजशास्त्राच्या इतिहासाची चर्चा करा.
ब) भारतातील आजच्या शहरी प्रश्नावर वाहतूक किंवा घराची व्यवस्था यातील कोणत्याही एकावर भर देऊन टिपणी करा. समस्यांची सोडवणूक करणाऱ्या कोणत्याही शासकीय योजनेचे उदाहरण घ्या.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा. (250 शब्द) [10]

- अ) वेबरच्या मते शहरे म्हणजे काय? वेबरच्या शहरां विषयीच्या दृष्टिकोनाचे चिकित्सक विश्लेषण करा.
ब) कोव्हिड 19 महामारीच्या काळातील भारतातील श्रमिकांच्या स्थलांतराचा अनुबंध स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा. (250 शब्द) [10]

- अ) भारतातील नागरी समाजशास्त्राच्या उदयाची चर्चा करा.
ब) वर्थच्या नागरीवादविषयक दृष्टिकोनाचे चिकित्सात्मक विश्लेषण करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा. (250 शब्द) [10]

- अ) शिकागो ज्ञानपीठाच्या परिस्थिती वैज्ञानिक दृष्टिकोनाचे चिकित्सात्मक विश्लेषण करा.
ब) लिंगभाव आणि सार्वजनिक अवकाशाची तुमच्या शहरातील/नगरातील अनुभवांच्या संदर्भात चर्चा करा.

प्र.5) कोणत्याही दोन प्रश्नांवर टिपा उत्तरे लिहा. (100 शब्द) [10]

- अ) शहरीकरण
ब) जागतिक शहरे
क) भांडवल संचयाचे पहिले वर्तुळ
ड) स्मार्ट शहरे

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3055

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1061

S.Y. M.A.

SOCIOLOGY

32506 : Study of Social Movements

(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions in 250 words : **[10]**

- a) Examine the Tribal movements in India.
- b) II Discuss the new labour protests in the wake of globalization.

Q2) Answer any one of the following questions in 250 words : **[10]**

- a) Elaborate Resource mobilization theory of social movements.
- b) Explain the difference between social change and social reform.

Q3) Answer any one of the following questions in 250 words : **[10]**

- a) Elucidate the structural-functional theory of social movements.
- b) What is social movement? Explain the nature of social movements.

Q4) Answer any one of the following questions in 250 words : **[10]**

- a) Critically examine the Identity politics in social movements.
- b) Elaborate the interrelationship between globalization and the Arab springs.

P.T.O.

Q5) Write short Notes (any two) :

[10]

- a) Revolution
- b) Framing perspective
- c) Regional movements
- d) World social forum. (W.S.F.)

Total No. of Questions : 5]

PA-3055

[5962]-1061

S.Y. M.A.

SOCIOLOGY

32506 : Study of Social Movements

(2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहे.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) भारतातील आदिवासी चळवळींचे परीक्षण करा.
- ब) जागतिकीकरणाच्या पार्श्वभूमीवर नवीन कामगार आंदोलनांची चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) सामाजिक चळवळींच्या अभ्यासातील संसाधन एकत्रीकरण सिद्धांत विशद करा.
- ब) सामाजिक परिवर्तन आणि सामाजिक सुधारणा यातील फरक स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) सामाजिक चळवळींचा संरचनात्मक-कार्यवादी सिद्धांत विशद करा.
- ब) सामाजिक चळवळ म्हणजे काय? सामाजिक चळवळींचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) सामाजिक चळवळींमधील अस्मितेच्या राजकारणाचे चिकित्सात्मक परीक्षण करा.
- ब) जागतिकीकरण आणि अरब उठावातील सहसंबंध विशद करा.

प्रश्न 5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[10]

- अ) क्रांती
- ब) चौकटीकरणाचा दृष्टिकोन
- क) प्रादेशिक चळवळी
- ड) जागतिक सामाजिक परिषद (W.S.F.)

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3056

[5962]-1062

[Total No. of Pages : 2

M.A. -II

PSYCHOLOGY

EP- Counselling Process and Skills

(Industrial & Clinical Psychology Common)

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32601/32605)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following in about 500 words: [10]

- a) Define Counselling. Discuss the stages of counselling in brief.
- b) Explain Psychodynamics as counselling approach with its strengths and limitations.

Q2) Answer any one of the following in about 500 words: [10]

- a) Explain 'In-Depth Exploration' stage with the following points - Advanced Empathy, Immediacy and Confrontation
- b) Discuss the core conditions in counselling with examples.

Q3) Answer any one of the following in about 500 words: [10]

- a) Explain 'Termination' stage of Counselling.
- b) Discuss the process of goal setting in detail.

Q4) Answer any one of the following in about 500 words: [10]

- a) Discuss and critically evaluate Roger's model of counselling skills.
- b) Explain the similarities and differences between coaching and counselling.

Q5) Answer short notes on any two of the following in 250 words: [10]

- a) Dimensions of helping relationships.
- b) Inside and Outside skills of Counselling.
- c) Self-disclosure.
- d) Working alliance of counsellor and counsler.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3056

[5962]-1062

M.A. -II

PSYCHOLOGY

EP- Counselling Process and Skills

(Industrial & Clinical Psychology Common)

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32601/32605)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) समुपदेशनाची व्याख्या द्या. समुपदेशनाच्या टप्प्यांची थोडक्यात चर्चा करा.
 - ब) मनोगतिकी चे सामर्थ्य व मर्यादांसह समुपदेशन दृष्टिकोण म्हणून स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) खालील मुद्द्यांसह “सखोल अन्वेषज” टप्प्याचे स्पष्टीकरण करा—प्रगत तदनुभूती, तात्काळ, आणि सामना करणे.
 - ब) समुपदेशनातील मूलभूत अटींची उदाहरणांसह चर्चा करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) समुपदेशनाची ‘समाप्ती’ अवस्था स्पष्ट करा.
 - ब) ध्येय निश्चिती च्या प्रक्रियेवर सविस्तर चर्चा करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) समुपदेशन कौशल्याच्या रॉजर्स यांचे प्रारूपाची चर्चा करा व त्याचे विश्लेषणात्मक मुल्यांकन करा.
 - ब) कोचिंग आणि समुपदेशन यांतील समानता आणि फरक स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 250 शब्दांत टिपा लिहा. [10]
- अ) मदत करणारे नाते के परिमाण
 - ब) समुपदेशनाचे आतील आणि बाहेरील कौशल्ये.
 - क) स्वतःचे प्रकटीकरण
 - ड) समुपदेशन देणारा व समुपदेशन घेणारा यांची कार्यरत यूती

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3057

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1063

M.A. (Part - II)

PSYCHOLOGY

Clinical Psychology : Psychopathology - I

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (32602) (Specialization)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following in about 500 words. **[10]**

- a) Define mental disorder. Elaborate the indicators of abnormal behaviour.
- b) What is abnormality. Discuss in brief 'Contemporary views' of abnormal behaviour.

Q2) Answer any one of the following in about 500 words. **[10]**

- a) What is Anxiety disorder? Explain the causes & Symptoms of anxiety disorders.
- b) Define OCD. Discuss the types of OCD with symptoms & causes in detail.

Q3) Answer any one of the following in about 500 words. **[10]**

- a) Define mood disorders. Explain the causes and clinical symptoms of depression.
- b) Explain the term suicide. What are the causes and treatment for suicide.

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following in about 500 words. **[10]**

- a) Explain the causes & treatment of anorexia nervosa and bulimia nervosa.
- b) Discuss the causes & clinical symptoms of Alcohol related disorders with DSM - 5 criteria.

Q5) Answer short notes on any two of the following in 250 words each. **[10]**

- a) DSM - 5
- b) Phobia
- c) Mania
- d) Obesity.

Total No. of Questions : 5]

PA-3057

[5962]-1063

M.A. (Part - II)

PSYCHOLOGY

Clinical Psychology : Psychopathology - I

(चिकित्सा मानसशास्त्र : मनोविकृतीशास्त्र - I)

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - III) (32602) (Specialization)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे बंधनकारक आहे.

2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]

अ) मानसिक विकृति म्हणजे काय? अपसामान्य वर्तनाचे निर्देशक सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) अपसामान्य वर्तन म्हणजे काय? अपसामान्य वर्तनाचे सदयस्थितीतील दृष्टिकोन सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]

अ) चिंता विकृति म्हणजे काय? चिंता विकृतीची कारणे आणि लक्षणे सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) ओ. सी. डी. म्हणजे काय? ओ. सी. डी. चे प्रकार त्यांच्या लक्षणे आणि कारणासहित स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]

अ) भावना विकृति म्हणजे काय? नैराश्याची कारणे आणि चिकित्सात्मक लक्षणे सविस्तर लिहा.

ब) 'आत्महत्या' ही संकल्पना स्पष्ट करा. आत्महत्येची कारणे आणि त्यावरील उपचार कोणते आहेत.

- प्रश्न 4) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) क्षुधातिरेक आणि क्षुधाभाव ह्यांची कारणे आणि उपचार स्पष्ट करा.
- ब) अल्कोहोल संबंधित विकृतींची कारणे आणि चिकित्सात्मक लक्षणे DSM-5 च्या निकषांसह स्पष्ट करा.

- प्रश्न 5) पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांवर प्रत्येकी 250 शब्दांत टिपा लिहा. [10]
- अ) DSM - 5
- ब) भीती
- क) उन्माद
- ड) अतिस्थूलता

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3576

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1064

M.A. (Part - II)

**CLINICAL PSYCHOLOGY
PSYCHO-DIAGNOSTICS**

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (32603)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following in about 200 words : **[10]**

- a) Explain the differences between psychometrics and psychodiagnostics. Discuss their relationship with treatment?
- b) Discuss the principles and techniques of clinical assessments.

Q2) Answer any one of the following in about 200 words : **[10]**

- a) Explain the role and applications of Vineland Adaptive Behaviour scale and AAMD Adaptive Behaviour scale.
- b) Discuss the uses of psychological Assessments in Educational and legal settings.

Q3) Answer any one of the following in about 200 words : **[10]**

- a) Describe the development and structure of MMPI-2. Discuss it's applications in the diagnosis of psychopathology.
- b) Discuss the features and uses of Draw-A-Person Test.

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following in about 200 words : **[10]**

- a) Define Psychological report. Describe the essential elements of Psychological Report.
- b) Discuss the uses of Clinical Analysis Questionnaire in psycho-diagnosis.

Q5) Answer short notes on any two of the following in 100 words : **[10]**

- a) SCID
- b) Principles of Psychodiagnostics
- c) Behavioural observation
- d) Standford-Binet Test

Total No. of Questions : 5]

PA-3576

[5962]-1064

M.A. (Part - II)

CLINICAL PSYCHOLOGY

PSYCHO-DIAGNOSTICS

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (32603)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
- 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहवी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) मनोमिती आणि मनोनिदान यांतील फरक स्पष्ट करा. त्यांच्या उपचाराशी असणाऱ्या संबंधांची चर्चा करा.
- ब) चिकित्सा मुल्यांकनाच्या तत्त्व आणि तंत्रांची चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) विनेलँड यांची संयोजनात्मक वर्तन चाचणी आणि ए.ए.एम.डी संयोजनात्मक वर्तन चाचणीच्या भूमिकांचे आणि उपयोजनांचे स्पष्टीकरण द्या.
- ब) शैक्षणिक आणि विधीज्ञ क्षेत्रातील मानसशास्त्रीय मुल्यांकनाच्या उपयुक्ततेची चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) एम.एम.पी.आय.-2 च्या विकास आणि संरचनेचे वर्णन करा. तिच्या मनोविकृती निदानासाठीच्या उपयुक्ततेची चर्चा करा.
- ब) ड्रॉ-अ-पर्सन चाचणीच्या वैशिष्ट्ये आणि उपयोगांची चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) 'मानसशास्त्रीय अहवाल' व्याख्या द्या. मानसशास्त्रीय अहवालाच्या महत्त्वपूर्ण घटकांची/ एककांचे वर्णन करा.
- ब) 'क्लिनिकल अर्नेलिस्स क्वेश्नेअर' च्या मनोनिदानातील उपयुक्ततेची चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा.

[10]

- अ) एस.सी.आय.डी.
- ब) मनोनिदानाची तत्त्वे
- क) वर्तनात्मक निरीक्षण
- ड) स्टॅनफोर्ड-बिने चाचणी

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3058

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1066

M.A. - II

PSYCHOLOGY

**EP - 320 : Industrial Psychology : Personnel Psychology
(2019 Pattern) (Semester - III) (CBCS) (32606)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following in about 500 words : **[10]**

- a) What is personnel psychology? Critically evaluate the current practices in personnel psychology.
- b) Explain the concept and importance of Job analysis.

Q2) Answer any one of the following in about 500 words : **[10]**

- a) Discuss model of competency mapping and related issues.
- b) Elaborate the process of assessing & writing competency mapping.

Q3) Answer any one of the following in about 500 words : **[10]**

- a) Define employee training & discuss its importance.
- b) Explain steps in training evaluation.

Q4) Answer any one of the following in about 500 words : **[10]**

- a) What is performance management? Discuss its importance.
- b) Explain in details the factors of performance evaluation.

P.T.O.

Q5) Answer short notes on any two of the following in 250 words : [10]

- a) Staffing.
- b) Need of competency mapping.
- c) Learning enhancement technique.
- d) Career management.

Total No. of Questions : 5]

PA-3058

[5962]-1066

M.A. - II

PSYCHOLOGY

EP - 320 : Industrial Psychology : Personnel Psychology

(2019 Pattern) (Semester - III) (CBCS) (32606)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
- 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहवी.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) कर्मचारी मानसशास्त्र काय आहे? कर्मचारी मानसशास्त्रातील सद्यकालीन चालीरितींचे विश्लेषणात्मक स्पष्टीकरण करा.
- ब) कार्य विश्लेषणाची संकल्पना आणि त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) सक्षमता मापन प्रारूप आणि संबंधित समस्यांवर चर्चा करा.
- ब) सक्षमता मापनाचे मूल्यांकन आणि लेखन प्रक्रियेवर चर्चा करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) कर्मचारी प्रशिक्षण परिभाषित करा आणि त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) प्रशिक्षण मूल्यमापनातील टप्पे स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) निर्वर्तन व्यवस्थापन म्हणजे काय? त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.

ब) निर्वर्तन मूल्यांकनाचे घटक सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांवर प्रत्येकी 250 शब्दांत टीपा लिहा.

[10]

अ) कर्मचारी भरती निवड. (स्टाफिंग)

ब) सक्षमता मापनाची गरज.

क) अध्ययन सुधारणा तंत्रे.

ड) करिअर व्यवस्थापन.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3059

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1067

M.A. (Part-II)

INDUSTRIAL PSYCHOLOGY

EP-321 : Organizational Behaviour

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32607)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All question carry equal marks.*
- 2) *Figures to right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following in about 500 words: **[10]**

- a) What is organisational behaviour? Explain how globalisation & diversity in recruitment pose challenges to organisations.
- b) What is organisational culture? Discuss the similarities & difference in the cultural dimensions proposed by Hofstede & Trompenaars.

Q2) Answer any one of the following in about 500 words: **[10]**

- a) Explain how the goal-setting theory of motivation can be used by managers in motivating their employees.
- b) What is work motivation? Explain Victor Vroom's Expectancy model of motivation.

Q3) Answer any one of the following in about 500 words: **[10]**

- a) Define leadership. Explain the difference between transactional and transformational leadership.
- b) Explain leadership styles as proposed by behavioural theorists of leadership.

Q4) Answer any one of the following in about 500 words: **[10]**

- a) What is organisational communication? Explain the different techniques which can be used to improve communication skills.
- b) What is organisational conflict? Explain the strategies which can be used for resolving organisational conflict.

Q5) Answer short notes on any two of the following in 250 words: **[10]**

- a) Organisational structure.
- b) Job characteristics model.
- c) Self - leadership.
- d) Electronic communication in organisations.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3059

[5962]-1067

M.A. (Part-II)

INDUSTRIAL PSYCHOLOGY

EP-321 : Organizational Behaviour

(2019 Pattern) (Semester - III) (Credit System) (32607)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहवी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) संघटनात्मक वर्तन म्हणजे काय? जागतिकीकरण आणि भरतीमधील विविधता ह्यामुळे संघटनांना कसे आव्हान देतात ते स्पष्ट करा.
- ब) संघटनात्मक संस्कृती म्हणजे काय? हॉफसेड व ट्रॉम्पेनार ह्यांनी प्रस्तावित केलेल्या सांस्कृतिक परिमाणां मधील साम्य आणि फरक ह्यावर चर्चा करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) कर्मचार्यांना प्रेरित करण्यासाठी प्रेरणेचा ध्येय ठरवण्याचा सिद्धांत व्यवस्थापकांद्वारे कसा वापरला जाऊ शकतो हे स्पष्ट करा.
- ब) कार्य प्रेरणा म्हणजे काय? Victor Vroom ह्यांचे प्रेरणाच्या अपेक्षा प्रारूप स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) नेतृत्वाची व्याख्या द्या. व्यावहारिक व परिवर्तनवादी नेतृत्वातिल फरक स्पष्ट करा.
- ब) नेतृत्वाच्या वर्तनात्मक सिद्धांतकारांनी प्रस्तावित केलेल्या नेतृत्व शैलीये स्पष्टिकरण द्या.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) संघटनात्मक संवाद म्हणजे काय? संभाषण कौशल्य सुधारव्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या विविध तंत्र स्पष्ट करा.
- ब) संघटनात्मक संघर्ष म्हणजे काय? संघटनात्मक संघर्ष सोडवण्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या धोरणांचे स्पष्टिकरण द्या.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांवर प्रत्येकी 250 शब्दांत टीपा लिहा. [10]

- अ) संघटना रचना
- ब) कार्य-वैशिष्ट्य प्रारूप
- क) स्व-नेतृत्व
- ड) संघटनेत इलेक्ट्रॉनिक माध्यमांचा उपयोग.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4190

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1075

M.A. (Part-I)

PERSIAN

**History of Persian Literature (Iran/India)
(2019 Pattern) (Semester - II) (Paper-III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Explain in detail the modern Persian literature of Iran. **[10]**

OR

Provide a detailed overview of the major literary trends of the Babar's Dynasty Period.

Q2) Write in detail the development of prose in the modern Persian period of India. **[10]**

OR

Explain in detail how Persian prose developed in Tatari period.

Q3) Write detailed information about the origin and evolution of Persian Ghazal in Iran. **[10]**

OR

Write detailed information about Nazm poets of India.

Q4) Give an overview of the important Persian writings of the Tatari period. **[10]**

OR

Express your views on important prose works of modern Persian literature of India.

P.T.O.

Q5) Write a short note on the following. (Any Two)

[10]

- a) Art of Qaseeda.
- b) Development of Ghazal in Tatar period.
- c) Art of Mathnavi.
- d) Development of Mathnavi in Babar's Dynasty Period.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3060

[Total No. of Pages : 1

[5962]-1105

S.Y.M.A. (Part - II)

MARATHI (मराठी)

CC13 : प्रसारमाध्यमांसाठी लेखन कौशल्ये : भाग - 2

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV) (40401)

वेळ : 3 तास]

[पूर्णांक : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) लघुपटाची निर्मिती व हेतू या विषयी चर्चा करा.
ब) माहितीपटाची संकल्पना स्पष्ट करून 'मराठी भाषेची महती' या विषयावर पाच मिनिटांची माहितीपट संहिता तयार करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) पटकथेची रचना व लेखनतंत्र या विषयी सोदाहरण माहिती द्या.
ब) 'पटकथेला लोकप्रिय करण्यात संवाद लेखनाचा मोठा वाटा असतो' या मताची चर्चा करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) नवमाध्यमातून प्रतिक्रियात्मक लेखन करताना कोणती खबरदारी घ्यावी लागते ते सोदाहरण सांगा.
ब) व्यावसायिक संकेतस्थळांसाठीच्या लेखनाचे आशय स्वरूप विशद करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) यु-ट्युब व्हिडिओ साठीचे संहिता लेखन कसे केले जाते ते सांगा.
ब) नवमाध्यमांच्या लेखनबंधांचा परिचय करून द्या.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा. [10]

- अ) माहितीपटासाठीची पूर्व तयारी
ब) पटकथेची रचना
क) ट्विटर
ड) वेबसिरीज

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3061

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1106

S.Y. M.A.

MARATHI (मराठी)

CC-14 : Sahitya Sanshodhan

(साहित्य संशोधन)

(2019 Credit Pattern) (Semester - IV) (40402)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1)** संशोधन प्रक्रियेतील विविध टप्पे कोणते ते सविस्तर सांगा. [10]
किंवा
संशोधकाच्या अंगी असणाऱ्या गुणांचा परामर्श घ्या.
- प्रश्न 2)** लोकसाहित्य विषयक संशोधनाचे स्वरूप व महत्त्व सांगा. [10]
किंवा
भाषिक संशोधनाचा सविस्तर मागोवा घ्या.
- प्रश्न 3)** आंतर्विद्याशाखीय संशोधनाचे स्वरूप व महत्त्व विशद करा. [10]
किंवा
आंतर्विद्याशाखीय संशोधन संकल्पना स्पष्ट करून साहित्य आणि समाजशास्त्र यातील अनुबंध स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** संशोधन आराखडा तयार करताना कोणकोणत्या घटकांचा विचार करावा लागतो ते साधार लिहा. [10]
किंवा
ऐतिहासिक संशोधन पद्धतीचे स्वरूप स्पष्ट करून ऐतिहासिक संशोधन पद्धतीच्या मर्यादा सांगा.

P.T.O.

प्रश्न 5) कोणत्याही दोहोवर टीपा लिहा :

[10]

- अ) संशोधनाचे प्रकार
- ब) कालखंडाचा अभ्यास
- क) साहित्य आणि मानसशास्त्र
- ड) तुलनात्मक संशोधन पद्धती

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3062

[Total No. of Pages : 1

[5962]-1107

M.A. (Part-II)

MARATHI (मराठी)

CC-15 : नेमलेल्या मध्ययुगीन साहित्यकृतींचा अभ्यास : भाग - 2
(2019 Pattern) (Semester - IV) (40403)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) संत तुकारामांच्या अभंगांचे वेगळेपण विशद करा. [10]

किंवा

संत तुकारामांच्या चरित्राविषयी माहिती द्या.

प्र.2) राज्यकारभार करताना राजांनी कोणकोणत्या जबाबदाऱ्या पार पाडाव्यात, असे रामचंद्रपंत अमात्य यांनी आज्ञापत्रात स्पष्ट केले आहे. [10]

किंवा

आज्ञापत्राच्या आधार प्रधानाची गुणवैशिष्ट्ये व कार्ये यांचा आढावा घ्या.

प्र.3) 'मोरोपंत' लिखित 'श्लोककेकावली' चा परिचय करून द्या. [10]

किंवा

'श्लोककेकावली' चे वेगळेपण सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्र.4) संत तुकारामांच्या 'विद्रोही' अभंगांचा सोदाहरण आढावा घ्या. [10]

किंवा

'रामचंद्रपंत अमात्य' यांच्याविषयी माहिती द्या.

प्र.5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [10]

- अ) अंधश्रद्धा व तुकारामांचे अभंग
ब) आज्ञापत्रातील राजाची कर्तव्ये
क) संत तुकारामांच्या अभंगांतील 'भक्ती'
ड) मोरोपंत

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3577

[Total No. of Pages : 1

[5962]-1108

M.A. (Part-II)

MARATHI (मराठी)

नेमलेल्या अर्वाचीन साहित्यकृतींचा अभ्यास भाग-2

अभ्यासपत्रिका क्रमांक-CC-15

(2019 Pattern) (Semester - IV) (40405)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) 'अमेरिका' या प्रवासवर्णनाची जन्मकथा लिहा.

किंवा

'अमेरिका' या प्रवासवर्णनाची भाषिक विशेष लिहा.

प्र.2) 'दिवे गेलेले दिवस' या कादंबरीतील उपरोधाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

'दिवे गेलेले दिवस' या कादंबरीतील नायकाची घुसमट स्पष्ट करा.

प्र.3) 'दिवे गेलेले दिवस' कादंबरीच्या आशयसूत्राचा थोडक्यात परामर्श घ्या.

किंवा

'वाट तुडवताना' आत्मकथनातून लेखकाच्या जडणघडणीचे चित्रण कसे साकारले आहे?

प्र.4) 'वाट तुडवताना' या आत्मकथनातील निवेदनाचे स्वरूप तुमच्या शब्दात लिहा.

किंवा

'वाट तुडवताना' या आत्मकथनाचे वेगळेपण स्पष्ट करा.

प्र.5) कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा.

- अ) अमेरिकन संस्कृती आणि पर्यावरण
ब) अमेरिकेतील स्थलांतरितांचा प्रश्न
क) 'दिवे गेलेले दिवस' मधील दैनंदिनी
ड) 'वाट तुडवताना' आत्मकथनाची भाषाशैली

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3063

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1109

M.A. (Part-II)

MARATHI (मराठी)

लोकसाहित्याची मूलतत्त्वे आणि मराठी लोकसाहित्य भाग-2

(CBOP - 12, ऐच्छिक)

(CBCS) (2019 Pattern) (Semester - IV) (40405)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) मराठी लोकसाहित्यातील आशय, भाषा व विशेष स्पष्ट करून लोकगीते व लौकिकगीते यातील भेद सांगा. [10]

किंवा

मराठी लोकसाहित्याच्या अभ्यासाची परंपरा विशद करा.

प्रश्न 2) मराठी लोककथांचे स्वरूप स्पष्ट करून लोककथांच्या प्रकारांचा परामर्श घ्या. [10]

किंवा

लोककथा म्हणजे काय? हे सांगून लोककथांचे वर्गीकरण विशद करा.

प्रश्न 3) लोकसाहित्य सादरीकरणाचे विविध पैलू सोदाहरण लिहा. [10]

किंवा

‘प्राणीकथा व बोधकथा’ या मराठी लोककथा प्रकाराचे स्वरूप व विशेष लिहा.

P.T.O.

प्रश्न 4) मराठी लोकसाहित्याच्या अभ्यासात साहाय्य करणाऱ्या विविध संस्थांचा सविस्तर परिचय करून द्या. [10]

किंवा

सरोजिनी बाबर व प्रभाकर मांडे या लोकसाहित्य अभ्यासकांचा सविस्तर परिचय करून द्या.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टीपा लिहा. [10]

अ) संस्कार गीते (लग्न, पाचवी, बारशे. इ.)

ब) गोंधळ व जागरण

क) साने गुरूजी यांचे लोकसाहित्य

ड) लोकसाहित्य संशोधन मंडळाचे कार्य.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3064

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1110

M.A. (Part-II)

मराठी (MARATHI)

सौंदर्यशास्त्र भाग - 2

(अभ्यासपत्रिका क्र.- 8 ऐच्छिक) (श्रेयांक पद्धती)

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV) (Optional Paper) (40406)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) 'सौंदर्यभावनेची संवेदना ही व्यक्तिगत आणि तात्कालिक असते' या विधानाचा परामर्श घ्या. [10]

किंवा

सौंदर्यभावनेचे स्वरूप आणि कार्य सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) कलाकृतीच्या सेंद्रिय एकात्मतेच्या सिद्धांताचे स्वरूप स्पष्ट करा. [10]

किंवा

अॅरिस्टॉटलचा रूपविषयक सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) 'सौंदर्यवादी कलाकृतीचा हेतू भावनांचे विशुद्धीकरण करणे असतो' या विधानाचा परामर्श घ्या. [10]

किंवा

कलेल्या परिणामाचे स्वरूप सोदाहरण लिहा.

P.T.O.

प्रश्न 4) सौंदर्यशास्त्र आणि साहित्यविचार यांच्यातील अनुबंध स्पष्ट करा. [10]

किंवा

सौंदर्यशास्त्राच्या अभ्यासकांचा परिचय करून द्या.

प्रश्न 5) कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा : [10]

- अ) सौंदर्यशास्त्राचे स्वरूप
- ब) भावनात्मक समाधानता
- क) कलाकृतीची सेंद्रिय एकात्मता
- ड) सौंदर्यशास्त्र आणि समीक्षाविचार

[5962]-1111

M.A. (Part-II)

MARATHI (मराठी) (ऐच्छिक)

40407 : लेखनविद्या आणि निबंधलेखन - भाग - 2

(2019 Pattern) (Semester - IV)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) बातमी म्हणजे काय? वृत्तपत्रीय बातमी लेखनाची वैशिष्ट्ये लिहा. [10]

किंवा

वृत्तपत्रीय लेखनाची तंत्रे सविस्तर लिहा.

प्रश्न 2) नभोवाणी माध्यमाची संकल्पना, स्वरूप व वैशिष्ट्ये लिहा. [10]

किंवा

‘वाढती महागाई एक ज्वलंत समस्या’ या विषयावर नभोवाणीसाठी भाषण तयार करा.

प्रश्न 3) दूरचित्रवाणी या प्रसारमाध्यमातील भाषेचे वेगळेपण सोदाहरण लिहा. [10]

किंवा

दूरदर्शन या प्रसारमाध्यमासाठी मालिकांची संहिता लिहिताना कोणत्या तंत्राचा वापर करावा.

प्रश्न 4) प्रमाणभाषा म्हणजे काय? ते सांगून प्रमाणभाषेचे महत्त्व सोदाहरण लिहा. [10]

किंवा

कार्यालयीन परिभाषेचे स्वरूप व महत्त्व विशद करा.

P.T.O.

प्रश्न 5) कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा :

[10]

- अ) वृत्तपत्रीय लेखनाची भाषा
- ब) नभोवाणीसाठी जाहिरात लेखन
- क) चित्रवाणीसाठी माहितीप्रधान कार्यक्रम
- ड) पारिभाषिक संज्ञा (कोणत्याही दहा)

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3066

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1112

M.A. (Part-II)

MARATHI (मराठी) (ऐच्छिक)

साहित्याचा सामाजिक दृष्टिने अभ्यास [CBOP-16]

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV) (40408)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) साहित्यपरंपरा आणि समाज यांच्यातील परस्पर संबंध सोदाहरण स्पष्ट करा. [10]

किंवा

‘साहित्यातील आशय आणि अभिव्यक्ती’ यांचे स्वरूप अभिन्न असते’ या विधानाचा सोदाहरण परामर्श घ्या.

प्रश्न 2) साहित्याच्या अभ्यासाचे विविध दृष्टिकोन स्पष्ट करा. [10]

किंवा

साहित्याचा सामाजिक दृष्टिने केल्या जाणाऱ्या अभ्यासाची व्याप्ती विशद करा.

प्रश्न 3) ‘लेखकाच्या व्यक्तिमत्वाला साहित्य निर्मितीत महत्वाचे स्थान असते’ स्पष्ट करा. [10]

किंवा

साहित्यानिर्मिती मागील राजकीय आणि सामाजिक चळवळींच्या प्रभावाची मीमांसा करा.

प्रश्न 4) वाङ्मयीन अभिरूची आणि वाचक यांचे नाते स्पष्ट करा. [10]

किंवा

‘अभिरूची ही परिवर्तनशील असते’ या विधानाची साधारण चर्चा करा.

P.T.O.

प्रश्न 5) टीपा लिहा : (कोणत्याही दोन)

[10]

- अ) सामाजिक वृत्ती - प्रवृत्ती
- ब) सामाजिक अभ्यासाची भूमिका
- क) लेखकाची मातृभाषा
- ड) वाचकाची अभिरूची

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4198

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1113

M.A. (Part-II)

MARATHI (मराठी)

CBOP - 16 – साहित्य : सर्जन आणि उपयोजन : भाग – 2

(2019 Pattern) (Semester - IV) (40409)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) ज्ञानसंपन्नता आणि साहित्याची नवनिर्मितिक्षमता यांचा परस्परसंबंध स्पष्ट करा.

किंवा

साहित्यनिर्मिती बाबत साहित्यिकाची तद्रूपता, संवेदनशीलता, भावनात्मकता आणि वैचारिकता या घटकांचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) साहित्यनिर्मिती मागील शक्ती आणि साहित्याची निर्मिती यांचा परस्परसंबंध सोदाहरण स्पष्ट करा.

किंवा

“विशिष्टता आणि विश्वात्मकता या दोन तत्वांमुळे साहित्याचे स्वागत वैश्विक स्तरावर होते” या विधानाची चर्चा करा.

प्रश्न 3) कल्पनाशक्ति आणि प्रतिभाशक्ती यांचे साहित्या निर्मिती मागील योगदान स्पष्ट करा.

किंवा

“भारतीय साहित्यविचारात प्रतिभेचे महत्त्व अनन्यसाधारण आहे” या विधानाची चर्चा करा.

P.T.O.

प्रश्न 4) साहित्यकृती आणि समकालीन वास्तव यांचा परस्परसंबंध सोदाहरण उलगडून दाखवा.

किंवा

साहित्यकृती आणि वाचक यांच्यात संवाद घडवण्याचे काम प्रसारमाध्यमे कसे करतात, ते स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) टीपा लिहा (कोणत्याही दोन)

- अ) स्फूर्ती
- ब) दैनंदिन जीवनातील अनुभव आणि कलात्मक अनुभव
- क) सूचकता
- ड) साहित्यकृतीतील सामाजिक समस्यांचे चित्रण

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3067

[Total No. of Pages : 3

[5962]-1114

M.A. (Part-II)

HINDI (हिंदी)

आधुनिक कविता

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV) (40501) (Paper-XIII)

पाठ्यपुस्तक : काव्य सारंग – संपादक प्रो. डॉ. सदानंद भोसले

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

- सूचना : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक हैं।

प्र.1) 'बादल को घिरते देखा है' कविता में कवि नागार्जुन ने प्रकृति का चित्रण कैसे किया है? [10]

अथवा

'भूल गलती' कविता का भावार्थ समझाइए।

प्र.2) 'हिरोशिमा' कविता में युद्ध की विभीषिका का वर्णन कैसे किया गया है? [10]

अथवा

'कनुप्रिया' की राधा के माध्यम से नारी-मन की संवेदना अभिव्यक्त हुई है – स्पष्ट कीजिए।

प्र.3) कवयित्री निर्मला पुतुल ने बूढ़ी पृथ्वी का दुख किस प्रकार प्रकट किया है? [10]

अथवा

'नमक' कविता का संदेश बताते हुए शीर्षक की सार्थकता समझाइए।

प्र.4) लीलाधर मंडलोई के अनुसार नदी की व्यथा क्या है? [10]

अथवा

'बेमानी है आज़ादी' कविता में कवि ने दलितों की जिंदगी का यथार्थ कैसे प्रस्तुत किया है?

P.T.O.

प्र.5) निम्नलिखित बहुविकल्पीय प्रश्नों में से किन्हीं दस प्रश्नों के सही विकल्प लिखिए:

[10]

- i) 'मेरी भी आभा है इसमें' कविता के कवि कौन हैं?
- अ) जयप्रकाश कर्दम
क) धर्मवीर भारती
- ब) नागार्जुन
ड) अज्ञेय
- ii) मुक्तिबोध का संपूर्ण नाम क्या है?
- अ) गजानन माधव मुक्तिबोध
क) गजवदन माधव मुक्तिबोध
- ब) माधव गजानन मुक्तिबोध
ड) माधवेंद्र गजानन मुक्तिबोध
- iii) नागार्जुन किस विचारधारा के कवि हैं?
- अ) प्रयोगशील
क) प्रगतिशील
- ब) हालावादी
ड) छायावादी
- iv) निम्नलिखित में से अज्ञेय की कविता है—
- अ) 'असाध्य वीणा'
क) 'भूल-गलती'
- ब) 'कनुप्रिया'
ड) 'शासन की बंदूक'
- v) 'ठंडा लोहा' कविता के कवि कौन हैं?
- अ) अज्ञेय
क) लीलाधर मंडलोई
- ब) नागार्जुन
ड) धर्मवीर भारती
- vi) 'फीरोज़ी होठ' किस प्रकार की कविता है?
- अ) सामाजिक
क) सांस्कृतिक
- ब) रुमानी
ड) धार्मिक
- vii) आदिवासी स्त्रियों के शोषण का चित्रण किसने किया है?
- अ) निर्मला पुतुल
क) लीलाधर मंडलोई
- ब) अनामिका
ड) जयप्रकाश कर्दम

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3068

[Total No. of Pages : 3

[5962]-1115

S.Y. M.A.

HINDI (हिंदी)

हिंदी भाषा का विकास

(2019 Credit Pattern) (Semester - IV) (40502)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

सूचनाएँ :

- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
- 2) दाहिनी ओर दिए गए अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

-
प्रश्न 1)	प्राचीन भारतीय आर्यभाषाओं के लक्षणों पर प्रकाश डालिए ।
अथवा
मध्यकालीन आर्यभाषाओं का परिचय दीजिए ।	[10]
प्रश्न 2)	बंगाली और उडिया भाषा का परिचय दीजिए ।
अथवा
पंजाबी और मराठी भाषा पर प्रकाश डालिए ।	[10]
प्रश्न 3)	हिंदी के स्वर और व्यंजनों का वर्गीकरण स्पष्ट कीजिए ।
अथवा
उपसर्ग और समास के प्रयोग को सोदाहरण स्पष्ट कीजिए ।	[10]
प्रश्न 4)	विशेषण की परिभाषा देकर उसके भेदों का सोदाहरण परिचय दीजिए ।
अथवा
हिंदी की कारक व्यवस्था को सोदाहरण स्पष्ट कीजिए ।	[10]

P.T.O.

प्रश्न 5) निम्नलिखित बहुविकल्पीय प्रश्नों में से किन्हीं दस प्रश्नों के सही विकल्प का चयन कीजिए ।

[10]

- 1) प्राचीन भारतीय आर्यभाषाओं के विकास का प्रारंभ किस काल से किया जाता है?
अ) वैदिक संस्कृत काल ब) उत्तर मध्यकाल
क) मध्यकाल ड) आधुनिक काल
- 2) मागधी के अंतर्गत कौनसी भाषा आती है?
अ) भोजपुरी ब) बांग्ला
क) उडिया ड) मराठी
- 3) आधुनिक भारतीय आर्यभाषा का सर्वप्रथम वर्गीकरण सन् 1880 में किसने किया था?
अ) डॉ. जॉर्ज ग्रियर्सन ब) डॉ. ए. एफ. आर हार्नले
क) डॉ. सुनीति कुमार चटर्जी ड) डॉ. धीरेन्द्र वर्मा
- 4) पश्चिमी हिंदी बोलियों की जननी किस प्राकृत भाषा को माना जाता है?
अ) पैशाची ब) महाराष्ट्री
क) शौरसेनी ड) मागधी
- 5) किस ध्वनि के उच्चारण में जिह्वा की नोक मूर्धा का स्पर्श करती है?
अ) स्पर्श ब) संघर्षी
क) पार्श्विक ड) उत्क्षिप्त
- 6) किस शब्द का निर्माण उपसर्ग से हुआ है?
अ) पावक ब) राजपुत्र
क) अधपका ड) महर्षि
- 7) शब्द के अंत में जुड़नेवाला शब्दांश क्या कहलाता है?
अ) समास ब) प्रत्यय
क) उपसर्ग ड) लिंग
- 8) लेखक शब्द में कौनसा प्रत्यय है?
अ) क ब) अक
क) इक ड) आक

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3578

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1116

M.A. (Part - II)

HINDI (हिन्दी)

हिन्दी साहित्य का इतिहास (आधुनिक काल)

प्रश्नपत्र-15 विशेष स्तर

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (40503)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) सभी प्रश्नों के अंक समान हैं।

प्र.1) हिंदी गद्य के विकासक्रम का सोदाहरण परिचय दीजिए।

[10]

अथवा

भारतेंदुपूर्व हिंदी गद्य के विकासक्रम में प्रमुख गद्य लेखकों के योगदान को स्पष्ट कीजिए।

प्र.2) द्विवेदीयुगीन काव्य की प्रमुख प्रवृत्तियों को स्पष्ट कीजिए।

[10]

अथवा

राष्ट्रीय काव्यधारा के प्रमुख कवियों के योगदान पर प्रकाश डालिए।

प्र.3) छायावादी काव्यधारा का परिचय देते हुए कवि सुमित्रानंदन पंत के योगदान को स्पष्ट कीजिए।

[10]

अथवा

प्रगतिवादी काव्यधारा की प्रमुख विशेषताओं को विस्तार से स्पष्ट कीजिए।

प्र.4) प्रयोगवादी काव्यधारा के प्रमुख कवियों का परिचय दीजिए।

[10]

अथवा

नयी कविताओं की विशेषताओं पर प्रकाश डालिए।

प्र.5) निम्नलिखित बहुविकल्पिय प्रश्नों में से किन्हीं दस प्रश्नों के सही विकल्प लिखिए।

[10]

- i) खड़ी बोली गद्य की सर्वप्रथम उल्लेखनीय रचना का नाम क्या है?
अ) चन्द छन्द बरनन की महिमा ब) चोखेर बाली
क) चंदायन ड) इनमें से नहीं
- ii) 'रानी केतकी की कहानी' के रचनाकार कौन है?
अ) लल्लुलाल ब) सदल मिश्रा
क) इंशा अल्ला खाँ ड) इनमें से नहीं
- iii) द्विवेदी युग का अन्य नाम क्या है?
अ) जागरण काल ब) संधी काल
क) आदर्श काल ड) इनमें से नहीं
- iv) हिंदी गद्य साहित्य की अखंड परंपरा किससे आरंभ हुई?
अ) महावीरप्रसाद द्विवेदी ब) भारतेन्दू हरिश्चंद्र
क) जयशंकर प्रसाद ड) इनमें से नहीं
- v) निम्नलिखित में से भारतेन्दुयुग की समय सीमा क्या है?
अ) 1918 ई. से 1936 ई. ब) 1857 ई. से 1900 ई.
क) 1900 ई. से 1918 ई. ड) 1800 ई. से 1850 ई.
- vi) भारतेन्दू जी का जीवन काल कुल कितने वर्ष का था?
अ) 35 वर्ष ब) 36 वर्ष
क) 37 वर्ष ड) 38 वर्ष
- vii) महावीर प्रसाद द्विवेदी सरस्वती पत्रिका के संपादक कब बने थे?
अ) 1903 ब) 1904
क) 1907 ड) 1908
- viii) खड़ी बोली हिंदी को काव्य भाषा के रूप में प्रतिष्ठित करने का श्रेय किस कवि को दिया जाता है?
अ) मैथिलिशरण गुप्त ब) अयोध्यासिंह उपाध्याय
क) महावीरप्रसाद द्विवेदी ड) बालकृष्ण भट्ट
- ix) द्विवेदीयुग का नामकरण किस साहित्यकार के नाम पर हुआ है?
अ) हजारीप्रसाद द्विवेदी ब) महावीर प्रसाद द्विवेदी
क) प्रभाकर द्विवेदी ड) सोहनलाल द्विवेदी
- x) सरस्वती पत्रिका का प्रकाशन किस वर्ष प्रारंभ हुआ?
अ) 1903 ई. ब) 1893 ई.
क) 1905 ई. ड) 1900 ई.
- xi) मैथिलीशरण गुप्त जी का जन्म कहाँ हुआ?
अ) चिरगाँव (झाँसी) ब) मथुरा
क) अयोध्या ड) कानपूर
- xii) आधुनिक हिंदी गद्य के प्रवर्तक है?
अ) प्रतापनारायण मिश्रा ब) भारतेन्दु हरिश्चंद्र
क) महावीरप्रसाद द्विवेदी ड) राजा शिवप्रसाद सितारे हिंद

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3069

[Total No. of Pages : 3

[5962]-1117

S.Y.M.A.

हिंदी (HINDI)

प्रश्नपत्र – 16 (क) : भारतीय लोकसाहित्य
(2019 Pattern) (Semester - IV) (40504)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए। [10]

- अ) विभिन्न विद्वानों द्वारा प्रतिपादित लोकसाहित्य की परिभाषाओं का विश्लेषण कर उसके स्वरूप पर प्रकाश डालिए।

अथवा

- ब) साहित्य और लोकसंस्कृति का अन्योन्याश्रित संबंध है – स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए। [10]

- अ) लोक-साहित्य का संकलन किन-किन उद्देश्यों से किया जाता है, विस्तार से समझाइए।

अथवा

- ब) लोकसाहित्य के संकलन में निर्माण होनेवाली समस्याओं का विवेचन कीजिए।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए। [10]

- अ) विविध ऋतुओं के संदर्भों में लिखे गए लोकगीतों का सोदाहरण विश्लेषण कीजिए।

अथवा

- ब) लोकनाट्य यक्षगान की विशेषताओं को उदाहरण के साथ बताइए।

P.T.O.

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए। [10]

अ) लोककथा किसे कहते हैं? यह बताते हुए उसके प्रकारों का संक्षिप्त परिचय दीजिए।

अथवा

ब) भारतीय लोकवाद्यों का संक्षेप में परिचय दीजिए।

प्रश्न 5) निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के सही विकल्प चुनकर उत्तर लिखिए। [10]

i) तमाशा का विकास किस प्रकार के गायन की परंपरा से हुआ है?

अ) लावणी

ब) भवाई

क) गरबा

ड) यक्षगान

ii) लोकसाहित्य काव्यशास्त्र की कौन - सी बात से मुक्त होता है?

अ) छंदविधान

ब) काव्यशास्त्रीय नियम

क) शास्त्रीय सिद्धांत

ड) ये सभी

iii) ऋग्वेद में 'लोक' शब्द का प्रयोग किसके पर्यायवाची शब्द के रूप में किया गया है?

अ) मनुष्य

ब) जन

क) संस्कृति

ड) संस्कार

iv) लोकसाहित्य किसकी शिक्षा देता है?

अ) समाज

ब) मनोरंजन

क) धर्म-नीति

ड) किसीकी नहीं

v) लोकसाहित्य के इस प्रकार में काव्यमय कहानियाँ होती हैं-

अ) कहावत

ब) मुहावरें

क) कहानी

ड) लोकगाथा

vi) वीरकथाओं को अन्य पर्यायवाची शब्द इनमें से कौन-सा है?

अ) पँवारा

ब) किस्सागोई

क) लघुकथा

ड) जातककथा

- vii) 'भवाई' किस प्रदेश का लोकनाट्य है?
- अ) महाराष्ट्र ब) उत्तर प्रदेश
क) मध्य प्रदेश ड) गुजरात
- viii) आसाम का प्रसिद्ध लोकनाट्य कौन-सा है?
- अ) यक्षगान ब) भवाई
क) अंकिया नाट ड) गोधल
- ix) अधिकतर लोकनाट्यों में हास्य के लिए कौन-से पात्र का समावेश किया जाता है?
- अ) राजा ब) विदूषक
क) सूत्रधार ड) मंत्री
- x) यक्षगान में सूत्रधार को क्या कहा जाता है?
- अ) भागवत ब) रंगला
क) सूत्रधार ड) कीर्तनकार
- xi) 'रामलीला' में प्रमुख पात्र कौन होता है?
- अ) श्रीराम ब) श्रीकृष्ण
क) बलराम ड) वासुदेव
- xii) 'रासलीला' के उत्कर्ष और विकास में किस आंदोलन ने महत्वपूर्ण भूमिका निबाही है?
- अ) जनआंदोलन ब) भक्ति आंदोलन
क) अहिंसा आंदोलन ड) छोड़ो भारत आंदोलन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3070

[Total No. of Pages : 3

[5962]-1118

M.A. (Paper - II)

हिंदी (HINDI)

भारतीय साहित्य (Bhartiya Sahitya)

(2019 Pattern) (Semester - IV) (40505)

वेळ : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर के अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए : [10]

अ) भारतीय साहित्य की अवधारणा स्पष्ट कीजिए।

ब) भारतीय साहित्य के अध्ययन की समस्याओं पर प्रकाश डालिए।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए : [10]

अ) भारतीय साहित्य में आज के भारत का बिंब चित्रित हुआ है, स्पष्ट कीजिए।

ब) हिंदी साहित्य में अभिव्यक्त भारतीय मूल्यों पर प्रकाश डालिए।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए : [10]

अ) कन्नड साहित्य के इतिहास पर संक्षेप में प्रकाश डालिए।

ब) 'बसवा युग' का सामान्य परिचय दीजिए।

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए : [10]

अ) अमृता प्रीतम के व्यक्तित्व एवं कृतित्व का संक्षिप्त परिचय दीजिए।

ब) 'रसिदी टिकट' आत्मकथा की विशेषताओं पर प्रकाश डालिए।

P.T.O.

प्रश्न 5) निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के सही विकल्प का चयन कीजिए :

[10]

- i) भारतीय साहित्य की सबसे प्रमुख विशेषता कौन-सी है?
- अ) समन्वय की भावना ब) दुख की अभिव्यक्ति
क) भक्तिभाव ड) पलायन
- ii) द्रविड परिवार में कौन-सी भाषा विकसित हुई है?
- अ) मराठी ब) चीनी
क) कन्नड ड) जापानी
- iii) 'पंपयुग' कन्नड साहित्य का कौन-सा युग है?
- अ) स्वर्णयुग ब) क्रांतियुग
क) अमृतयुग ड) आदियुग
- iv) कन्नड साहित्य का प्रथम उपलब्ध ग्रंथ कौन-सा है?
- अ) साहित्यदर्पण ब) कविराजमार्ग
क) महाभारत ड) नाट्यशास्त्र
- v) पंपयुग का आरंभ कहाँ से माना जाता है?
- अ) सन् 950 ब) सन् 1250
क) सन् 1450 ड) सन् 1650
- vi) अक्का महादेवी कन्नड साहित्य की है।
- अ) निबंधकार ब) कहानीकार
क) उपन्यासकार ड) कवयित्री
- vii) निम्न में से आधुनिक कन्नड की दैनिक पत्रिका कौन-सी है?
- अ) प्रभात ब) साहित्य अमृत
क) प्रजावाणी ड) साक्षात्कार

- viii) 'रसिदी टिकट' किस विधा की रचना है?
- अ) जीवनी ब) उपन्यास
क) निबंध ड) आत्मकथा
- ix) अमृता प्रीतम किस भाषा कि प्रमुख लेखिका है?
- अ) मराठी ब) कन्नड
क) पंजाबी ड) तमिली
- x) निम्न में से कौन-सी रचना अमृता प्रीतम ने नहीं लिखी?
- अ) रसिदी टिकट ब) आपका बंटी
क) पिंजर ड) कागज और कैनवास
- xi) अमृता प्रीतम की किस रचना को हर आयु-वर्ग के पाठकों ने सराहा?
- अ) पिंजर ब) कच्ची सडक
क) रसिदी टिकट ड) नागमणि
- xii) अमृता प्रीतम किससे प्रेम करती थी?
- अ) साहिर लुधियानवी ब) गुलजार
क) दुष्यंत कुमार ड) उदय प्रकाश

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PA-3071

[5962]-1119

M.A. (Part-II)

ENGLISH

Indian Writing in English (Core Paper)

(2019 Pattern) (Semester-IV) (40601) (Paper-4.1)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer any ONE of the following questions. **[10]**

- a) Write on the use of myth in Indian English drama.
- b) Describe how Indian english poetry retains the spirit of Indianness through theme, style and treatment.
- c) In what way have modernity, development and globalisation impacted modern Indian English fiction?

Q2) Answer any ONE of the following questions. **[10]**

- a) Evaluate the narrative technique in, 'The God of Small Things'.
- b) Discuss the element of social realism in 'The god of Small Things.
- c) Attempt a detailed character sketch of velutha.

Q3) Answer any ONE of the following questions. **[10]**

- a) What picture does the novel, 'The White Tiger' offer about modern, progressing India?
- b) How would you justify the character of Balram, a murderer?
- c) Comment on the significance of the title, 'The White Tiger'.

P.T.O.

Q4) Write short notes on any TWO of the following questions. **[10]**

- a) What is the central idea of the poem. 'The Indicator'?
- b) How does Eunice D,souza portray patriarchy in the poem. 'Catholic Mother'?
- c) Write a note on the significance of the title, 'A Missing Person'.
- d) Comment on the depiction of the burning desires and tensions of the man in, 'Still Another view of Grace'.

Q5) Answer any one of the following. **[10]**

- a) How has karnad employed myth and romance in 'Nagamandala'?
- b) Consider 'Nagamandala' as a feminist play.
- c) Explain the nature of conflict in 'Nagamandala'

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3072

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1120

M.A. ENGLISH (Part II)

Paper-4.2, Applied Linguistics

(2019 Pattern) (Semester - IV) (40602)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) All questions carry equal marks.

Q1) Answer Any One of the following :

[10]

- a) Discuss the importance of teaching listening and speaking skills.
- b) What is the role of teacher in remedial teaching ? Explain it with examples.
- c) Comment on different methods to teach Vocabulary.

Q2) Write short notes on Any Two of the following :

[10]

- a) Objectives of evaluation.
- b) Qualities of good test.
- c) Placement test.
- d) Receptive skills

Q3) Answer Any One of the following :

[10]

- a) "Stylistics is the study of literary discourse from a linguistic orientation". Justify it.
- b) How can we correlate stylistics with linguistics and literary criticism? Explain in detail.
- c) Discuss the role of lexis and syntax in literary interpretation.

P.T.O.

Q4) Write short notes on Any Two of the following : [10]

- a) Difference between intra - lingual and inter - lingual translation.
- b) Linguistic approach to translation.
- c) Relationship between semiotics and translation.
- d) Cultural barriers in translation.

Q5) Analyse the stylistic features of the following : [10]

Hope is the thing with feathers
That perches in the soul,
And sings the tune without the words,
And never stops at all,
 And sweetest in the gale is heard;
 And sore must be the storm
 That could a bash the little bird
 That Kept so many warm.
I've heard it in the chillest land,
And on the strangest Sea;
Yet, never, in extremity,
It asked a crumb of me.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3579

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1121
M.A. (Part - II)
ENGLISH
40603 : Cultural Studies
(2019 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks*

Q1) Attempt the question from the following on the historical background and nature of cultural studies (Any 1) **[10]**

- a) Explain the scope of cultural studies on the basis of the texts you have studied.
- b) Give a brief history of the emergence of cultural studies as we know it today.
- c) Elucidate the salient features of cultural studies.

Q2) Attempt the following questions: (Any 2) **[10]**

- a) What , according to Raymond williams, are "the three general categories in the definition of culture?
- b) "..... this structure of feeling is the culture of a period: it is the particular living result of all the elements in the general organisation". Explain the statement with reference to the essay 'analysis of culture'.
- c) What according to Stuart Hall, are the dissimilarities between the culturalist and the structuralist paradigms?
- d) Write a detailed note on the structuralist paradigms of cultural studies as described by Stuart Hall.

P.T.O.

Q3) Attempt the following questions: (Any 2) [10]

- a) How, according to sangari and vaid, were the British Policies more oppressive for women?
- b) What are the chief arguments of sangari and vaid regarding the situation of women under the British rule?
- c) How does Barthes describe semiology? Paraphrase any one example he gives?
- d) Discuss Barthes' concept of myth with appropriate examples.

Q4) Attempt the following questions: (Any 2) [10]

- a) What are R.B. Patankar's complaints about the status of practical criticism in Marathi as mentioned in his essay 'Aesthetics : Some Important problems'.
- b) Why is a strong critical tradition necessary for the emergence of new aesthetic theorisation, as per the views of R.B. Patankar.
- c) Why does Bhal Chandra Nemade hesitate to see a bright future for the Marathi novel?
- d) How does Bhalchandra Nemade describe the conditions in which the novel with new morality appear in Marathi literature?

Q5) Attempt the following questions: (Any 2) [10]

- a) "The demand of English on the part of the colonized is clearly a need produced and sustained by colonial translation". Explain this statement with reference to the essay, 'Translation, Colonialism and Rise of English'.
- b) How does Tejaswini Niranjana expose the politics behind translating Indian texts by William Jones?
- c) How does the film 'Lagaan' show the use of resistance and negotiation by marginalised Indian group to counter colonial oppression with special reference to the game of cricket?
- d) "Lagaan" explicitly links subaltern politics to sports culture." Explain this statement with reference to the essay 'Bollywood Motifs: Cricket Fiction and Fictional Cricket'.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3073

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1122
M.A. (Part II)
ENGLISH
Indian Literatures In English Translation (Optional)
(2019 Pattern) (Semester - IV) (40604)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer any One of the following : **[10]**

- a) Critically evaluate the various issues and problems involved in translating a literary text.
- b) Write a detailed note on the impact of colonial experiences on Indian literature.
- c) Comment on the position of women as reflected in Indian literature.

Q2) Answer any One of the following : **[10]**

- a) Critically appreciate Amrita Pritam's poem, "Daily Wages".
- b) What is the central theme of Farewell to the World by Mary John Thottam?
- c) Compare and contrast the themes in Raghuvir sahay's poem Cycle Rikshaw and Namdeo Dhasal's poem Poetry Notebook.

OR

Q2) Write short notes on any Two of the following : **[10]**

- a) The theme of love and separation in spellbound by Indira sant.
- b) The use of imagery in Hiren Bhattacharya is poem These My words.
- c) Feministic aspects in the poem Draupadi.
- d) The theme of Chandrasekhar Kambar's poem the character I created.

P.T.O.

Q3) Answer any One of the following : [10]

- a) How does Fire, My witness depict the struggle of women in patriarchal society?
- b) Comment on the socio-political elements in Fire, My Witness.
- c) Comment on the theme of Fire, My Witness.

Q4) Answer any One of the following : [10]

- a) Discuss the theme of power in Girish Karnad's Tughlaq.
- b) Comment on the causes for the failure of Sultan muhammad Tughlaq.
- c) Critically evaluate tughlaq as a historical play.

Q5) Answer any One of the following : [10]

- a) Discuss Bama's Karukku as a subaltern novel.
- b) Comment on the oppression and discrimination as reflected in Bama's Karukku.
- c) Comment on the autobiographical elements in Bama's Karukku.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3074

[5962]- 1123

[Total No. of Pages : 2

M.A.- II

ENGLISH

**Academic writing and critical reading
(2019 Credit Pattern) (Semester - IV) (40605)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following: (Any Two) [10]

- a) Define reading and explain the different types of reading.
- b) Elucidate How the reading practice has under gone a change in the age of information technology.
- c) Elaborate on the difference between reading and critical reading.
- d) Discuss the different types of questions to test reading skills.

Q2) Answer the following: (Any two) [10]

- a) Elaborate on the concept of self-reflection in critical reading.
- b) Elucidate the stages in the process of comprehension
- c) Explain how you will prepare for critical reading.
- d) Explain the terms memory, reflection, analysis, interpretation and assimilation in critical reading.

Q3) Answer the following. (Any Two). [10]

- a) Explain the phases of reading as a social process.
- b) What do you understand by the terms 'epistemology and pedagogy' with reference to reading?
- c) Explain the major theories of reading.
- d) Elaborate on the importance of critical reading.

P.T.O.

Q4) Answer the following: (Any two)

[10]

- a) Elaborate on the difference between traditional reading and digital reading.
- b) Elaborate on how one can navigate the information of the world wide web meaningfully.
- c) What do you understand by the term information revolution?
- d) Explain the concepts of horizontal reading and vertical reading.

Q5) Answer the following: (Any Two)

[10]

Read the passage carefully.

Trees give shade for the benefit of others, and while they themselves stand in the sun and endure the scorching heat, they produce the fruit of which others profit. The character of good men is like that of trees. What is the use of this perishable body if no use is made of it for the benefit of mankind? Sandalwood, the more it is rubbed, the more scent it yields. Sugarcane, the more it is peeled and cut up into pieces, the more juice it produces. The men who are noble at heart do not lose their qualities even in losing their lives. What matters whether men praise them or not? What difference does it make whether they die at this moment or whether their lives are prolonged? Happen what may, those who tread on the right path will not set foot in any other. Life itself is unprofitable to a man who does not live for others. To live for the mere sake of living one's life is to live the life of dogs and crows. Those who lay down their lives for the sake of others will assuredly dwell forever in a world of bliss.

- a) Summarise the passage in your own words.
- b) Do you agree with the author's perspective? Give reason for your answer.
- c) What is the main theme of the passage.
- d) Give a suitable title and justify the title given.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4221

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1124A
S.Y. M.A.
ENGLISH
40606 : American Literature
(2019 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following. **[10]**

- a) What socio-political issues are reflected in American literature? Support your answer.
- b) How does American literature reveal the culture and history of the united states? Explain.
- c) What are the salient features of Expressionism? Explain its impact on American drama with special reference to a play you have studied.

Q2) Write short notes on : (Any two) **[10]**

- a) R.W. Emerson and H.D. Thorean's attitudes towards society.
- b) Simplicity in Thorean and Emerson.
- c) Historical contexts of Abraham Lincoln's the second Inaugural speech.

Q3) Attempt any one of the following **[10]**

- a) Examine critically 'Nature' in Emily Dickinson and Robert Frost's poetry.
- b) Discuss the significance of symbols used in the poem "Death of the Hired Man".
- c) Explain "Chicago" as a love poem.

OR

P.T.O.

Write short notes on : (Any two)

- a) Structure of "Prayer of Columbus".
- b) Modernism in Ezra Pound's poetry.
- c) Medical contexts in "The surgeon at 2 a.m."
- d) American landscape in "Sunflower Sutra".

Q4) Attempt any one of the following. **[10]**

- a) What is the central conflict in "The Bluest Eye"?
- b) How does Toni Morrison present gender relations in the novel. "The Bluest Eye".
- c) Discuss the narrative techniques used by Toni Morrison in "The Bluest Eye".

Q5) Attempt any one of the following: **[10]**

- a) "Who's Afraid of Virginia woolf" is a tragic drama. Explain.
- b) Compare and contrast the characters of George and Nick in "Who's Afraid of Virginia Woolf".
- c) Examine the plot-structure of the play "Who's Afraid of Virginia Woolf".

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3076

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1125

M.A. (Part - II)

ENGLISH

Pragmatics and Digital Humanities (DH)

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (40607)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any 'Two' of the following. **[10]**

- a) Write a note on the emergence of global digital humanities.
- b) Which of the two major transitions that the humanities have gone through?
- c) Digital Humanities is seen as an extension of the traditional humanities. Explain.
- d) Trace the landmarks in the development of computers leading to the digital era.

Q2) Attempt any one of the following. **[10]**

- a) Explain at least five major features of DH.
- b) Cite one DH project and explain or comment on it.
- c) What is digital humanities? Is it a departure or extension of traditional humanities?

Q3) Attempt any two of the following. **[10]**

- a) Write a note on race, caste, and coloniality in digital media.
- b) What is the essence of platform studies?
- c) 'New media studies is also about the flow of content across multiple media platforms' explain.
- d) What are the challenges for feminist digital humanities in India?

P.T.O.

Q4) Attempt any two out of the following. **[10]**

- a) What are different types of data visualization?
- b) What is a digital archive? How is it built?
- c) Cite some initiatives aiming at creating multilingual digital resources in India.
- d) Why is acquiring, creating and interpreting digital database important?

Q5) Attempt any five out of the following. **[10]**

- a) Write a short note on Roberto Busa.
- b) What is digital scholarship?
- c) Give one of the most relevant definitions of digital humanities.
- d) Write in brief about 'com revolution'.
- e) What is the meaning of multilingualism?
- f) Write a note on 'The 1947 partition Archive'.
- g) Distinguish between digitized and born-digital material.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3077

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1126

M.A. (English) (Part II)

**WORLD LITERATURE IN ENGLISH
(2019 Pattern) (Semester - IV) (40608)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any One of the following questions : [10]

- a) Discuss the study of comparative literature in the post - war era.
- b) Literature and social trends of African literature. Explain.
- c) Elaborate on how the mingling of cultures generates complexity in the lives of people with the reference to the literature you have studied.

Q2) Attempt any Two of the following questions : [10]

- a) What is the impact of religion on Society concerning The Good Woman Of Setzuan?
- b) How does 'The Good Woman Of Setzuan' reveal our helplessness before a capitalist world?
- c) Discuss the plot structure of the play The Good Woman Of Setzuan.

Q3) Attempt any Two of the following questions : [10]

- a) Consider The Mystic Drum as a social poem.
- b) How does the speaker compare the laugh in the past and now?
- c) Compare the themes of the poems written by Bian Zhilin and Parveen Shakir.

P.T.O.

Q4) Attempt any Two of the following questions : [10]

- a) Comment on the plot structure of A House For Mr Biswas.
- b) What is the significance of Hanuman House in A House For Mr Biswas?
- c) Elaborate on the comic satirical tone of V.S. Naipaul in the light of the novel A House For Mr Biswas.

Q5) Attempt any Two of the following questions : [10]

- a) Sketch the character of Maxine Hong Kingston.
- b) Write in brief on the tragic elements in The Woman Warrior
- c) Comment on the themes of The Woman Warrior.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3163

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1127

M.A. - II

URDU (Paper - V)

UR - 40701: Medieval Poetry Texts

(CBCS 2019 Pattern) (Semester -IV) (40701)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

نوٹ: تمام سوالات کے جوابات مطلوب ہیں۔
نمبرات بائیں جانب درج ہیں۔

[10]

سوال نمبر ۱۔ دیاشکر نسیم کی حالات زندگی کا محاکمہ کیجئے؟

یا

دیاشکر نسیم کی شاعری کی نمایاں خصوصیات بیان کیجئے؟

[10]

سوال نمبر ۲۔ مثنوی ”گلزار نسیم“ کا فنی جائزہ پیش کیجئے؟

یا

مثنوی گلزار نسیم اور سحر البیان کا تقابلی جائزہ پیش کیجئے؟

[10]

سوال نمبر ۳۔ مرزا غالب کی حیات و شخصیت کا احاطہ کیجئے؟

یا

مرزا غالب کی غزل گوئی پر تبصرہ کیجئے؟

P.T.O.

[10]

سوال نمبر ۴۔ غزل اُردو شاعری کی آبرو ہے۔ اس بیان کی دلائل کے ساتھ وضاحت کیجئے۔

یا

غزل کی مقبولیت کے اسباب بیان کیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۵۔ مندرجہ ذیل اشعار کی تشریح بحوالہء متن کیجئے؟ (کوئی پانچ)

(۱) سب کہاں، کچھ لالہ و گل میں نمایاں ہو گئیں

خاک میں کیا صورتیں ہوگی کہ پنہاں ہو گئیں

(۲) کیوں گردش مدام سے گھبرانہ جائے دل

انسان ہوں پیالہ وساغر نہیں ہوں میں

(۳) قطرہ اپنا بھی حقیقت میں ہے دریا لیکن

ہم کو تقلید تک ظرفی منصور نہیں

(۴) غالب اپنا یہ عقیدہ ہے بقول ناسخ

آپ بے بہرہ ہے جو معتقد میر نہیں

(۵) گھبرائی کہ ہیں کدھر گیا گل

گھبرائی کہ کون دے گیا گل

(۶) خالق نے دیئے تھے چار فرزند

دانا، عاقل، ذکی، خردمند

(۷) آنکھوں سے عزیز گل مرا تھا

پتی و ہی چشم حوض کا تھا

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

PA-3078

Total No. of Pages : 2

[5962]-1128

M.A. (Semester - IV)

URDU (Paper-VI)

40702 - History of Urdu Literature From 1857 to 1990

(CBCS-2019 Pattern)

Total Marks : 50]

[Time : 3 Hours

ہدایات:

(1) تمام سوالات لازمی ہیں۔

(2) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10] سوال نمبر 1: آزادی کے بعد اردو نثر کا سرسری جائزہ لیجئے۔

یا

1857ء کی جنگ آزادی کے سیاسی و معاشی اثرات کا جائزہ لیجئے۔

[10] سوال نمبر 2: ناول کی تعریف کرتے ہوئے اس کے اجزائے ترکیبی بیان کیجئے۔

یا

اردو افسانہ کی ابتداء و ارتقاء کا جائزہ لیجئے۔

[10] سوال نمبر 3: قرۃ العین حیدر کی حیات و شخصیت پر روشنی ڈالئے۔

یا

قرۃ العین حیدر کی ناول نگاری کی خصوصیات بیان کیجئے۔

P.T.O.

[10]

سوال نمبر 4: بحیثیت ناول نگار پریم چند کے فن کا جائزہ لیجئے۔

یا

اردو افسانہ نگاروں میں پریم چند کی اہمیت واضح کیجئے۔

[10]

سوال نمبر 5: ذیل میں سے کسی ایک ادبی تحریک کا تفصیل سے جائزہ لیجئے۔

(1) ترقی پسند تحریک

(2) جدیدیت

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

PA-3580

Total No. of Pages : 2

[5962]-1129

M.A (Semester - IV)

URDU (Paper-VII)

40703 : History of Urdu Literary Criticism
(CBCS 2019 Pattern)

Total Marks : 50]

[Time : 3 Hours

ہدایات:

(1) تمام سوالات لازمی ہیں۔

(2) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10] سوال نمبر 1: تنقید کی تعریف بیان کرتے ہوئے اردو تنقید کی تاریخ قلمبند کیجئے۔

یا

تنقید کے اغراض و مقاصد، ہیئت اور تکنیک پر اظہار خیال کیجئے۔

[10] سوال نمبر 2: تنقید کے اولین نقوش تذکروں میں ملتے ہیں۔ وضاحت کیجئے۔

یا

مارکسی تنقید کے اصولوں پر بحث کیجئے۔

[10] سوال نمبر 3: ”مقدمہ شعر و شاعری“ کا تنقیدی جائزہ پیش کیجئے۔

یا

کلیم الدین احمد تعمیری تنقید نگار ہے یا تخریبی۔ مدلل وضاحت کیجئے۔

P.T.O.

[10]

سوال نمبر 4: آل احمد سرور کے تنقیدی نظریات قلمبند کیجئے۔

یا

نصیر الدین ہاشمی کی تحقیقی و تنقیدی خدمات پر روشنی ڈالئے۔

[10]

سوال نمبر 5: مختصر نوٹ لکھئے۔ (کوئی دو - 2)

(1) نفسیاتی تنقید

(2) تاثراتی تنقید

(3) تنقید کی ضرورت

(4) مغربی تنقید

✓ ✓ ✓ ✓

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

PA-3581

Total No. of Pages : 2

[5962]-1130

M.A (Semester - IV)

URDU (Paper-VIII)

40704 : Critical Study of Deccani Literature (Deccani Masnavi)
(CBCS) (2019 Pattern)

Total Marks : 50]

[Time : 3 Hours

ہدایات:

(1) تمام سوالات لازمی ہیں۔

(2) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10]

سوال نمبر 1: دکن میں مثنوی نگاری کو کس دور میں عروج حال ہوا۔ تفصیل سے لکھئے۔

یا

عادل شاہی دور کی اہم مثنوی نگاروں پر طائرانہ نظر ڈالئے۔

[10]

سوال نمبر 2: دکنی مثنویوں کی اہم خصوصیات بیان کیجئے۔

یا

دکنی مثنویوں میں دکنی تہذیب و معاشرت کی جھلکیاں نظر آتی۔ وضاحت کیجئے۔

[10]

سوال نمبر 3: ہم عسروں میں غواصی کی عظمت پر اظہار خیال کیجئے۔

یا

نصرتی کی مثنوی نگاری کی نمایاں خصوصیات بیان کیجئے۔

P.T.O.

[10] سوال نمبر 4: مقیمی کی شاعری کا محاسبہ کیجئے۔

یا

رستمی کی مثنوی نگاری کا جائزہ لیجئے۔

[10] سوال نمبر 5: مختصر نوٹ لکھئے۔ (کوئی دو۔)

(1) غواصی کی کردار نگاری

(2) اردو ادب میں دکنی مثنویوں کی اہمیت

(3) مثنوی کے اقسام

(4) مثنوی میں قصہ در قصہ کی تکنیک

✓ ✓ ✓ ✓

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

PA-3582

Total No. of Pages : 2

[5962]- 1131

M.A(Pat-II) (Semester-IV)

PERSIAN

Modern Poetry text (Subordinate) (Paper -V)

(2019 Pattern) (40801)

Total Marks : 50]

[Time : 3 Hours

Instructions to candidates :

- 1) *All questions ore Compulsory.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q.1 Account for the popularity of persian Rubaee. **[10]**

OR

What is Rubaee? Trace in breif the development of Persian Rubaee

Q.2 Write on the life sketch and literary works of Dr.Iqbal. **[10]**

OR

Mention the salient features of Dr.Iqbal Poetic art.

Q.3 Comment on the style of D.r Iqbal. **[10]**

OR

Write a critique on Dr. Iqbal as a Rubaee writer.

Q.4 Write in your own simple persian the views of Dr. Iqbal on any Two of the following **[10]**

- (a) عشق
- (b) خودی
- (c) تصوف
- (d) غم جاناں

P.T.O.

Q.5 Translate in persian OR translate and explain,Englis, urdu or marathi.

an two of the following.

[10]

(۱) چه می ہرسی میان سینہ دل چسیت
فرد چون سوز پیدا کردل شد
دل از ذوق تپش دل بود لیکن
چویک دم از تپش افتاد شد

(۲) ضمیر کن فکاں غیر از تو کس نیست
نشان بے نشان غیر از تو کس نیست
قدم بیباک ترنہ دررہ زیست
بہ پنہائے جہان غیر از تو کس نیست

(۳) زانجم تابه انجم صد جہان بود
خرد ہر جا کہ پرزد آسمان بود
ولیکن چون بخود نگر یستم من
کران پیکیران درمن نہاں بود

✓ ✓ ✓ ✓

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3079

[5962]-1132

[Total No. of Pages : 2

M.A. - II

HISTORY

Modern Maharashtra : History of Ideas (1818 - 1960)
(2019 Pattern) (Semester - IV) (42201) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) All questions carry equal marks.

Q1) Attempt any One of the following question in 300 words: [10]

- a) Explain the critique of Arya Samaj works.
- b) Examine the idea of patriarchy.

Q2) Attempt any One of the following question in 300 words: [10]

- a) Analyze the Char June Arth Shastriya Granth.
- b) Explain the alternative cultural thought of Prabodhankar Thackeray & Ganpati Maharaj - Ajaat.

Q3) Attempt any One of the following question in 300 words: [10]

- a) Critiques the politics of Representation.
- b) Explain the need for social thought of Jotirao Phule & Rajarashi Shahu Maharaj.

Q4) Attempt any One of the following question in 300 words: [10]

- a) Explain the Dr. Ambedkar's Economic thought.
- b) Explain the contribution of educational institutions in Rationality and knowledge making.

Q5) Write Short Notes on Any two. Each answer in 100 words. [10]

- a) Reformist Critiques of Islam.
- b) Tarabai Shinde.
- c) Satya Shodhaki Jalase.
- d) Separate Electorates.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3079

[5962]-1132

M.A. - II

HISTORY

Modern Maharashtra : History of Ideas (1818 - 1960)
(2019 Pattern) (Semester - IV) (42201) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) आर्य समाजाच्या कार्याची चिकित्सा करा.
ब) पितृसत्तेवरील विचारांचे परीक्षणात्मक विवेचन लिहा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) चार जुने अर्थशास्त्रीय ग्रंथांचे विश्लेषण करा.
ब) प्रबोधनकार ठाकरे व गणपती महाराज-अजात यांचे पर्यायी सांस्कृतिक विचार स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) प्रतिनिधित्वाच्या राजकारणाची चिकित्सा करा.
ब) जोतीराव फुले व राजर्षी शाहू महाराजांचे सामाजिक विचारांची आवश्यकता स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) डॉ. आंबेडकरांचे आर्थिक विचार स्पष्ट करा.
ब) तर्क शुद्धता आणि ज्ञान निर्मितीत शैक्षणिक संस्थांचे योगदान स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. [10]
अ) इस्लाम धर्म विषयक सुधारणा
ब) ताराबाई शिंदे
क) सत्यशोधकी जलसे
ड) स्वतंत्र मतदार संघ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2882

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1133

M.A. - II

HISTORY

HS-11 : Debates in Indian Historiography

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Paper - II) (42202)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following question in 300 words : **[10]**

- a) What do you mean by orientalism? Explain the critiques on orientalism in detail.
- b) Discuss in detail about colonial Ideology in Historiography.

Q2) Attempt any one of the following question in 300 words : **[10]**

- a) Discuss in detail about the origin and feature of Harappan civilisation.
- b) What is patriarchy? Explain the feature of patriarchy.

Q3) Attempt any one of the following question in 300 words : **[10]**

- a) Explain in detail about Aryan Invasion Theory.
- b) What do you mean by Feudalism? Explain in detail about the Indian Feudalism.

Q4) Attempt any one of the following question in 300 words : **[10]**

- a) Explain the views of Tarachand on Indian Nationalist.
- b) Explain Uma Chakravarti's perspective on Feminist historiography.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words : **[10]**

- a) Describe the flaws in nationalist historiography.
- b) Explain Marx's historical materialism.
- c) What do you mean by 'Subaltern'?
- d) Explain the concept of civilisation.

Total No. of Questions : 5]

PA-2882

[5962]-1133

M.A. - II

इतिहास

HS-11 : भारतीय इतिहासलेखनशास्त्रातील चर्चा
(2019 Pattern) (Semester - IV) (Paper - II) (42202)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
- 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) प्राच्यावाद म्हणजे काय? प्राच्याविद्येवरील समालोचनाचे तपशीलवार चर्चा करा.
ब) इतिहासलेखनात वसाहतवादी विचारसरणीबद्दल सविस्तर चर्चा करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) हडप्पा संस्कृतीची उत्पत्ती आणि वैशिष्ट्ये याबद्दल सविस्तर चर्चा करा.
ब) पितृसत्ता म्हणजे काय? पितृसत्ताकतेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) आर्य आक्रमण सिद्धांताविषयी सविस्तर चर्चा करा.
ब) सरंजामशाही म्हणजे काय? भारतीय सरंजामशाहीचे तपशीलवार वर्णन करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) ताराचंद यांचे भारतीय राष्ट्रीय चळवळीबद्दलचे मत स्पष्ट करा.
ब) उमा चक्रवर्ती यांचा स्त्रीवादी इतिहासलेखना विषयी दृष्टीकोण स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा.

[10]

- अ) राष्ट्रवादी इतिहासलेखनातील दोष सांगा.
- ब) मार्क्सचा ऐतिहासिक भौतिकवाद स्पष्ट करा.
- क) सबाल्टन म्हणजे काय?
- ड) नागरीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3080

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1134

M.A. - II

HISTORY

World After World War- II (1945 - 2000)

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42203)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Explain the concept of 'COLD WAR' and its origin and nature.
- b) Review the Non-Aligned Movement in Asia.

Q2) Attempt any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Critical examine the oil politics in west asia and its effect.
- b) Explain the Arab-Israel conflict's and its effect.

Q3) Attempt any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Explain the Kuwait-Iraq war and its effect on the world.
- b) Give in detail the causes and effect of vietnam war.

Q4) Attempt any one of the following question in 300 words. **[10]**

- a) Explain the causes of Reunification of Germany.
- b) Give in detail Disintegration of the USSR and its effect.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words. **[10]**

- a) Berlin crisis (1948)
- b) NATO
- c) Geopolitics
- d) European Union

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3080

[5962]-1134

M.A. - II

HISTORY

World After World War- II (1945 - 2000)

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42203)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडवणे अनिवार्य आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) 'शितयुद्ध' संकल्पना स्पष्ट करून शित युद्धाचा उगम व स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) आशियातील अलिप्ततावादी चळवळीचा आढावा घ्या.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) पश्चिम आशियातील तेलाच्या राजकारणाचे टीकात्मक परीक्षण करून त्याचे परिणाम सांगा.
ब) अरब-इस्राईल संघर्ष आणि त्याचे परिणाम स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) कुवेत-इराक संघर्षाचे विवेचन करून त्याचे जगावरील परिणाम स्पष्ट करा.
ब) व्हीएतनाम युद्धाचे कारणे आणि परिणाम सविस्तर सांगा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) जर्मनीच्या पुर्नएकीकरणाचे कारणे स्पष्ट करा.
ब) USSR चे विघटन आणि त्याच्या परिणामाचा सविस्तर आढावा घ्या.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा 100 शब्दांत टिपा लिहा. [10]

- अ) बर्लिन संघर्ष - 1948
ब) नाटो (NATO)
क) भू. राजकारण
ड) युरोपीयन युनियन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3081

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1135

M.A. (Part - II)

HISTORY (Elective Paper - 25)

Ancient and Medieval Civilization of The World

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV) (42204)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words : [10]

- a) Take a review of literature in ancient Indian Civilization with special reference to Vedic Period.
- b) Discuss the religious ideology of 'Laotse' in Civilization of China.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words : [10]

- a) Assess the nature of Political System in classical civilization of Rome.
- b) Examine the development of mathematics and medicine in the Greece.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words : [10]

- a) Explain the salient features of Arabian Culture.
- b) State the causes for the struggle between the church and state.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words : [10]

- a) Explain the impact of the revival of trade in the Medieval Economy.
- b) What is meant by Feudal System? Explain its social effects in Medieval West.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each : [10]

- a) Define Civilization.
- b) Holy Roman Empire.
- c) Varahmihir.
- d) Slavery in Ancient Greece.

Total No. of Questions : 5]

PA-3081

[5962]-1135

M.A. (Part - II)

HISTORY (Elective Paper - 25)

Ancient and Medieval Civilization of The World

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV) (42204)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) वैदिक काळाच्या विशेष संदर्भात प्राचीन भारतीय संस्कृतीतील साहित्याचा आढावा घ्या.
ब) चीनी संस्कृतीमधील 'लाओत्सेच्यां' धार्मिक विचारांची चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) रोमच्या अभिजात संस्कृतीमधील राजकीय व्यवस्थेच्या स्वरूपाचे परीक्षण करा.
ब) ग्रीस मधील गणित आणि वैद्यकशास्त्राच्या विकासाचे परीक्षण करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) अरब संस्कृतीची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) धर्मसत्ता (चर्च) आणि राजसत्ता यांच्यातील संघर्षाची कारणे सांगा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

अ) मध्ययुगीन अर्थव्यवस्थेवर व्यापाराच्या पुर्नजीवनाचे परिणाम स्पष्ट करा.

ब) सरंजामी पद्धत म्हणजे काय? मध्ययुगीन पाश्चात्य जगतावर तिचे काय सामाजिक परिणाम झाले ते स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा. [10]

अ) सभ्यता परिभाषित करा.

ब) पवित्र रोमन साम्राज्य.

क) वराहमिहिर.

ड) प्राचीन ग्रीस मधील गुलामगिरी.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3082

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1136
M.A. (Part - II)
HISTORY (Optional Paper - 21)
Urban History
(2019 Pattern) (Semester - IV) (42205)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words : [10]

- a) Examine the process of establishment of town in Gupta period.
- b) Explain the nature and development of urbanisation during ancient India.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words : [10]

- a) 'From 600 B.C. onwards urbanisation made remarkable head way'. Discuss the statement.
- b) Review the process of urbanisation in south India.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words : [10]

- a) Discuss the salient features of urban revolution.
- b) State the importance of Government spaces.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words : [10]

- a) Take a review of how did industrial town develop?
- b) Discuss the salient features of port cities.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each : [10]

- a) Migrate class in urban society.
- b) Shrenies.
- c) Urban Decay.
- d) Industrial Town.

Total No. of Questions : 5]

PA-3082

[5962]-1136
M.A. (Part - II)
HISTORY (Optional Paper - 21)
Urban History
(2019 Pattern) (Semester - IV) (42205)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) उजवीकडील संख्या गुण दर्शवतात.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) गुप्तकाळातील नगर स्थापनेच्या प्रक्रियेचे परिक्षण करा.
ब) प्राचीन भारतातील नागरीकरणाचे स्वरूप आणि विकास स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) इ.स.पू. 600 पासून पुढे नागरीकरणाने विशेष प्रगती केली. या विधानांची चर्चा करा.
ब) दक्षिण भारतातील नागरीकरणाच्या प्रक्रियेचा आढावा घ्या.

प्रश्न 3) खालीलपैकी एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) नागरी क्रांतीच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
ब) सरकारी भूखंडाचे महत्व विशद करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) निर्दिष्ट जागांचा विकास कसा झाला. याचा आढावा घ्या.
- ब) बंदर असणाऱ्या शहरांच्या ठळक वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनची 100 शब्दांत टिपा लिहा. [10]

- अ) शहरी समाजातील स्थलांतरीत वर्ग.
- ब) श्रेणी.
- क) शहरांचा नाश.
- ड) औद्योगिक नगरे.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3083

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1137

M.A. (Part - II)

HISTORY

British Administrative Policies in India (1765 to 1892) (CS)

(2019 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Write a answer in 300 words of the following question any one : [10]

- a) Write a approach of British about trade policy.
- b) Explain the industrial policy of British.

Q2) Write a answer in 300 words of the following question any one : [10]

- a) Explain the lord corn wall is Judicial reform.
- b) Write the information of the 1773 charter Act of British.

Q3) Write a answer in 300 words of the following question any one : [10]

- a) Write the visions of the act 1892.
- b) Write the social policy of British.

Q4) Write a answer in 300 words of the following question any one : [10]

- a) Explain the revenue policy of British.
- b) Write the famine policy of British.

P.T.O.

Q5) Write a Notes in 100 words of the following question (any two) : **[10]**

- a) News Paper
- b) Trade
- c) Imperialism
- d) Charter Act 1833

Total No. of Questions : 5]

PA-3083

[5962]-1137

M.A. (Part - II)

HISTORY

British Administrative Policies in India (1765 to 1892) (SC)

(2019 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. [10]
अ) ब्रिटिशांचे व्यापार विषयक दृष्टिकोण लिहा.
ब) ब्रिटिशांचे औद्योगिक धोरण स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. [10]
अ) लॉर्ड कॉर्न वॉलसची न्यायालयीन सुधारणा स्पष्ट करा.
ब) 1773 च्या कायद्याच्या तरतुदी लिहा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. [10]
अ) 1892 च्या कायद्याच्या तरतुदी लिहा.
ब) ब्रिटिशांचे सामाजिक धोरण लिहा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. [10]
अ) कायमधारा जमीन महसूल पद्धती स्पष्ट करा.
ब) ब्रिटिशांचे दुष्काळ विषयक धोरण लिहा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा.

[10]

- अ) वृत्तपत्रे
- ब) व्यापार
- क) साम्राज्यवाद
- ड) 1833 चा कायदा

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3583

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1138

M.A. (Part - II)

HISTORY

EC - 28 : History of Modern India (1857 - 1971)

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Elective) (42207)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) What is 'modernity'? Discuss the salient features of Indian Modernity?
- b) Explain the Revolutionary movement in India?

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Examine the Indian National Movement.
- b) Explain the contribution of Sardar Vallabhbhai Patel in merger of princely states?

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Discuss about the labour movement in india?
- b) Review the underground movement of 1942?

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain the salient features of constitution of India?
- b) Explain the Indian Foreign Policy?

Q5) Write any two short notes in 100 words each: **[10]**

- a) Capitalism.
- b) Indian Renaissance.
- c) Gender.
- d) Mixed Economy.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3583

[5962]-1138

M.A. (Part - II)

HISTORY

EC - 28 : History of Modern India (1857 - 1971)
(2019 Pattern) (Semester - IV) (Elective) (42207)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) 'आधुनिकता' म्हणजे काय? भारताच्या आधुनिकतेच्या ठळक वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
ब) भारतातील क्रांतीकारी चळवळ स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) भारतीय राष्ट्रीय चळवळीचे परीक्षण करा.
ब) संस्थानांच्या विलिनीकरणात सरदार वल्लभभाई पटेल यांचे योगदान स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) भारतातील कामगार चळवळीवर चर्चा करा.
ब) 1942 च्या भूमिगत चळवळीचा आढावा घ्या?
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
अ) भारतीय राज्यघटनेची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) भारताचे परराष्ट्र धोरण स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा 100 शब्दात लिहा. [10]
अ) भांडवलशाही
ब) भारतीय प्रबोधन
क) लिंगभाव
ड) मिश्र अर्थव्यवस्था

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3084

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1139

M.A. (Part - II)

HISTORY

42208 : History of USSR 1900 - 1991

(2019 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Write the significance of the Russia - Japan War (1904-1905).
- b) Explain the internal administration and government policies of Tsar Nicholas - II

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the causes and consequences of the Bolshivik Revolution of 1917.
- b) Evaluate Lenin's Personality.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Write detailed information in 'Nihilism and Terrorism'.
- b) Explain the development of Russia under Stalin's leadership.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the importance of first five year plan.
- b) Explain the contribution of the New economic policy to the Soviet Union.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two following in 100 words each:

[10]

- a) Bloody Sunday.
- b) Provisional Government of Russia.
- c) Peasant dissatisfaction against extremist communism.
- d) Third five year plan.

Total No. of Questions : 5]

PA-3084

[5962]-1139

M.A. (Part - II)

इतिहास

संयुक्त सोव्हियत राज्य रशिया

42208 : History of USSR 1900 - 1991

(2019 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) रशिया - जपान युद्धाचे (1904-1905) महत्व लिहा.
ब) झार निकोलस - दुसरा याचे अंतर्गत प्रशासन आणि शासकीय धोरणे स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) 1917 वी बोल्शेविक क्रांतीचे कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.
ब) लेनिनच्या व्यक्तीमत्वाचे मूल्यमापन करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) 'निहीलीझम व दहशतवाद' यावर सविस्तर माहिती लिहा.
ब) स्टॅलिनच्या नेतृत्वाखाली रशियाचा विकास स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) पहिल्या पंचवार्षिक योजनेचे महत्व विषद करा.
ब) नव्या आर्थिक धोरणाने सोव्हियत संघाला दिलेले योगदान स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) रक्तरंजित रविवार
- ब) रशियातील हंगामी सरकार
- क) अत्याग्रही साम्यवाद विरोधात शेतकरी असंतोष
- ड) तिसरी पंचवार्षिक योजना

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3085

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1140

M.A. (Part - II)

HISTORY

**42209 : Global South : Challenges to Authority
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) What are the characteristics of global south countries.
- b) Explain the connection between third world and Global South.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Describe cuba's role in non - Aligned movement.
- b) State the revolutionary work of Che Guevara.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Examine the economic policy of WANA institute.
- b) Examine the Vietnam war in detail.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Write a brief essay on decolonization of Asia.
- b) State the transition of the world from Uni - polar to multi - polar.

P.T.O.

Q5) Write any two short notes of the following in 100 words each: **[10]**

- a) SAARC
- b) WTO - World Trade organization.
- c) Vinoba Bhave.
- d) Anticolonialism.

Total No. of Questions : 5]

PA-3085

[5962]-1140

M.A. (Part - II)

HISTORY

42209 : Global South : Challenges to Authority
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहे.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) दक्षिण जगाच्या देशांची वैशिष्ट्ये काय आहेत?
ब) तिसरे जग आणि दक्षिण जग यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) अलिप्ततावादी चळवळीतील क्युबाच्या भूमिकेचे वर्णन करा.
ब) चि. गुव्हेराचे क्रांतिकारी कार्य सांगा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) वाना (WANA) संस्थेच्या आर्थिक धोरणाचे परीक्षण करा.
ब) व्हिएतनाम युद्धाचे तपशीलवार परीक्षण करा
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) आशियातील निर्वसहातिकरणावर संक्षिप्त निबंध लिहा.
ब) एकध्रुवीय ते बहुध्रुवीय जगाचे संक्रमण सांगा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा.

[10]

- अ) सार्क
- ब) जागतिक व्यापारी संघटना (WTO)
- क) विनोबा भावे
- ड) वसाहतविरोधवाद

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3086

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1141

M.A. (Part - II)

HISTORY

(Elective - 31) : Pune Through the Ages

(2019 Pattern) (42210) (Semester - IV) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Discuss the Archeological sources of early Pune.
- b) Explain the geographical features of Pune city.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Discuss the development of Pune city under the rule of Chhatrapati Shivaji Maharaj.
- b) Discuss on the contribution of Ganesh festival in the cultural development of Pune city.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Write information about places of historical importance in Pune city.
- b) Explain the ups and downs of population of Pune city with its reasons.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Review the development of Pune city under the British rule.
- b) Review the background of the establishment of university of Pune.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each: **[10]**

- a) Industrialisation in Pune.
- b) Cosmopolitan Pune
- c) Elphinstones policy of pacification.
- d) Reform movement in Pune.

Total No. of Questions : 5]

PA-3086

[5962]-1141

M.A. (Part - II)

HISTORY

(Elective - 31) : Pune Through the Ages

(2019 Pattern) (42210) (Semester - IV) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) प्रारंभिक पुणे शहराच्या इतिहासावर प्रकाश टाकणाऱ्या पुरातत्त्विय साधनां विषयी चर्चा करा.
ब) पुणे शहराचे भौगोलिक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या अधिपत्याखालील पुणे शहराच्या वाटचालीची चर्चा करा.
ब) पुणे शहराच्या सांस्कृतिक जडण - घडणीतील गणेशोत्सवाचे योगदान', यावर चर्चा करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) पुणे शहरातील ऐतिहासिक महत्व असलेल्या ठिकाणांची माहिती लिहा.
ब) पुणे शहराच्या लोकसंख्येतील चढ-उतार आणि त्यामागील कारणे स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) ब्रिटीश कालखंडातील पुणे शहराच्या वाटचालीचा आढावा घ्या.
ब) पुणे विद्यापीठाच्या स्थापनेच्या पार्श्वभूमीचा आढावा घ्या.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) पुणे शहरातील औद्योगिकीकरण
- ब) वैश्विक शहर पुणे
- क) एलफिन्स्टनचे शांतता विषयक धोरण
- ड) पुण्यातील सुधारणा चळवळ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3584

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1142

M.A. - II

HISTORY

HS - 32 : Heritage Management

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Elective) (42211)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following question in 300 words (any one). **[10]**

- a) Explain the nature and scope of Heritage sites in Maharashtra.

OR

- b) Discuss cultural heritage sites in World.

Q2) Answer the following question in 300 words (any one). **[10]**

- a) Review the Government of India's Heritage sites preservation policy.

OR

- b) Explain the policy of Government of Maharashtra in the development of 'Ajanta' Heritage Sites.

Q3) Answer the following question in 300 words (any one). **[10]**

- a) Explain the importance of world Heritage sites in Maharashtra.

OR

- b) Elaborate of the world natural heritage sites.

Q4) Answer the following question in 300 words (any one). **[10]**

- a) Explain the nature of heritage sites by defining heritage sites.

OR

- b) Take a look at the 'Western Ghats' world Heritage site in Maharashtra.

Q5) Short notes (any two). **[10]**

- a) Ellora caves.
- b) World Heritage sites.
- c) Mixed Heritage sites.
- d) Heritage Education Program.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3584

[5962]-1142

M.A. - II

HISTORY

HS - 32 : Heritage Management
(2019 Pattern) (Semester - IV) (Elective) (42211)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणताही एक) [10]
अ) महाराष्ट्रातील वारसा स्थळांचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
किंवा
ब) जागतीक सांस्कृतिक वारसा स्थळांची चर्चा करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणताही एक) [10]
अ) भारत सरकारचे वारसा स्थळांच्या जतनाच्या धोरणाचा आढवा घ्या.
किंवा
ब) 'अजिंठा' या वारसा स्थळाच्या विकासातील महाराष्ट्र शासनाचे धोरण स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणताही एक) [10]
अ) महाराष्ट्रातील जागतीक वारसा स्थळांचे महत्व स्पष्ट करा.
किंवा
ब) जागतीक नैसर्गिक वारसा स्थळांची विस्तृत चर्चा करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणताही एक) [10]
अ) वारसा स्थळांची व्याख्या सांगून, वारसा स्थळांचे स्वरूप स्पष्ट करा.
किंवा
ब) महाराष्ट्रातील 'पश्चिम घाट' या जागतीक वारसा स्थळाचा आढवा घ्या.
- प्र.5)** टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [10]
अ) वेरूळ लेणी
ब) जागतीक वारसा स्थळे
क) मिश्र वारसा स्थळे
ड) वारसा शिक्षण कार्यक्रम

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3087

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1143

M. A. (Part - II)

ECONOMICS

EC-4001 : MACRO ECONOMIC ANALYSIS -II

(2019 Pattern) (Semester - IV) (42301)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) *Answer should be precise and to the point.*

Q1) Explain the long-run Aggregate supply curve. **[10]**

OR

Explain in detail the structure of IS-LM Model.

Q2) What is meant by stagflation? Explain the causes of Stagflation. **[10]**

OR

Explain the simultaneous equilibrium in goods market and money market.

Q3) Explain the basic proposition of supply side Economics. **[10]**

OR

Explain the role of Fiscal Policy.

Q4) Explain in detail the Philips curve. **[10]**

OR

Explain the exchange rate regimes.

Q5) Explain the structure of Balance of Payment. **[10]**

OR

Explain the reasons behind the Sticky Price.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3087

[5962]-1143

M. A. (Part - II)

ECONOMICS

EC-4001 : MACRO ECONOMIC ANALYSIS -II

(2019 Pattern) (Semester - IV) (42301)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) उत्तरे नेमकी व मुद्देदमुद्द असावीत.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) दिर्घकालीन समग्र पुरवठा वक्र स्पष्ट करा. [10]

किंवा

IS-LM प्रतिमानाची संरचना सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.2) मंदीयुक्त स्फिती म्हणजे काय? मंदीयुक्त स्फितीची कारणे स्पष्ट करा. [10]

किंवा

वस्तुबाजार व मुद्राबाजारातील समकालीन समतोल स्पष्ट करा.

प्र.3) पुरवठा बाजुच्या अर्थशास्त्राची मुलभूत प्रवृत्ती स्पष्ट करा. [10]

किंवा

राजकोषीय धोरणाची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.4) फिलीप्स वक्र सविस्तर स्पष्ट करा. [10]

किंवा

विनिमय दर व्यवस्था स्पष्ट करा.

प्र.5) व्यवहारतोलाची संरचना स्पष्ट करा. [10]

किंवा

स्टिकी किंमतीमागील कारणे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3088

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1144

M.A. (Part - II)

ECONOMICS

Growth and Development - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (42302)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answer should be precise and to the point.*
- 4) *Answer each question in 250 words.*

Q1) Explain the role of MSMEs. **[10]**

OR

Discuss the sustainable Development performance.

Q2) Explain the capital formation sources. **[10]**

OR

Discuss the role of infrastructure in the economic development of India.

Q3) Explain the Environmental Common Laws. **[10]**

OR

Review the various Employment generation programmes Launched by the Government of India.

Q4) Explain the Industrial Policy of 1991. **[10]**

OR

Explain the Innovation and its relation to Economic Development.

P.T.O.

Q5) Evaluate the Agriculture price policy in India.

[10]

OR

Discuss the role of technology in the economic growth of a country.

Total No. of Questions : 5]

PA-3088

[5962]-1144

M.A. (Part - II)

ECONOMICS

Growth and Development - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (42302)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितता.
- 3) उत्तरे नेमकीव मुद्रदेसुद असावीत.
- 4) प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा.
- 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** भारतीय अर्थव्यवस्थेतील सुक्ष्म, लघु व मध्यम उद्योगांची भूमिका स्पष्ट करा. [10]
किंवा
शाश्वत विकासाच्या कामगिरीची चर्चा करा.
- प्रश्न 2)** भांडवल निर्मितीचे स्रोत स्पष्ट करा. [10]
किंवा
भारतीय आर्थिक विकासात पायाभूत सुविधांच्या भूमिकेची चर्चा करा.
- प्रश्न 3)** पर्यावरण विषयक सर्वसाधारण कायदे स्पष्ट करा. [10]
किंवा
सरकारने रोजगार निर्मिती संबंधी आखलेल्या विविध कार्यक्रमांचा आढावा घ्या.
- प्रश्न 4)** 1991 चे औद्योगिक धोरण स्पष्ट करा. [10]
किंवा
नवनिर्मिती व आर्थिक विकास यातील परस्पर सहसंबंध स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) भारतीय शेतमाल किंमत विषयक धोरणाचे मूल्यमापन करा.

[10]

किंवा

एखाद्या देशाच्या आर्थिक वृद्धीतील तंत्रज्ञानाच्या भूमिकेची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3089

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1146
M.A. (Part - II)
ECONOMICS
EC-4004 : Econometrics
(2019 Pattern) (Semester - IV) (42304)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) Attempt all questions.*
- 2) All questions carry equal marks.*
- 3) Use of non-programmable calculator is allowed.*
- 4) Symbols have their usual meaning.*

Q1) State and explain rules of identification using Rank and order condition.

OR

Explain the consequences and remedies of multicollinearity.

Q2) Estimate yield of soyabean for the mean rainfall 140 mm per month by using following data :

Mean rainfall per month (in mm)	70	80	82	89	92	130
Yield of soyabean	420	490	560	750	900	990

OR

What are the methodology of Econometrics? Explain in details.

Q3) Explain the concept of dummy variable and caution in the use of dummy variable.

OR

Explain various properties of OLS estimators.

P.T.O.

Q4) Explain the use of forecasting using time series with an illustration.

OR

- a) What is statistical Estimation and Hypothesis Testing.
- b) Explain the sources of Autocorrelation.

Q5) a) Three variable linear regression model for demand for chocolate, price and monthly income is fitted. The corresponding equation is
Demand = $\alpha + \beta_1$ price + β_2 monthly income

$$\alpha = 0.4 \quad \beta_1 = -0.7 \quad \beta_2 = 0.4$$

Compute the demand of chocolate for the price of chocolate is Rs. 150 and monthly income is Rs. 10000.

- b) What is R^2 and adjusted R^2 ?

OR

Explain the test of significance of parameter estimates in three variable linear regression model.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3090

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1147

M.A. (Part - II)

ECONOMICS

EC-4004 : Public Policy

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42305)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answers should be precise and to the point.*
- 4) *Answer each question in 250 words.*

Q1) Explain how public policy making is a political activity. **[10]**

OR

Explain the meaning nature and scope of public policy.

Q2) Explain the concept of public choice and its use in public policy making. **[10]**

OR

Explain the impact of Globalisation on policy making.

Q3) Discuss about the emerging trends in public policy supervision. **[10]**

OR

What are the various methods of public policy evaluation?

Q4) Explain the process of strategic planning. **[10]**

OR

What are the various constraints in public policy analysis? Explain them in detail.

P.T.O.

Q5) Explain the emergence of global public policy and factors responsible for it. **[10]**

OR

Explain how global trade, global financial markets and global crime is affecting global public policy.

Total No. of Questions : 5]

PA-3090

[5962]-1147

M.A. (Part - II)

ECONOMICS

EC-4004 : Public Policy

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42305)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न सोडवा.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) उत्तरे सुसंगत आणि मुद्देसुद असावित.
- 4) प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा.

प्रश्न 1) सार्वजनिक धोरण निर्मिती ही कष्ट्याप्रकारे एक राजकीय प्रक्रिया असते हे स्पष्ट करा. [10]

किंवा

सार्वजनिक धोरण या विषयाचा अर्थ, स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) सार्वजनिक निवड ही संकल्पना स्पष्ट करून तिचा सार्वजनिक धोरण निर्मितीतील उपयोग विषद करा. [10]

किंवा

जागतिकीकरणाचा सार्वजनिक धोरण निर्मितीवरील परिणाम स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) सार्वजनिक धोरणांच्या परिक्षणातील नविन प्रवाहांची चर्चा करा. [10]

किंवा

सार्वजनिक धोरणांच्या परिक्षणाच्या विविध पद्धती कोणत्या?

प्रश्न 4) व्युहात्मक धोरण निर्मितीची प्रक्रिया स्पष्ट करा. [10]

किंवा

सार्वजनिक धोरण विश्लेषणातील विविध अडथळे कोणते? हे अडथळे सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) जागतिक धोरण निर्मितीचा उदय स्पष्ट करा आणि या उदयामागील कारणीभूत घटकांचेही स्पष्टीकरण करा. [10]

किंवा

जागतिक धोरण निर्मितीवर जागतिक व्यापार, जागतिक वित्तीय बाजार आणि जागतिक गुन्हेगारीचा काय परिणाम झाला आहे, ते स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3585

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1148

M.A. - II

ECONOMICS

**EC - 4004 : Economics of Environment
(2019 Pattern) (Semester - IV) (42306)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answers should be precise and to the point.*
- 4) *Answer in 250 words each.*

Q1) Explain the nature and scope of Economics of Environment. **[10]**

OR

What are the types of pollution?

Q2) Explain the challenges of sustainable development. **[10]**

OR

Write the Economic theory of efficient pollution control.

Q3) Explain the causes of loss of Biodiversity. **[10]**

OR

Write the Environment protection laws in India?

Q4) Discuss national Environment policy 2006. **[10]**

OR

What is paris Agreement? Write the objectives of paris Agreement.

Q5) Explain the process of Global warming. **[10]**

OR

Write a note on Emissions Trading.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3585

[5962]-1148

M.A. - II

ECONOMICS

EC - 4004 : Economics of Environment

(2019 Pattern) (Semester - IV) (42306)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.
 - 3) उत्तरे नेमकी व मुद्देसुद असावीत.
 - 4) प्रत्येक प्रश्नांची 250 शब्दांत उत्तरे लिहा.

प्र.1) पर्यावरणीय अर्थशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा. [10]

किंवा

प्रदूषणाचे प्रकार कोणते आहेत ?

प्र.2) शास्वत विकासासमोरील आव्हाने स्पष्ट करा. [10]

किंवा

कार्यक्षम प्रदूषण नियंत्रणाचा आर्थिक सिद्धांत लिहा.

प्र.3) जैवविविधतेच्या न्हासाची कारणे स्पष्ट करा. [10]

किंवा

भारतातील पर्यावरण संरक्षणविषयक कायदे लिहा.

प्र.4) राष्ट्रीय पर्यावरण धोरण 2006 संदर्भात चर्चा करा. [10]

किंवा

पॅरिस करार म्हणजे काय ? पॅरिस कराराचे उद्दिष्टे लिहा.

प्र.5) जागतिक तापमान वाढीची प्रक्रिया स्पष्ट करा. [10]

किंवा

उत्सर्जित व्यापारावर टीपण लिहा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3091

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1149

M.A. (Part - II)

ECONOMICS

Foreign Exchange Market

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42307)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) Attempt all questions.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Answer should be precise and to the point.*
- 4) Answer each question in 250 words.*

Q1) Explain the structure of Foreign Exchange market. **[10]**

OR

Explain the feature and function of Foreign exchange market.

Q2) Write in detail about financial derivatives. **[10]**

OR

Explain the spot & forward transaction.

Q3) Write the Purchasing Power of Parity (PPP) theory of Balance of payment. **[10]**

OR

Explain the role of Reserve Bank of Indian in Foreign Exchange Market.

Q4) Explain the types of risk in Foreign Exchange Market. **[10]**

OR

Explain the concepts of fixed and flexible exchange rate.

P.T.O.

Q5) What is ment by Foreign Exchange Market? Explain the constituents of Foreign Exchange market. **[10]**

OR

Explain the importance of intervention in Foreign Exchange market.

Total No. of Questions : 5]

PA-3091

[5962]-1149

M.A. (Part - II)

ECONOMICS

Foreign Exchange Market

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42307)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न सोडवा.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) उत्तरे नेमकी आणि मुद्देसुद असावीत.
- 4) प्रत्येक प्रश्नाची उत्तर 250 शब्दांत लिहा.
- 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** परकीय चलन बाजाराची रचना स्पष्ट करा. [10]
किंवा
परकीय चलन बाजाराची वैशिष्ट्ये आणि कार्ये स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** वित्तीय व्युत्पन्न याबद्दल तपशिलवार लिहा. [10]
किंवा
हजर आणि वायदा व्यवहार स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** व्यवहारतोलाचा क्रयशक्ती समता दर सिद्धांत स्पष्ट करा. [10]
किंवा
परकीय चलन बाजारात भारतीय रिझर्व्ह बँकेची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** परकीय चलन बाजारातील जोखमिचे प्रकार स्पष्ट करा. [10]
किंवा
स्थिर आणि बदलत्या विनिमय दराच्या संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) परकीय चलन बाजार म्हणजे काय? परकीय चलन बाजाराचे घटक स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

परकीय चलन बाजारातील हस्तक्षेपाचे महत्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3092

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1150

M.A. - II

POLITICAL SCIENCE

PO-C-10 : Fundamentals of Political Theory

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42401)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following: **[10]**

- a) Explain the types of Democracy.
- b) Explain the importance preference.

Q2) Attempt any one of the following: **[10]**

- a) Explain the various theories of rights.
- b) Explain Rawl's theory of Justice.

Q3) Attempt any one of the following: **[10]**

- a) Explain the meaning of political theory.
- b) Explain the concept of negative freedom.

Q4) Attempt any Two of the following: **[10]**

- a) What is power?
- b) What is positive freedom?
- c) What is Social Justice?
- d) What is Citizenship?

Q5) Attempt any Two of the following: **[10]**

- a) What is Natural Justice?
- b) Social Rights.
- c) Human Nature.
- d) Qualities of Democracy.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3092

[5962]-1150

M.A. - II

POLITICAL SCIENCE

PO-C-10 : Fundamentals of Political Theory

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42401)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) लोकशाहीचे प्रकार स्पष्ट करा.
ब) अधिमान्यतेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) हक्काचे विविध सिद्धांत स्पष्ट करा.
ब) रॉल्स यांचा न्यायाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) राजकीय सिद्धांताचा अर्थ स्पष्ट करा.
ब) नकारात्मक स्वातंत्र्य संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) सत्ता म्हणजे काय?
ब) सकारात्मक स्वातंत्र्य म्हणजे काय?
क) सामाजिक न्याय म्हणजे काय?
ड) नागरिकत्व म्हणजे काय?
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) नैसर्गिक न्याय म्हणजे काय?
ब) सामाजिक हक्क
क) मनुष्य स्वभाव
ड) लोकशाहीचे गुण

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3093

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1151

M.A. (Part - II) (Semester - IV)

POLITICAL SCIENCE

PO-C11 : Political Process in India

(2019 Pattern) (Credit System) (42402)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any one question of the following : **[10]**

- a) Explain the nature of Indian Political Party-System.
- b) Explain the centre-state Economical Relations.

Q2) Attempt any one question of the following : **[10]**

- a) Analyse the role of the Governor.
- b) Explain the Politics of Other Backward Castes in northern states.

Q3) Attempt any one question of the following : **[10]**

- a) Explain the Naxalite Movements.
- b) Write an essay on Farmer Movements.

Q4) Attempt any Two questions of the following : **[10]**

- a) Write on Collation Politics in India
- b) NITI Aayog
- c) Caste Politics in India
- d) Civil Society Organization

P.T.O.

Q5) Attempt any Two questions of the following :

[10]

- a) Features of Multy Party System in India.
- b) Social Determinants of State Politics - Language.
- c) Impact of Economical Emergency.
- d) Role of Finance Commission.

Total No. of Questions : 5]

PA-3093

[5962]-1151

M.A. (Part - II) (Semester - IV)

POLITICAL SCIENCE

PO-C11 : Political Process in India
(2019 Pattern) (Credit System) (42402)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शावितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) भारतीय राजकीय पक्षपद्धतीचे स्वरूप विशद करा.
ब) केंद्र-राज्य आर्थिक संबंध स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) राज्यपालाच्या भूमिकेचे विश्लेषण करा.
ब) उत्तरेकडील राज्यांमधील इतर मागास जातींच्या राजकारणाची चर्चा करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) नक्षलवादी चळवळीचे परीक्षण करा.
ब) शेतकरी चळवळीवरील निबंध लिहा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) भारतातील आघाड्यांचे राजकारणावर लिहा.
ब) नीती आयोग.
क) भारतातील जातीय राजकारण.
ड) नागरी समाज संघटना.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) भारतातील बहुपक्षपद्धतीची वैशिष्ट्ये
- ब) घटकराज्यांच्या राजकारणाचे सामाजिक आधार-भाषा
- क) आर्थिक आणिबाणीचे परिणाम
- ड) वित्त आयोगाची भूमिका

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PA-3094

[5962]-1152

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

PO- C 12 : Politics and Society

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV) (42403)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following question. **[10]**

- a) Write the characteristics of the concept of religion.
- b) Discuss the relationship between politics and society.

Q2) Answer any one of the following question. **[10]**

- a) Discuss in detail the issues of economic inequality.
- b) Examine the Nirbhaya movement as a social movement.

Q3) Answer any one of the following question. **[10]**

- a) Discuss caste system is a stigma attached to Indian society.
- b) Explain the development of environmentalist movement.

Q4) Answer any two of the following questions. **[10]**

- a) Discuss the politics of national identity as a key issue for society
- b) Write an essay on human rights
- c) State the merits of nationalism
- d) Explain the nature of class concept

Q5) Answer any two of the following questions **[10]**

- a) Functions of religion
- b) Population: Necessary Element of state
- c) Ethnicity
- d) Karl Marx's concept of class

✘ ✘ ✘

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3094

[5962]-1152

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

PO- C 12 : Politics and Society

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV) (42403)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) धर्म या संकल्पनेची वैशिष्ट्ये लिहा.
ब) राजकारण व समाज यांच्या आंतरसंबंधाची चर्चा करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) आर्थिक विषमतेच्या प्रश्नांची सविस्तर चर्चा करा.
ब) सामाजिक चळवळ म्हणून निर्भया चळवळीचे परिक्षण करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) जातीव्यवस्था हा भारतीय समाजाला लागलेला कलंक आहे? चर्चा करा.
ब) पर्यावरणवादी चळवळीचा विकास स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) समाजापूढील कळीचा मुद्दा म्हणून राष्ट्रीय अस्मितेच्या राजकारणाची चर्चा करा.
ब) मानवी हक्कांवर निबंध लिहा.
क) राष्ट्रवादाचे गुण सांगा.
ड) वर्ग संकल्पनेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) धर्माची कार्ये
ब) लोकसंख्या : राज्याचा आवश्यक घटक
क) वांशिकता
ड) कार्ल मार्क्सची वर्ग संकल्पना

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3095

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1153

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

42404 : Twentieth Century Political Thought

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (Optional)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All question are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one question of the following : **[10]**

- a) Explain the thought of Gramsci about political society, civil society and Hegemony.
- b) Critically examine John Rawl's theory of justice.

Q2) Attempt any one question of the following : **[10]**

- a) Discuss in detail Michel Foucaults thought of power & knowledge.
- b) Explain the thought of Habermas about public sphere & Etnics?

Q3) Attempt any one question of the following : **[10]**

- a) Explain the political thought of Hannah Arendt.
- b) Explain the distributive justice of John Rawls.

Q4) Attempt any two of the following questions : **[10]**

- a) Organic Intellectual - Gramsci.
- b) Theory of action - Hannah Arendt.
- c) Modernity - meaning.
- d) Nationalism - Harber mas.

P.T.O.

Q5) Attempt any two of the following questions :

[10]

- a) Americanism - concept.
- b) The Human condition
- c) The veil of ignorance meaning.
- d) Rules regarding communication.

Total No. of Questions : 5]

PA-3095

[5962]-1153

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

42404 : Twentieth Century Political Thought

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (Optional)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
- अ) ग्राम्शीचे राजकीय समाज, नागरी समाज व धुरीणत्व या विषयीचे विचार स्पष्ट करा.
- ब) जॉन रॉल्सच्या न्यायाच्या सिद्धांताचे टिकात्मक परीक्षण करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
- अ) मिशेल फुकोल्ट यांचे सत्ता व ज्ञान विषयक विचारांची सविस्तर चर्चा करा.
- ब) हाबरमास यांचे सार्वजनिक अवकाश व नितिमत्ता बाबतचे विचार स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
- अ) हन्ना आरेंण्ट यांचे राजकीय विचार स्पष्ट करा.
- ब) जॉन रॉल्सचा वितरणात्मक न्याय स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
- अ) सेंद्रिय बुद्धीवंत - ग्राम्शी
- ब) कृतीचा सिद्धांत - हन्ना आरेंण्ट
- क) आधुनिकता - अर्थ
- ड) राष्ट्रवाद - हाबरमास

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा :

[10]

- अ) अमेरिकावाद संकल्पना
- ब) मानवी अवस्था
- क) अज्ञानाचा पडदा-अर्थ
- ड) संभाषिताबाबतचे नियम

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3096

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1154

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

42405 : Politics of South Asia

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Discuss South Asian Regionalism in the context of Globalisation.
- b) Explain geo-political characteristics of South Asia.

Q2) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Discuss the challenges in stabilising Democracy in South Asia.
- b) Explain India-Pakistan border-conflict.

Q3) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Suggest remedies in strengthening of SAARC.
- b) Write objectives and impediments of Nation-building.

Q4) Attempt any two of the following : **[10]**

- a) Regionalism
- b) Nuclearisation in South Asia
- c) Colonialism in South Asia.
- d) Issues of Minorities.

P.T.O.

Q5) Attempt any two of the following :

[10]

- a) Ethnic conflict in Sri Lanka
- b) Role of Military in Pakistan
- c) Cross-border Terrorism
- d) Violation of Human Rights in South Asia

Total No. of Questions : 5]

PA-3096

[5962]-1154

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

42405 : Politics of South Asia

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) जागतिकीकरणाच्या संदर्भात दक्षिण आशियाची प्रादेशिकतावादाची चर्चा करा.
ब) दक्षिण आशियाची भू-राजकीय वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) दक्षिण आशियातील लोकशाही स्थिरीकरणातील आव्हानांची चर्चा करा.
ब) भारत-पाकिस्तान सीमाप्रश्न स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) सार्कच्या मजबूतीकरणासाठी उपाय सुचवा.
ब) राष्ट्र-उभारणीची उद्दिष्टे आणि अडथळे लिहा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) प्रादेशिकतावाद
ब) दक्षिण आशियातील आण्विकीकरण
क) दक्षिण आशियातील वसाहतवाद
ड) अल्पसंख्याकांच्या समस्या

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) श्रीलंकेतील वार्षिक संघर्ष
- ब) पाकिस्तानातील लष्कराची भूमिका
- क) सीमापार दहशतवाद
- ड) दक्षिण आशियातील मानवी हक्कांचे उल्लंघन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3097

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1155

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

PO - 015 : Election Studies

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV) (42406)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions : **[10]**

- a) Describe the constitutional provisions with regard to the electoral system in India.
- b) Discuss in detail the issues and demands of representation in India.

Q2) Attempt any one of the following questions : **[10]**

- a) How does different social identities affect electoral politics.
- b) Discuss the electoral reforms carried out by Election Commission.

Q3) Attempt any one of the following questions : **[10]**

- a) Explain the role of media in election and voting behaviour.
- b) Discuss the Election Awareness Programme.

Q4) Attempt any two short notes : **[10]**

- a) Representation of the Peoples Act, 1951.
- b) Elections and the process of politicisation
- c) Overview of 2014 General Election
- d) Survey method

P.T.O.

Q5) Attempt any two short notes :

[10]

- a) Functions of Election Commission of India
- b) Overview of 1977 General Election
- c) Ethnographic studies
- d) Model code of conduct

Total No. of Questions : 5]

PA-3097

[5962]-1155

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

PO - 015 : Election Studies

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV) (42406)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) भारतातील निवडणूक पद्धतीबाबत घटनात्मक तरतुदींचे वर्णन करा.
- ब) भारतातील प्रतिनिधीत्वाच्या समस्या आणि मागण्यांवर तपशीलवार चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) निवडणूकांच्या राजकारणात विविध सामाजिक ओळखींचा कसा परिणाम होतो? हे स्पष्ट करा.
- ब) भारतीय निवडणूक आयोगाने केलेल्या निवडणूक सुधारणांची चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) निवडणूक आणि मतदानाच्या वर्तनात माध्यमांची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) निवडणूक जनजागृती कार्यक्रमावर चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालील कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) लोकप्रतिनिधी कायदा 1951
- ब) निवडणूका आणि राजकारणीकरणाची प्रक्रिया
- क) 2014 च्या सार्वत्रिक निवडणूकीच्या आढावा
- ड) सर्वेक्षण पद्धती

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) भारतीय निवडणूक आयोगाची कार्ये
- ब) 1977 च्या सार्वत्रिक निवडणूकीचा आढावा
- क) एथनोग्राफिक अभ्यास
- ड) आदर्श आचारसंहिता

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3098

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1156

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

PO - 016 : Globalisation and State

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV) (42407)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions : **[10]**

- a) Explain the historical perspective of globalisation.
- b) Explain the impact of globalization on civil society.

Q2) Answer any one of the following questions : **[10]**

- a) Discuss the challenges ahead of the nation-state.
- b) Explain the international dimension of the post colonial state's security dilemma.

Q3) Answer any one of the following questions : **[10]**

- a) Is globalisation beneficial for developing countries? Discuss.
- b) Discuss the relationship between civil society and the state.

Q4) Answer any Two of the following questions : **[10]**

- a) Meaning of globalisation
- b) Civil society
- c) Globalisation and developed countries
- d) Advantages of Globalisation

P.T.O.

Q5) Answer any two of the following questions :

[10]

- a) Sub-nationalism
- b) Nation-state concept
- c) State
- d) Third world and globalisation

Total No. of Questions : 5]

PA-3098

[5962]-1156

M.A. (Part - II)

POLITICAL SCIENCE

PO - 016 : Globalisation and State

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV) (42407)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
- अ) जागतिकीकरणाचा ऐतिहासिक परिपेक्ष स्पष्ट करा.
ब) जागतिकीकरणाचे नागरी समाजावर झालेले परिणाम स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
- अ) राष्ट्र-राज्यापूढील आव्हानांची चर्चा करा.
ब) वसाहतेतर राज्याच्या सुरक्षा पेचप्रसंगातील आंतरराष्ट्रीय पैलू स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
- अ) विकसनशिल राष्ट्रांसाठी जागतिकीकरण फायदेशिर आहे काय? चर्चा करा.
ब) नागरी समाज आणि राज्य यातील आंतर संबंधावर चर्चा करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
- अ) जागतिकीकरणाचा अर्थ
ब) नागरी समाज
क) जागतिकीकरण आणि विकसीत देश
ड) जागतिकीकरणाचे फायदे

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) उप-राष्ट्रवार
- ब) राष्ट्र-राज्य संकल्पना
- क) राज्य
- ड) तिसरे जग आणि जागतिकीकरण

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3099

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1157

M. A. (Part - II)

SOCIOLOGY (Compulsory)

SC-08 : Sociology of Globalization

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV) (42501)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following question in 250 words: **[10]**

- a) Discuss the relationship between Neo-Liberalism and global financial institutions.
- b) What is globalization? Explain the economic, political and cultural dimensions of globalization.

Q2) Answer any one of the following question in 250 words: **[10]**

- a) Examine the effects of globalization on environmental degradation.
- b) Discuss Anthony Giddens's views on globalization.

Q3) Answer any one of the following question in 250 words: **[10]**

- a) Discuss Manuel Castell's views on globalization (Network Society).
- b) Elaborate the interrelationship between globalization and livelihood problems of poor.

Q4) Answer any one of the following question in 250 words: **[10]**

- a) Elucidate the history of globalization.
- b) Discuss the impact of globalization on gender and society.

Q5) Write any two short notes : **[10]**

- a) Importance of Civil Society initiative.
- b) Globalist stand on globalization.
- c) Concept of Social Justice.
- d) Transnational Migration.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3099

[5962]-1157

M. A. (Part - II)

SOCIOLOGY (Compulsory)

SC-08 : Sociology of Globalization

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV) (42501)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे 250 शब्दात उत्तर लिहा. [10]

- अ) नव-उदारमतवाद आणि जागतिक वित्तीय संस्था यातील संबंध स्पष्ट करा.
ब) जागतिकीकरणाची व्याख्या करा. जागतिकीकरणाचे आर्थिक आणि राजकीय पैलू स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे 250 शब्दात उत्तर लिहा. [10]

- अ) जागतिकीकरणाचे पर्यावरणाच्या न्हासावरील परिणामांचे परीक्षण करा.
ब) अंथोनी गिडन्स यांच्या जागतिकीकरणावरील विचारांची चर्चा करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे 250 शब्दात उत्तर लिहा. [10]

- अ) मनुएल कॅस्तेल यांच्या जागतिकीकरणावरील विचारांची चर्चा करा. (नेटवर्क समाज)
ब) जागतिकीकरण आणि गरिबांच्या उपजीविकेची समस्या यांच्यातील आंतरसंबंध विशद करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे 250 शब्दात उत्तर लिहा. [10]

- अ) जागतिकीकरणाचा इतिहास विशद करा.
ब) जागतिकीकरणाच्या लिंगभावा वरील प्रभावाची चर्चा करा.

प्र.5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [10]

- अ) नागरी समाजाच्या पुढाकाराचे महत्त्व
ब) जागतिकीकरण आणि जागतिकवाद
क) सामाजिक न्यायाची संकल्पना
ड) राष्ट्रातील स्थलांतर

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3100

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1158

M.A. (Part-II)

SOCIOLOGY

SO : 11 - Sociology of Human Rights
(2019 Pattern) (Semester-IV) (42503)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any One of the following questions in 250 words. **[10]**

- a) Examine the constitutional rights of women in India.
- b) Explain the Marxist theory of human rights.

Q2) Answer any One of the following questions in 250 words. **[10]**

- a) What is Development? Analyze the right to development as a human rights.
- b) Explain the relationship between civil society and social movement in the context of human rights.

Q3) Answer any One of the following questions in 250 words. **[10]**

- a) Define human rights and explain the characteristics of human rights.
- b) Elaborate the Constitutional rights of tribes.

Q4) Answer any One of the following questions in 250 words : **[10]**

- a) Discuss in detail the Right to Education in India.
- b) Explain different types of human rights movements with suitable examples.

P.T.O.

Q5) Write short Notes:- (any two)

[10]

- a) Right to Information
- b) Universal Declaration of Human Rights (UDHR)
- c) Natural rights theory
- d) Rights of children

Total No. of Questions : 5]

PA-3100

[5962]-1158

M.A. (Part-II)

SOCIOLOGY

SO : 11 - Sociology of Human Rights

(2019 Pattern) (Semester-IV) (42503)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]
अ) भारतातील महिलांच्या संविधानात्मक अधिकारांचे परीक्षण करा.
ब) मानवी हक्कांवरील मार्क्सवादी सिद्धांताला स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]
अ) विकास म्हणजे काय? मानवी हक्क म्हणून विकासाच्या अधिकाराचे विश्लेषण करा.
ब) मानवी हक्काच्या संदर्भात नागरी समाज आणि सामाजिक चळवळींमधील संबंध स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]
अ) मानवी हक्कांची संकल्पना लिहा आणि मानवी हक्कांचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) आदिवासींच्या संविधानात्मक अधिकारांना विशद करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]
अ) भारतातील शिक्षणाच्या हक्कावर सविस्तर चर्चा करा.
ब) मानवी हक्क चळवळींच्या विविध प्रकारांचे वर्णन करा.

प्रश्न 5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[10]

- अ) माहितीचा अधिकार
- ब) मानवी हक्काचा जागतिक जाहीरनामा (UDHR)
- क) नैसर्गिक हक्क सिद्धांत
- ड) बालकांचे हक्क

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3101

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1159

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY

**SO-12: Ethnicity and Nationalism in India
(2019 Pattern) (Semester - IV) (42504)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions within 250 words: **[10]**

- a) Critically evaluate the crisis of secularism in India.
- b) Explain the concept of ethnicity and ethnic consciousness.

Q2) Answer any one of the following questions within 250 words: **[10]**

- a) Discuss the nature of cultural diversity in India.
- b) Elaborate how Indian diaspora is represented in Indian films.

Q3) Answer any one of the following questions within 250 words: **[10]**

- a) "Is India a nation?" Discuss this statement in reference to nation building in India.
- b) Explain the classical sociological perspective on ethnicity.

Q4) Answer any one of the following questions within 250 words: **[10]**

- a) Explain the concept of multiculturalism in Indian context.
- b) Discuss the gender dimensions of Indian diaspora.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each: **[10]**

- a) Communal perspective on ethnicity
- b) Hybridity
- c) Meaning of secessionism
- d) Concept of Nation - state

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3101

[5962]-1159

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY

SO-12: Ethnicity and Nationalism in India

(2019 Pattern) (Semester - IV) (42504)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पुर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]
अ) भारतातील धर्मनिरपेक्षतेतील अरिष्टांचे चिकित्सक परीक्षण करा.
ब) वांशिकता आणि वांशिक जाणिवेचा स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]
अ) भारतातील सांस्कृतिक विविधतेच्या स्वरूपावर चर्चा करा.
ब) भारतीय चित्रपटांमध्ये भारतीय देशांतील (डायस्पोरा) कसे प्रतिनिधित्व करतात विशद करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]
अ) भारत राष्ट्र आहे का? भारताच्या राष्ट्रबांधणी संदर्भात या वाक्यावर चर्चा करा.
ब) वांशिकतेवरील अभिजात समाजशास्त्रीय दृष्टिकोण स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]
अ) भारताच्या संदर्भातील बहुसांस्कृतिकता संकल्पनेला स्पष्ट करा.
ब) भारतीय देशांतरित समूहाच्या लिंगभावात्मक आयामांची चर्चा करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. [10]
अ) वांशिकातेवरील सांप्रदायिक दृष्टिकोण
ब) संकरीततेची संकल्पना
क) अलिप्ततावादाचा अर्थ
ड) राष्ट्र-राज्याची संकल्पना

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3102

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1160

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY

**42505 : Sociology of Law and Policing
(2019 Pattern) (Semester - IV)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions in 250 words : **[10]**

- a) Elaborate the concept of social transformation and models of social transformation.
- b) Explain the Durkheimian perspective on study of law.

Q2) Answer any one of the following questions in 250 words : **[10]**

- a) Explain how law is the most powerful formal means of social control.
- b) Analyse Pierre Bourdieu's perspective on Law and Power.

Q3) Answer any one of the following questions in 250 words each : **[10]**

- a) Discuss the legal measurements against Gender discrimination.
- b) Explain 'How law safeguards the rights of minorities.

Q4) Answer any one of the following questions in 250 words each : **[10]**

- a) 'Right to food is an important basic fundamental right'. Explain.
- b) Discuss the technologies of surveillance.

P.T.O.

Q5) Write Short Notes (Any two) :

[10]

- a) Custodial deaths
- b) Right to Work
- c) Homophobia
- d) Caste system and inequality

Total No. of Questions : 5]

PA-3102

[5962]-1160

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY

42505 : Sociology of Law and Policing

(2019 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

- अ) सामाजिक परिवर्तनाची संकल्पना आणि सामाजिक परिवर्तनाची प्रारूप स्पष्ट करा?
- ब) कायद्याचा अभ्यासासाठी दुर्खांडमिअन दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

- अ) 'कायदा हे सामाजिक नियंत्रणाचे सर्वात शक्तिशाली औपचारिक माध्यम आहे' स्पष्ट करा.
- ब) कायदा आणि सत्ता या पिरे बॉर्डियूच्या दृष्टीकोनाचे विश्लेषण करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

- अ) लिंगभावाधारित भेदभाव या विरुद्ध कायदेशीर तरतुदींची चर्चा करा.
- ब) 'कायदा अल्पसंख्याकांच्या हक्कांचे रक्षण कसे करतो' स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

- अ) 'अन्नाचा अधिकार हा महत्त्वाचा मूलभूत अधिकार आहे' स्पष्ट करा.
- ब) पाळत ठेवण्याच्या तंत्रज्ञानाची चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा.

[10]

- अ) कोठडीतील मृत्यू
- ब) काम करण्याचा अधिकार
- क) समलैंगिक लोकांविषयीचे पूर्वाग्रह
- ड) जाति व्यवस्था आणि असमानता

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3103

[5962]-1161

[Total No. of Pages : 2

M. A. - II

PSYCHOLOGY

**Areas of Counselling (Industrial & Clinical Psychology)
(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42601/42605)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following in about 500 words: **[10]**

- a) Define Counselling. Describe Counselling for emotionally disturbed children.
- b) Explain the importance of Career Counselling and discuss training programme in career counselling.

Q2) Answer any one of the following in about 500 words: **[10]**

- a) Define workplace counselling. Discuss nature and skills of workplace counselling.
- b) Explain the basic requisites of employee counselling.

Q3) Answer any one of the following in about 500 words: **[10]**

- a) What is geriatric counselling? Why is it important?
- b) What is psychological first aid (PFA)? Describe its applications.

Q4) Answer any one of the following in about 500 words: **[10]**

- a) What are stages in addiction? Explain treatment plan for it.
- b) What is relationship counselling? Explain couple counselling in detail.

Q5) Answer short notes on any two of the following in 250 words: **[10]**

- a) Role and responsibilities of school counsellor.
- b) Managerial Model.
- c) Grief Counselling.
- d) Counselling in Social injustice.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3103

[5962]-1161

M. A. - II

PSYCHOLOGY

Areas of Counselling (Industrial & Clinical Psychology)
(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (42601/42605)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) समुपदेशन परिभाषित करा. भावनिक दृष्ट्या अस्वस्थ मुलांसाठी समुपदेशनाचे वर्णन करा.
- ब) करिअर समुपदेशनाचे महत्त्व समजावून सांगा आणि करिअर समुपदेशनातील प्रशिक्षण कार्यक्रमावर चर्चा करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) कामाच्या ठिकाणी समुपदेशनाची व्याख्या द्या. कामाच्या ठिकाणी समुपदेशनाचे स्वरूप आणि कौशल्ये यावर चर्चा करा.
- ब) कर्मचारी समुपदेशनाचे मूलभूत आवश्यक घटक स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) वृद्धापकाळ समुपदेशन म्हणजे काय? ते महत्त्वाचे का आहे?
- ब) मानसशास्त्रीय प्रथमोपचार म्हणजे काय? त्याच्या उपयोजनांचे वर्णन करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) व्यसनाचे टप्पे काय आहेत? त्यासाठी उपचार योजना स्पष्ट करा.
- ब) संबंध समुपदेशन काय आहे? जोडप्याचे समुपदेशन सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांवर प्रत्येकी 250 शब्दांत टिपा लिहा. [10]

- अ) शाळा समुपदेशकाची भूमिका आणि जबाबदाऱ्या
- ब) व्यवस्थापकीय प्रारूप
- क) दुःख समुपदेशन
- ड) सामाजिक अन्यायात समुपदेशन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3104

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1162

M.A. (Part - II)

PSYCHOLOGY

Clinical Psychology : Psychopathology - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Specialization) (Semester - IV) (42602)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following in about 500 words : [10]

- a) Elaborate over cluster 'A' disorders with its symptoms and prevalence.
- b) Explain in brief 3 clusters with special reference to cluster 'B' of personality disorders.

Q2) Answer any one of the following in about 500 words : [10]

- a) Discuss in detail gender dysphoria with its causes and symptoms.
- b) Explain in detail any 2 types of paraphillic disorders with its symptoms and treatment.

Q3) Answer any one of the following in about 500 words : [10]

- a) Discuss DSM 5 diagnostic criteria of schizophrenia by explaining its historical approach.
- b) Differentia diagnostic criteria of schizotypal schizoid and other psychotic disorders.

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following in about 500 words : [10]

- a) Discuss various symptoms of neurocognitive disorders with special reference to Alzheimer's.
- b) Explain in brief sleep-wake disorders with its causes.

Q5) Answer short notes on any two of the following in 250 words each : [10]

- a) DSM - 5 personality assessment.
- b) Sexual Dysfunctions.
- c) Delusional disorder.
- d) Parkinson's disorder.

Total No. of Questions : 5]

PA-3104

[5962]-1162

M.A. (Part - II)

PSYCHOLOGY

Clinical Psychology : Psychopathology - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Specialization) (Semester - IV) (42602)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे बंधनकारक आहे.

2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]

अ) व्यक्तिमत्व विकृतीमधील 'अ' गटाची लक्षणे आणि प्राबल्य स्पष्ट करा.

ब) व्यक्तिमत्व विकृतीचे 3 समूह थोडक्यात स्पष्ट करा. तसेच 'ब' समूह विस्ताराने लिहा.

प्रश्न 2) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]

अ) लिंग अस्वस्थता विकृतीची कारणे आणि लक्षणे विस्ताराने स्पष्ट करा.

ब) पॅराफिलीक विकृतीचे कोणतेही 2 प्रकार विस्ताराने स्पष्ट करा आणि त्याची लक्षणे व उपचारांची माहिती लिहा.

प्रश्न 3) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]

अ) छिन्नमनस्कतेचा DSM 5 निदानात्मक निकष लिहून त्याच्या ऐतिहासिक दृष्टीकोनाची माहिती लिहा.

ब) सिझोटायपल, सिझॉइड व इतर मनोविकृती विणयीचे निदानात्मक निकष विस्ताराने लिहा.

प्रश्न 4) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]

अ) अलझायमर विकृतीचा विशेष उल्लेख करून, मज्याबोधात्मक (Neurocognitive) विकृतींची लक्षणे लिहा.

ब) झोपेच्या संदर्भातील (निद्रा-जागृती विणयक) विकृतीची कारणे स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांवर प्रत्येकी 250 शब्दांत टिपा लिहा. [10]

अ) डी.एस.एम. - 5 नुसार व्यक्तिमत्व मापन.

ब) लैंगिक दोष विकृती.

क) विभ्रम विकृती.

ड) पारकिनसन विकार (Parkinson's disorder).

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3586

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1163

M.A. (Part - II)

PSYCHOLOGY

Clinical Psychology : Psychotherapies

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV) (42603)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following in about 200 words. **[10]**

- a) Define Psychoanalytic therapies. Discuss Freudian approach in Psychotherapy.
- b) Define Psychotherapy. Explain the objectives and process of psychotherapy.

Q2) Answer any one of the following in about 200 words. **[10]**

- a) Describe the Eye Movement Desensitization Therapy. Explain the applications of Psychodrama.
- b) Define Behaviour Therapy. Explain the assumptions of behaviour therapy.

Q3) Answer any one of the following in about 200 words. **[10]**

- a) Describe the assumptions, procedure and applications of Beck's of Cognitive Therapy.
- b) Describe the assumptions, procedure and applications of logo therapy.

Q4) Answer any one of the following in about 200 words. **[10]**

- a) Explain procedure, techniques and applications of Group Therapy.
- b) Discuss recent trends in psychotherapies.

P.T.O.

Q5) Answer short notes on any two of the following 100 words.

[10]

- a) A-B-C-D-E Model
- b) Islam - sufism
- c) Life Positions
- d) Assertiveness Training

Total No. of Questions : 5]

PA-3586

[5962]-1163

M.A. (Part - II)

PSYCHOLOGY

Clinical Psychology : Psychotherapies

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV) (42603)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहवी.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मनोविश्लेषण उपचारपद्धतीची व्याख्या द्या. मानसोपचारातील फाईंड यांच्या दृष्टीकोनाची चर्चा करा.
ब) मानसोपचाराची व्याख्या द्या. मानसोपचाराची ध्येय आणि प्रक्रीया स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]
अ) नेत्रहालचाल आवेदनशीलता उपचार पद्धतीची वर्णन करा. उमतोनाप्याचे उपयोजन स्पष्ट करा.
ब) वर्तनोपचाराची व्याख्या द्या. वर्तनोपचाराची गृहीतके स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]
अ) बेक यांच्या बोधनिक उपचार पद्धतीच्या गृहीतक, पद्धती, आणि उपयोजनाचे वर्णन करा.
ब) लोगो उपचार पद्धतीच्या गृहीतक, पद्धती आणि उपयोजनाचे वर्णन करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]
अ) समुह उपचाराची पद्धती, तंत्रे आणि उपयोजन स्पष्ट करा.
ब) मानसोपचारातील आधुनिक प्रवाहांची चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा.

[10]

- अ) A-B-C-D-E प्रारूप
- ब) इस्लाम – सूफीजम
- क) जिवण अवस्था
- ड) आग्रही प्रतीपालन शिक्षण

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3105

[Total No. of Pages : 4

[5962]-1165

M.A. (Part - II) (Semester - IV)

INDUSTRIAL PSYCHOLOGY

EP - 420 : Human Resource Management (HRM)

(2019 Pattern) (Credit System) (42606)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) All questions carry equal marks.
- 3) Figures to right indicate full marks.

Q1) Answer any one of the following in about 500 words : [10]

- a) Define human resource management. Explain Context-of HRM.
- b) Describe challenges of HR in Global and Indian Scenario.

Q2) Answer any one of the following in about 500 words : [10]

- a) Write definition of training. Explain on the job training method.
- b) Elaborate Succession planning as a part of - career development.

Q3) Answer any one of the following in about 500 words : [10]

- a) Define attitude. Explain impact of attitude in details.
- b) Define Knowledge management. Describe Knowledge - management deficit.

Q4) Answer any one of the following in about 500 words : [10]

- a) What is industrial relation. Discuss trade union as a party in Industrial relation.
- b) Write meaning of HR audit. Explain methodology of HR Audit.

P.T.O.

Q5) Answer short notes on any two of the following - in 250 words :

[10]

- a) HR corporate excellence
- b) Talent Management
- c) Human Resources Information System
- d) Strategic HR

Total No. of Questions : 5]

PA-3105

[5962]-1165

M.A. (Part - II) (Semester - IV)

INDUSTRIAL PSYCHOLOGY

EP - 420 : Human Resource Management (HRM)

(2019 Pattern) (Credit System) (42606)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मानव संसाधन व्यवस्थापन व्याख्या लिहा. एच आर एम संदर्भ (Context of HRM) स्पष्ट करा.
ब) जागतिक आणि भारतीय परिस्थितीमध्ये एच आर च्या - आव्हानांचे वर्णन करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) प्रशिक्षणाची व्याख्या लिहा. कार्यस्थळी प्रशिक्षण पद्धती स्पष्ट करा.
ब) करिअर विकासाचा एक भाग म्हणून उत्तराधिकार नियोजन स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) अभिवृत्तीची व्याख्या लिहा. अभिवृत्तीचा प्रभाव सविस्तर स्पष्ट करा.
ब) ज्ञान व्यवस्थापनाची व्याख्या लिहा. ज्ञान व्यवस्थापनाचे तूट - वर्णन करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) औद्योगिक संबंध म्हणजे काय? औद्योगिक संबंधातील - पक्ष (Party) म्हणून कामगार संघटनावर चर्चा करा.
ब) एच आर ऑडिट चा अर्थ लिहा. एच आर ऑडिट पद्धत स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांवर प्रत्येकी 250 शब्दांत टीपा लिहा.

[10]

- अ) एच. आर कॉर्पोरेट उत्कृष्टता
- ब) नैपुण्य व्यवस्थापन
- क) मानव संसाधन माहिती प्रणाली (HRIS)
- ड) स्ट्रॅटेजिक एच आर

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3106

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1166

M.A. - II

PSYCHOLOGY

IP - 421 : Organizational Development

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV) (42607)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figure to right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following in about 500 words: **[10]**

- a) What is resistance to organisational change? What steps can a manager take to overcome resistance to change.
- b) Explain the systems theory of Organisational Development.

Q2) Answer any one of the following in about 500 words: **[10]**

- a) What is the need for diagnosis in OD. Explain the six-box model proposed by Weisbord.
- b) What is an OD intervention? Discuss on the OD interventions for Indian Organisations.

Q3) Answer any one of the following in about 500 words: **[10]**

- a) Elaborate on the various role focussed OD interventions.
- b) Discuss Walton's approach to conflict Management.

Q4) Answer any one of the following in about 500 words: **[10]**

- a) What is meant by a comprehensive OD intervention? Explain the method of future search conference.
- b) Explain emerging trends of OD in the post covid world.

Q5) Answer short notes on any two of the following in 250 words: **[10]**

- a) Action Research stem of OD.
- b) Phases of OD.
- c) Gestalt OD.
- d) Stream analysis.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3106

[5962]-1166

M.A. - II

PSYCHOLOGY

IP - 421 : Organizational Development

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - IV) (42607)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) संघटनात्मक बदलाला विरोध म्हणजे काय? बदलाचा प्रतिकारावर मात करण्यासाठी व्यवस्थापक कोणती पावले उचलू शकतो?
- ब) संस्थात्मक विकासाचा प्रणाली सिद्धांत स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) OD मध्ये निदानाची गरज का आहे? Weisboard ने प्रस्तावित केलेल्या सहा-बॉक्स प्रारूपाचे स्पष्टीकरण करा.
- ब) OD आंतरनिरसन म्हणजे काय? भारतीय संस्थांसाठी OD आंतर निरसनावर चर्चा करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) विविध भूमिका केंद्रित OD आंतरनिरसन विस्तृत करा.
- ब) संघर्ष व्यवस्थापनासाठी Walton च्या दृष्टिकोनावर चर्चा करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) सर्वसमावेशक OD आंतरनिरसन म्हणजे काय? भविष्य शोध परिषदेची पद्धत स्पष्ट करा.
- ब) Covid नंतरच्या जगात OD चे उदयोनमुख प्रवाह स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांवर प्रत्येकी 250 शब्दांत टीपा लिहा. [10]
- अ) OD चे क्रिया stem संशोधन
- ब) OD चे टप्पे
- क) गेस्टाल्ट OD
- ड) प्रवाह विश्लेषण

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3587

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1175

M.A. (Part - II)

PERSIAN (Special Paper - VII)

Study of Poetic Form of Persian Literature (Qaseeda Writing)

(2019 Pattern) (Semester - III) (30803)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Discuss the component parts of the poetic form of Qaseeda. **[10]**

OR

Mention the distinctive characteristics of Qaseeda writing during the seljuque period.

Q2) Account for the popularity of Manuchehri as a poet. **[10]**

OR

Discuss the themes of Manuchehri's Qaseeda.

Q3) Discuss the poetic art of Khaquani. **[10]**

OR

Comment on the style of Khaquani.

P.T.O.

Q4) Assess the contribution of Qua'ani as a Qaseeda writer.

[10]

OR

Discuss the characteristics of the poetry of Qua'ani.

Q5) Write short notes on any two of the following:

[10]

- a) Life sketch of Manuchehri
- b) Life sketch of Khaquani
- c) Life sketch of Qua'ani
- d) Kinds of Qaseeda.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3167

[Total No. of Pages : 3

[5962]-1176

M.A.- II

PERSIAN

Essay Writing and Translation

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Paper - VI) (40802)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write an article in persian on one of the following topics. **[10]**

(۱) تاریخ ادبیات فارسی

(۲) ادبیات کلاسیک فارسی

Q2) Write an article in persian on one of the following topics. **[10]**

(۱) مروری بر روابط هند و ایران

(۲) اثرات آموزش بر جامعه

Q3) Write a detailed note on the art of translation. **[10]**

Or

Explain in detail what qualities a good translator must have.

Q4) Translate the following passages in English Urdu or Marathi.(Any two) **[10]**

(۱) نام اصلی ابو حنیفه علیه الرحمه نعمان بود و پدرش ثابت نام داشت
وی در سال ۸۰ء در شهر کوفه تولد گردیده و در سال ۱۵۰ء در شهر بغداد
از دنیای فانی رحلت نمود. وطن اصلی امام ابو حنیفه افغانستان است و
اجداد وی از افغانستان به کوفه رفته بودند. کوفه در آن زمان از جمله
شهرهای مشهور مسلمانان بود. امام ابو حنیفه از علمای مشهور آن
زمان علوم مختلفه را کسب نمود و علم فقه را از استاد خویش (حماد)
تحصیل نمود. زمانیکه حماد وفات یافت شاگردانش امام ابو حنیفه
را به حیث امام علمای فقه در عراق تعیین نمودند.

P.T.O.

(۲) شرح حال بزرگان برای همه سود مند است و آشنایی با فراز و نشیب های زندگی مردان خودساخته و مهذب و مزور از تو فایده آنان در مسیر کمال و رشد بخصوص برای نسل جوان سازنده تراست چرا که اینان در سن و سال و شرایطی به سر می بردند که "الگویابی" و "قهرمان جویی" در ضمیرشان زنده تر و زمینه سر مشق گیری و شخصیت یابی برایشان بیشتر است.

(۳) باشد که شرح حال این بزرگانه که بسیاری شان از روستاها و از گمنامی به اوج عظمت و آوازه علمی و پارسایی رسیدند "رمز پیروزی مردان بزرگ" رابه نسل معاصر بشناسند و به عنوان الگو و اسوه در زندگی معنویمان از آنان پیروی و در راه آنها طی طریق کنیم.

Q5) Translate in Persian any one of the following passage. [10]

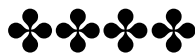
1) Fuel is a material that is burned in order to get heat and light and also to generate power. The Process of burning is a chemical reaction. A material combines with oxygen from the air and gives off energy. The energy is given off in the form of heat and light. Fuels Deepak En can also be classified as solid, liquid and gaseous. Wood was one of the first fuels used by man. It was the easiest to get the cheapest.

After wood started becoming scarce it was replaced by coal. Coal contains a high percentage of carbon. Carbon is the most important ingredient in most fuels. Fuels with a high percentage of carbon burn evenly and with a hot flame. The most important liquid fuels come from petroleum. However petroleum reserves are becoming exhausted with the passage of time.

2) We left Dehradun early in the morning and stopped by for breakfast at Missouri. From Missouri the picturesque road heads north to Yamuna bridge, then to Barkot (where one road branches to Gangotri). The road winds along the Yamuna river. through luxurious dense green vegetation to Hanumanchatti, the end of motorable road, The remaining journey has to be undertaken on foot or pony. Yamunotri is only 13 km. from Hanuman chatti. But it is better to proceed another 6 km. and have the night halt at janakibaichatti. The journey to Yamunotri is simply breath taking. High

snow-covered peaks all around, glaciers, streams and waterfalls, vibrant green foliage, and the pristine air are a sheer delight to tired city lungs. Yamunotri, 3322 metres above sea level, is located on the western bank of the great peak of Banderpunch (meaning - monkey's tail) which is 6315 metres high.

- 3) The Ajanta caves, we were told, lay in the side of a ravine in wild and desolate country some 350 miles to the northwest, at the extreme tip of Hyderabad state where it touches the Bombay Province. Properly speaking they were not caves at all, but temples which had been excavated from the living rock by Buddhist monks. These monks had first come to the ravine somewhere in the second century before Christ and they had begun by hacking out the rock by hand and hurling it down into the river below.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3589

[Total No. of Pages : 1

[5962]-1177

M.A. (Part - II)

PERSIAN

**Study of Poetic Form of Persian Literature (Ghazal Writing)
(2019 Pattern) (Semester - IV) (Paper - VII) (40803)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt All questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Highlight the art of Persian Ghazal and discuss its importance. **[10]**

OR

Discuss in detail the development of Persian Ghazal from time to time.

Q2) Present a brief study of Persian literature of Mughal period. **[10]**

OR

Cover Faizi's literary achievements.

Q3) Describe the characteristics of Hafiz's ghazals. **[10]**

OR

Hafiz is the greatest Persian poet, prove it with arguments.

Q4) Describe the living conditions of Khwaja Kirmani. **[10]**

OR

Determine his place among the contemporaries of Khawaja Kirmani.

Q5) Below are the thoughts of different ghazal poets, write these thoughts in simple Persian. (Any Two) **[10]**

۱- وصال

۲- حجب

۳- رومان

۴- عشق

x x x

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3592

[Total No. of Pages : 2

[5962]-1178

M.A. (Part - II)

PERSIAN

Special Study of a Prose Writer (Nizam-ul-Mulk Tusi)

(2019 Pattern) (Paper - VIII) (Semester - IV) (40804)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Comment on the important prose works of the Saljoqui period. [10]

OR

Cover in detail the important prose writers of the Saljoqui era.

Q2) Describe in detail the living conditions of Nizam-ul-Mulk Tusi. [10]

OR

Discuss in detail the literary achievements of Nizam-ul-Mulk Tusi.

Q3) Specify the position of Nizam-ul-Mulk Tusi among the prose writers of the Saljoqui era. [10]

OR

Present a detailed review of Nizam-ul-Mulk Tusi's prose writing.

P.T.O.

Q4) Nizam-ul-Mulk Tusi was an excellent administrator of the Saljoqui era,
Prove it with arguments. **[10]**

OR

Explain in detail your views on the contemporaries of Nizam-ul-Mulk Tusi.

Q5) Express your views on Tusi's Siyasat Nama in detail. **[10]**

OR

Explain in detail the supplementary topics of Siyasat Nama by Tusi.

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

PA-4193

Total No. of Pages : 2

[5962]- 1179

M.A(Part II) (Semester-III)
30802:PERSIAN (Grammer)
(Special Paper -VI)
(2019 Pattern) (Credit System)

Total Marks : 50]

[Time : 3 Hours

Instructions to candidates :

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q.1 Define and explain any Two of the following. **[10]**

- (i) انواع صفت
- (ii) انواع كلمه
- (iii) انواع ضمير
- (iv) انواع فعل

Q.2 Define and explain any Five of the following. **[10]**

- (i) جناس ناقص
- (ii) مبالغه
- (iii) صنعت عددی
- (iv) صنعت تلمیح
- (v) صنعت مرآة النظير
- (vi) حسن تعليل
- (vii) سوال وجواب

P.T.O.

Q.3 Explain with examples any Two of the following. [10]

- (i) فعل ماضى ناتمام
- (ii) فعل ماضى قريب
- (iii) فعل ماضى تمنائى
- (iv) فعل ماضى مجهول

Q.4 Explain with examples any Two of the following. [10]

- (i) حال مطلق
- (ii) حال احتمالى
- (iii) فعل حال
- (iv) حال استمرارى

Q.5 Explain with examples any Five of the following. [10]

- (i) فعل مستقبل
- (ii) فعل مضارع شرطى
- (iii) فعل مضارع لازم
- (iv) فعل مضارع متعدى
- (v) فعل مضارع اخبارى
- (vi) فعل مضارع اصلى
- (vii) فعل مضارع ساده

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

PA-4194

[5962]- 1180

Total No. of Pages : 2

M.A(Pat-II) (Semester-III)
Special Study of a Poet-Mirza ghalib
PERSIAN
(Special Paper -VIII)
(2019 Pattern) (Credit System) (30804)

Total Marks : 50]

[Time : 3 Hours

Instructions to candidates :

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q.1 Discuss the social, political and Literary conditions in Ghalib's period . **[10]**

OR

Illustrate the effects of 1857's events an indian society and Parsian Literature.

Q.2 What are the salient features of the poetic art of Ghalib? **[10]**

OR

Discuss with the literary contributions of Ghalib in Persian Literature.

Q.3 What do as the Persian Gazal oure to Ghalib in India? **[10]**

OR

Discuss with the Language and style of Ghalib.

Q.4 Give in brief the life and literary works of Ghalib . **[10]**

OR

Discuss the characteristics of the Poetry of Ghalib.

P.T.O.

Q.5 Write in your own Persian the views of Ghalib on any two of the following.

[10]

(i) نظریه وحدت الوجود

(ii) شوخی و ظرافت

(iii) زهد و تقوی

(iv) تصور ویرانی

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2926

[Total No. of Pages : 1

[5962]-805

M.A. (Part-I)

MARATHI (मराठी)

CC-1 : भाषाव्यवहार आणि भाषिक कौशल्ये-भाग-1
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I) (10401)

वेळ : 3 घंटे]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत
-

प्र.1) प्रमाणभाषेचे स्वरूप सांगून त्याची आवश्यकता स्पष्ट करा.

किंवा

मुद्रित शोधन संकल्पना व स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.2) कोणत्याही दोन साहित्यसंस्थांचे वाङ्मयीन कार्ये विषद करा.

किंवा

अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलनाची सविस्तर माहिती लिहा.

प्र.3) मुलाखतीचे प्रयोजन सांगून स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

माध्यमनिहाय मुलाखतीचे स्वरूप सांगा.

प्र.4) अर्जलेखन म्हणजे काय ते सांगून त्याचे प्रकार सांगा.

किंवा

पत्रलेखनाचे विविध प्रकार सांगा.

प्र.5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

- अ) मुद्रित शोधनाची चिन्हे
ब) प्रकाशन व्यवसाय
क) प्रासंगिक मुलाखती
ड) प्रशासनिक पत्रव्यवहाराचा नमुना

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2927

[Total No. of Pages : 2

[5962]-806

M.A. (Part- I)

मराठी (MARATHI)

CC - 2 : मराठी साहित्याचा इतिहास (ई.स. 1818 ते 1920)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I) (10402)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) वाडःमयेतिहास लेखनाचे स्वरूप व संकल्पना स्पष्ट करा. [10]

किंवा

वाङ्मय निर्मितीमागील प्रेरणा व प्रवृत्ती उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) अव्वल इंग्रजी कालखंडातील बोधपर वाङ्मय लेखनाचा हेतु स्पष्ट करा. [10]

किंवा

अव्वल इंग्रजी कालखंडातील मुद्रणकला व ग्रंथव्यवहार यांच्यातील सहसंबंध स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) ई.स. 1818 ते 1874 या कालखंडातील कथा या वाडःमयाचे स्वरूप व वाच्यल स्पष्ट करा. [10]

किंवा

ई.स. 1818 ते 1974 या कालखंडातील सुधारणा विषयक विचार स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) ई.स. 1874 ते 1920 या कालखंडातील कादंबरी या वाङ्मयाचे स्वरूप व विशेष सांगा. [10]

किंवा

ई.स. 1874 ते 1920 या कालखंडातील सामाजिक व धार्मिक विचारांचा परामर्श घ्या.

P.T.O.

प्रश्न 5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[10]

- अ) सत्यशोधक समाजाची चळवळ.
- ब) भाषांतर युग.
- क) दक्षिणा प्राईज कमिटी.
- ड) केशवसुतांचे काव्य.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3543

[Total No. of Pages : 1

[5962]-807

M.A. - I

MARATHI (मराठी)

CC3 : ऐतिहासिक भाषाविज्ञान – I

अभ्यासपत्रिका क्र. – 3

(2019 Credit Pattern) (Semester - I) (10403)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** भाषा म्हणजे काय ते सांगून तिचे स्वरूप व अभ्यासाच्या पद्धती स्पष्ट करा. [10]
किंवा
'भाषा हा मानवी जीवनाचा अविभाज्य घटक आहे' हे विधान स्पष्ट करा.
- प्र.2)** भाषाविषयक उत्पत्तीचा साधार मागोवा घ्या. [10]
किंवा
कोरीव लेखांच्या आधारे मराठीच्या निर्मितीकाळाचा शोध घ्या.
- प्र.3)** जागतिक भाषाकूल संकल्पना स्पष्ट करा. [10]
किंवा
इंडो-युरोपियन भाषाकूलाचे विवेचन करा.
- प्र.4)** भाषिक परिवर्तन म्हणजे काय ते सांगून त्याचे स्वरूप सोदाहरण स्पष्ट करा. [10]
किंवा
भाषेच्या आदान प्रक्रियेतील ब्लूमफिल्डचे वर्गीकरण लिहा.
- प्र.5)** टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [10]
अ) ऐतिहासिक भाषाविज्ञान पद्धती
ब) मराठीचा आदिकाल
क) भाषांचे वर्गीकरण
ड) अर्थ परिवर्तन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2928

[Total No. of Pages : 1

[5962]-808

M.A. (Part - I)

MARATHI (मराठी)

ग्रामीण साहित्य

CBOP - 4 : अभ्यासपत्रिका क्र. 4 (ऐच्छिक)
(2019 Pattern) (Semester - I) (10404)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) 'ग्राम' ही संकल्पना स्पष्ट करून ग्रामीण साहित्य प्रवाह निर्मिती मागील प्रेरणा स्पष्ट करा.

किंवा

स्वातंत्र्योत्तर मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.2) स्वातंत्र्योत्तर कालखंडातील गावगाड्याची संकल्पना स्पष्ट करा.

किंवा

'कृषी संस्कृतीतून ग्रामीण साहित्याची निर्मिती झाली आहे' या विधानाची मीमांसा करा.

प्र.3) स्वातंत्र्योत्तर काळातील ग्रामीण कथेचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

ग्रामीण साहित्यातील डॉ. नागनाथ कोत्तापळे यांचे वाङ्मयीन योगदान स्पष्ट करा.

प्र.4) ग्रामीण साहित्यातून प्रकट होणाऱ्या ग्रामीण बोलीचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

1980 नंतरच्या ग्रामीण साहित्यातून बदलत्या विषयांचा आढावा घ्या.

प्र.5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

- अ) बदलती खेडी
ब) ग्रामीण साहित्यातून कृषी संस्कृती
क) बहिणाबाईंची कविता
ड) ग्रामीण साहित्याचे योगदान

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2929

[Total No. of Pages : 1

[5962]-809

M.A. (Part - I)

MARATHI (मराठी)

अभ्यासपत्रिका क्र. 4 (ऐच्छिक)

ii) मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी (प्रारंभ ते 1818)
(2019 Pattern) (Semester - I) (10405) (Credit System)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) संस्कृती म्हणजे काय? ते सांगून संस्कृतीचा प्रभाव साहित्यावर कितपत पडतो ते सांगा.

किंवा

साहित्याच्या संस्कृतीलक्ष्यी अभ्यासाची आवश्यकता सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.2) 'सांस्कृतिक चळवळी व मध्ययुगीन मराठी साहित्य' यांचा अनुबंध स्पष्ट करा.

किंवा

महाराष्ट्रातील धर्म संप्रदाय आणि त्यांच्या वाङ्मयाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.3) महानुभाव पंथीयांनी मराठी भाषेचा आग्रह का धरला? ते स्पष्ट करा.

किंवा

मध्ययुगीन कालखंडातील वाङ्मय प्रसाराची माध्यमे व त्यांची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी सविस्तर विशद करा.

प्र.4) मध्ययुगीन कालखंडाचा युगधर्म आणि साहित्य यांचा परस्पर संबंध स्पष्ट करा.

किंवा

वारकरी संप्रदायाने केलेल्या समाज प्रबोधनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा.

- अ) संत नामदेवांच्या अभंगवाणीतील भाषा सौंदर्य
ब) मराठी भाषेचा उगम
क) वारकरी संप्रदायाचे तत्वज्ञान
ड) भारूड

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2930

[Total No. of Pages : 1

[5962]-810

M.A. (Part - I)

MARATHI (मराठी)

CBOP- 4 : तौलनिक साहित्याभ्यास भाग - 1
(2019 Credit Pattern) (Semester - I) (10406)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1) अ)** एककालिक व भिन्नकालिक तुलनापद्धतींची चर्चा करा. [10]
किंवा
ब) तौलनिक साहित्याभ्यासाची संकल्पना व स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्र.2) अ)** एक कालिक व भिन्नकालिक तुलना पद्धतीचे स्वरूप आणि कार्य स्पष्ट करा. [10]
किंवा
ब) दोन परकीय भाषांतील साहित्यकृतींची तुलना करताना कोणत्या गोष्टी लक्षात घेणे आवश्यक असते. याची चर्चा करा.
- प्र.3) अ)** भारतातील बहुभाषिकत्व आणि बहुसांस्कृतिकतेची पार्श्वभूमी स्पष्ट करा. [10]
किंवा
ब) तौलनिक साहित्याभ्यासातील विविध भारतीय संप्रदायांची चर्चा करा.
- प्र.4) अ)** 'वाङ्मयीन प्रकारांचा अभ्यास याबद्दल सविस्तर विवेचन करा.' [10]
किंवा
ब) वाङ्मयीन कालखंडाचा अभ्यास याबाबत सविस्तर विवेचन करा.
- प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा. [10]**
अ) तौलनिक साहित्य व सामाजिक चळवळी
ब) तौलनिक साहित्याभ्यास या विषयात योगदान देणारे मराठी भाषेतील अभ्यासक
क) फ्रेंच संप्रदाय व रशियन संप्रदाय
ड) द्वैभाषिक साहित्यकृतींचा अभ्यास

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2931

[Total No. of Pages : 1

[5962]-811

M.A. (Part - I)

MARATHI (मराठी) (ऐच्छिक)

MR-CBOP-4 : अभ्यासपत्रिका – वाङ्मयेतिहास लेखनविद्या भाग - 1
(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System) (10407)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) इतिहासाचे तत्वज्ञान म्हणजे काय? [10]

किंवा

वाङ्मयेतिहासाच्या पाश्चात्य संकल्पनेचा उदय कशाप्रकारे झाला. स्पष्ट करा.

प्र.2) इतिहास व वाङ्मयेतिहासातील अनुबंध स्पष्ट करा. [10]

किंवा

वाङ्मयेतिहास लेखनाचे स्वरूपावरून पडणारे प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.3) वाङ्मयेतिहासाचा भारतीय संकल्पना विचार स्पष्ट करा. [10]

किंवा

वाङ्मयेतिहासकारासमोरील उद्दिष्टांनुसार पडणारे प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.4) वाङ्मयेतिहासाचे पुनर्लेखन व कालपट ह्या संकल्पना स्पष्ट करा. [10]

किंवा

वाङ्मयेतिहास लेखनाचे लेखनरितीवरून पडणारे प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [10]

- अ) वाङ्मयेतिहास व अन्य प्रकारचे इतिहास यातील भेदरेषा
ब) वाङ्मयेतिहास संकल्पना
क) वाङ्मयाचा भूगोल
ड) संहिता वाङ्मयेतिहास लेखन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2932

[Total No. of Pages : 1

[5962]-812

M.A. - I

MARATHI (मराठी)

CBOP - 4 : मराठी व्याकरण भाग - 01

(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System) (10408)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** मराठी व्याकरणाचे स्वरूप, संकल्पना व वाटचाल विशद करा. [10]
किंवा
1920 ते 1975 या कालखंडातील मराठी व्याकरणाची वाटचाल विशद करा.
- प्र.2)** मराठी भाषेतील वर्णांचे प्रकार थोडक्यात विशद करा. [10]
किंवा
जोडाक्षरांचे प्रकार थोडक्यात स्पष्ट करा.
- प्र.3)** परभाषिय शब्द म्हणजे काय? ते उदाहरणासह स्पष्ट करा. [10]
किंवा
देशी शब्द म्हणजे काय? ते सांगून देशी शब्दांचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्र.4)** विभक्ती प्रत्यय व अव्यय यांच्यातील अनुबंध थोडक्यात स्पष्ट करा. [10]
किंवा
शब्दांच्या जाती म्हणजे काय? ते सांगून शब्दांच्या जातीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- प्र.5)** टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [10]
अ) भाषा आणि लिपी सहसंबंध
ब) तालव्य व दंततालव्य वर्णातील फरक
क) प्रत्ययघटीत शब्दांचे प्रकार
ड) अल्पप्राण व महाप्राण

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2933

[Total No. of Pages : 3

[5962]-813

M.A. (Part-I)

HINDI (हिंदी)

पाठ्यचर्या - 1 : मध्ययुगीन काव्य

(2019 Credit Pattern) (Semester - I) (10501)

पाठ्यपुस्तक : मध्ययुगीन हिंदी काव्य-संपा.प्रो.डॉ. सदानंद भोसले

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक हैं।
-

प्र.1) कबीर का काव्य मानवता एवं लोकमंगल की कामना करता है, स्पष्ट कीजिए।

अथवा

जायसी का विरह वर्णन अत्यंत मार्मिक है, स्पष्ट कीजिए।

प्र.2) सूरदास का 'भ्रमरगीत' वियोग श्रृंगार का उत्तम उदाहरण है, स्पष्ट कीजिए।

अथवा

तुलसी का काव्य लोकमंगल का काव्य है, स्पष्ट कीजिए।

प्र.3) मीरा के काव्य में विरह भावना स्पष्ट कीजिए।

अथवा

रहीम का काव्य नीति एवं समन्वय का काव्य है, स्पष्ट कीजिए।

प्र.4) बिहारी की काव्यकला का परिचय दीजिए।

अथवा

घनानंद प्रेम और श्रृंगार के कवि है कथन की समीक्षा कीजिए।

P.T.O.

प्र.5) निम्नलिखित में से किन्हीं दस बहुविकल्पीय प्रश्नों के सही उत्तर लिखिए।

- i) किस आलोचक ने कबीर की भाषा को सधुक्कड़ी भाषा कहा है?
- अ) आ. हजारी प्रसाद द्विवेदी ब) आ. रामचंद्र शुक्ल
क) डॉ. नामवर सिंह ड) डॉ. मैनेजर पाण्डे
- ii) जायसी किस काव्यधारा के प्रवर्तक है?
- अ) निर्गुण ब) सगुण
क) सूफी ड) इनमें से नहीं
- iii) सूरदास किस संप्रदाय के अनुयायी थे?
- अ) राधावल्लभ ब) वल्लभ
क) वल्लभस्वामी ड) निर्गुण
- iv) तुलसीदास द्वारा रचित 'बरवै रामायण' रहीम के किस रचना से प्रभावित ग्रंथ माना जाता है?
- अ) बरवै नायिका भेद ब) बरवैवय्या
क) रहीम दोहावली ड) रहीम सतसई
- v) मीरा किस काव्यधारा की कवयित्री है?
- अ) निर्गुण ब) सगुण
क) ज्ञानमार्गी ड) इनमें से नहीं
- vi) बिहारी सतसई में किस रस की प्रधानता है?
- अ) शांत ब) श्रृंगार
क) वीर-हास्य ड) वाल्सल्य
- vii) 'खेट जातक कौतुकम' के रचयिता का नाम क्या है?
- अ) बिहारी ब) कबीर
क) रहीम ड) घनानंद

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2934

[Total No. of Pages : 3

[5962]-814
M.A. (Part-I)
HINDI (हिंदी)

प्रश्नपत्र – 2 : कथा साहित्य

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (10502)

- पाठ्यपुस्तके : 1) आपका बंटी – मन्नू भंडारी
2) कहानी दशक : संपादक हिंदी अध्ययन मंडल

वेळ : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

- सूचनाएँ :- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक है।

प्रश्न 1) प्रेमचंदोत्तर काल के परवर्ती उपन्यास साहित्य के विकासक्रम का संक्षेप में विवेचन कीजिए ।

अथवा

बीसवी सदी की हिंदी कहानी का विकासक्रम विशद कीजिए ।

प्रश्न 2) 'आपका बंटी' उपन्यास में बंटी की मानसिक पीड़ा का चित्रण किस प्रकार से अभिव्यक्त हुआ है ?

अथवा

'आपका बंटी' उपन्यास की कथावस्तु संक्षेप में लिखिए ।

प्रश्न 3) 'ग्रीन' कहानी के माध्यम से मालती के आंतरिक संघर्ष का चित्रण कीजिए ।

अथवा

'दुनिया का अनमोल रत्न' कहानी में देशप्रेम की भावना अभिव्यक्त हुई है। स्पष्ट कीजिए ।

प्रश्न 4) "पक्षी और दीमक" कहानी का तत्वों के आधार पर विवेचन कीजिए ।

अथवा

'जंगल गाने लगा' कहानी में पर्यावरण संरक्षण एवं संवर्धन का प्रयास कैसे हुआ है ?

P.T.O.

प्रश्न 5) निम्नलिखित में से किन्हीं दस बहुविकल्पीय प्रश्नों का सही विकल्प चुनकर उत्तर लिखिए ।

i) उपन्यास साहित्य का उत्कर्ष युग किसे माना जाता है?

क) प्रेमचंद पूर्व युग	ख) प्रेमचंद युग
ग) प्रेमचंदोत्तर युग	घ) स्वातंत्र्योत्तर युग

ii) 'गोदान' उपन्यास किसने लिखा?

क) जैनेंद्रकुमार	ख) विश्वम्भरनाथ शर्मा 'कौशिक'
ग) प्रेमचंद	घ) वृंदावनलाल वर्मा

iii) जैनेंद्र ने कौनसी कहानी लिखी है?

क) निलम देश की राजकन्या	ख) ज्ञानदान
ग) चित्रशाला	घ) आकाशदीप

iv) 'आपका बंटी' उपन्यास किसने लिखा है ?

क) ममता कालिया	ख) नासिरा शर्मा
ग) मन्नू भंडारी	घ) कृष्णा सोबती

v) 'आपका बंटी' उपन्यास में बंटी के पिताजी का नाम क्या है?

क) डॉ. जोशी	ख) अजय
ग) सुजय	घ) वकील चाचा

vi) शकुन किसके साथ पुनर्विवाह करती है?

क) अजय	ख) डॉ. जोशी
ग) वकील चाचा	घ) माली

vii) 'उसने कहा था' कहानी का नायक कौन है?

क) सुबेदार हजारा सिंह	ख) बोधासिंह
ग) लहनासिंह	घ) वजीरासिंह

viii) 'आकाशदीप' कहानी के लेखक कौन है?

क) जयशंकर प्रसाद	ख) अज्ञेय
ग) यशपाल	घ) प्रेमचंद

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2935

[Total No. of Pages : 2

[5962]-815

M.A. (Part - I)

HINDI (हिन्दी)

P - 3 : भारतीय काव्यशास्त्र

(2019 CBCS Pattern) (Semester - I) (10503)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।
-

प्र.1) रस के विभिन्न अंगों का सोदाहरण परिचय दीजिए। [10]

अथवा

रस की परिभाषा बताते हुए शृंगार रस के भेदों पर प्रकाश डालिए।

प्र.2) काव्य में अलंकार का महत्त्व समझाते हुए, अनुप्रास अलंकार का सोदाहरण परिचय दीजिए। [10]

अथवा

रीति का अर्थ एवं परिभाषा बताते हुए, रीति की विवेचना कीजिए।

प्र.3) ध्वनि का स्वरूप एवं परिभाषा बताकर लक्षणा शब्दशक्ति के भेदों पर प्रकाश डालिए। [10]

अथवा

वक्रोक्ति सिद्धांत का सामान्य परिचय दीजिए।

प्र.4) औचित्य सिद्धांत का व्युत्पत्तिपरक अर्थ बताते हुए, उसके अंगों पर प्रकाश डालिए। [10]

अथवा

‘आचार्य क्षेमेंद्र ने औचित्य को ही रस का प्राण माना है’ इस विधान की तर्कसंगत व्याख्या कीजिए।

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2936

[Total No. of Pages : 2

[5962]-816

M.A. - I

HINDI (हिन्दी)

प्रथम अयन : पाठ्यचर्या 4(क) : हिंदी पत्रकारिता
(2019 CBCS Pattern) (Semester - I) (10504)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक हैं।

प्र.1) नवजागरणयुगीन हिंदी पत्रकारिता पर प्रकाश डालिए। [10]

अथवा

हिंदी पत्रकारिता के विकास पर प्रकाश डालिए।

प्र.2) संवाददाता के विविध रूपों का वर्णन कीजिए। [10]

अथवा

समाचार स्रोतों का वर्गीकरण कीजिए।

प्र.3) संपादकीय का तात्पर्य एवं महत्त्व स्पष्ट कीजिए। [10]

अथवा

“फीचर आधुनिक लेखन विधा है।” इस कथन की समीक्षा कीजिए।

प्र.4) ‘कृषि पत्रकारिता का भाषागत अध्ययन होना आवश्यक है।’ इस कथन की समीक्षा कीजिए। [10]

अथवा

समाचारेत्तर सामग्री का संपादन किस प्रकार किया जाता है?

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3544

[Total No. of Pages : 3

[5962]-817

F.Y. M.A. - I

HINDI (हिंदी)

वैकल्पिक पाठ्यचर्या – नाटककार मोहन राकेश
(2019 Pattern) (Semester - I) (10505)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

सूचनाएँ :

- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
- 2) सभी प्रश्नों को समान अंक हैं ।

-
- प्रश्न 1)** हिंदी रंगमंच के विकासक्रम का संक्षेप में परिचय दीजिए । [10]
अथवा
नाटक की विभिन्न शैलियों को संक्षेप में लिखिए ।
- प्रश्न 2)** 'आषाढ़ का एक दिन' नाटक के कथानक को लिखिए । [10]
अथवा
'आषाढ़ का एक दिन' नाटक के आधार पर कालिदास का चरित्र-चित्रण कीजिए ।
- प्रश्न 3)** 'लहरों के राजहंस' नाटक के नाटकीय तत्वों के आधार पर समीक्षा कीजिए । [10]
अथवा
'लहरों के राजहंस' नाटक की अलंकार का परिचय दीजिए ।
- प्रश्न 4)** 'आधे-अधूरे' नाटक की विषयवस्तु को स्पष्ट कीजिए । [10]
अथवा
"आधे-अधूरे नाटक में सावित्री को महत्वाकांक्षी आधुनिक नारी के रूप में प्रस्तुत किया गया है।"
विवेचन कीजिए ।

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2937

[5962]- 818

[Total No. of Pages : 2

M.A. (Part- I)

ENGLISH

English Literature From 1550 TO 1798

(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System) (10601)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any One of the following. **[10]**

- a) Write a detailed note on the features of the Elizabethan period.
- b) Metaphysical poetry uses conceits. Discuss.

Q2) Attempt any One of the following. **[10]**

- a) Analyse 'Edward II' as a historical play.
- b) Attempt a character sketch of Queen Isabella in the play 'Edward II'.
- c) Write a detailed note on the theme of desire and violence in the play 'Edward II'.

Q3) Attempt any One of the following. **[10]**

- a) Critically review shakespeare's use of supernatural elements in the play 'The Tempest'.
- b) Write a detailed note on the significance of the storm in 'The Tempest' and the aptness of the title.
- c) Discuss the character of Ariel as the most sincere in his devotion to his master prospero.

P.T.O.

Q4) Write short notes on any Two of the following.

[10]

- a) The theme of the poem 'Come Sleep ! O Sleep'.
- b) 'Ye Tradefull merchants' as a sonnet.
- c) Political and social ideas in the poem 'the Lie'.
- d) The tone of the poem 'Delight in Disorder'.

Q5) Write short notes on any Two of the following.

[10]

- a) 'Batter my heart, Three Person'd God' as a passionate prayer to god.
- b) Comparison of John Donne and Andrew Marvell as the metaphysical poets with reference to the prescribed poems.
- c) George Herbert as a metaphysical religious poet with reference to the poems 'Death' and 'The collar'.
- d) The central theme of the poem 'Go' Lovely Rose'.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2938

[Total No. of Pages : 2

[5962]-819

M.A. (English) (Part-I)

**ENGLISH LITERATURE FROM 1798 TO THE PRESENT
(Credit System) (2019 Pattern) (Semester - I) (10602)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Attempt any One of the following : [10]

- a) Nature is the major theme in Romantic poetry. Discuss.
- b) Romanticism is a reaction to the Neo-classical poetry. Explain.

Q2) Attempt any One of the following : [10]

- a) Sketch the character of Victor Frankenstein.
- b) Comment on the theme of alienation in the novel 'Frankenstein'.
- c) Discuss 'Frankenstein' as a Romantic novel.

Q3) Attempt any One of the following : [10]

- a) Comment on the significance of the title 'Persuasion'.
- b) Attempt a character sketch of Anne Elliot.
- c) Write a detailed note on the themes of the novel 'Persuasion'.

Q4) Write short notes on any Two of the following : [10]

- a) 'Dejection: An Ode' as an autobiographical poem by Coleridge.
- b) The theme of 'Frost at midnight'
- c) Wordsworth as a poet of Nature.
- d) The theme of 'Resolution and Independence'.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any Two of the following :

[10]

- a) Shelley's criticism of England in 'England in 1819'
- b) The theme of art, beauty and truth in 'ode on a Grecian Urn'.
- c) Love for literature in 'On First Looking into Chapman's Homer'.
- d) Symbolism in the poem 'The Bird's Release'.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2939

[Total No. of Pages : 2

[5962]-820

First Year M.A.

ENGLISH

**Paper-1.3 : Contemporary Studies in English Language
(2019 Pattern) (Semester-I) (10603)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figure to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions (any two) **[10]**

- a) What is Linguistics? Discuss psycholinguistics as a branch of linguistics.
- b) What is IC Analysis? Explain with two examples.
- c) Consider Chomsky's theory of Language Acquisition.
- d) How does Dell Hymes concept of communicative competence contribute to modern linguistics.

Q2) Answer the following questions (any two) **[10]**

- a) Write a brief note on allophones in English.
- b) Describe in detail the pure vowels in English.
- c) What is aspiration? Justify with suitable examples.
- d) Discuss strong and weak forms.

Q3) Answer the following questions (any two) **[10]**

- a) Discuss morphology as a branch of linguistics.
- b) Illustrate the concept 'allomorph' in English.
- c) What is zero morpheme? Discuss with suitable examples.
- d) Write a note on affixation as a process of word formation.

P.T.O.

Q4) Answer the following questions (any two) **[10]**

- a) Write a brief note on elements of sentence. Illustrate with examples.
- b) What is complex sentence? Explain with examples.
- c) Write a note on open-class words with suitable examples.
- d) What is clause? Describe its types with examples.

Q5) Answer the following (any ten) **[10]**

- a) Who introduced structuralism in linguistics?
- b) What is 'semiotics'?
- c) Define cognitive abilities.
- d) What do we understand by the term 'Sociolinguistics'?
- e) Identify the number of syllables in the word 'humanity'.
- f) Give phonemic transcription of the word 'Nationalism'.
- g) Mark the stress on any word derived from the word 'politics'.
- h) What is the function of Intonation?
- i) Identify the morphemes in the word; 'problematic'.
- j) Form one word each from the suffixes, 'ness' and 'ous'.
- k) Identify the phrase from the following sentence: He cleverly solved the matter.
- l) Write two examples of Blending as a process of word formation.
- m) Identify the structure of the noun Phrase: 'A very studious girl'.
- n) 'He did not submit his assignment'. (Identify the elements of sentence)
- o) Mark the subject complement in the following sentence: 'Rahul is happy'.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3545

[Total No. of Pages : 2

[5962]-821

M.A. (Part - I)

ENGLISH

10604 : Literary Criticism and Theory

(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any ONE of the following in about 150 words each. **[10]**

- a) Do you think that classical criticism influenced Neoclassical Criticism? Why?
- b) New Criticism advocated the idea that the text existed as a text on a page an object in itself. Explain.
- c) Describe in detail the characteristics of Victorian Criticism.

Q2) Answer any ONE of the following in about 150 words each. **[10]**

- a) Explain the difference between 'tragedy' and 'epic'.
- b) Describe Abhinava Gupta's commentary on Bharatha's maxims on Rasa.
- c) Discuss the nine *rasas* in Indian Aesthetic Theory of Rasa.

Q3) Answer any ONE of the following in about 150 words each. **[10]**

- a) How does Aphra Ben oppose the disapproval of her comedy, *The Lucky Chance*?
- b) Comment on Dr. Jhonson's justification of Shakespeare's violation of the three unities in his 'Preface to Shakespeare'?
- c) Why does Dr. Jhonson praise Shakespeare and find his position above all the modern writers?

P.T.O.

Q4) a) Write a short note on any ONE of the following in about 100 words each. [5]

i) Coleridge's views on fancy and imagination.

ii) Mary Wollstonecraft's solution to raise the image of a woman.

b) Write a short note on any ONE of the following in about 100 words each. [5]

i) Arnold's idea of 'Three Estimates of Poetry'

ii) Mary Wollstonecraft's idea of rational education for women.

Q5) a) Write a short note on any ONE of the following in about 100 words each. [5]

i) T.S. Eliot's views on the function of criticism

ii) Eliot's rejection of Murry's vision

b) Write a short note on any ONE of the following in about 100 words each. [5]

i) Paradox as 'the language appropriate and inevitable to poetry'.

ii) Cleanth Brooks as a new critic.

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

PA-3546

Total No. of Pages : 2

[5962]-822

M.A (Semester - I)

URDU (Paper-I)

10701: Modern Prose Text

(CBCS) (2019 Pattern)

Total Marks : 50]

[Time : 3 Hours

ہدایات:

(1) تمام سوالات لازمی ہیں۔

(2) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10] سوال نمبر 1: مولانا الطاف حسین حالی اردو کے پہلے سوانح نگار ہے۔ وضاحت کیجئے۔

یا

اپنے ہم عصر سوانح نگاروں میں حالی کا ادبی مقام متعین کیجئے۔

[10] سوال نمبر 2: حیات جاوید کی روشنی میں سرسید احمد خان کی علمی و ادبی خدمات پر نوٹ لکھیے۔

یا

سرسید کے تعلیمی نظریات پر روشنی ڈالیے۔

[10] سوال نمبر 3: منشی پریم چند کی ادبی زندگی کے مختلف ادوار پر سیر حاصل تبصرہ کیجئے۔

یا

منشی پریم چند کی ناول نگاری کا تجزیہ کیجئے۔

P.T.O.

[10] سوال نمبر 4: ناول ”گودان“ کا خلاصہ پیش کرتے ہوئے اس کے انداز بیان کی خصوصیات قلمبند کیجئے۔

یا
ناول ”گودان“ کا ادبی مقام متعین کیجئے۔

[10] سوال نمبر 5: مختصر نوٹ لکھیے۔ (کوئی دو)

(1) گودان میں منظر کشی

(2) سرسید کا خاندان

(3) گوبر کا کردار

(4) رسالہ تہذیب الاخلاق

✓ ✓ ✓ ✓

Total No. of Questions : 5

SEAT No. :

PA-2940

[Total No. of Pages : 2

[5962]-823

M.A.(Part-I)

URDU

Mass Media (Print Media and Electronic Media)
(CBCS 2019 Pattern) (Semester-I) (Paper - II) (10702)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

ہدایات : تمام سوالات لازمی ہیں۔
نمبرات بائیں جانب درج ہیں۔

[10] سوال نمبر ۱۔ ترسیل کی تعریف کرتے ہوئے اس کے اقسام پر سیر حاصل بحث کیجئے۔

یا
ہندوستان میں ٹیلی ویژن کی مختصر تاریخ بیان کیجئے؟

[10] سوال نمبر ۲۔ نثری ترجمے کے مسائل اور طریقہ پر سیر حاصل بحث کیجئے؟

یا
ترجمہ نگاری کی اہمیت اور ضرورت پر روشنی ڈالئے؟

[10] سوال نمبر ۳۔ اردو صفحات کے آغاز و ارتقاء پر مفصل نوٹ تحریر کیجئے؟

یا
اسکرپٹ نگاری اور ڈائلاگ نگاری کی امتیازی خصوصیات کو بیان کیجئے؟

[10] سوال نمبر ۴۔ عصر حاضر میں الیکٹرانک میڈیا کی اہمیت و ضرورت پر روشنی ڈالئے؟

یا
فلم بینی کے منفی و مثبت اثرات پر اپنی رائے تحریر کیجئے؟

P.T.O.

[10]

سوال نمبر ۵۔ ذیل میں سے کسی دو پر مختصر نوٹ لکھئے۔ (کوئی دو)

(a) ترجمہ نگاری کی اہمیت و افادیت

(b) ریڈیائی ڈرامہ

(c) مکالمہ نگاری کی خصوصیات

(d) انٹرویو کی اہمیت و افادیت

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3547

[Total No. of Pages : 2

[5962]-824

M.A. - I

URDU

UR - 10703 : Essay, Rhetoric Prosody and Translation
(2019 Pattern) (Semester - I) (Paper - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

ہدایات : تمام سوالات لازمی ہیں۔

بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

(10) سوال نمبر ۱: مندرجہ ذیل میں سے کسی ایک عنوان پر مضمون لکھیے۔

- (۱) اُردو زبان اور قومی یکجہتی (۲) اسلام میں خواتین کا مقام (۳) ذرائع ابلاغ کے مضراثرات
(۴) پردے کی اہمیت (۵) اُف! یہ سوشل میڈیا

(10) سوال نمبر ۲: مندرجہ ذیل میں سے کسی پانچ صنعتوں کی تعریف مع مثال لکھیے۔

- ۱۔ مبالغہ ۲۔ تلمیح ۳۔ حسن تعلیل ۴۔ تجاہل عارفانہ
۵۔ مراعاة النظر ۶۔ صنعت تضاد ۷۔ لف و نشر

(10) سوال نمبر ۳: مندرجہ ذیل میں سے کسی پانچ کی وضاحت کیجیے۔

- (۱) رموز و اوقاف (۲) ضمیر کی اقسام (۳) زمانے کے اقسام (۴) حروف کی قسمیں (۵) اسم کی قسمیں
(۶) اعراب (۷) صفت

(10) سوال نمبر ۴: مندرجہ ذیل میں سے کسی دو اشعار کی تقطیع کیجیے۔ اور بحر کا نام لکھیے۔

- (۱) جان دی دی ہوئی اُسی کی تھی حق تو یہ ہے کہ حق ادا نہ ہوا
(۲) جواب بھی نہ تکلیف فرمائیے گا تو بس ہاتھ ملتے ہی رہ جائیے گا
(۳) مکاں فانی مکیں آنی ازل تیرا بدتیرا انخت کی جہا گیری محبت کی فراوانی
(۴) ہزاروں سال نرگس اپنی بے نوری پے روتی ہے بڑی مشکل سے ہوتا ہے چمن میں دیدہ و پر پیدا

P.T.O.

(10)

سوال (۵) مندرجہ ذیل میں سے کسی ایک کا ترجمہ اُردو میں کیجیے۔

- 1) A Post man is a useful member of society. My Ali is our post man. He wears a Khaki uniform. He has a leather bag. He brings letters, Parcels and money orders for us . He goes from house to house. He distributes the cards from morning to afternoon. He brings happy news. But sometimes, he brings sad news for us.

He performs his duty nicely. He has no holiday to enjoy. He leads a simple life. He belongs to a noble family. He is an honest man. But sometime he has to use unfair means to meet his expenses. His work is very hard but his pay is very small.

- 2) Students life is very important in one's life. This time can also be called the golden age because the future of a person depends on it. It is during this time that a person's character is formed .A Child does not have much understanding in a small class he is slowly learning worldliness.

Student life is a time when there is no burden of Human suffering, at his age he only cares about himself. He also has plenty of time.

- 3) Health is better than any other thing in the world. I get up with the first crow of cock. I go to my friend's house. We go to the mosque. we offer the ablution and say our morning prayers. After this , we meet many people on the way. We also enjoy the sweet songs of the birds. We also bathe in the river. After this, we sit in a garden near the river. The sweet smell of flowers makes us happy. The cool running water and fresh air make us active. When the sun rises, we return to home. the breakfast is ready. We take the breakfast and change our clothes goto school together. in short, morning walk is the best for health and I never miss it.

x x x

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3548

[Total No. of Pages : 2

[5962]-825

M.A. (Part - I)

URDU

Special Study of Prose Writer

(CBCS 2019 Pattern) (Semester-I) (Paper - IV) (10704)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

ہدایات : تمام سوالات لازمی ہیں۔
نمبرات بائیں جانب درج ہیں۔

[10] سوال نمبر ۱۔ علی گڑھ تحریک کے دور رس نتائج کا جائزہ لیجئے۔

یا
علی گڑھ تحریک نے اردو ادب کی تقریباً اصناف کو متاثر کیا۔ واضح کیجئے۔

[10] سوال نمبر ۲۔ شبلی نعمانی کے حالات زندگی پر سیر حاصل تبصرہ کیجئے۔

یا
شبلی کے فکرو فن پر روشنی ڈالئے۔

[10] سوال نمبر ۳۔ ہمعصر نثر نگاروں میں شبلی کا ادبی مقام متعین کیجئے۔

یا
حالی اور شبلی کی سوانح نگاری کا تقابلی جائزہ پیش کیجئے۔

[10] سوال نمبر ۴۔ مقامات شبلی کی خوبیاں اور اہمیت واضح کیجئے۔

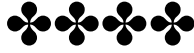
یا
شبلی کے تنقیدی نظریات پیش کیجئے۔

P.T.O.

[10]

سوال نمبر ۵۔ مختصر نوٹ لکھئے۔ (کوئی دو)

- (a) شعرا العجم پر تبصرہ
(b) شبلی کے تنقیدی نظریات
(c) موازنہ انیس و دہرے کا جائزہ
(d) شبلی بحیثیت مکتوب نگار

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3549

[Total No. of Pages : 2

[5962]-826

M.A. (Part-I)

PERSIAN

Classical Prose Text

(2019 Credit Pattern) (Semester - I) (Paper-I) (10801)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *all questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Explain Literary survey of Nooruddin Mohd. Aufis period. **[10]**

OR

Mention in brief the History of Temuried period.

Q2) Translate the following Passages in English, Urdu or Marathi. (Any Two)

[10]

(۱) جنیدی گوید: روزی مروی را دیدم و اثر گرسنگی دردی مشاهده کردم۔ گفتم: بہ خانہ درمی آبی تا طعامی تناول کنی؟ اجابت کرد۔ اور بہ خانہ در آوردم، و در خانہ چیزی طلبیدم از طعام، کہ پیش آورم۔ قدری طعام یافتم کہ از عروسی بہ وثاق فرستادہ بودند، پیش او آوردم۔ لقمہ ای از آن برداشت و در دہان سنجاد، و چند بار گرد دہان بگردانید، پس برخاست و آن را در دہلیز اندافت و بر رفت۔

(۲) یکے از ملوک عجم طیبے حاذق را بخدمت محمدؐ فرستاد سالاے چند در دیار عرب بود کسے تجر بے پیش او نیاورد و معالجتے ازوے در درخواست پیش پیغمبرؐ آمد و گلہ کرد کہ مرایں بندہ را برائے معالجتے اصحاب بخدمت فرستادہ اند در ایں مدت کسے التفاتے نکرد تا خدمتے کہ بر بندہ معین است بجا آورد رسولؐ گفت ایں طائفہ ار طریقہ ہست کہ تاشتہا غالب نشود و خورد و ہنوز اشتہا باقی بود کہ دست طعام بدادند حکیم گفت ہمین است موجب تندرستی زمین خدمت بوسید و رفت۔

P.T.O.

(۳) مُرافعت این سخن قاضی بردیم و حکومتِ عدلِ راضی شدیم تا حاکم مسلمانان مصلحتی بجوید حیان تو انگریز و درویشاں فرقی بجوید قاضی چوں حالتِ مابدید و منطق بشنید سر بجیب تفکر فرو برد و پس از تامل سر بر آورد و گفت ایکه تو انگریز را شناگفتی و بردرویشاں جفا روی داشتی بدانکه هر جا که گلے ست خارست و باخمر خمارست و بر سر گنج مارست آنجا که دُرِ شهوارست نهنگِ مردم خوارست لذت عیش دنیا را لدغتهء اجل در پے ست و نعیمِ بهشت را دیوارِ مکاره در پیش۔

Q3) What are characteristic features of prose writing of Shaikh Saadi. [10]

OR

Gulistan-e-Saadi is one of the most valuable and interesting prose work in Persian Literature. Comment on it.

Q4) Write a brief history of Life of Mohd. Aufo. [10]

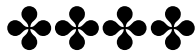
OR

Write a critical note on the subject matter of Jawameul Hikayaat.

جوامع الحکایات

Q5) Write short notes on any two of the following. [10]

- Style of Jawameul Hikayaat.
- Subject matter of Gulistan-e-Saadi.
- Saadi Shirazi-Acritic of his age.
- Literary work of Mohd. Aufo.

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

PA-3550

Total No. of Pages : 2

[5962]-827

M.A (Part-I) (Semester-I)

PERSIAN

Classical Prose Texts (Iranian) (Special Paper - II)

(2019 Pattern) (10802) (Credit System)

Total Marks :50

[Time : 3 Hours

Instructions to candidates :

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q.1 What are the contributions of the seljuque period to persian prose writing. **[10]**

OR

Discuss the salient features of prose literature of the Seljuque Period.

Q.2 Comment on the historical importance of Chahar Maqala. **[10]**

OR

Write a note on the merits and demerits of Chahar Maqala.

Q.3 Describe the distinctive features of the prose of Nizami Uroozi Samarqandi. **[10]**

OR

Comment on the style of Nizami Uroozi Samarqandi.

P.T.O.

Q.4 Translate any two of the following passages in Urdu, English or Marathi. [10]

(۱) در اثنا ایں خطبہ از بس دلتنگی و غایت نا امیدی شکایتی کرد از آل سلجوق کہ فصحاء عرب و بلغا عجم انصاف بدادند کہ بعد از صحابہ نبی رضوان اللہ علیہم اجمعین کہ تلامذہ نقطہ نبوت بودند و شارح کلمات جوامع الکلم - ہچکس فصلی بدین جزا است و فصاحت نظم نداده بود

(۲) لمغان شہری است از دیار سند از اعمال غزنین و امروز میان ایشان و کفار کوشی است بلند و پیوستہ خانف باشند از تاختن و نشیب جنون کفار۔ اما لمغانیان مردمان بہ شکوہ باشند و جلد و کسوب و با جلدی زعری عظیم تا بہ غیاتی کہ باک ندارند کہ ہر عامل بہ یک من گاہ و یک بیضہ رفع کنند و یکم ازین نیز روادارند کہ بہ تظلم بہ غزنین آید و یک ماہ و دو ماہ مقام کنند و بی حصول مقصود باز نگرند۔

(۳) دیری صنعتی است مشتمل بر قیاسات خطابی و بلاغی منتفع در مخاطباتی کہ در میان مردم است بر سبیل محاورت و مشاورت و مخاصمت ، در مدح و ذم و حیل و استعطاف و اغراء و بزرگ گردانیدن اعمال و تجرد گردانیدن اشغال و ساختن و جوہ عذر و عتاب و احکام و ثائق و اذکار سوابق ، و ظاہر گردانیدن ترتیب و نظام سخن در ہر واقعہ تا بروجہ اولی و آخری ادا کردہ آید۔

Q.5 Write short note on any two of the following : [10]

- i) Nizami Uroozi Samarqandi as a prose writer.
- ii) Contemporaries prose writers of Nizami Uroozi Samarqandi
- iii) Literary trends of Nizami Uroozi.
- iv) Life sketch of Nizami Uroozi Samarqandi

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 1

PA-3551

[5962]-828

M.A. (Part - I)

PERSIAN

History of Persian Literature

(2019 Pattern with Credit System) (Semester - I)

(Special Paper - III) (10803)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt All questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Trace the history of Persian Poetry during the Safari Period. **[10]**

OR

Discuss the salient features of the Prose Literature of the Seljuque Period.

Q2) Give a survey of the literary conditions of the Ghulaman Period. **[10]**

OR

Review the literary activity particularly of the Tughlaque Dynasty with special reference in Prose writings.

Q3) Discuss the ethical aspects of Ghazali's prose writings. **[10]**

OR

Ameer Khusrov is often described as a 'tuti-e-Hind' of Persian literature.

Q4) Discuss the component parts of the Poetic form of Qaseeda. **[10]**

OR

Define Ghazal and discuss its structure.

Q5) Write short notes on any Two of the following: **[10]**

- a) Classical literary trends.
- b) Khaquani - As a Qaseeda Writer.
- c) Style of Noor-ud-din Mohd. Aufi.
- d) Life sketch of Ameer Khusrov.

x x x

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

PA-3552

Total No. of Pages : 2

[5962]- 829

M.A(Part-I) (Semester-I)

PERSIAN

SELECTED TEXT IN MODERN PERSIAN POETRY (IRANIAN)

(2019 Pattern) (Special Paper - IV) (10804) (Credit System)

Text Book : Seema-e-Sukhan by Prof. Mateen Ahmed Saba

Total Marks : 50]

[Time : 3 Hours

Instructions to candidates :

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q.1 Discuss and point out the poetic literary trends of Modern persian poetry. **[10]**

OR

Review the poetic literary activities of the Iranian Modern persian poetry with special reference to Nazm.

Q.2 Write a critique on Seema-e-Sukhan with reference to its subject matter. **[10]**

OR

Discuss the poetic art of mohd. Taqui Bahar in the light of Seema-e-sukhan.

Q.3 Account for the popularity of Nimayun shej as a poet. **[10]**

OR

Discuss parveen Etesami as a critic of her age.

P.T.O.

Q.4 Write short notes on any two of the following. [10]

- a) Effect of progressive writers Movement on persian poetry.
- b) Style of Nadir Nadirpur
- c) Poetic art of Faragh Farakhzad
- d) Arif Qazveni-As a social critic.

Q.5 Explain or Translate any five of the following Couplets. [10]

- (۱) بیمار درد عشق و پرستارم آرزوست
بهبودزان دوزگس بیمار آرزوست
- (۲) من نگویم که مرا از قفس آزاد کنید
قفسم برده باغی و ولم شاد کنید
- (۳) قسم به عزت و قدر و مقام آزادی
که روح بخش جهان است نام آزادی
- (۴) آپ پارسا که ده خرد و اسپ رهن است
و آن پادشاه که مال رعیت خورد، گه است
- (۵) می تراد و مهتاب
می درخشد شب تاب
- (۶) با امید گرم و شادی سخت
بانگای مست و رویائی
- (۷) می درخشد شعله خورشید
بر فراز تاج زیبانش

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3553

[Total No. of Pages : 4

[5962]-830

M.A. (Semester - I)

HISTORY

HS : CC. I : History : Theory and Method

(2019 Pattern) (Credit System) (Credit - 4) (12201)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words :

Criticism of History is considered a branch of Philosophy of Literature Evaluate the statement. **[10]**

OR

Examine the Co-relation between the philosophy of History and Historical abstract.

Q2) Answer in 300 words : (any one)

What care should be taken to maintain the objectivity in Historiography. **[10]**

OR

What mistakes can be made in Historical Research? Without knowing it.

Q3) Answer in 300 words : (any one)

Why Herodotus called one of the pioneers of Historiography. **[10]**

OR

Give detailed information about Ibn Khaldun.

Q4) Attempt any one of the following question in 300 words :

What is Romanticist Historiography? **[10]**

OR

Discuss the detail theory of Historical Materialism.

P.T.O.

Q5) Write any two short note (Answer in 150 words) :

[10]

- a) Footnotes (With examples).
- b) Micro to Macro Historiography.
- c) Structuralism.
- d) Post Modernism.

Total No. of Questions : 5]

PA-3553

[5962]-830

M.A. (Semester - I)

HISTORY

HS : CC. I : History : Theory and Method

(2019 Pattern) (Credit System) (Credit - 4) (12201)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना : 1) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

2) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

-
- प्रश्न 1) एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांमध्ये लिहा.
'इतिहासाचे टिकात्मक तत्त्वज्ञान साहित्याची शाखा मानली जाते' या विधानाचे स्पष्टीकरण करा. [10]
किंवा
इतिहास तत्त्वज्ञान व ऐतिहासिक घोषवारा सहसंबंध परीक्षण करा.
- प्रश्न 2) एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांमध्ये लिहा.
इतिहास लेखनात वस्तुनिष्ठता पाळताना कोणती काळजी घ्यावी. [10]
किंवा
इतिहासलेखनात कळत न कळत कोणत्या चूका होवू शकतात याविषयी लिहा.
- प्रश्न 3) एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांमध्ये लिहा.
हिरोडोटस यांना आद्य इतिहासकार असे का संबोधतात. [10]
किंवा
इब्न खल्दुन यांच्याविषयी सविस्तर माहिती लिहा.
- प्रश्न 4) एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांमध्ये लिहा.
अदभुततावादी इतिहासलेखन काय आहे? थोडक्यात स्पष्टीकरण द्या. [10]
किंवा
ऐतिहासिक भौतिकतावादी सिद्धान्तांची सखोल चर्चा करा.

प्रश्न 5) कोणत्याही दोन टिपा लिहा.

[10]

- अ) तळटिपा (उदाहरणासह)
- ब) सूक्ष्मता ते समग्रता इतिहासलेखन
- क) संरचनावाद
- ड) उत्तर आधुनिकतावाद

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2941

[Total No. of Pages : 4

[5962]-831

M.A. (Part-I)

HISTORY

CC - 2 : EVOLUTION OF IDEAS AND INSTITUTIONS IN
EARLY INDIA

(2019 Pattern) (Semester-I) (12202)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks .*

Q1) Answer any One of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the objectives of nationalist historiography of early India.
- b) Discuss the consequences of colonial historiography.

Q2) Answer any One of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Examine the foreign sources of early Indian History.
- b) State the importance of non-religious sources of early Indian history.

Q3) Answer any One of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the nature of the administration during Mauryan period.
- b) State the features of administrative structure in early Deccan.

Q4) Answer any One of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Explain the nature of vedic society.
- b) State the teaching of Vardhamana Mahavira.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each. **[10]**

- a) The term 'Ancient'
- b) Chalcolithic culture
- c) Guilds in early India.
- d) Urbanization in early India.

Total No. of Questions : 5]

PA-2941

[5962]-831

M.A. (Part-I)

HISTORY

**CC - 2 : EVOLUTION OF IDEAS AND INSTITUTIONS IN
EARLY INDIA**

(2019 Pattern) (Semester-I) (12202)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) प्रारंभिक भारताच्या राष्ट्रवादी इतिहास लेखनाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
ब) वसाहतवादी इतिहास लेखनाच्या परिणामांची चर्चा करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) प्रारंभिक भारतीय इतिहासाच्या परकीय साधनांचे परीक्षण करा.
ब) प्रारंभिक भारतीय इतिहासाच्या अधार्मिक साधनांचे महत्त्व सांगा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मौर्यकालीन प्रशासनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) प्रारंभिक दख्खनमधील प्रशासकीय संरचनेची वैशिष्ट्ये सांगा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) वैदिक समाजाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) वर्धमान महावीरांची शिकवण सांगा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) 'प्राचीन' ही संज्ञा
- ब) ताम्रपाषाण संस्कृति
- क) प्रारंभिक भारतातील श्रेणी
- ड) प्रारंभिक भारतातील नागरीकरण

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2942

[Total No. of Pages : 2

[5962]-832

M.A. (Part - I)

HISTORY

HS-CC3 : Maratha Polity

(2019 Pattern Credit System) (Semester - I) (12203)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Define the term 'Maratha Polity' and explain its nature.
- b) Explain the importance of foreign sources useful for the study of Maratha Polity.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Give an account of the income items of the Maratha State.
- b) Review religion under the Maratha State.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain the nature of "Balutedari" System.
- b) Explain the nature of Maratha infantry.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain the nature of provincial administration under the Maratha state.
- b) Explain the nature of Maratha Navy.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each. **[10]**

- a) Hundi
- b) Salient features of Ashtapradhan mandal.
- c) Forts administration
- d) Types of Land

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2942

[5962]-832

M.A. (Part - I)

HISTORY

HS-CC3 : Maratha Polity

(2019 Pattern Credit System) (Semester - I) (12203)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) 'मराठा राज्यव्यवस्था' या संज्ञेची व्याख्या करा व त्यांच्या स्वरूपाचे स्पष्टीकरण लिहा.
ब) मराठा राजव्यवस्थेच्या अभ्यासासाठी उपयुक्त असलेल्या परकीय साधनांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मराठा राज्यांच्या उत्पन्नाच्या बाबींचा आढावा घ्या.
ब) मराठा राज्यातील धर्माचा आढावा घ्या.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) बलुतेदारी पद्धतीचे परीक्षण करा.
ब) मराठा पायदळाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मराठा राज्यांच्या प्रांतिक प्रशासनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) मराठा आरमाराचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा. [10]
अ) हुंडी
ब) अष्टप्रधान मंडळाचे ठळक वैशिष्ट्ये
क) किल्ले प्रशासन
ड) जमिनीचे प्रकार

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2943

[Total No. of Pages : 2

[5962]-833

M.A. (Part-I)

HISTORY

**HIS-EC1 : History of the Deccan : Pre-History to Chalukyas
(2019 Pattern) (Semester - I) (Elective I) (12204)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Describe social and religious life of Satvahana Period.
- b) Examine the achievement of Vakatakas.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Discuss the social life during the Chalukyas Period.
- b) Describe the achievement of Satvahana in the field of arts.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Describe administrative system of Vakataka.
- b) Evaluate the achievement of Pulkeshi - II.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Discuss the administrative system of Chalukyas.
- b) Describe arts and sculpture in the period of Vakatakas.

Q5) Attempt any two of the following Short Notes in 100 words: **[10]**

- a) Pravarsen - I
- b) Yashshri Satkarni
- c) Ajantha Caves
- d) Origin of Chalukya

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2943

[5962]-833

M.A. (Part-I)

HISTORY

HIS-EC1 : History of the Deccan : Pre-History to Chalukyas
(2019 Pattern) (Semester - I) (Elective I) (12204)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना गुण आहेत.
3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) सातवाहन काळातील सामाजिक व धार्मिक जीवनाचे वर्णन करा.
ब) वाकाटकांच्या कामगिरीचे परिक्षण करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) चालुक्य कालीन सामाजिक जीवनाची चर्चा करा.
ब) कलेच्या क्षेत्रातील सातवाहनांची कामगिरी वर्णन करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) वाकाटकांच्या प्रशासन व्यवस्थेची माहिती सांगा.
ब) सम्राट पुलकेशी दुसरा याच्या कामगिरीया आढावा घ्या.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) चालुक्यांच्या प्रशासन व्यवस्थेची चर्चा करा.
ब) वाकाटक कालीन कला व शिल्प यांचे वर्णन करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा. [10]
अ) पहिला प्रवरसेन
ब) यशश्री सातकर्णी
क) अजिंठा लेणी
ड) चालुक्यांची उत्पत्ती

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2944

[Total No. of Pages : 2

[5962]-835

M.A. (Part - I)

HISTORY

**Social Background of Dalit Movement in Maharashtra
(2019 Pattern) (Semester - I) (Elective - II) (12206) (Credit System)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Discuss the origin and development of the caste system.
- b) Explain the nature and impact of caste system on society.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Review the social background of size and growth of Buddhism.
- b) Evaluate the contribution of Chokhamela in protesting social inequality and untouchability.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Evaluate the contribution of Mahatma Phule to the rise and growth of Dalit Movement.
- b) Explain the contribution of Rajarshi Chhatrapati Shahu Maharaj with respect to Social Justice.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Discuss the contribution of Gopal Baba Walangkar to the Dalit Movement.
- b) Explain the contribution of Kisan Faguji Bansode to the Dalit Movement.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each. **[10]**

- a) Janabai
- b) Sayaji Maharaj
- c) Mukta Salve
- d) Shivram Janba Kamble

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2944

[5962]-835

M.A. (Part - I)

HISTORY

Social Background of Dalit Movement in Maharashtra
(2019 Pattern) (Semester - I) (Elective - II) (12206) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) जातीसंस्थेच्या उदय आणि विकासाची चर्चा करा.
ब) जातीसंस्थेचे स्वरूप आणि समाजावरील प्रभाव स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) बौद्ध धर्माच्या उदय आणि विकासाच्या सामाजिक पार्श्वभूमिचे पुनरावलोकन करा.
ब) सामाजिक विषमता आणि अस्पृश्यतेच्या निषेधार्थ चोखामेळाच्या योगदानाचे मूल्यमापन करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) दलित चळवळीच्या उदय आणि विकासातील महात्मा फुले यांच्या योगदानाचे मूल्यमापन करा.
ब) सामाजिक न्यायाच्या संदर्भात राजर्षी छत्रपती शाहू महाराजांचे योगदान स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) गोपाळबाबा वलंगकर यांच्या दलित चळवळीतील योगदानाची चर्चा करा.
ब) किसन फागुजी बनसोडे यांचे दलित चळवळीतील योगदान स्पष्ट करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा. [10]

- अ) जनाबाई
ब) सयाजी महाराज
क) मुक्ता साळवे
ड) शिवराम जानबा कांबळे

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2945

[Total No. of Pages : 2

[5962]-836

M.A. (Part-I)

HISTORY (Optional Paper-II)

**History of Art and Architecture in Ancient India : Ancient Period
(2019 Pattern) (Semester - I) (12207)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Take a review of the Art and Architecture of the Harappan Civilization.
- b) Explain the salient features of Art and Architecture in Bronze age.

Q2) Attempt any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Examine the features of Satavahan Art and Architecture.
- b) Explain the contribution of Mauryan's to Art and Architecture.

Q3) Attempt any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Discuss the characteristics of Architecture of Vakataka.
- b) Take a review of the Art and Architecture of Guptas.

Q4) Attempt any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Write detailed note on Rashtrakut Art with examples.
- b) Explain the feature of Gurjara-Pratihara Art.

Q5) Write short note on any two of the following in 100 words: **[10]**

- a) Stone Age art.
- b) Shung Architecture.
- c) Gandhar Style.
- d) Pala Art.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2945

[5962]-836

M.A. (Part-I)

HISTORY (Optional Paper-II)

History of Art and Architecture in Ancient India : Ancient Period

(2019 Pattern) (Semester - I) (12207)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) हाडप्पा येथील संस्कृतीच्या कला आणि स्थापत्य शैलीचे पुनरावलोकन करा.
ब) कास्ययुगातील कला आणि स्थापत्याची मूक वैशिष्ट्ये सांगा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) सातवाहन कला आणि स्थापत्याच्या वैशिष्ट्यांचे परिक्षण करा.
ब) कला आणि स्थापत्यामधील मौर्यांचे योगदान स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) वाकाटकांच्या स्थापत्यशैलीची वैशिष्ट्ये सांगा.
ब) गुप्त कला आणि स्थापत्याचा आढावा घ्या.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) राष्ट्रकूट कलेवर उदाहरणासह तपशिलवार टीप लिहा.
ब) गुर्जर-प्रतिहार कला वैशिष्ट्यांसह स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नाचे उत्तर 100 शब्दांत लिहा. [10]
अ) पाशाणयुग कालीन कला
ब) शुंग स्थापत्य
क) गांधार शैली
ड) पाल कला

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3554

[Total No. of Pages : 2

[5962]-837

M.A. (Part - I)

HISTORY

**HS - EC - 4 : History of Cinema in India
(2019 Pattern) (Semester - I) (Elective - IV) (12208)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Take a review of Indian Films from Puppet Theatre to work of Lumiere brothers.
- b) What do you know about the beginning of cinema in India?

Q2) Answer any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Discuss the contribution of Dadasaheb Phalke to Indian Cinema.
- b) Describe an era of 'Silent Movies'.

Q3) Answer any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) What transformation took place in cinema through 'Studio System'?
- b) State the similarities and contrast between 'Masala' and 'Art' films.

Q4) Answer any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) What is your view about 'Historical Theme' in Indian Cinema?
- b) Write a note on the work of Censor Board of Indian Cinemas.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each: **[10]**

- a) Shadow Images.
- b) Regional Cinema.
- c) Cinemascope.
- d) National Film Archives.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3554

[5962]-837

M.A. (Part - I)

HISTORY

HS - EC - 4 : History of Cinema in India
(2019 Pattern) (Semester - I) (Elective - IV) (12208)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) भारतीय चित्रपटांचा 'कठपुतली ते ल्युमिअरे बंधूंच्या कार्यापर्यंत' चा आढावा घ्या.
ब) भारतातील 'चित्रपटांचा आरंभ' या विषयी तुम्हांस काय माहिती आहे?
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) दादासाहेब फाळके यांचे भारतीय चित्रपटांना योगदान याची चर्चा करा.
ब) मूक चित्रपटांच्या युगाचे वर्णन करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) 'स्टुडिओ पद्धती' मुळे चित्रपटांत कोणते परिवर्तन घडून आले?
ब) 'मसाला' आणि 'कलात्मक' चित्रपट यातील साम्य-भेद सांगा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) भारतीय चित्रपटांतील 'ऐतिहासिक विषय' याविषयी तुमचा दृष्टिकोण काय आहे?
ब) भारतीय चित्रपटांच्या नियंत्रक मंडळाचे कार्य यावर टिपण लिहा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. [10]
अ) छाया प्रतिमा
ब) प्रादेशिक चित्रपट
क) सिनेमास्कोप
ड) राष्ट्रीय चित्रपट अभिलेखागार

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2946

[Total No. of Pages : 4

[5962]-838

M.A. (Part - I)

HISTORY (Elective - 5)

HS-EC-5 : Gender and Indian History

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I)

(Optional) (12209)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the concept of feminism and patriarchy.
- b) Review the contribution of Tanika Sarkar to the feminist historiography.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) State the salient features of Marxist approach on feminism.
- b) Discuss the impact of caste system on women in India.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the post modern feminist approach.
- b) Critically evaluate the role of women in Indian National Movement.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Discuss about the "Women Empowerment".
- b) Discuss the religion and position of women in India.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each: **[10]**

- a) Gerda Learner.
- b) Problems of Indian Women.
- c) Gender equality.
- d) Tarabai Shinde.

Total No. of Questions : 5]

PA-2946

[5962]-838

M.A. (Part - I)

HISTORY (Elective - 5)

HS-EC-5 : Gender and Indian History
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I)

(Optional) (12209)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) स्त्रीवाद आणि पुरुषसत्ता या संकल्पनांचे सविस्तर विवेचन करा.
ब) स्त्रीवादी इतिहासलेखनातील तनिका सरकार यांच्या योगदानाचा आढावा घ्या.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) स्त्रीवादावरील मार्क्सवादी दृष्टिकोनाची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.
ब) भारतीय स्त्रियांवरील जातिव्यवस्थेच्या प्रभावाची चर्चा करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) उत्तर आधुनिक दृष्टिकोन स्त्रीवादासंदर्भात स्पष्ट करा.
ब) भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीतील स्त्रियांच्या भूमिकेचे परीक्षण करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) महिला सबलीकरणावर चर्चा करा.
ब) भारतातील धर्म आणि स्त्रियांची स्थिती याविषयी चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा.

[10]

- अ) गेडा लर्नर
- ब) भारतीय स्त्रीयांच्या समस्या
- क) लिंगभाव समानता
- ड) ताराबाई शिंदे

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2947

[Total No. of Pages : 4

[5962]-839

M.A. (Part - I)

HISTORY

12210 : History of West Asia

(2019 Pattern) (Semester - I) (Elective - VI)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain the development of Judaism in West Asia.
- b) Explain the life and leadership of prophet Muhammad.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Review the various aspects of Arab-Israel conflict.
- b) Write causes and consequences of Gulf War II.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Explain Politico-Economic importance of oil.
- b) Explain in detail the oil crisis of 1973.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words. **[10]**

- a) Review India's diplomatic relations with Israel.
- b) Discuss Geo-Political and commercial priorities of India in context of West Asia.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each : **[10]**

- a) Arab revolt of 1916
- b) India-Palestine relations
- c) OPEC
- d) Hebrew scriptures

Total No. of Questions : 5]

PA-2947

[5962]-839

M.A. (Part - I)

HISTORY

12210 : पश्चिम आशियाचा इतिहास
(2019 Pattern) (Semester - I) (Elective - VI)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) पश्चिम आशियात यहूदी (ज्यू) धर्माचा विकास कसा झाला ते स्पष्ट करा.
ब) प्रेषित महंमदांचे जीवन व नेतृत्व स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) अरब इस्त्रायल संघर्षाच्या विविध पैलूंचा आढावा घ्या.
ब) दुसऱ्या खाडी युद्धाची कारणे व परिणाम लिहा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) तेलाचे राजकीय आर्थिकदृष्ट्या महत्त्व स्पष्ट करा.
ब) 1973 चे तेल संकट सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) भारताच्या इस्त्रायलशी असलेल्या राजनयिक संबंधाचा आढावा घ्या.
ब) पश्चिम आशियाच्या संदर्भात भारताच्या भू-राजकीय आणि व्यापारी प्राधान्य क्रमांची चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) 1916 चा अरब विद्रोह
- ब) भारत-पॅलेस्टिनी संबंध
- क) ओपेक
- ड) यहूदी (ज्यू) धर्मग्रंथ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2948

[Total No. of Pages : 4

[5962]-840

M.A. (Part - I)

HISTORY

**HS : EC : 7 USA : From Isolation to Hegemony
(2019 Pattern) (Semester - I) (CBCS) (12211)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Examine U.S.A.-Latin America relation upto 1900.
- b) Examine the causes of the Spanish-American War (1898).

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Explain the role of President Woodrow Wilson in the World War I.
- b) Evaluate the Paris peace conference.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Explain the objectives and provisions of the Washington Conference.
- b) Explain the role of U.S.A. in World War II.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Give an account of the rise of cold war.
- b) Discuss the role of the U.S.A. in the formation of the UNO.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each : **[10]**

- a) Isolation
- b) Pan Americanism
- c) Big Stick Policy
- d) Marshal Plan

Total No. of Questions : 5]

PA-2948

[5962]-840

M.A. (Part - I)

HISTORY

HS : EC : 7 USA : From Isolation to Hegemony

(2019 Pattern) (Semester - I) (CBCS) (12211)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
- 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) इ.स 1900 पर्यंतच्या अमेरिका-लॅटिन अमेरिका संबंधाचे परीक्षण करा.
- ब) स्पेन-अमेरिकन युद्धाच्या (1898) कारणांचे परीक्षण करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) पहिल्या महायुद्धातील राष्ट्राध्यक्ष विड्रो विल्सन यांची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) पॅरिस शांतता परिषदेचे मूल्यमापन करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) वॉशिंग्टन परिषदेची उद्दिष्टे आणि तरतुदी स्पष्ट करा.
- ब) दुसऱ्या महायुद्धातील अमेरिकेची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) शीतयुद्धाच्या उदयाचा वृत्तांत द्या.
- ब) संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या निर्मितीच्या संदर्भात अमेरिकेच्या भूमिकेची चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा.

[10]

- अ) अलिप्ततावाद
- ब) सकल अमेरिकावाद
- क) दणकट दंडुक्याचे धोरण
- ड) मार्शल योजना

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2949

[Total No. of Pages : 4

[5962]-841

M.A. (Part - I)

HISTORY

**12212 : History of Science and Technology in the West
(2019 Pattern) (Semester - I) (CBCS) (Optional Paper - VIII)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Examine the contribution of ancient Mesopotamia to science and technology.
- b) Trace the impact of science and technology on the economic life.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Explain the various definitions of Science and Technology with examples.
- b) Write the contribution of Galilean in the progress of modern science.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Evaluate the development of science and technology in the Egypt Civilization.
- b) Evaluate the impact on technological progress made by the use of steam and electricity.

P.T.O.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words : **[10]**

- a) Examine the nature of the copernican revolution in Astronomy.
- b) Evaluate the role of ancient Greeks in the development of Mathematics and Medicine.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words : **[10]**

- a) Newton
- b) Leonardo da Vinci
- c) Revisionism
- d) Experiment in agriculture

Total No. of Questions : 5]

PA-2949

[5962]-841

M.A. (Part - I)

HISTORY

**12212 : History of Science and Technology in the West
(2019 Pattern) (Semester - I) (CBCS) (Optional Paper - VIII)
(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
- 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
- अ) विज्ञान तंत्रज्ञानातील प्राचीन मेसोपोटेमियाच्या योगदानाचे परीक्षण करा.
- ब) विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाचा आर्थिक जीवनावर झालेला परिणामांचा मागोवा घ्या.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
- अ) विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाच्या विविध व्याख्या उदाहरणासह स्पष्ट करा.
- ब) आधुनिक विज्ञानाच्या प्रगतीतील गॅलिलिओ ची कामगिरी लिहा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
- अ) इजिप्त संस्कृतीतील विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाच्या विकासाचे मूल्यमापन करा.
- ब) वाफेचा आणि विद्युतशक्तीच्या वापरामुळे तंत्रज्ञानातील प्रगतीवर झालेल्या परिणामांचे मूल्यांकन करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. [10]
- अ) खगोलशास्त्रातील कोपर्निकस क्रांतीच्या स्वरूपाचे परीक्षण करा.
- ब) गणित आणि औषध विकासामधील प्राचीन ग्रीकांनी बजावलेल्या भूमिकेचे मूल्यमापन करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दात टिपा लिहा.

[10]

- अ) न्युटन
- ब) लिओनार्दो द व्हिन्सी
- क) सुधारणावाद
- ड) कृषी क्षेत्रातील प्रयोग

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2950

[Total No. of Pages : 2

[5962]-845

M. A. - I

ECONOMICS

Micro Economic Analysis - I

(2019 Pattern) (Semester - I) (12301)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Explain the basic principles of Micro Economics. **[10]**

OR

Explain the various concepts of revenue.

Q2) Explain in detail the theory of diminishing marginal utility. **[10]**

OR

What is meant by micro economics? Explain the nature of micro economics.

Q3) What is meant by price elasticity? Explain the types of price elasticity. **[10]**

OR

Explain the various concepts of cost.

Q4) Explain the theory of revealed preference of demand. **[10]**

OR

Explain the compensation criteria.

Q5) Explain the law of variable proportions. **[10]**

OR

Explain the prof. Pigou's contribution to Welfare economics.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2950

[5962]-845

M.A. - I

ECONOMICS

Micro Economic Analysis - I

(2019 Pattern) (Semester - I) (12301)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यकता असेल तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) सूक्ष्म अर्थशास्त्राची मूलभूत तत्त्वे स्पष्ट करा. [10]

किंवा

प्राप्तीच्या विविध संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.2) घटत्या सीमांत उपयोगितेचा सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा. [10]

किंवा

सूक्ष्म अर्थशास्त्र म्हणजे काय? सूक्ष्म अर्थशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.3) किंमत लवचिकता म्हणजे काय? किंमत लवचिकतेचे प्रकार स्पष्ट करा. [10]

किंवा

खर्चाच्या विविध संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.4) मागणीचा प्रकट पसंतीचा सिद्धांत स्पष्ट करा. [10]

किंवा

भरपाई निकज स्पष्ट करा.

प्र.5) बदलत्या प्रमाणाचा नियम स्पष्ट करा. [10]

किंवा

प्रा. पिगूचे कल्याणविषयक अर्थशास्त्रातील योगदान स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4243

[Total No. of Pages : 2

[5962]-846

M.A. (Part - I) (Semester - I)

ECONOMICS

EC : 1002 : Public Economics - I

(2019 Pattern) (Credit System) (12302)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Answers should be appropriate and logical.
- 4) Answers all question in 250 words.

Q1) Explain the concepts of private goods, public goods and merit goods. [10]

OR

Explain the contribution of Paul Samuelson and Robert Musgrave in demand revealing scheme for public goods.

Q2) Discuss the shifting of Tax Burden. [10]

OR

Explain the Wagner's Law of increasing state activities.

Q3) Explain the stabilization function of modern government. [10]

OR

Explain the problems of double Taxation.

Q4) Explain the provisions of public goods. [10]

OR

Explain the pure theory of public expenditure.

Q5) Explain the theory of optimal Taxation. [10]

OR

Explain the Voluntary Exchange Model of Lindhal.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-4243

[5962]-846

M.A. (Part - I) (Semester - I)

ECONOMICS

EC : 1002 : Public Economics - I

(2019 Pattern) (Credit System) (12302)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) उत्तरे नेमकी आणि मुद्देसुद असावीत.
4) प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा.
5) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खाजगी वस्तु, सार्वजनिक वस्तु आणि गुणात्मक वस्तु या संकल्पना स्पष्ट करा. [10]
किंवा
सॅम्युएलसन आणि मसग्रेव्ह यांचे मागणी प्रकरीकरण योजनांमधील सार्वजनिक वस्तुंचे योगदान स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) करभाराचे संक्रमण याबाबत चर्चा करा. [10]
किंवा
सरकारच्या वाढत्या कार्याचा वॅग्नरचा नियम स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) आधुनिक सरकारचे स्थिरीकरणाचे कार्य स्पष्ट करा. [10]
किंवा
दुहेरी करआकारणीच्या समस्या स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) सार्वजनिक वस्तुबाबतच्या तरतुदी स्पष्ट करा. [10]
किंवा
सार्वजनिक खर्चाचा शुद्ध सिद्धांत स्पष्ट करा.
- प्रश्न 5) पर्याप्त करआकारणीचा सिद्धांत स्पष्ट करा. [10]
किंवा
लिंडाल यांचे ऐच्छिक (स्वेच्छा) विनिमय प्रतिमान स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PA-2951

[5962]-847

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC-1003 : International Trade

(2019 Pattern) (Semester - I) (12303)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answer should be precise and to the point.*
- 4) *Answer each questions in 250 words.*

Q1) Explain in detail the economic geography theory of Krugman. **[10]**

OR

Explain the factors affecting Terms of Trade.

Q2) What is mean by Tariffs? Explain the effects of a tariff under partial equilibrium. **[10]**

[10]

OR

Explain in detail 'Leontief Paradox'.

Q3) Explain in detail the important agreements in the World Trade Organization. **[10]**

OR

Explain the comparative Cost-Advantage theory of International trade.

Q4) What is free trade? Explain arguments in support of free trade policy. **[10]**

OR

Explain the structure and features of global trade growth.

Q5) Explain in detail types of 'Terms of Trade'. **[10]**

[10]

OR

Explain the major development in WTO and it's effects on the Indian Economy.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2951

[5962]-847

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC-1003 : International Trade

(2019 Pattern) (Semester - I) (12303)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) प्रत्येक प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दात लिहा.
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) कुगमनचा आर्थिक भूगोल सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा. [10]

किंवा

व्यापार शर्तीवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

प्र.2) प्रशुल्क/जकात म्हणजे काय? अंशिक संतुलनांतर्गत जकातीचे/प्रशुल्काचे परिणाम स्पष्ट करा. [10]

किंवा

'लिऑन्टीफ विरोधाभास' सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.3) जागतिक व्यापार संघटनेचे महत्वाचे करार सविस्तर स्पष्ट करा. [10]

किंवा

आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचा तुलनात्मक खर्च-लाभ सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.4) मुक्त व्यापार म्हणजे काय? मुक्त व्यापाराच्या समर्थनार्थ युक्तीवाद स्पष्ट करा. [10]

किंवा

जागतिक व्यापार वृद्धीची संरचना आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.5) व्यापार शर्तीचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा. [10]

किंवा

जागतिक व्यापार संघटनेत झालेले महत्त्वपूर्ण बदल आणि त्यांचे भारतीय अर्थव्यवस्थेवरील परिणाम स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2952

[Total No. of Pages : 2

[5962]-848

M.A. (Part - I) (Semester - I)

ECONOMICS

EC : 1004 : Agricultural Economics

(2019 Pattern) (CBCS) (Elective) (12304)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Answers should be precise and to the point.
- 4) Answers in 250 words each.

Q1) Explain the Agrarian structure in India under the liberalization and globalization. [10]

OR

Describe the barriers to Agricultural Growth in India.

Q2) What is agricultural productivity? State the Challenges to Agricultural productivity in India. [10]

OR

Describe the role of National Employment Guarantee Scheme of Indian Economy.

Q3) Explain the role of NABARD in Agricultural Credit in India. [10]

OR

State the problems of Co-operative Institutions in Agriculture Credit.

Q4) Explain the characteristics of Agricultural Markets in India. [10]

OR

Explain the WTO Agreements Impacts on Indian Agriculture.

Q5) What is Food Security? Explain the problems to achieve Food Security in India. [10]

OR

Write a note on the 'Sustainable Agriculture in India.

▽▽▽▽

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2952

[5962]-848

M.A. (Part - I) (Semester - I)

ECONOMICS

EC : 1004 : Agricultural Economics
(2019 Pattern) (CBCS) (Elective) (12304)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) उत्तरे नेमकी व मुद्देसुद असावीत.
4) प्रत्येक प्रश्न 250 शब्दांत सोडवा.
5) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) उदारीकरण आणि जागतिकीकरण अंतर्गत भारतातील कृषी संरचना स्पष्ट करा. [10]
किंवा
भारतीय शेती विकासातील अडथळांचे वर्णन करा.
- प्रश्न 2) शेती उत्पादकता म्हणजे काय? भारतातील शेती उत्पादकतेची आव्हाने सांगा. [10]
किंवा
भारतीय अर्थव्यवस्थेतील राष्ट्रीय रोजगार हमी योजनेची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) भारतातील शेती पतपुरवठ्यातील 'नाबार्ड' ची भूमिका स्पष्ट करा. [10]
किंवा
शेती पतपुरवठ्यातील सहकारी संस्थांच्या समस्या सांगा.
- प्रश्न 4) भारतातील कृषी बाजाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [10]
किंवा
जागतिक व्यापार संघटना कराराचा भारतीय कृषी वरिल परिणाम स्पष्ट करा.
- प्रश्न 5) अन्न सुरक्षितता म्हणजे काय? भारतातील अन्नसुरक्षितता साध्य करण्यात येणाऱ्या समस्या स्पष्ट करा. [10]
किंवा
'भारतातील शाश्वत शेती' यावर टिप लिहा.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3555

[Total No. of Pages : 2

[5962]-849

M.A. - I

ECONOMICS

EC - 1004 : Rural Economics

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (12305)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) Attempt all questions.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Answer should be precise and to the point.
- 4) Answer each question in 250 words.

Q1) Explain the need of rural development. Also explain the obstacles in rural development and suggest remedies to overcome these obstacles. [10]

OR

Explain the Gandhian approach to Rural Development and also explain the neo-approach to rural development based on PURA model.

Q2) Discuss about the physical and social infrastructure facilities in India. [10]

OR

Discuss about the issues and challenges before Agriculture and Non-Agricultural sectors in rural areas.

Q3) Explain the role and relevance of credit facilities in rural areas. Also discuss the state of Institutional and Non-institutional sources of credit in rural areas. [10]

OR

Discuss about the state of rural industrialisation after taking the review of progress of Agri-industries, Agro-based industries and Cottage Industries.

Q4) Take a review of magnitude of rural indebtedness, its causes and remedies to the problem of indebtedness. [10]

OR

Discuss about the magnitude, causes and remedies to the problem of unemployment in rural areas.

Q5) Explain the role of NABARD, Commercial Banks and Co-operative Banks. [10]

OR

Explain the meaning of inclusive growth and discuss the need of and suggest measures for Inclusive Growth in rural areas.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3555

[5962]-849

M.A. - I

ECONOMICS

EC - 1004 : Rural Economics

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (12305)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) प्रत्येक प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा.
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) ग्रामीण विकासाची गरज स्पष्ट करा. ग्रामीण भागाच्या विकासातील अडथळे स्पष्ट करून हे अडथळे दूर करण्याचे उपाय सूचवा. [10]

किंवा

ग्रामीण विकासाविषयीचा गांधीयन दृष्टिकोन तसेच PURA प्रतिमानवरील आधारित नवविकास दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

प्र.2) भारतातील ग्रामीण भागातील भौतिक आणि सामाजिक पायाभूत सुविधांच्या स्थितीची चर्चा करा. [10]

किंवा

ग्रामीण भागातील कृषी आणि बिगर कृषी क्षेत्रापूढील प्रश्न व आव्हाने स्पष्ट करा.

प्र.3) ग्रामीण भागातील वित्त पुरवठ्याची भूमिका आणि गरज स्पष्ट करून या वित्त पुरवठ्यातील संस्थात्मक आणि बिगर संस्थात्मक घटकांच्या स्थितीची चर्चा करा. [10]

किंवा

कृषी क्षेत्र व्यवसाय, कृषी आधारित व्यवसाय आणि कुटीर उद्योग यांच्या विकासाचा आढावा घेत ग्रामीण औद्योगिकीकरणाच्या स्थितीची चर्चा करा.

प्र.4) ग्रामीण भागातील कर्ज बाजारीपणाच्या स्थितीचा आकार, कारणे आणि उपाय यांचा आढावा घ्या. [10]

किंवा

ग्रामीण भागातील बेरोजगारीच्या समस्येचे प्रमाण, कारणे आणि उपाय यांची चर्चा करा.

प्र.5) ग्रामीण भागातील वित्त पुरवठ्यामधील नाबार्ड, व्यापारी बँका आणि सहकारी बँकांची भूमिका स्पष्ट करा. [10]

किंवा

सर्व समावेशक विकास ही संकल्पना स्पष्ट करून ग्रामीण भागातील सर्वसमावेशक विकासाची आवश्यकता आणि उपाय यांची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2953

[Total No. of Pages : 2

[5962]-850

M.A. (Economics)

EC - 1004 : STATISTICAL TECHNIQUES

(2019 Pattern) (Semester - I) (12306)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) All questions carry equal marks.
- 3) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Calculate mean median and mode from the data. [10]

Class :	0-5	5-10	10-15	15-20	20-25	25-30	30-35
Frequency :	19	6	18	14	5	3	7

OR

Calculate coefficient of correlation. [10]

X:	15	18	20	16	25	25	19	30	35	28
Y:	50	48	46	47	45	45	48	49	42	45

Q2) Explain briefly about Sampling & Non Sampling errors. [10]

OR

What do you mean by Sampling. Explain Random Sampling method? [10]

Q3) a) A coin is tossed 1000 time & it fall towards the head 450 times. Is the Coin not symmetrical. Is the Coin biased? [5]

b) Explain characteristic of binomial distribution. [5]

OR

a) What is the probability of getting either a double or total 4 in a single throw with two dice? [5]

b) Two cards are randomly drawn from a pack of 50 cards and thrown away. What is the probability of drawing an ace in a single draw from the remaining 50 cards. [5]

P.T.O.

- Q4)** a) Explain various types of Estimator and their properties. [5]
 b) Explain Null and Alternative hypothesis. [5]

OR

- a) One hundred digit were chosen at random from a set of tables. The frequencies of digit were as given below. [5]

Digit:	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Frequency :	9	10	11	10	8	13	11	10	10	8

Test the hypothesis that each digit had an equal chance of being chosen.

- b) The standard deviation in two sample of the size of 100 and 120 respectively were found to be 13.9 and 17.6 respectively. If population standard deviation is 15. Find out if there is any significant difference between two standard deviation. [5]

- Q5)** Compute seasonal indice from the following. [10]

Year	Quarter			
	I	II	III	IV
2018	72	68	80	70
2019	76	70	82	74
2020	74	66	84	80
2021	76	74	84	78
2022	78	74	86	82

OR

The following table show the number of public sector industries failure in India during the period 1987 to 1993. Using a 4 year moving average method calculate mean square error in data. [10]

Year :	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Number of Failures :	32	26	30	28	24	22	26

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2954

[Total No. of Pages : 2

[5962]-851

M.A.

ECONOMICS

EC - 1004 : Indian Financial System

(2019 Pattern) (Semester-I) (12307)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Explain the structure of Financial system. **[10]**

OR

Explain the Role of Financial system in Economic Development.

Q2) Explain the functions of financial system. **[10]**

OR

Explain the credit creation Theory.

Q3) Explain the structure of Banking system in India. **[10]**

OR

Explain the Role of Central Bank in Liquidity management.

Q4) What is NBFIs? Explain the features of Non-banking financial institutions. **[10]**

OR

Explain the RBI Guidelines for NBFIs in India.

Q5) What is Financial Services? Explain the features of financial services. **[10]**

OR

Explain the Need of Financial Regulation.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2954

[5962]-851

M.A.

ECONOMICS

EC - 1004 : Indian Financial System

(2019 Pattern) (Semester-I) (12307)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) वित्तीय प्रणालीची रचना स्पष्ट करा. [10]
किंवा
आर्थिक विकासातील वित्तीय प्रणालीची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) वित्तीय प्रणालीची कार्ये स्पष्ट करा. [10]
किंवा
पतनिर्मितीचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) भारतीय बँकप्रणालीची रचना स्पष्ट करा. [10]
किंवा
रोखता व्यवस्थापनातील मध्यवर्ती बँकेची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) बिगर बँक वित्तीय संस्था म्हणजे काय? बिगर बँक वित्तीय संस्थेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [10]
किंवा
भारतीय बिगर बँक वित्तीय संस्था बाबत रिझर्व बँक ऑफ इंडियाच्या मार्गदर्शक सूचना स्पष्ट करा.
- प्रश्न 5) वित्तीय सेवा म्हणजे काय? वित्तीय सेवांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [10]
किंवा
वित्तीय नियमनाची आवश्यकता स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2955

[Total No. of Pages : 2

[5962]-852

M. A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

PO-C1 : Traditions of Political Thought

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (12401)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figure to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions: **[10]**

- a) Explain Plato's Ideal state concept.
- b) Is Machiavelli a representative of the Enlightenment? Discuss.

Q2) Answer any one of the following questions: **[10]**

- a) Critically examine Rousseau's concept of the general will.
- b) Critically examine the historical materialist theory of Karl Marx.

Q3) Answer any one of the following questions: **[10]**

- a) Explain J.S. Mill's views on Liberty.
- b) Mahatma Gandhi was an anarchist? Discuss.

Q4) Answer any two of the following questions: **[10]**

- a) The main points of confucian thought.
- b) Mahatma Gandhi thoughts on Western Civilization.
- c) Characteristics of Decolonization Theory.
- d) J.S. Mill's Thoughts on Representative Government.

Q5) Answer any two of the following questions: **[10]**

- a) J.S. Mill : Life and work.
- b) Plato : Life and work.
- c) Rousseau : Life and work
- d) Frantz fanon : Life and work.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2955

[5962]-852

M. A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

PO-C1 : Traditions of Political Thought

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (12401)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) प्लेटोची आदर्श राज्य संकल्पना विषद करा.
ब) मॅकियाव्हेली हा प्रबोधनाचा प्रतिनिधी आहे? चर्चा करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) रूसोच्या सामूहिक ईहा संकल्पनेचे टीकात्मक परिक्षण करा.
ब) कार्ल मार्क्सच्या ऐतिहासिक भौतिकवादी मिमांसेचे परीक्षण करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) जे. एस. मिलचे स्वातंत्र्य विषयक विचार स्पष्ट करा.
ब) महात्मा गांधी अराज्यवादी होते? चर्चा करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) कन्फ्युशिसच्या विचारांची मुख्य सूत्रे
ब) पाश्चिमात्य संस्कृतीबद्दलचे महात्मा गांधीचे विचार
क) निर्वसाहतीकरण सिद्धांताची वैशिष्ट्ये
ड) प्रतिनिधीक शासनसंस्थेबद्दलचे जे.एस.मिलचे विचार
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) जे. एस. मिल. : जीवन व कार्ये
ब) प्लेटो : जीवन व कार्ये
क) रूसो : जीवन व कार्ये
ड) फ्रान्स फेनन : जीवन व कार्ये

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2956

[Total No. of Pages : 4

[5962]-853

M.A. (Part - I) (Semester - I)

POLITICAL SCIENCE

PO - C2 : Administrative Theory

(2019 Pattern) (12402)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Write an essay on changing nature of Public Administration.
- b) Critically evaluate Bureaucratic Approach of Public Administration.

Q2) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Discuss the theory of Comparative Public Administration.
- b) Write an essay on New Public Management.

Q3) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Explain how process of liberalization and privatization has affected the functioning of Public Administration.
- b) What is decentralization? Explain the merits and demerits of decentralization.

Q4) Attempt any two of the following : **[10]**

- a) Decision making approach
- b) Hierarchy
- c) Unity of Command
- d) Ecological Approach

P.T.O.

Q5) Attempt any two of the following :

[10]

- a) Administrative Corruption
- b) Lok Pal
- c) Line-staff Agencies
- d) POSDCORB

Total No. of Questions : 5]

PA-2956

[5962]-853

M.A. (Part - I) (Semester - I)

POLITICAL SCIENCE

PO - C2 : Administrative Theory

(2019 Pattern) (12402)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) लोकप्रशासनाच्या बदलत्या स्वरूपावर निबंध लिहा.
ब) लोकप्रशासनाच्या अभ्यासाच्या नोकरशाही दृष्टीकोनाचा चिकित्सक आढावा घ्या.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) लोकप्रशासनाच्या अभ्यासाचा तुलनात्मक दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
ब) नवीन लोक व्यवस्थापनावर निबंध लिहा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) उदारीकरण आणि खाजगीकरणाच्या प्रक्रियेने लोकप्रशासनाच्या कार्यपद्धतीवर कसा प्रभाव पाडला, ते विशद करा.
ब) विकेंद्रीकरण म्हणजे काय? तिचे गुण-दोष स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) निर्णय-निर्धारण दृष्टीकोन
ब) अधिकारपद परंपरा / पदसोपान
क) आज्ञेची एकता
ड) पर्यावरणीय दृष्टीकोन

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) प्रशासकीय भ्रष्टाचार
- ब) लोकपाल
- क) पंक्ती सल्लागार घटक
- ड) पोस्टकार्ब

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2957

[Total No. of Pages : 2

[5962]-854

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

PO-C3 : Political Institutions in India

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (12403)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions : **[10]**

- a) Why unity and integrity is important for Indian Democracy?
- b) Explain the composition and powers of Indian Judiciary.

Q2) Answer any one of the following questions : **[10]**

- a) Explain the welfare policies of Union Government of India.
- b) Discuss the characteristics of the Indian Federation.

Q3) Answer any one of the following questions : **[10]**

- a) Write the powers and functions of the president of India.
- b) Discuss the balance of power in executive, legislature and judiciary.

Q4) Answer any two of the following questions : **[10]**

- a) UIDAI
- b) Judicial Review
- c) Legislative supremacy
- d) Importance of Governor

Q5) Answer any two of the following questions : **[10]**

- a) Speaker
- b) Strong central Government
- c) Judicial activism
- d) TRAI

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2957

[5962]-854

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

PO-C3 : Political Institutions in India

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (12403)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]
अ) भारतीय लोकशाहीसाठी एकता आणि एकात्मता का महत्त्वाची आहे?
ब) भारतीय न्यायमंडळाची रचना आणि अधिकार स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]
अ) भारत सरकारचे कल्याणकारी धोरण स्पष्ट करा.
ब) भारतीय संघराज्याच्या वैशिष्ट्यांवर चर्चा करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]
अ) भारताच्या राष्ट्रपतींची अधिकार आणि कार्ये लिहा.
ब) कार्यकारीमंडळ, कायदेमंडळ आणि न्यायमंडळ यांच्यातील सत्ता संतुलनावर चर्चा करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [10]
अ) आधार (UIDAI)
ब) न्यायालयीन पुनर्विलोकन
क) कायदेमंडळाची सर्वोच्चता
ड) राज्यपाल पदाचे महत्त्व
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [10]
अ) सभापती
ब) प्रबळ केंद्र सरकार
क) न्यायालयीन सक्रियता
ड) ट्राय (TRAI)

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2958

[Total No. of Pages : 4

[5962]-855

M.A. (Part-I)

POLITICAL SCIENCE

12404 : Modern Political Ideologies

(2019 Pattern) (Semester-I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following. **[10]**

- a) Discuss the Nature and significance of political ideologies.
- b) Explain the Nature and types of feminism.

Q2) Answer any one of the following. **[10]**

- a) Discuss the principles of fascism.
- b) Discuss the basic principles of Multiculturalism.

Q3) Answer any one of the following. **[10]**

- a) Write the meaning and features of Liberalism.
- b) Write the features of socialism.

Q4) Answer any two of the following. **[10]**

- a) Role of feminism.
- b) Corporate state
- c) Importance of Liberalism.
- d) Scientific socialism.

P.T.O.

Q5) Answer any two of the following.

[10]

- a) Fabian socialism.
- b) New fascism.
- c) Women Empowerment.
- d) Origin of Liberalism.

Total No. of Questions : 5]

PA-2958

[5962]-855

M.A. (Part-I)

POLITICAL SCIENCE

12404 : Modern Political Ideologies

(2019 Pattern) (Semester-I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

अ) राजकीय विचारसरणीचे स्वरूप आणि महत्त्व या विषयी चर्चा करा.

ब) स्त्रीवादाचे स्वरूप आणि प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

अ) फॅसिसमच्या तत्त्वांची चर्चा करा.

ब) बहुसांस्कृतिकतेच्या मूलभूत तत्त्वांची चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

अ) उदारमतवादाचा अर्थ आणि वैशिष्ट्ये लिहा.

ब) समाजवादाची वैशिष्ट्ये लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]

अ) स्त्रीवादाची भूमिका

ब) कॉर्पोरेट राज्य

क) उदारमतवादाचे महत्त्व

ड) वैज्ञानिक समाजवाद

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) फॅबियन समाजवाद
- ब) नविन फॅसीझम
- क) महिला सक्षमीकरण
- ड) उदारमतवादाचा उगम

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2959

[Total No. of Pages : 4

[5962]-856

M.A.

POLITICAL SCIENCE

PO - 02 - Political Process in Maharashtra

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (12405)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one question of the following : [10]

- a) Discuss the contribution of Samyukta Maharashtra Samiti in formation of Samyukta Maharashtra.
- b) Explain the progress of Co-Operative movement in Maharashtra state.

Q2) Attempt any one question of the following : [10]

- a) Explain the nature of backwardness of Marathwada.
- b) Write an essay on reservation policy in Maharashtra politics.

Q3) Attempt any one question of the following : [10]

- a) Write an essay on Congress Party in Maharashtra.
- b) Explain the election performance of Shivasena.

Q4) Attempt any two questions of the following : [10]

- a) Non Brahman Movement.
- b) OBC's politics in Maharashtra.
- c) Ideology of Bhartiya Janata Party.
- d) Inclusion of women in Maharashtra Politics.

P.T.O.

Q5) Attempt any two questions of the following :

[10]

- a) Share of industry and service sector in the income of Maharashtra State.
- b) Ideology of Republican Party of India.
- c) Border disputes Maharashtra - Karnataka.
- d) Issues of bogus (duplicate) Adivasi (Tribals).

Total No. of Questions : 5]

PA-2959

[5962]-856

M.A.

POLITICAL SCIENCE

PO - 02 - POLITICAL PROCESS IN MAHARASHTRA

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (12405)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्न सोडवा : [10]

- अ) संयुक्त महाराष्ट्राच्या निर्मितीत संयुक्त महाराष्ट्र समितीच्या योगदानाची चर्चा करा.
ब) महाराष्ट्र राज्यातील सहकारी चळवळीची प्रगती स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्न सोडवा : [10]

- अ) मराठवाड्याच्या मागासलेपणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) महाराष्ट्राच्या राजकारणातील आरक्षण धोरणावर निबंध लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्न सोडवा : [10]

- अ) महाराष्ट्रातील काँग्रेस पक्षावरील निबंध लिहा.
ब) शिवसेनेची निवडणूकिय कामगिरी विशद करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) ब्राम्हणेत्तर चळवळ.
- ब) महाराष्ट्रातील इतर मागास वर्गीय राजकारण.
- क) भारतीय जनता पक्षाची विचारसरणी.
- ड) महाराष्ट्राच्या राजकारणातील महिलांचे समावेशन.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा :

[10]

- अ) महाराष्ट्र राज्याच्या उत्पन्नात उद्योग व सेवा क्षेत्रांचा वाटा.
- ब) रिपब्लिकन पार्टी ऑफ इंडियाची विचारसरणी.
- क) महाराष्ट्र - कर्नाटक सीमा प्रश्न.
- ड) बोगस आदिवासींचा प्रश्न.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2960

[Total No. of Pages : 4

[5962]-857

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

India's Foreign Policy

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (12406)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one questions of the following : [10]

- a) India's foreign policy become more realistic during the period of Indira Gandhi comment.
- b) Explain the role of Prime Minister and cabinet in the Process of foreign policy making.

Q2) Attempt any one questions of the following : [10]

- a) Review India - Pakistan relations in 21st century.
- b) Explain the geographical component's of India's foreign policy.

Q3) Attempt any one questions of the following : [10]

- a) Explain the UPS and downs in Indo-US relations.
- b) Review the mutual relations between India and the European Union.

Q4) Attempt any two questions of the following : [10]

- a) Pandit Nehru and India's Foreign Policy.
- b) Indo-Pakistan border issue.
- c) Emergence of BRICS.
- d) Creation of Bangladesh and India.

P.T.O.

Q5) Attempt any two questions of the following :

[10]

- a) Foreign Policy and Political parties.
- b) Opposition to colonialism.
- c) India - China War (1962).
- d) Objectives of SAARC.

Total No. of Questions : 5]

PA-2960

[5962]-857
M.A. (Part - I)
POLITICAL SCIENCE
India's Foreign Policy
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (12406)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शावितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]

- अ) इंदिरा गांधी यांच्या काल खंडात भारताचे परराष्ट्रीय धोरण अधिक वास्तववादी बनले. भाष्य करा.
ब) परराष्ट्र धोरण निर्मितीच्या प्रक्रियेत पंतप्रधान व मंत्रीमंडळाची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]

- अ) 21 व्या शतकातील भारत - पाकिस्तान संबंधाचा आढावा घ्या.
ब) भारताच्या परराष्ट्रीय धोरणाचे भौगोलिक घटक स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]

- अ) भारत - अमेरिका संबंधातील चढ-उतार स्पष्ट करा.
ब) भारत आणि युरोपियन युनियन यातील परस्पर संबंधाचा आढावा घ्या.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) पंडीत नेहरू आणि भारताचे परराष्ट्रीय धोरण.
- ब) भारत-पाकिस्तान सीमा प्रश्न.
- क) ब्रिक्स- (BRICS) - उदय.
- ड) बांग्लादेश निर्मिती आणि भारत.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा :

[10]

- अ) परराष्ट्रीय धोरण आणि राजकीय पक्ष.
- ब) वसाहत वादाला विरोध.
- क) भारत - चीन युद्ध (1962)
- ड) सार्क ची उद्दिष्टे.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2961

[Total No. of Pages : 4

[5962]-858

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

PO-04 : Party System in India

(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit Pattern) (12407)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Attempt any one question of the following : **[10]**

- a) Explain the importance of multi-party system.
- b) Explain the electoral performance of Indian National Congress Party after 2014?

Q2) Attempt any one question of the following : **[10]**

- a) Explain the BJP's performance in various state assembly elections after 2014?
- b) Discuss in brief the role of communist parties in coalition politics in India.

Q3) Attempt any one question of the following : **[10]**

- a) Explain social base and leadership patterns of BSP?
- b) Explain the contribution of Dalit movement in India.

Q4) Attempt any two of the following : **[10]**

- a) Peasant movement
- b) Tribal movement
- c) OBC politics
- d) Rise of BJP

P.T.O.

Q5) Attempt any two of the following :

[10]

- a) Loksabha Election 2014
- b) Decline of Congress
- c) Women Movement
- d) Regional Political Parties

Total No. of Questions : 5]

PA-2961

[5962]-858

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

PO-04 : Party System in India

(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit Pattern) (12407)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) बहुपक्ष पद्धतीचे महत्व स्पष्ट करा.
ब) भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेस पक्षाची 2014 नंतरच्या निवडणुकीतील निर्वाचनात्मक कामगिरी स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) 2014 नंतरच्या विविध राज्य विधानसभा निवडणुकीतील भाजपाची कामगिरी स्पष्ट करा.
ब) भारतातील आघाडीच्या राजकारणातील साम्यवादी पक्षांची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) बसपाचा सामाजिक आधार व नेतृत्वाचा पॅटर्न स्पष्ट करा.
ब) भारतातील दलित चळवळीचे योगदान स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) शेतकरी चळवळ
ब) आदिवासी चळवळ
क) ओबीसी राजकारण
ड) भाजपाचा उदय

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) लोकसभा निवडणूक 2014
- ब) काँग्रेसचा ज्हास
- क) महिला चळवळ
- ड) प्रादेशिक राजकीय पक्ष

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2962

[Total No. of Pages : 4

[5962]-859

F.Y. M.A.

SOCIOLOGY

12501 : Classical Sociological Tradition

(2019 Pattern) (Credit System) (Optional Paper) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following question in 250 words : [10]

- a) Explain the dialectical materialism of Karl Marx.
- b) Elaborate the theory of social action by Max Weber.

Q2) Answer any one of the following question in 250 words : [10]

- a) Explain the theory of suicide by Emil Durkheim.
- b) Evaluate the theory of Protestant Ethics and the rise of capitalism by Max Weber.

Q3) Answer any one of the following questions in 250 words each : [10]

- a) Explain Ibn Khaldun's contribution to sociology.
- b) Elaborate the theory of class struggle by Karl Marx.

Q4) Answer any one of the following questions in 250 words each : [10]

- a) Explain the effects of the French Revolution and the Industrial Revolution on the rise of capitalism.
- b) Elucidate the characteristics of feudalism in Europe.

P.T.O.

Q5) Write Short Note (Any two) :

[10]

- a) Social facts
- b) Enlightenment
- c) Bureaucracy
- d) Sacred and profane

Total No. of Questions : 5]

PA-2962

[5962]-859

F.Y. M.A.

SOCIOLOGY

12501 : Classical Sociological Tradition

(2019 Pattern) (Credit System) (Optional Paper) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दात उत्तर लिहा. [10]
- अ) कार्ल मार्क्सचा द्वंद्वत्मक भौतिकवाद स्पष्ट करा.
- ब) मॅक्स वेबरचा सामाजिक क्रियेचा सिद्धांत विशद करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दात उत्तर लिहा. [10]
- अ) एमिल दुर्खीमचा आत्महृत्येचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ब) मॅक्स वेबरच्या प्रोटेस्टंट निती तत्त्वे व भांडवलशाहीचा उदय या सिद्धांताचे मूल्यमापन करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दात उत्तर लिहा. [10]
- अ) इब्न खल्दून यांचे समाजशास्त्रसाठीचे योगदान स्पष्ट करा.
- ब) कार्ल मार्क्सचा वर्ग संघर्षाचा सिद्धांत विशद करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दात उत्तर लिहा. [10]
- अ) फ्रेंच राज्यक्रांती व औद्योगिक क्रांतीचा भांडवलशाहीच्या उदयावरील परिणाम स्पष्ट करा.
- ब) युरोपातील सरंजामशाहीची वैशिष्ट्ये विशद करा.

प्रश्न 5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[10]

- अ) सामाजिक तथ्ये
- ब) प्रबोधन
- क) नोकरशाही
- ड) पवित्र व अपवित्र

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2963

[Total No. of Pages : 2

[5962]-860

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SC02 : Sociology of India

(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System) (12502)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions with in 250 words : **[10]**

- a) Write impact of Colonialism on development of sociology in India.
- b) Elaborate Uma Chakravarti's contribution to Feminist perspective.

Q2) Attempt any one of the following questions with in 250 words : **[10]**

- a) Which are the issues facing tribals in India? Discuss.
- b) Explain the challenges before Indian Democracy.

Q3) Attempt any one of the following questions with in 250 words : **[10]**

- a) Explain family and household debate.
- b) Write contribution of Gail Omvedt to Non-Brahmanical perspective.

Q4) Attempt any one of the following questions with in 250 words : **[10]**

- a) Discuss on gender issues in Indian Society.
- b) Explain impact of global capitalism on Indian Cinema.

Q5) Write any two short notes on the following with in 100 words. **[10]**

- a) Class
- b) Cultural Nationalism
- c) Dalit feminism
- d) Subaltern perspective

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2963

[5962]-860

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SC02 : Sociology of India

(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System) (12502)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
अ) भारतातील समाजशास्त्राच्या विकासावरील वसाहतवादाचा प्रभाव लिहा.
ब) उमा चक्रवर्ती यांनी स्त्रीवादी दृष्टिकोनामध्ये दिलेले योगदान विशद करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
अ) भारतीय समाजात आदिवासी कोणत्या प्रश्नांना सामोरे जात आहे? चर्चा करा.
ब) भारतीय लोकशाहीपुढील आव्हाने लिहा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
अ) कुटुंब आणि घरदार यावरील चर्चाविश्व स्पष्ट करा.
ब) गेल ऑप्पेट यांनी अ-ब्राह्मणी दृष्टिकोनामध्ये दिलेले योगदान लिहा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
अ) भारतीय समाजातील लिंगभाव प्रश्नावर चर्चा करा.
ब) जागतिक भाडंवलशाहीचा भारतीय चित्रपटांवर पडलेला परिणाम लिहा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा. [10]
अ) वर्ग
ब) सांस्कृतिक राष्ट्रवाद
क) दलित स्त्रीवाद
ड) वंचिततेचा दृष्टिकोन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2964

[Total No. of Pages : 4

[5962]-861

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY (Optional Paper)

SC-03 : Application of Sociological Research Methods
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (12503)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any one of the following : (250 words) [10]

- a) What is meant by Research Proposal? Explain various steps in Research Proposal.
- b) Define variables in Social Research. Explain various types of variables with examples.

Q2) Answer any one of the following : (250 words) [10]

- a) Calculate Mean and Median with the help of following table.

Class	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80
Interval							
Frequency	01	09	16	21	19	14	4

- b) Define Research Report and Explain various steps in Research Report?

Q3) Answer any one of the following : (250 words) [10]

- a) What is meant by Research Design? Discuss various types of research design in social research.
- b) Elaborate Concept and Types of Probability Sampling.

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following : (250 words) [10]

- a) Define Qualitative Data. Explain various types of qualitative data in social research.
- b) Elaborate the concept and issues of Plagiarism in social research.

Q5) Write any two short Notes : (100 words) [10]

- a) Confidentiality
- b) Null Hypothesis
- c) Generalization
- d) Difference in Bibliography and References

Total No. of Questions : 5]

PA-2964

[5962]-861

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY (Optional Paper)

SC-03 : Application of Sociological Research Methods
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I) (12503)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडे दिलेले अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवतात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (250 शब्द) [10]

- अ) संशोधन प्रस्ताव म्हणजे काय? संशोधन प्रस्तावाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
ब) सामाजिक संशोधनातील चल म्हणजे काय ते सांगून चलाचे विविध प्रकार उदाहरणासहित स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (250 शब्द) [10]

- अ) खालील तक्त्याच्या आधारावर मध्य आणि मध्यांक काढा.

Class	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80
Interval							
Frequency	01	09	16	21	19	14	4

- ब) संशोधन अहवाल म्हणजे काय ते सांगून संशोधन अहवालाच्या विविध पायऱ्या स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (250 शब्द) [10]

- अ) संशोधन आराखडा कशाचा म्हणतात? सामाजिक संशोधनातील संशोधन आराखड्याच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
ब) संभाव्यता नमुना ही संकल्पना आणि त्याचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (250 शब्द) [10]
- अ) गुणात्मक तथ्ये म्हणजे काय ते सांगून गुणात्मक तथ्याचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) सामाजिक संशोधनातील वाङ्मयचौर्य ही संकल्पना आणि त्यातील प्रश्न स्पष्ट करा.

- प्रश्न 5)** कोणत्याही दोन प्रश्नांवर टिपा उत्तरे लिहा. (100 शब्द) [10]
- अ) गुप्तता
- ब) शून्य गृहितकृत्य
- क) सामान्यीकरण
- ड) संदर्भग्रंथ सूची आणि संदर्भ साहित्य यातील फरक

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2965

[Total No. of Pages : 4

[5962]-862

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY (Optional)

SO-01 : Agrarian Society and Change in India
(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System) (12504)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 250 words. **[10]**

- a) Discuss B.B. Mohanty's contribution to agrarian studies.
- b) Critically examine A.R.Desai's approach to study Indian agrarian society.

Q2) Attempt any one of the following questions in 250 words. **[10]**

- a) Explain the characteristics of agrarian structure in pre-colonial India.
- b) Critically examine the land reforms in post-Independence India.

Q3) Attempt any one of the following questions in 250 words. **[10]**

- a) Discuss the various factors of agrarian crisis in India.
- b) Analyze the impact of neoliberal policies on Indian agriculture.

Q4) Attempt any one of the following questions in 250 words. **[10]**

- a) Examine the challenges faced by the new farmers' movements.
- b) Discuss the Swaminathan report regarding livelihood, sustainability and alternative paths to agrarian distress.

P.T.O.

Q5) Write short notes: (any two)

[10]

- a) Features of tribal society.
- b) Bharatiya Kisan Union.
- c) Contribution of D.N. Dhanagare to agrarian studies.
- d) Irfan Habib's evolutionary approach to Indian agrarian social structure.

Total No. of Questions : 5]

PA-2965

[5962]-862

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY (Optional)

SO-01 : Agrarian Society and Change in India
(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System) (12504)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा. [10]
अ) बी.बी. मोहंती यांच्या कृषी अभ्यासातील योगदानाची चर्चा करा.
ब) भारतीय कृषिवल समाजाचा अभ्यास करण्यासाठी ए.आर. देसाईचा दृष्टीकोनाची चिकित्सात्मक परीक्षण करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा. [10]
अ) वसाहतपूर्व भारतातील कृषिवल संरचनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) स्वातंत्र्योत्तर भारतातील जमीन सुधारणांचे चिकित्सात्मक परीक्षण करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा. [10]
अ) भारतातील कृषी अरीष्ट्यांच्या विविध घटकांची चर्चा करा.
ब) भारतीय शेतीवरील नवउदारमतवादी धोरणांच्या प्रभावाचे विश्लेषण करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा. [10]
अ) नवीन शेतकरी चळवळींसमोरील आव्हानांचे परीक्षण करा.
ब) उपजीविका, शाश्वतता आणि कृषी अरीष्ट्यांच्या पर्यायी मार्गांबाबत स्वामीनाथन यांच्या अहवालावर चर्चा करा.

प्रश्न 5) टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) :

[10]

- अ) आदिवासी समाजाची वैशिष्ट्ये
- ब) भारतीय किसान युनियन
- क) डी. एन. धनागरे यांचे कृषी अभ्यासातील योगदान
- ड) इरफान हबीबचा भारतीय कृषी सामाजिक संरचनेचा उत्क्रांतीवादी दृष्टिकोन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2966

[Total No. of Pages : 4

[5962]-863

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SO-02 : Political Sociology

(2019 Pattern) (Semester - I) (12505)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures on the right side indicates full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions in 250 words. **[10]**

- a) Critically examine the relationship between State and Civil Society.
- b) Explain the poststructuralist approach to Power and State.

Q2) Answer any one of the following questions in 250 words. **[10]**

- a) Examine the writings of Marx in relation to state.
- b) Elucidate the issue of Citizenship in the context of Migration and displacement.

Q3) Answer any one of the following questions in 250 words. **[10]**

- a) 'India is a Welfare State' - critically evaluate the given statement.
- b) Explain the nature of New Social Movements.

Q4) Answer any one of the following questions in 250 words. **[10]**

- a) Critically discuss different dimensions of Exclusion in India.
- b) Discuss the issue of Militarism in contemporary world.

P.T.O.

Q5) Write short notes (any two) :

[10]

- a) Citizenship
- b) Refugee Crisis
- c) Communalism
- d) Nation-State

Total No. of Questions : 5]

PA-2966

[5962]-863

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SO-02 : Political Sociology

(2019 Pattern) (Semester - I) (12505)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]
अ) राज्य आणि नागरी समाज यांच्यातील संबंधांचे चिकित्सक परीक्षण करा.
ब) सत्ता आणि राज्य या विषयीचा उत्तरसंरचनावादी दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]
अ) राज्याच्या संदर्भात मार्क्सच्या लिखाणाचे परीक्षण करा.
ब) स्थलांतर आणि विस्थापनाच्या संदर्भात नागरिकत्वाचा मुद्दा विशद करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]
अ) 'भारत हे एक कल्याणकारी राज्य आहे' – दिलेल्या विधानाचे समीक्षात्मक मूल्यमापन करा.
ब) नवीन सामाजिक चळवळींचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]
अ) भारतातील वर्जीततेच्या विविध पैलूंवर टीकात्मक चर्चा करा.
ब) समकालीन जगातील सैन्यवादाच्या मुद्द्यावर चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा :

[10]

- अ) नागरिकत्व
- ब) निर्वासितांचे संकट
- क) सांप्रदायिकता
- ड) राष्ट्र-राज्य

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2967

[Total No. of Pages : 4

[5962]-864

M.A.

SOCIOLOGY (Optional Paper)

**SO-03 : Sociology of Maharashtra : Culture and Society
(2019 Pattern) (Semester - I) (CBCS) (12506)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions within 250 words : **[10]**

- a) Explain the Causes of farmer suicide in Maharashtra.
- b) Discuss various social development indicators of Maharashtra.

Q2) Answer any one of the following questions within 250 words : **[10]**

- a) Elaborate issues taken up by Non-Brahmin Movement in colonial Maharashtra.
- b) Discuss contribution of Samyukta Maharashtra Movement in the formation of Maharashtra State.

Q3) Answer any one of the following questions within 250 words : **[10]**

- a) Examine the idea of nationalism by Shiv Sena.
- b) Explain the Women's questions discussed in 19th century Maharashtra.

Q4) Answer any one of the following questions within 250 words : **[10]**

- a) Discuss the development of OBC politics in Maharashtra.
- b) Explain in brief the debate over 'Vedokta Right Discourse' in Kolhapur State.

P.T.O.

Q5) Write any two short notes on the following within 100 words each : **[10]**

- a) Widow Remarriage
- b) Cultural ethos of Girangaon
- c) Ambedkarite Movement
- d) Sex Ratio

Total No. of Questions : 5]

PA-2967

[5962]-864

M.A.

SOCIOLOGY (Optional Paper)

SO-03 : Sociology of Maharashtra : Culture and Society

(2019 Pattern) (Semester - I) (CBCS) (12506)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दात उत्तर लिहा. [10]
- अ) महाराष्ट्रातील शेतकरी आत्महत्येची कारणे स्पष्ट करा.
- ब) महाराष्ट्राच्या सामाजिक विकासाच्या विविध निर्देशकावर चर्चा करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दात उत्तर लिहा. [10]
- अ) वसाहतकालीन महाराष्ट्रातील अब्राह्मणी चळवळीने उचललेले प्रश्न विशद करा.
- ब) महाराष्ट्र राज्य निर्मितीतील संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीचे योगदान स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दात उत्तर लिहा. [10]
- अ) शिवसेनेच्या राष्ट्रवाद कल्पनेचे परीक्षण करा.
- ब) 19 व्या शतकातील महाराष्ट्रात चर्चिलेले स्त्री प्रश्न स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दात उत्तर लिहा. [10]
- अ) महाराष्ट्रातील ओबीसी राजकारणाच्या विकासाची चर्चा करा.
- ब) कोल्हापूर राज्यातील 'वेदोक्त हक्क संभाषित' या विषयावरील चर्चाविश्व थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) टिपा लिहा कोणत्याही दोन 100 शब्दात उत्तर लिहा :

[10]

- अ) विधवा पुनर्विवाह
- ब) गिरणगावची सांस्कृतिक परंपरा
- क) आंबेडकरी चळवळ
- ड) लिंग गुणोत्तर

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2968

[5962]-865

[Total No. of Pages : 2

M.A.-I

PSYCHOLOGY

**EP - 101 : Cognitive Psychology : Understanding
(CBCS) (2019 Pattern) (Semester - I) (12601)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following in about 300 words: **[10]**

- a) Write in detail on observation, Introspection & Experiment.
- b) Write on History of cognitive Psychology.

Q2) Answer any one of the following in about 300 words: **[10]**

- a) Write in detail on theories of Perception.
- b) Write in detail on theories of Pattern Recognition.

Q3) Answer any one of the following in about 300 words: **[10]**

- a) Write in detail on theories of learning.
- b) Write in detail on theories of language.

Q4) Answer any one of the following in about 300 words: **[10]**

- a) Write on states of problem solving.
- b) Write on how to develop creative thinking.

Q5) Answer any two of the following in 150 words each: **[10]**

- a) Quasi Experiment.
- b) Sensation.
- c) Creativity.
- d) Decision Making.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2968

[5962]-865

M.A.-I

PSYCHOLOGY

EP - 101 : Cognitive Psychology : Understanding

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I) (12601)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) निरीक्षण, आत्मनिवेदन आणि प्रयोग यावर सविस्तर लिहा.
ब) बोधनिक मानसशास्त्राचा इतिहास यावर लिहा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) संवेदन विषयक सिद्धांत यावर सविस्तर लिहा.
ब) संघात प्रत्याभिज्ञान विषयक सिद्धांत यावर सविस्तर लिहा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) अध्ययन विषयक सिद्धांत यावर सविस्तर लिहा.
ब) भाषा विषयक सिद्धांत यावर सविस्तर लिहा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) समस्या परिहार च्या अवस्थांवर सविस्तर लिहा.
ब) सर्जनशील विचार कसे विकसित करावे यावर लिहा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा. [10]
अ) तत्सम प्रयोग
ब) वेदन
क) सर्जनशीलता
ड) निर्णय घेणे

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3556

[Total No. of Pages : 2

[5962]-866

M.A. - I

PSYCHOLOGY

**EP - 102 : Psychometrics : The Science of Psychological Assessment
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I) (12602)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following in about 500 words: **[10]**

- a) Discuss ethical issues in psychological testing with examples.
- b) Explain theory of true scores with assumptions and critically analyse it.

Q2) Answer any one of the following in about 500 words: **[10]**

- a) Explain norm - referenced and criterion - referenced testing with examples.
- b) Discuss in detail the item response theory and critically evaluate it.

Q3) Answer any one of the following in about 500 words: **[10]**

- a) What is reliability? Discuss different types of reliability in detail.
- b) What is validity? Discuss different types of validity in detail.

Q4) Answer any one of the following in about 500 words: **[10]**

- a) Explain in detail extrinsic test bias and ideology with suitable examples.
- b) Discuss in detail computerization in psychological testing.

Q5) Answer short notes on any two of the following in 250 words: **[10]**

- a) Scientific method.
- b) Objective and open ended tests.
- c) Any two types of norms.
- d) Artificial intelligence.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3556

[5962]-866

M.A. - I

PSYCHOLOGY

EP - 102 : Psychometrics : The Science of Psychological Assessment
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I) (12602)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 - 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मानसशास्त्रीय चाचणीतील नैतिक समस्यांवर उदाहरणासहित चर्चा करा.
ब) सत्य गुणांकांचा सिद्धांत गृहितकांसह स्पष्ट करून त्याचे चिकित्सात्मक विश्लेषण करा.
- प्र.2)** खालील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मानके संदर्भित आणि निकष-संदर्भित चाचणी उदाहरणांसह स्पष्ट करा.
ब) घटक प्रतिसाद सिद्धांताची चर्चा करून त्याचे चिकित्सात्मक विश्लेषण करा.
- प्र.3)** खालील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) विश्वसनीयता म्हणजे काय? विश्वसनीयतेच्या विविध प्रकारांची सविस्तर चर्चा करा.
ब) वैधता म्हणजे काय? वैधतेच्या विविध प्रकारांची सविस्तर चर्चा करा.
- प्र.4)** खालील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) चाचणी-बाह्य पूर्वग्रह आणि विचारधारा हे योग्य उदाहरणांसह सखोल स्पष्ट करा.
ब) मानसशास्त्रीय चाचणीतील संगणकीकरणाची सविस्तर चर्चा करा.
- प्र.5)** खालील कोणत्याही दोन प्रश्नांवर प्रत्येकी 250 शब्दांत टिपा लिहा. [10]
अ) शास्त्रीय पद्धती
ब) वस्तुनिष्ठ आणि खुली चाचणी
क) मानकांचे कोणतेही दोन प्रकार
ड) कृत्रिम बुद्धिमत्ता

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3557

[Total No. of Pages : 4

[5962]-867

M.A. (Part - I)

PSYCHOLOGY

EP - 103 : RESEARCH METHODOLOGY - I

(2019 Pattern) (Semester - I) (12603)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks .*

Q1) Answer the following question in 200 words (any one). **[10]**

- a) Define research. Discuss qualitative and quantitative paradigms of research.
- b) Describe the process of research that researcher have to follow.

Q2) Answer the following question in 200 words. (any one) **[10]**

- a) Explain the measures of variability with suitable examples.
- b) What is correlation? Explain types of correlation.

Q3) Answer the following question in 200 words. (any one) **[10]**

- a) What is good research problem? How researcher can select research problem? Discuss.
- b) What is sampling procedure of hypothesis testing.

Q4) Answer the following question in 200 words (any one) **[10]**

- a) Discuss various types of experimental designs.
- b) Explain selection of statistical method for group vs. single subject design.

P.T.O.

Q5) Answer the following question in 100 words (any two) :

[10]

- a) Variables
- b) Non-Parametric tests.
- c) Directional hypothesis.
- d) t-test

Total No. of Questions : 5]

PA-3557

[5962]-867

M.A. (Part - I)

PSYCHOLOGY

EP - 103 : RESEARCH METHODOLOGY - I

(2019 Pattern) (Semester - I) (12603)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) संशोधनाची व्याख्या द्या. संशोधनाची गुणात्मक व संख्यात्मक प्रारूपे यावर चर्चा करा.
ब) संशोधकाने अनुसरण करावी अशी संशोधन प्रक्रियेचे वर्णन करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) परिवर्तनशिलतेच्या मापकांचे सोदाहरण स्पष्टीकरण द्या.
ब) सहसंबंध म्हणजे काय? सहसंबंधाचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) चांगली संशोधन समस्या म्हणजे काय? संशोधकाने संशोधन समस्या कशी निवडावी. चर्चा करा.
ब) अभ्युपगम पडताळणीसाठीच्या नमूनाचयन पद्धती काय आहेत?

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) प्रायोगिक आराखड्याच्या विविध प्रकारांवर चर्चा करा.
ब) समूह विरुद्ध एकल प्रयुक्त्य आराखड्यासाठी निवडली जाणारी सांख्यिकीय पद्धत स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) परिवर्त्ये
- ब) अ- प्राचल चाचण्या
- क) निर्देशनात्मक अभ्यूपगम
- ड) टी - चाचणी (t-test)

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2969

[Total No. of Pages : 1

[5962]-905

M.A. (Part-I)

MARATHI (मराठी)

भाषाव्यवहार आणि भाषिक कौशल्ये भाग-2 (CC-5)

अभ्यासक्रमपत्रिका क्र.5 (अनिवार्य)

(2019 Pattern) (Semester - II) (20401)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) भाषांतर म्हणजे काय ते सांगून भाषांतराचे विविध प्रकार सांगा.

किंवा

खाली दिलेल्या उताऱ्याचे मराठीत भाषांतर करा.

हिन्दी कहानी व उपन्यास के क्षेत्र को 'प्रेमचंद युग' दिखाने वाले मुंशी प्रेमचंद का जन्म 31 जुलाई 1880 को बनारस में हुआ था। मुंशी प्रेमचंद की कहानी न सिर्फ हिंदी में पढ सकते हैं, बल्की उर्दू में भी इनके साहित्य पढे जा सकते हैं। प्रेमचंद की कहानियों में अपनापन, सामाजिक दशा का वर्णन जात-पात के भेदभाव से लेकर गरीबी और अमीरी के बीच झलकते दर्द को साफ महसूस किया जा सकता है। यही वजह है कि मुंशी प्रेमचंद की कहानी पढते हुए बच्चो से लेकर बडे बुजूर्ग तक सभी रम जाते है। प्रेमचंद की कहानियों में सेवासदन, गबन, कर्मभूमी, गोदान, प्रेमाश्रम, रंगभूमि जैसे कई उपन्यास लोकप्रिय है।

प्र.2) निवेदनाची तंत्रे व शैली सांगा.

किंवा

प्रभावी निवेदनाचे गुणविशेष लिहा.

प्र.3) जनसंपर्क म्हणजे काय हे सांगून त्याची आवश्यकता स्पष्ट करा.

किंवा

शैक्षणिक संस्थांमधील जनसंपर्काचे महत्त्व व आवश्यकता सांगा.

प्र.4) प्रकल्पलेखनाची भाषा कशी हे सांगून त्याची आवश्यकता स्पष्ट करा.

किंवा

वाङ्मयीन प्रकल्प लेखनाचे स्वरूप सांगा.

प्र.5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

- अ) अनुवाद
ब) निवेदनाचे महत्त्व
क) जनसंपर्क कौशल्याची भाषा
ड) प्रकल्प लेखनाचे घटक

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3558

[Total No. of Pages : 2

[5962]-906

M.A. (Part- I)

मराठी (MARATHI)

CC - 6 : मराठी साहित्याचा इतिहास (ई.स. 1920 ते 2010)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II) (20402)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) ई.स. 1920 ते 1945 या कालखंडातील 'कविता' साहित्यप्रकाराचे स्वरूप व वाटचाल विशद करा. [10]

किंवा

ई.स. 1920 ते 1945 या कालखंडातील साहित्याच्या प्रेरणा व प्रवृत्ती स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) ई.स. 1945 ते 1960 या कालखंडातील सामाजिक, धार्मिक, राजकीय स्थित्यंतरे व साहित्य यांचा परस्परसंबंध स्पष्ट करा. [10]

किंवा

ई.स. 1945 ते 1960 या कालखंडातील साहित्याचे विषय व आशय विशद करा.

प्रश्न 3) साठोत्तरी साहित्य प्रवाह आणि साहित्य चळवळींचा सहसंबंध स्पष्ट करा. [10]

किंवा

ई.स. 1960 ते 1990 या कालखंडातील 'कादंबरी' साहित्यप्रकाराचे स्वरूप व वाटचाल विशद करा.

प्रश्न 4) ई.स. 1990 ते 2010 या कालखंडातील साहित्याची सामाजिक व सांस्कृतिक पार्श्वभूमी स्पष्ट करा. [10]

किंवा

ई.स. 1990 ते 2010 या कालखंडातील साहित्याच्या प्रेरणा व प्रवृत्ती स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्रश्न 5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[10]

- अ) ई.स. 1920 ते 1945 या कालखंडातील सत्यशोधकीय विचार.
- ब) ई.स. 1945 ते 1960 या कालखंडातील सामाजिक पार्श्वभूमी.
- क) ग्रामीण साहित्य.
- ड) जागतिकीकरण आणि कविता.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3559

[Total No. of Pages : 1

[5962]-907

M.A. (Part - I)

MARATHI (मराठी)

समाजभाषाविज्ञान

अभ्यासपत्रिका क्रमांक - 03

(2019 Pattern) (Semester - II) (20403)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** भाषा, बोली आणि समाज यांचा परस्परसंबंध स्पष्ट करा. [10]
किंवा
समाजभाषाविज्ञान म्हणजे काय? ते सांगून त्याचे स्वरूप व प्रकार स्पष्ट करा.
- प्र.2)** भाषा आणि आर्थिक वर्गव्यवस्था यातील परस्परसंबंध स्पष्ट करा. [10]
किंवा
भाषा आणि विविध लघुक्षेत्रे यांची भाषारूपे कशी असतात सोदाहरण स्पष्ट करा.
- प्र.3)** लिंगभेदानुसार भाषा कशी बदलते ते स्पष्ट करा. [10]
किंवा
भाषा आणि सांस्कृतिक व्यवस्था यातील परस्परसंबंध स्पष्ट करा.
- प्र.4)** पिजिन भाषा आणि क्रिऑल भाषा या संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा. [10]
किंवा
प्रमाणभाषा आणि बोली यांच्यातील साम्य-भेद स्पष्ट करा.
- प्र.5)** टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [10]
अ) हावभावांची भाषा
ब) औद्योगिक क्षेत्रातील भाषा
क) भाषा आणि सामाजिक परंपरा
ड) प्रमाणभाषा आणि परभाषा

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2970

[Total No. of Pages : 1

[5962]-908

M.A. - I

MARATHI (मराठी)

CBOP - 8 : दलित साहित्य

अभ्यासपत्रिका क्र. 4 (ऐच्छिक)

(2019 Pattern) (Semester - II) (20404)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) दलित साहित्य म्हणजे काय? ते सांगून दलित साहित्याच्या विविध प्रेरणा स्पष्ट करा. [10]

किंवा

दलित साहित्याचे वेगळेपण विशद करा.

प्र.2) भारतीय समाज व्यवस्थेमधील दलितांचे स्थान स्पष्ट करा. [10]

किंवा

‘दलित साहित्यातून आधुनिकता व सामाजिक बांधीलकीचे दर्शन घडते’ हे विधान स्पष्ट करा.

प्र.3) दलित आत्मकथनातून प्रकट होणाऱ्या सामाजिक वास्तवाचा परामर्श घ्या. [10]

किंवा

दलित साहित्य व दलित चळवळ यांचा परस्पर संबंध स्पष्ट करा.

प्र.4) मराठी साहित्याला दलित साहित्याने दिलेले योगदान स्पष्ट करा. [10]

किंवा

बाबूराव बागूल यांच्या कथेचे आशयविष्व स्पष्ट करा.

प्र.5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [10]

- अ) दलित साहित्य संकल्पना
ब) दलित साहित्यातील जातवास्तव
क) आठवणींचे पक्षी
ड) जागतिकीकरण आणि दलित साहित्य

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2971

[Total No. of Pages : 1

[5962]-909

M.A. - I (Optional)

MARATHI (मराठी)

मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी - (1818 ते 1960)

अभ्यासपत्रिका क्र. 4 (ऐच्छिक)

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (20405)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) 'अव्वल इंग्रजी कालखंडाला आधुनिक गद्याच्या पायाभरणीचा कालखंड म्हणतात'. सविस्तर लिहा. [10]

किंवा

इंग्रजी साहित्य संस्कृतीचा मराठी साहित्य संस्कृतीवर कोणता प्रभाव जाणवतो, ते लिहा.

प्र.2) केशवसुतांच्या कवितेतील सामाजिक आशय साधार स्पष्ट करा. [10]

किंवा

महात्मा फुले यांचा सुधारणावादी दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

प्र.3) एकोणिसाव्या शतकातील सुधारणावादाचे दर्शन तत्कालीन ललित वाङ्मयातून कसे घडते. ते सांगा. [10]

किंवा

मार्क्सवादाचा मराठी साहित्यावरील प्रभाव स्पष्ट करा.

प्र.4) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या विचार व कार्याचा आढावा मराठीतील दलित प्रवाहाच्या अनुषंगाने घ्या. [10]

किंवा

दुसऱ्या महायुद्धातील पडझडीचे पडसाद मर्दकरांच्या कवितेत कसे पडले ते साधार स्पष्ट करा.

प्र.5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[10]

- अ) बाबा पद्मनजी यांची 'यमुना पर्यटन' कादंबरी
ब) बाळशास्त्री जांभेकर
क) गोपाळ गणेश आगरकर
ड) विष्णुशास्त्री चिपळूणकरांचे निबंधलेखन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2972

[Total No. of Pages : 1

[5962]-910

M.A. - I

MARATHI (मराठी)

CBOP - 4 : तौलनिक साहित्याभ्यास : भाग - II
(Credit 2019 Pattern) (Semester - II) (20406)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1) अ)** तौलनिक साहित्याभ्यासातील 'प्रभव' आणि 'प्रभाव' या संकल्पना स्पष्ट करा. [10]
किंवा
ब) साहित्यातील आदानप्रदान या संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.2) अ)** वाङ्मयीन प्रभावातील आदान-प्रदान या संकल्पनेचे तौलनिक साहित्याभ्यासातील स्थान स्पष्ट करा. [10]
किंवा
ब) तौलनिक साहित्याभ्यासातील प्रमुख संकल्पना कोणत्या त्यांचा आढावा घ्या.
- प्र.3) अ)** साहित्यातील तत्वज्ञान ह्या ज्ञानशाखेचा तौलनिक साहित्याभ्यासाशी असलेला अन्वय उलगडून दाखवा. [10]
किंवा
ब) जागतिकीकरणाचे तौलनिक साहित्याभ्यासातील स्थान स्पष्ट करा.
- प्र.4) अ)** भाषांतर हे तौलनिक साहित्याचे अविभाज्य अंग आहे हे विधान स्पष्ट करा. [10]
किंवा
ब) 'कोसला' आणि 'कॅचर इन द राय' या दोन कादंबऱ्यांतील साम्यस्थळे स्पष्ट करा.
- प्र.5) टीपा लिहा. (चारपैकी दोन)** [10]
अ) संस्कृती अभ्यासाची वैशिष्ट्ये
ब) वाङ्मयमौर्य दोष
क) जिणं आमुचं मधील दुःखाचे स्वरूप
ड) आंतरभारतीचे योगदान

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2973

[Total No. of Pages : 1

[5962]-911

M.A. - I

MARATHI (मराठी)

CBOP - 04 : अभ्यासपत्रिका – वाङ्मयेतिहास लेखन विद्या भाग - II

(Credit 2019 Pattern) (Semester - II) (20407) (ऐच्छिक)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** बहूभाषिक राष्ट्रातील वाङ्मयेतिहासाचे स्वरूप स्पष्ट करा. [10]
किंवा
भारतीय वाङ्मयेतिहासाची संकल्पना सविस्तर लिहा.
- प्र.2)** वाङ्मयेतिहास लेखनातील तांत्रिक समस्या कोणत्या? ते सांगा. [10]
किंवा
मध्ययुगीन वाङ्मयेतिहास लेखनातील अडचणींचा आढावा घ्या.
- प्र.3)** आधुनिक मराठी वाङ्मयेतिहास लेखनातील समस्या कोणत्या? थोडक्यात सांगा. [10]
किंवा
अर्वाचीन मराठी वाङ्मयेतिहास लेखनाचा आढावा घ्या.
- प्र.4)** अ.ना.देशपांडे यांच्या वाङ्मयेतिहास लेखनाची मीमांसा स्पष्ट करा. [10]
किंवा
महाराष्ट्र साहित्य परिषदेची वाङ्मयेतिहास लेखनामागील भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.5)** टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [10]
अ) मराठी वाङ्मयाचा भारतक्षेत्रीय अभ्यास.
ब) वि. ल. भावेंची वाङ्मयेतिहास लेखन विचार.
क) माटे-बेडेकर वाद.
ड) वाङ्मयेतिहास लेखनाची भाषा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2974

[Total No. of Pages : 1

[5962]-912

M.A. - I

MARATHI (मराठी)

CBOP - 08 : मराठी व्याकरण : भाग - II
(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (20408)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** 'प्रयोग' संकल्पना विचार थोडक्यात स्पष्ट करा. [10]
किंवा
तत्पुरुष समासाचे प्रकार उदाहरणासह स्पष्ट करा.
- प्र.2)** क्रियापदाच्या अर्थानुसार पडणाऱ्या वाक्यप्रकारांचे सोदाहरण स्पष्टीकरण करा. [10]
किंवा
वाक्याच्या रचनेनुसार पडणाऱ्या वाक्यप्रकारांचे विश्लेषण करा.
- प्र.3)** 'गद्य' या शब्दाची उत्पत्ती स्पष्ट करा. [10]
किंवा
'वृत्त' संकल्पना सोदाहरण स्पष्ट करा.
- प्र.4)** अलंकाराची संकल्पना स्पष्ट करून त्यांची आवश्यकता स्पष्ट करा. [10]
किंवा
दृष्टांत अलंकार उदाहरणासह स्पष्ट करा.
- प्र.5)** टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [10]
अ) बहुव्रीही समासाचे प्रकार
ब) वाक्यरूपांतरण
क) मुक्तछंद संकल्पना
ड) दृष्टांत अलंकार

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2975

[Total No. of Pages : 2

[5962]-913

M.A. (Part-I)

HINDI (हिंदी)

विषय-कथेतर गद्य साहित्य

द्वितीय अयन

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - II) (20501)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

- सूचना : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक हैं।
-

प्र.1) निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए। [10]

- अ) 'मुर्दहिया' आत्मकथा की भाषा शैली पर प्रकाश डालिए।
ब) 'मुर्दहिया' आत्मकथा में चित्रित सामाजिक समस्याओं पर प्रकाश डालिए।

प्र.2) निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए। [10]

- अ) कविता क्या हैं? निबंध की विशेषताएँ लिखिए।
ब) 'मेरे राम का मुकुट भीग रहा है' निबंध के विचार स्पष्ट कीजिए।

प्र.3) निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए। [10]

- अ) 'माटी की मूर्ते' रेखाचित्र की अंतर्वस्तु लिखिए।
ब) रेखाचित्र के तत्वों के आधार पर 'माटी की मूर्ते' रेखाचित्र की समीक्षा कीजिए।

प्र.4) निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए। [10]

- अ) 'याद हो कि न याद हो' संस्मरण की विशेषताएँ लिखिए।
ब) 'भोलाराम का जीव' व्यंग्य रचना की कथा वस्तु पर प्रकाश डालिए।

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2976

[Total No. of Pages : 3

[5962]-914

M.A. - I

हिंदी (HINDI)

प्रश्नपत्र – 6 : शोध प्रविधि

(2019 Pattern) (Semester - II) (20502)

वेळ : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक है।

प्रश्न 1) शोध का स्वरूप बताकर उसके उद्देश्य पर प्रकाश डालिए। [10]

अथवा

शोध की परिभाषाएँ लिखकर उनकी विवेचन पद्धति को विशद कीजिए।

प्रश्न 2) शोध और आलोचना के अंतःसंबंध को स्पष्ट कीजिए। [10]

अथवा

साहित्यिक शोध के भेदों का वर्णन कीजिए।

प्रश्न 3) शोध प्रक्रिया के प्रमुख चरणों को अधोरेखित कीजिए। [10]

अथवा

हस्तलेख संकलन का महत्व एवं उपयोगिता को स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न 4) शोध प्रबंध लेखन में रूपरेखा का महत्व विशद कीजिए। [10]

अथवा

शोध लेखन प्रणाली में वर्तनी सुधार के महत्व को स्पष्ट कीजिए।

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2977

[Total No. of Pages : 3

[5962]-915

M.A. - I

HINDI (हिंदी)

पाश्चात्य काव्यशास्त्र

प्रश्नपत्र - 7 : विशेषस्तर

(2019 Pattern) (Semester - II) (20503)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

- सूचना : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक हैं।

प्र.1) अरस्तू के विरेचन सिद्धांत पर प्रकाश डालिए।

[10]

अथवा

प्लेटो के काव्यविषयक विचार स्पष्ट कीजिए।

प्र.2) लॉजाइनस द्वारा प्रतिपादित उदात्त सिद्धांत का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।

[10]

अथवा

कॉलरिज के कल्पना संबंधी विचारों का विवेचन कीजिए।

प्र.3) टी.एस. इलियट की निर्व्यक्तिकता संबंधी अवधारणा का परिचय दीजिए।

[10]

अथवा

टी.एस. इलियट के वस्तुनिष्ठ समीकरण का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।

प्र.4) आई.ए. रिचर्डस की व्यावहारिक समीक्षा सिद्धांत पर प्रकाश डालिए।

[10]

अथवा

आई.ए. रिचर्डस के भाषा संबंधी विचार स्पष्ट कीजिए।

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4197

[Total No. of Pages : 3

[5962]-916

M.A. (Part - I)

हिंदी (HINDI)

प्रश्नपत्र : 8 : शैलीविज्ञान एवं सौंदर्यशास्त्र
(2019 Pattern) (Semester - II) (20504)

समय : 3 घण्टे]

[पूर्णांक : 50

सूचनाएँ :-

- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
- 2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) शैलीविज्ञान के क्षेत्र एवं विकास को स्पष्ट कीजिए। [10]

अथवा

शैलीतत्त्व को सविस्तार समझाईए।

प्रश्न 2) शैलीविज्ञान का मनोविज्ञान से क्या संबंध हैं? सविस्तार विवेचन कीजिए। [10]

अथवा

शैलीविज्ञान एवं सौंदर्यशास्त्र का संबंध स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न 3) सौंदर्य और कला का अंतः संबंध स्पष्ट कीजिए। [10]

अथवा

सुंदर तथा उदात्त की अवधारणा को समझाईए।

प्रश्न 4) सौंदर्यशास्त्र का स्वरूप समझाते हुए उसकी व्याप्ति पर प्रकाश डालिए। [10]

अथवा

सौंदर्यशास्त्र का दर्शनशास्त्र से संबंध स्पष्ट कीजिए।

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2978

[Total No. of Pages : 3

[5962]-917

M.A. (Part - I)

HINDI (हिंदी)

(घ) पाठ्यपुस्तक : हिंदी उपन्यास साहित्य

प्रश्नपत्र - 8 वैकल्पिक

(2019 Pattern) (Semester - II) (20505) (Credit System)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 50

- सूचना : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक हैं।

प्र.1) 'तमस' उपन्यास की कथावस्तु पर प्रकाश डालिए। [10]

अथवा

'सांप्रदायिकता की पोल खोलने में 'तमस' उपन्यास कोई कसर नहीं छोड़ता।' इस कथन को स्पष्ट कीजिए।

प्र.2) 'छप्पर' उपन्यास का भाषाशिल्प स्पष्ट कीजिए। [10]

अथवा

'छप्पर' उपन्यास के प्रमुख पात्रों का चरित्र-चित्रण कीजिए।

प्र.3) 'गिलिगडु' उपन्यास बदलते जीवन मूल्यों की कहानी है। इसे सोदाहरण स्पष्ट कीजिए। [10]

अथवा

'गिलिगडु' उपन्यास की प्रमुख समस्याओं पर प्रकाश डालिए। [10]

प्र.4) 'ग्लोबल गाँव के देवता' उपन्यास की समीक्षा कीजिए। [10]

अथवा

'ग्लोबल गाँव के देवता' उपन्यास आदिवासियों के शोषण का दस्तावेज है। इसे स्पष्ट कीजिए।

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2979

[Total No. of Pages : 2

[5962]-918

M.A.

ENGLISH

English Literature from 1550 to 1798

(Credit system 2019 Pattern) (Semester-II) (Paper-2.1) (20601)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any ONE of the following. **[10]**

- a) Comment on the literary characteristics of the Restoration period.
- b) Discuss emergence of novel as a literary genre in the 18th century.

Q2) Attempt any ONE of the following. **[10]**

- a) Discuss Volpone by Ben Jonson as a comic play.
- b) Explain how Ben Jonson displays vices of human beings in Volpone.
- c) Compare and contrast Addison and Steele as essayists on the basis of the prescribed essays.

Q3) Attempt any ONE of the following. **[10]**

- a) Discuss 'Gulliver's Travels' as a satirical novel.
- b) Comment on the character of Lemuel Gulliver in 'Gulliver's Travels.
- c) 'Gulliver's Travels' is an allegorical novel Discuss.

Q4) Write short notes on any TWO of the following. **[10]**

- a) Significance of the title 'Paradise Lost'.
- b) Leadership qualities of Satan.
- c) The Characters of Adam and Eve.
- d) Satan's revenge in 'Paradise Lost'.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any Two of the following.

[10]

- a) 'The Rape of the Lock' as a satire on the contemporary life.
- b) Mac Flecknde as a mock-heroic poem.
- c) 'The little Black Boy' as a religious poem.
- d) The social reality in the poem 'London'.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2980

[Total No. of Pages : 2

[5962]-919

M.A. (ENGLISH) (Part-I)

Paper - 2.2 English Literature From 1798 To The Present

(Credit system) (2019 Pattern) (Semester - II) (20602)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any One of the following : [10]

- a) Write a detailed note on the salient features of Victorian poetry.
- b) What are the characteristics of the Theatre of the Absurd? Explain.

Q2) Attempt any One of the following : [10]

- a) Attempt a character sketch of Mr. Rochester in the novel 'Wide Sargasso Sea'.
- b) Write a detailed note on the themes of the novel 'Wide Sargasso Sea'.
- c) Comment on the significance of the title of the novel 'Wide Sargasso Sea'.

Q3) Attempt any One of the following : [10]

- a) Discuss 'Rosencrantz and Guildenstern Are Dead' as an Absurd play.
- b) Attempt a character sketch of Rosencrantz.
- c) Comment on the significance of the title of the play 'Rosencrantz and Guildenstern Are Dead'.

P.T.O.

Q4) Write short notes on any Two of the following : [10]

- a) The theme of 'The Cry of the Children'
- b) Alfred Tennyson and Robert Browning as the representative poets of the Victorian Age
- c) Depiction of nature in the poems 'Among the Rocks' and In Memoriam 'I envy not in any moods'.
- d) The theme of time and mortality in the poem 'Blackberry - picking'

Q5) Write short notes on any Two of the following : [10]

- a) T.S. Eliot and W.B. Yeats as modern poets.
- b) 'Counter - attack' as a war poem.
- c) The poem 'Experience ' as a dramatic monologue.
- d) Significance of simplicity in writing and speaking reflected in 'Simple Poem'.

Total No. of Questions: 5]

SEAT No. :

PA-2981

[5962]-920

[Total No. of Pages : 2

M.A. (Part-I)

ENGLISH

**2.3 : Contemporary studies in English Language
(2019 Pattern) (Semester-II) (20603)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions (any two) [10]

- a) What is 'dialect'? Explain with types and examples.
- b) Examine 'American English' and 'Indian English' as National varieties of English.
- c) Explain with suitable examples, 'Pidgins' and 'Creoles'.
- d) Write a note on Language Maintenance and 'Language shift'.

Q2) Answer the following questions (any two) [10]

- a) Discuss semantics as a branch of Linguistics.
- b) Write a note on seven types of meaning.
- c) Explain the term 'synonymy' with suitable examples.
- d) What is semantic ambiguity? Explain with suitable examples.

Q3) Answer the following questions (any two) [10]

- a) Differentiate between main clause and subordinate clause in complex sentence. Give illustrations.
- b) What are the functions of noun phrase (NP) Elaborate with examples.
- c) What are the different elements of clause? Illustrate
- d) What is phrase? Describe its types with examples.

Q4) Answer the following questions (any two) [10]

- a) Discuss semantics and Pragmatics as branches of Linguistics.
- b) Write a note on Austin's Speech Act theory.
- c) Describe cohesion and coherence with suitable examples.
- d) Explain the concepts 'Presupposition' and 'Implicatures'. Give examples.

P.T.O.

Q5) Answer the following questions (any ten)

[10]

- a) Define 'idiolect'.
- b) What is 'Diglossia'?
- c) What do we understand by 'Esperanto'?
- d) Give one example of slang and jargon each.
- e) Write two features of multi-lingualism
- f) What is British RP?
- g) Write a super ordinate term for 'eagle'
- h) Give one example of code switching.
- i) 'Come in please'. Identify the style.
- j) What is hyponymy?
- k) 'India won by four wickets in Test series' (Identify the register)
- l) Give two examples of homonymy
- m) Write a presupposition in the following sentence:
Yesterday 'Tushar left for London with his ailing wife' .
- n) 'Ye zamin hamari hai' we won't leave it'. This sentence is an example of
-----.
- o) Mention two words in English borrowed from other Languages.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3560

[Total No. of Pages : 2

[5962]-921

M.A. (Part - I)

ENGLISH

2.4 : Literary Criticism and Theory

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (20604)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate marks*

Q1) Answer any ONE of the following in about 150 words each. **[10]**

- a) Explain how Post-Structuralism is a reaction to structuralism.
- b) Discuss the application of psychoanalytical theory in the study of literature.
- c) What is postcolonialism? What are its key arguments?

Q2) Answer any ONE of the following in about 150 words each. **[10]**

- a) How is Todorov's 'Structural Analysis of Narrative' a condensed manifesto for the narratological approach?
- b) Explain Foucault's 'What is an Author?' From the Post-structuralist point of view.
- c) What is 'author function'? What are its characteristics?

Q3) Answer any ONE of the following in about 150 words each. **[10]**

- a) Discuss Trilling's views on 'Freud's influence on literature'.
- b) Explain the nature of interaction and relationship between 'a literary text' and 'a reader' with reference to Iser's essay.
- c) How does Iser explain that every text has got the aesthetic pole and the artistic pole?

P.T.O.

Q4) a) Write a short note on any ONE of the following in about 100 words each. [5]

- i) Eagleton's notion of 'sociology of literature'.
- ii) Sontag's views on the 'nature of interpretation'.

b) Write a short note on any ONE of the following in about 100 words each. [5]

- i) Sontag's defense of 'art'
- ii) Hall's metaphor of struggle

Q5) a) Write a short note on any ONE of the following in about 100 words each. [5]

- i) Aspects of feminism in De Beauvoir's chapter
- ii) The age-old indictments against women

b) Write a short note on any ONE of the following in about 100 words each. [5]

- i) Postcolonialism
- ii) Edward Said's 'Orientalism'

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

PA-3162

Total No. of Pages : 2

[5962]-922

M.A (Semester - II)

URDU (Paper-I)

20701: Modern Poetry Texts

(2019 Pattern)

Total Marks : 70]

[Time : 3 Hours

ہدایات:

(1) تمام سوالات لازمی ہیں۔

(2) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10] سوال نمبر 1: علامہ اقبال کو شاعر مشرق کیوں کہا جاتا ہے؟ مفصل بیان کیجئے۔

یا

کلام اقبال کی شاعرانہ خوبیاں اجاگر کیجئے۔

[10] سوال نمبر 2: ”ضرب کلیم“ کی نظموں کی خصوصیات بیان کیجئے۔

یا

”ضرب کلیم“ میں اقبال کے فلسفہ و افکار کا جائزہ لیجئے۔

[10] سوال نمبر 3: مجروح سلطان پوری کی حیات و شخصیت پر روشنی ڈالئے۔

یا

بحیثیت ترقی پسند شاعر مجروح کی ادبی اہمیت اجاگر کیجئے۔

[10] سوال نمبر 4: ہم عصر غزل گو شعراء میں مجروح کا مقام متعین کیجئے۔

یا

مجروح ایک منفرد اسلوب کا شاعر ہے۔ مفصل بیان کیجئے۔

P.T.O.

سوال نمبر 5: مندرجہ ذیل میں سے کوئی (5) پانچ اشعار کی تشریح بحوالہ متن کیجئے۔

[10]

- (1) نہ میں اعجمی نہ ہندی نہ عراقی و مجازی کہ خودی سے میں نے سیکھی دو جہاں سے بے نیازی
- (2) اس کی نگہ شوخ پہ ہوتی ہے نمودار ہرزہ میں پوشیدہ ہے جو قوتِ اشراق
- (3) یہی ہے سرِ کلیمی ہراک زمانے میں ہوائے دشت و شعیب و شبانی شب و روز
- (4) آزادی افکار سے ہے ان کی تباہی رکھتے نہیں جو فکر و تدبیر کا سلیقہ
- (5) شمع بھی اجالا بھی میں ہی اپنی محفل کا! میں ہی اپنی منزل کا راہر بھی راہی بھی
- (6) بچا لیا مجھے طوفان کی موج نے ورنہ کنارے والے سفینہ مرا ڈبو دیتے
- (7) دُور دُور مجھ سے وہ اس طرح خراماں ہے ہر قدم ہے نقشِ دل ہر نگہ رگ جاں ہے

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

PA-2982

Total No. of Pages : 2

[5962]-923

M.A. (Semester - II)

URDU (Paper-II)

20702 : Classical Prose & Poetry Texts

(CBCS) (2019 Pattern)

Total Marks : 50]

[Time : 3 Hours

ہدایات:

(1) تمام سوالات لازمی ہیں۔

(2) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10]

سوال نمبر 1: رجب علی بیگ سرور کی حیات و شخصیت پر روشنی ڈالئے۔

یا

رجب علی بیگ سرور کی داستان گوئی پر تبصرہ کیجئے۔

[10]

سوال نمبر 2: اردو نثر کے ارتقاء میں فسانہ عجائب کی ادبی اہمیت واضح کیجئے۔

یا

داستان ”فسانہ عجائب“ کا قصہ اپنے الفاظ میں بیان کیجئے۔

[10]

سوال نمبر 3: داغ دہلوی کا ادب میں مقام متعین کیجئے۔

یا

داغ دہلوی کی شاعر زندگی کے تجربات کی ترجمان ہے۔ بحث کیجئے۔

[10]

سوال نمبر 4: داغ دہلوی کے رنگ تغزل کا جائزہ لیجئے۔

یا

داغ دہلوی کی شاعری کا مجموعی جائزہ پیش کیجئے۔

P.T.O.

سوال نمبر 5: کوئی پانچ (5) اشعار کی تشریح بہ حوالہ متن کیجئے۔

(1) کونین جس کے ناز سے چکرار ہے ہیں داغ

میں ہوں نیاز مند اسی بے نیاز کا

(2) دنیا بھی ایک بہشت ہے اللہ رے کرم

کن نعمتوں کو حکم دیا ہے جواز کا

(3) خبر دار حکمت کے مضمون سے

غرض جو پڑھا اس نے قانون سے

(4) زباں ہلا دے تو ہو جائے فیصلہ دل کا

اب آچکا ہے لبوں پر معاملہ دل کا

(5) دنیا میں اک ہی ہے زیارت گہہ جنوں

خانہ خرابیوں نے مرا گھر بنا دیا

(6) جگر کو تھام کے میں بزم یار سے اٹھا

ہراک قرار سے بیٹھا قرار سے اٹھا

(7) ارمان بھرے دل کا نہ یوں نام نکلتا

ناکامی جاوید سے بھی کام نکلتا

✓ ✓ ✓ ✓

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3562

[Total No. of Pages : 2

[5962]-925

M.A. (Part - I)

URDU

Special Study of Poet

(CBCS 2019 Pattern) (Semester-II) (Paper - IV) (20704)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

ہدایات : تمام سوالات لازمی ہیں۔
نمبرات بائیں جانب درج ہیں۔

[10] سوال نمبر ۱۔ ترقی پسند شعراء کے خیالات اور رجحانات پر تبصرہ کیجئے۔

یا
ترقی پسند تحریک نے اردو شاعری کو ایک نئی سمت سے ہمکنار کیا۔ وضاحت کیجئے۔

[10] سوال نمبر ۲۔ مخدوم محی الدین کی سیاسی و سماجی خدمات پر روشنی ڈالیں۔

یا
مخدوم محی الدین کی حیات و ادبی خدمات کا محاکمہ کیجئے۔

[10] سوال نمبر ۳۔ مخدوم محی الدین کی شاعری کی مختلف خصوصیات اجاگر کیجئے۔

یا
مخدوم کی شاعری ترقی پسند تحریک کی علمبردار ہے یا نہیں مدلل تبصرہ کیجئے۔

[10] سوال نمبر ۴۔ مخدوم کی رومانی و انقلابی شاعری کا محاسبہ کیجئے۔

یا
ہم عصر شعراء میں مخدوم کا ادبی مقام متعین کیجئے۔

P.T.O.

[10]

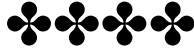
سوال نمبر ۵۔ مختصر نوٹ لکھئے۔ (کوئی دو)

(a) ”چاند تاروں کا بن“ کا جائزہ

(b) مخدوم کی عشقیہ شاعری

(c) ترقی پسند شاعری

(d) ”بساطِ رقص“ پر تبصرہ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3175

[Total No. of Pages : 2

[5962]-926

F.Y.M.A. (Part-I)

PERSIAN

Classical Prose Text (Indian)

(2019 Pattern) (Semester - II) (Paper-II) (20802)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Comment on the important prose works of the Mughal period. **[10]**

OR

Cover in detail the important prose writers of the Mughal period.

Q2) Present a critical study of Muntakhaabut Tawareekh. **[10]**

OR

Muntakhaabut Tawareekh is an unparalleled prose work of Mughal period explain in detail.

Q3) Specify the position of Mulla Abdul Qadir Badayuni among the prose writers of the Mughal era. **[10]**

OR

Present a detailed review of Mulla Abdul Qadir Badayuni prose writing.

P.T.O.

Q4) Translate the following Passages in English, Urdu or Marathi. (Any Two) [10]

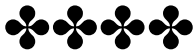
(۱) طغاخان به دهلی آمدو لکهنوتی بر تیمورخان قرار یافت در این سال لشکر مغول به لواحی اچه رسیده تاخت آورد و سلطان به مرعت تمام کوچ در کوچ به کنار آب بیاہ رسید و مغول دست از محاصره آچه باز داشته روی به فرار نها دلد و سلطان به دهلی رسیده روش اخذ و قتل پیش گرفت و امر او اکابر ازو برگشته به اتفاق ملک ناصر الدین محمود بن شمس دا از بهرایج طلیمیدند. چون به دهلی رسیده در سنه اربع و اربعین و ستمائنه (۹۲۳) سلطان علاء الدین مسعود شاه رادر حمس کشیدند و از آن حمس به زندان خانه جاوید شتافت.

(۲) شهنشاه دور ان خلیفه ز مان جلال الدین محمدا کبر پادشاه که همیشه بر تخت خلافت و مسندر اُفت متمکن باد به استصواب بیرام خان خانان در باغ کلانور که تا حال مرمت آن می کنند به تاریخ روز جمعه دوم ماه ربیع الاول سنه ثلث و ستین و تسعمائنه (۹۲۳) به طالع سعد سریر سلطنت رارفعت و زینت داده فرامین استمالت و نوازش بر امرای سر حد فر ستادند تا خطبه در دهلی نیز خوانده شد و این مصرع که: از همه شاهزاده ها اشرف تاریخ یا فتند و دیگر فرد.

(۳) بعد از نقض عهد جبال بار دیگر بالشکر آراسته مقداریک لک سوار و قیلان کوه پیکر بیش قصد محاربه اوداشته در نواحی لمقالات محاربه قوی کرد و نسب ظفر بر پرچم امیر ناصر الدین وزیده شکست بر لشکر جبال رسید، او گر یخته به هند رفت تا المقالات به تصرف امیر ناصر الدین آمده خطبه و سکه به نامه اورواج یافت و به کمک امیر نوح بن منصور سامانی رفته در خراسان و ماوراء النهر مصدر فتوحات عظیم گشت و در شعبان سنه سبع و ثمانین و ثلثمائنه (۳۸۷) داعی حق را البیک اجابت فرمود. مدت حکومت او بیست سال بود.

Q5) Write short answers to the following questions. (Any Two) [10]

- Life Sketch of Mulla Abdul Qadir Badayuni.
- Historiography of Badayuni.
- Important historians of the Mughal period.
- Literary Trends of Mughal period.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2983

[Total No. of Pages : 2

[5962]-927

M.A. (Part - I)

HISTORY

HS-CC-4 : Approaches to History

(2019 Pattern) (Semester - II) (CBCS) (22201)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Discuss in detail political and Economic History.
- b) Write in detail about Micro History and Family History.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain the cambridge school of history writing.
- b) Write the contribution of historians in Indian Marxist historiography.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Evaluate subaltern historiography.
- b) Discuss about the Feminist school of history writing.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Analyze the history of 'Dalit and Non-Brahminical'
- b) Discuss about the 'Environmental History'.

Q5) Write shorts notes on any two of the following in 100 words each. **[10]**

- a) Cultural History
- b) James mill
- c) Dr. R.C. mujumdar
- d) Textual Criticism.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2983

[5962]-927

M.A. (Part - I)

HISTORY

HS-CC-4 : Approaches to History

(2019 Pattern) (Semester - II) (CBCS) (22201)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) राजकीय व आर्थिक इतिहासाबाबत सविस्तर चर्चा करा.
ब) सूक्ष्म इतिहास व कौटुंबिक इतिहास (Family) बाबत सविस्तर लिहा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) केंब्रिज इतिहासलेखन प्रवाह स्पष्ट करा.
ब) भारतीय मार्क्सवादी इतिहासलेखनात इतिहासकारांचे योगदान लिहा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) सबाल्टर्न इतिहासलेखनाचे मूल्यमापन करा.
ब) स्त्रीवादी इतिहासलेखन प्रवाहाविषयी चर्चा करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) 'दलित आणि अब्राम्हणी' इतिहासाची मिमांसा करा.
ब) 'पर्यावरणाचा इतिहास' याबाबत चर्चा करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा. [10]
अ) सांस्कृतिक इतिहास
ब) जेम्स मिल
क) डॉ. आर. सी. मुजुमदार
ड) ग्रंथातील टीका.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-4189

[Total No. of Pages : 4

[5962]-928

M.A. (Part - I)

HISTORY (Core Paper No. 5)

Ideas and Institution in Medieval India

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - II) (22202)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following question in 300 words : **[10]**

- a) Briefly review the historiography of medieval India.
- b) Describe the Persian sources of the Sultanate Period in the history of Medieval India.

Q2) Attempt any one of the following question in 300 words : **[10]**

- a) Describe in detail the Feudal System of the Medieval Period.
- b) Examine the views of Ramchandrapant Amatya on state and Kingship.

Q3) Attempt any one of the following question in 300 words : **[10]**

- a) Explain the nature and demerits of mansabdari system.
- b) Discuss the system of administration under the Delhi Sultanate.

Q4) Attempt any one of the following question in 300 words : **[10]**

- a) Describe the internal and external trade of the Mughal Period.
- b) Explain the importance of the Bhakti movement in the Medieval Period.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of following in 100 words :

[10]

- a) Ain - I - Akbari
- b) Main Features of Patrimonial Beaucocratic State
- c) Ghazzali
- d) Sufi cults

Total No. of Questions : 5]

PA-4189

[5962]-928

M.A. (Part - I)

HISTORY (Core Paper No. 5)

Ideas and Institution in Medieval India

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - II) (22202)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मध्ययुगीन भारताच्या इतिहास लेखनाचे थोडक्यात समालोचन करा.
ब) मध्ययुगीन भारताच्या इतिहासाची सुलतानशाहीकालीन फारशी साधने सांगा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मध्ययुगीन कालखंडातील सरजामशाही व्यवस्थेचे सविस्तर वर्णन करा.
ब) राज्य व राजेशाही विषयी रामचंद्रपंत अमात्याच्या विचारांचे परिक्षण करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मनसबदारी पद्धतीचे स्वरूप व तोटे स्पष्ट करा.
ब) दिल्लीच्या सुलतानशाहीच्या प्रशासकीय व्यवस्थेची चर्चा करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मुघल कालखंडातील अंतर्गत व बाह्यगत व्यापाराची माहिती द्या.
ब) मध्ययुगीन कालखंडातील भक्ती चळवळीचे महत्व सांगा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा.

[10]

- अ) ऐन - इ - अकबरी
- ब) पितृसत्ताक प्रशासकीय राज्याची मुख्य वैशिष्ट्ये
- क) घझाली
- ड) सुफी पंथ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2984

[Total No. of Pages : 2

[5962]-929

M.A. (Part - I)

HISTORY

HS-CC-6 : Socio- Economic History of The Marathas
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - II) (22203)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) All questions carry equal marks.

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words. [10]

- a) Explain the importance of sanskrit literary sources useful for the study of socio-economic history of maratha.
- b) Describe the role of patil and kulkarni in village administration

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words. [10]

- a) Examine the nature of social stratification in the context of society in the maratha period.
- b) Discuss about marriage system during maratha period.

Q3) Attempt any one of the following question in 300 words [10]

- a) State the measures adopted by the maratha rolers to encourage agriculture.
- b) What was the importance of fairs and festivals in social life of the marathas.

Q4) Attempt any one of the following question in 300 words [10]

- a) Take review of the cotton industry and related trade during maratha period.
- b) Examine the various types of agricultural Land and their assessment under the marathas.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words [10]

- a) Factory Record
- b) In ampatti
- c) Mirasdar
- d) Types of Land.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2984

[5962]-929

M.A. (Part - I)

HISTORY

HS-CC-6 : Socio- Economic History of The Marathas
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - II) (22203)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) मराठ्यांच्या सामाजिक व आर्थिक इतिहासाच्या अभ्यासासाठी संस्कृत साधनांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
ब) ग्राम प्रशासनातील पाटील व कुलकर्णी यांच्या भूमिकेचे वर्णन करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) मराठेकालीन समाजाच्या संदर्भात सामाजिक स्तरीकरणाच्या स्वरूपाचे परीक्षण करा.
ब) मराठेकालीन विवाह पद्धती विषयी चर्चा करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) मराठा शासकांनी शेतीस प्रोत्साहन देण्यासाठी स्विकारलेल्या धोरणाच्या आढावा घ्या.
ब) मराठ्यांच्या समाज जिवनात यात्रा व उत्सवांचे महत्त्व काय होते?

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) मराठेकालीन कापूस उद्योग व संबंधित व्यापाराचा आढावा घ्या.
ब) मराठेकालीन शेतजमिनीच्या विविध प्रकारांचे आणि तिच्या आकारणीचे परीक्षण करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) फॅक्ट्री रेकॉर्ड
ब) इनामपट्टी
क) मिरासदार
ड) जमिनीचे प्रकार

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2985

[Total No. of Pages : 2

[5962]-930

M.A. (Part - I)

HISTORY

HS : EC - 09 : Marathas in 17th and 18th Century : Power Politics
(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22204)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) All questions carry equal marks.

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words: [10]

- a) Critically examine the 'vatandari' system.
- b) Take a look at the political situation in Maharashtra during the rise of Maratha Power.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words: [10]

- a) Examine the role of the 'Maratha Confederancy' in the expansion of Maratha Power.
- b) Explain the role of Maharaji Shinde in the transition of Maratha Power in the late eighteenth century.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words: [10]

- a) Explain the role of 'Chhatrapati' in the context of Maratha Power in the 17th century.
- b) Explain the nature of Maratha Power in North Karnataka.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words: [10]

- a) Write the information about the incorporation Maratha State in to the Colonial State.
- b) Explain the contribution of the First Bajirao Peshwa in the formation of the Maratha Empire.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each. [10]

- a) Features of 'vatan system'.
- b) Peshwa - Dabhade conflict.
- c) Sadashivrao Bhau.
- d) Battle of Rakshasbhuvan (1763)

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2985

[5962]-930
M.A. (Part - I)
HISTORY

HS : EC - 09 : Marathas in 17th and 18th Century : Power Politics
(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22204)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) वतनदारी पद्धतीचे टीकात्मक परीक्षण करा.
ब) मराठा सत्तेच्या उदयाच्या काळातील महाराष्ट्रातील राजकीय परीस्थितीचा आढावा घ्या.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मराठा सत्तेच्या विस्तारीकरणामधील मराठा मंडळाच्या भूमिकेचे परीक्षण करा.
ब) 18 व्या शतकाच्या उत्तरार्धात मराठा सत्तेच्या राजकीय वाटचालीतील महादजी शिंदे याची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) 17 व्या शतकात मराठा सत्तेच्या संदर्भात 'छत्रपती' पदाची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) उत्तर कर्नाटकमधील मराठा सत्तेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मराठा राज्याचे वसाहती राज्यामध्ये विलीनीकरण कसे झाले यावर सविस्तर माहिती लिहा.
ब) मराठा साम्राज्याच्या निर्मितीत पहिला बाजीराव पेशवा याचे योगदान स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा. [10]
अ) वतन पद्धती वैशिष्ट्य
ब) पेशवे-दाभाडे संघर्ष
क) सदाशिवराव भाऊ
ड) राक्षसभुवनची लढाई (1763)

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2986

[Total No. of Pages : 2

[5962]-931

M.A. (Part - I)

HISTORY

**EC - 10 : Nature of Dalit Movement in Maharashtra
(2019 Pattern) (Semester - II) (Elective) (22205)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Discuss the educational thought of Dr. Babasaheb Ambedkar.
- b) Explain the Economical ideology of Dr. Babasaheb Ambedkar.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain the importance of Dr. Babasaheb Ambedkar's newspaper in Dalit Movement.
- b) Give an account of the Mahad Satyagraha and explain its significance in Dalit Movement.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Discuss the relation of Gandhi-Ambedkar by mentioning poonapact.
- b) Examine the Menifesto of Independent Labour party.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Discuss the contribution of Dr. Babasaheb Ambedkar in the Formation of Indian Constitution.
- b) Examine the Background against which Dr. Babasaheb Ambedkar's Great conversion to Buddhism took place.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each. **[10]**

- a) Hindu Code Bill
- b) Dalit Panther
- c) Dalit Rangbhumi
- d) Republican Party of India

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2986

[5962]-931

M.A. (Part - I)

HISTORY

EC - 10 : Nature of Dalit Movement in Maharashtra

(2019 Pattern) (Semester - II) (Elective) (22205)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या शैक्षणिक विचारांची चर्चा करा.
ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे आर्थिक विचार स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) दलित चळवळीतील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या वृत्तपत्राचे महत्त्व स्पष्ट करा.
ब) महाडच्या सत्याग्रहाचा वृत्तांत द्या आणि दलित चळवळीतील त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) 'पूणे करार' सांगून 'गांधी-आंबेडकरांच्या' संबंधाची चर्चा करा.
ब) स्वतंत्र मजूर पक्षाच्या जाहीरनाम्याचे परिक्षण करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) भारतीय संविधानाच्या निर्मितीतील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या योगदानाची चर्चा करा.
ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या बौद्धधम्म प्रवेशास कोणती पार्श्वभूमी कारणीभूत ठरली. परिक्षण करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी नमूद केलेल्या कोणत्याही दोनवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. [10]
अ) हिंदू कोड बिल
ब) दलित पॅथर
क) दलित रंगभूमी
ड) रिपब्लिकन पार्टी ऑफ इंडिया

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2987

[Total No. of Pages : 2

[5962]-932

M.A. (Part - I)

HISTORY

**History of Medieval Deccan : Rashtrakuta to Deccan Sultanate
(2019 Pattern) (Semester - II) (CBCS) (Elective) (Paper-XI) (22206)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Discuss the contribution of Rashtrakuta dynasty in architecture.
- b) Examine the Achievement of Rashtrakuta king Amoghavarsha.

Q2) Attempt any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Explain the Achievement of Yadav King Ramchandradev.
- b) Take a detailed review of the art and architecture during Yadava period.

Q3) Attempt any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Describe the Nayankar system of Vijayanagar period.
- b) Examine the local government system of Vijayanagar period.

Q4) Attempt any one of the following question in 300 words: **[10]**

- a) Discuss the conflict between the Vijayanagar and Bahamani Kingdom.
- b) Explain the achievement of Firuz shah Bahamani.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each. **[10]**

- a) Mahanubhav cult.
- b) Char Minar.
- c) Amarama.
- d) Mahmud Gawan.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2987

[5962]-932
M.A. (Part - I)
HISTORY

History of Medieval Deccan : Rashtrakuta to Deccan Sultanate
(2019 Pattern) (Semester - II) (CBCS) (Elective) (Paper-XI) (22206)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) राष्ट्रकुट घराण्याच्या स्थापत्य कलेतील योगदानाची चर्चा करा.
ब) राष्ट्रकुट राजा अमोघवर्ष याच्या कामगिरीचे परिक्षण करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) यादव राजा रामचंद्र देव याची कामगिरी स्पष्ट करा.
ब) यादव काळातील कला-स्थापत्याचा सविस्तर आढावा घ्या.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) विजयनगर काळातील नायंकर व्यवस्थेचे वर्णन करा.
ब) विजयनगर काळातील स्थानिक प्रशासन व्यवस्थेचे परिक्षण करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) विजयनगर आणि बहामनी राज्या यांच्यातील संघर्षाची चर्चा करा.
ब) फिरोजशहा बहामनी याची कामगिरी स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा. [10]
अ) महानुभावपंथ
ब) चार मिनार
क) अमरम
ड) महंमद गवान

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2988

[Total No. of Pages : 2

[5962]-933

M.A. (Part - I)

HISTORY (Optional - IV)

**Art and Architecture in Medieval India
(2019 Pattern) (Semester - II) (22207)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain the Features of Pala-Sena Art and Architecture.
- b) Explain the features of the Jain Manuscript Painting in Western India.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain the features of Vijaynagar Art and Architecture.
- b) Describe the Salient features of Hoysala Art and Architecture.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Examine the Kakatiya temple-architecture.
- b) Discuss the nature of temples in Karala.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Describe the Saight features of Malwa Architecture.
- b) Explain the characteristics of Pahari Paintings.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each. **[10]**

- a) Bhojeshwar teples, Bhojpur.
- b) Regional styles of Gujrat.
- c) Buland Darwaza.
- d) Islamic architecture in medieval Bengal.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2988

[5962]-933

M.A. (Part - I)

HISTORY (Optional - IV)

Art and Architecture in Medieval India

(2019 Pattern) (Semester - II) (22207)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) पाल-सेन यांच्या काळातील कला आणि स्थापत्य सांगा.
ब) पश्चिम भारतीय जैन हस्तलिखित चित्रकलेची वैशिष्ट्ये सांगा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) विजयनगर कला आणि स्थापत्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) होयसाळांच्या कला आणि स्थापत्याच्या वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) काकतीयांचे मंदिर स्थापत्य सांगा.
ब) केरळमधील मंदिरांच्या स्वरूपाची चर्चा करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मालवा स्थापत्याच्या वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.
ब) पहाडी पेंटिंग ची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा. [10]
अ) भोजेश्वर मंदिर - भोजपूर
ब) गुजरातची प्रादेशिक शैली
क) बुलंद दरवाजा
ड) बंगालमधील मध्ययुगीन इस्लामिक स्थापत्य

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2989

[Total No. of Pages : 2

[5962]-935

M.A. (Part - I)

HISTORY (Optional Paper - IX)

HS : EC - 13 : Economic History of Medieval India

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (CBCS) (22209)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain in details of Economic History in the medieval India.
- b) Elaborate the nature of Iqta system during the Sultanate period.

Q2) Answer any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Discuss the main feature of land revenue system in Mughal state.
- b) Explain the nature and importance of civilization in medieval period.

Q3) Answer any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Elaborate the importance of internal trade of banjara in medieval period.
- b) Write an account of the development of textile industry during the Sultanate period.

Q4) Answer any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain the dyeing industry in Mughal period.
- b) State the features of the tax system during the Sultanate period.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words. **[10]**

- a) Grand Trunk Road
- b) Hundi.
- c) Agrahar.
- d) Feudal (Saranjam)

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2989

[5962]-935

M.A. (Part - I)

HISTORY (Optional Paper - IX)

HS : EC - 13 : Economic History of Medieval India
(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (CBCS) (22209)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मध्ययुगीन भारतातील 'आर्थिक इतिहास' विस्तृत स्पष्ट करा.
ब) सुल्तानशाही काळातील इक्ता पद्धतीचे स्वरूप विशद करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मुघल राज्यातील जमीन महसूल पद्धतीच्या मुख्य वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
ब) मध्ययुगीन काळातील नागरीकरणाचे स्वरूप व महत्व स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मध्ययुगीन काळात बंजारांच्या अंतर्गत व्यापाराचे महत्व विशद करा.
ब) सुल्तानशाही काळातील कापड उद्योगाच्या विकासाचा आढावा लिहा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मुघल काळातील रंग उद्योग स्पष्ट करा.
ब) सुल्तानशाही काळातील कर प्रणालीची वैशिष्ट्ये थोडक्यात लिहा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा 100 शब्दांत लिहा. [10]
अ) ग्रँड ट्रंक रोड
ब) हुंडी
क) अग्रहार
ड) सरंजाम

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2990

[Total No. of Pages : 2

[5962]-936

M.A. (Part - I)

HISTORY

East Asia : China (1900 to 2000) - XIV

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (Elective - XIV) (22210)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Discuss the Revolution of 1911.
- b) Explain the work of Sun-Yet-Sen.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Review the socio - political background of the emergence of communist party in China.
- b) Explain the contribution of Chiang - Kai - Sheik to the China.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain the Industry reformes in communist China.
- b) Describe the structure and nature of the Kuomintang Party.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) China - India relations.
- b) Discuss cultural revolution in China.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each. **[10]**

- a) Mao-Tse-Tung.
- b) China-USA relations.
- c) China's New economic policy.
- d) China's - Japanes war of 1937.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2990

[5962]-936

M.A. (Part - I)

HISTORY

East Asia : China (1900 to 2000) - XIV

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (Elective - XIV) (22210)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) 1911 च्या राज्यक्रांतीची चर्चा करा.
ब) सन्-येत्-सेन्चे कार्य स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) चीनमधील कम्युनिष्ट पक्षाच्या उदयाची सामाजिक आणि राजकीय पार्श्वभूमीची चर्चा करा.
ब) चीनमधील चिआंग-कै-शेकचे योगदान स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) साम्यवादी चीनमधील औद्योगिक सुधारणा स्पष्ट करा.
ब) कॉमिंगटांग पक्षाची रचना आणि स्वरूप वर्णन करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) चीन आणि भारत संबंध स्पष्ट करा.
ब) चीनमधील सांस्कृतिक क्रांतीची कारणे स्पष्ट करा.

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा. [10]

- अ) माओ-त्से-त्सुंग
ब) चीन-अमेरिका संबंध
क) चीनचे नवे आर्थिक धोरण
ड) 1937 चे चीन-जपान युद्ध

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2991

[Total No. of Pages : 2

[5962]-937

M.A. (Part - I)

HISTORY

HIS - EC - 15 : History of South - East Asia
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - II) (22211)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain the information of trade and culture in the Srivijaya Empire.
- b) Give an account of the society and culture in the Pagan Period.

Q2) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain the rise of Dutch Colonial Power in Indonesia.
- b) Explain the Ethnic and religious transformation in South-east Asia.

Q3) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain the Arts and Architecture in the South-east Asia.
- b) Give and account of the contribution of Dr. Ahmed Sukarno.

Q4) Attempt any one of the following questions in 300 words: **[10]**

- a) Explain the war between America and Vietnam.
- b) Give an account of the “ASIAN” Organisation.

Q5) Write short notes (Any two): **[10]**

- a) The kingdom of Champa.
- b) Culture of Malaysia.
- c) Global Economy and South-east Asia.
- d) Lingad Jatti Treaty.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2991

[5962]-937

M.A. (Part - I)

HISTORY

HIS - EC - 15 : History of South - East Asia
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - II) (22211)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) श्रीविजय साम्राज्यामधील व्यापार व संस्कृती याची माहिती स्पष्ट करा.
ब) पंगान कालखंडातील समाज आणि संस्कृती या वृत्तांताचा आढावा घ्या.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) इंडोनिशियामधील डच वासाहतीक सत्तेचा उदय स्पष्ट करा.
ब) दक्षिण-पूर्व आशियामधील वांशिक व धार्मिक परिवर्तन स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) दक्षिण-पूर्व आशियामधील कला व स्थापत्यकला स्पष्ट करा.
ब) डॉ. अहमद सुकार्णो यांच्या योगदानाचा आढावा घ्या.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) अमेरिका आणि व्हिएतनाम यांच्यामधील युद्ध स्पष्ट करा.
ब) “आशियान” संघटनेच्या वृत्तांताचा आढावा घ्या.
- प्र.5)** टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) [10]
अ) चंपा राज्य
ब) मलेशियामधील संस्कृती
क) जागतिक अर्थव्यवस्था आणि दक्षिण-पूर्व आशिया
ड) लिंगाड जत्ती करार

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3107

[Total No. of Pages : 4

[5962]-939

M.A. (Part - I)

HISTORY

History of Science and Technology in India
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II) (22213)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Answer any one of the following in about 300 words : [10]

- a) Explain the contribution of Aryabhat and Varah mihir in the development of Science in Ancient India.
- b) Write a detailed note on town planning and metallurgy in Indus Civilization.

Q2) Answer any one of the following in about 300 words : [10]

- a) Write in detail about the Hydro electric power generation.
- b) Explain the colonial period media technology development.

Q3) Answer any one of the following in about 300 words : [10]

- a) "The technology in Mughal period was developed to larger extent"
Discuss.
- b) Write in detail about Atomic Research in Independent India.

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following in about 300 words : [10]

- a) Write a detailed note on medical science in Ancient India.
- b) Describe a detail about architecture craft in early India.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words : [10]

- a) Metallurgy technology.
- b) Paper making industry.
- c) Textile Industry.
- d) Green revolution.

Total No. of Questions : 5]

PA-3107

[5962]-939

M.A. (Part - I)

HISTORY

History of Science and Technology in India
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II) (22213)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) प्राचीन भारतातील शास्त्रांचा विकास यामध्ये आर्यभट्ट व वराह मिहिर यांचे योगदान स्पष्ट करा.
ब) सिंधू संस्कृतीतील शहर नियोजन आणि धातुशास्त्र यावर सविस्तर टीप लिहा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) जलविद्युत ऊर्जा निर्मिती विषयी सविस्तर माहिती लिहा.
ब) वसाहत काळातील प्रसार माध्यमांचा विकास स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) “मोगल कालावधीमध्ये तंत्रज्ञानाचा विकास मोठ्या प्रमाणावर झाला होता” चर्चा करा.
ब) स्वतंत्र भारतात अणु संशोधन कशा प्रकारे विकसित झाले संक्षिप्त लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

अ) प्राचीन भारतातील वैद्यक शास्त्रावर संक्षिप्त टीप लिहा.

ब) प्रारंभिक काळातील वास्तुकला आणि कलाकुसरीचे तपशीलवार वर्णन करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा. [10]

अ) धातु तंत्रज्ञान.

ब) कागद निर्मिती उद्योग.

क) वस्त्रोद्योग.

ड) हरित क्रांती.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2992

[Total No. of Pages : 2

[5962]-940

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

Micro Economics Analysis-II

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - II) (22301)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) What is meant by Market? Explain the classification of market. **[10]**

OR

What is meant by perfect competition? Explain the characteristics of perfect competition.

Q2) What is meant by Monopoly? Explain the characteristic of Monopoly. **[10]**

OR

Discuss in detail about the Equilibrium of a firm under Monopoly.

Q3) What is meant by Oligopoly? Explain the Types and features Oligopoly. **[10]**

OR

Describe the short-run and Long-run equilibrium of a firm under monopolistic competition.

Q4) What is meant by price leadership? Explain the Types of price Leadership. **[10]**

OR

Explain about the dominant strategy Equilibrium.

Q5) Describe the Game theory. **[10]**

OR

Discuss the detail about the kinky demand curve.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2992

[5962]-940

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

Micro Economics Analysis-II

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - II) (22301)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवी कडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यकता असेल तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) बाजार म्हणजे काय? बाजाराचे वर्गीकरण स्पष्ट करा. [10]

किंवा

पूर्ण स्पर्धा म्हणजे काय? पूर्ण स्पर्धेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.2) मक्तेदारी म्हणजे काय? मक्तेदारीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [10]

किंवा

मक्तेदारी मधील व्यवसायसंस्थेचा समतोल यावर सविस्तर चर्चा करा.

प्र.3) अल्पविक्रेताधिकार म्हणजे काय? अल्पविक्रेताधिकाराचे प्रकार आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [10]

किंवा

मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेतील व्यवसायसंस्थेचा अल्पकालीन व दीर्घकालीन समतोल विशद करा.

प्र.4) किंमत नेतृत्व म्हणजे काय? किंमत नेतृत्वाचे प्रकार स्पष्ट करा. [10]

किंवा

वर्चस्वी किंवा प्रबळ व्यूहरचना समतोल स्पष्ट करा.

प्र.5) धुन सिद्धांत (Game Theory) विशद करा. [10]

किंवा

बाकदार मागणी वक्र यावर सविस्तर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2993

[Total No. of Pages : 2

[5962]-941

M.A. (Part - I) (Semester - II)

ECONOMICS

EC-2002 : Public Economics - II

(2019 Pattern) (Credit System) (22302)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt All questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answer each question in 250 words.*
- 4) *Answer should be precise and to the point.*

Q1) Explain characteristic and features of Indian tax system. **[10]**

OR

Explain different types of fiscal policy for stabilization.

Q2) What is mean by budget deficits? Discuss on budget deficits implications?[10]

OR

Write a definition of fiscal policy? Explain different Instruments of fiscal policy?

Q3) Explain different principles of public debt management. **[10]**

OR

What is mean by fiscal deficit? Explain different solutions for decreasing fiscal deficit?

Q4) Discuss in public Borrowing and level of prices in details. **[10]**

OR

What is mean by fiscal federalism? Explain different principles of fiscal federalism.

Q5) Explain the details theory of Grants. **[10]**

OR

What is mean by public debt? Explain different sources of public debt in India.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2993

[5962]-941

M.A. (Part - I) (Semester - II)

ECONOMICS

EC-2002 : Public Economics - II

(2019 Pattern) (Credit System) (22302)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) उत्तरे नेमकी व मुद्देसुद असावीत.
4) प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा.
5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** भारतातील करव्यवस्थेची रचना व वैशिष्ट्ये सांगा? [10]
किंवा
आर्थिक स्थैर्य प्रस्थापीत करणारी राजकोषीय धोरणे स्पष्ट करा?
- प्रश्न 2)** अर्थसंकल्पीय तूट म्हणजे काय ते सांगून अर्थसंकल्पीय तूटीचे अन्वयार्थ याबाबत विवेचन करा? [10]
किंवा
राजकोषीय धोरणाची व्याख्या सांगून राजकोषीय धोरणाची साधने सांगा.
- प्रश्न 3)** सार्वजनिक कर्जाच्या व्यवस्थापनाची तत्वे सांगा. [10]
किंवा
राजकोषीय तूट म्हणजे काय ते सांगून राजकोषीय तूट कमी करण्यासाठी वेगवेगळ्या उपाययोजना स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** सार्वजनिक कर्ज व किंमत पातळी याबाबत विवेचन करा? [10]
किंवा
संघीय वित्तव्यवस्था म्हणजे काय ते सांगून संघीय वित्त व्यवस्थेची तत्वे स्पष्ट करा?
- प्रश्न 5)** अनुदान सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा? [10]
किंवा
सार्वजनिक कर्ज म्हणजे काय? भारतातील सार्वजनिक कर्जाचे स्रोत स्पष्ट करा?

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2994

[Total No. of Pages : 2

[5962]-942

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC2003 : International Finance

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22303)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) Attempt all questions.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Answer should be precise and to the point.
- 4) Answer each question in 250 words.

Q1) What is meant by Balance of Payments? Explain the causes of disequilibrium in Balance of Payments. [10]

OR

What is meant by Foreign Trade Multiplier? Explain the implications and limitations of foreign Trade Multiplier.

Q2) What is meant by foreign Exchange Market? Explain the various components of Foreign Exchange Market. [10]

OR

Explain the Balance of Payment Theory of exchange rate determination.

Q3) Explain the classification of International capital Flows. [10]

OR

Write in detail about the convertibility of Indian rupee on current and capital account

Q4) Explain the concept and classification of International Banking [10]

OR

Explain the laws related to International Banking.

Q5) Explain the advantages and disadvantages of flexible exchange rate. [10]

OR

Discuss the role of International Monetary Fund and world Bank with respect to Global Crisis and Development.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2994

[5962]-942

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC2003 : International Finance

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22303)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.
 - 4) प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) व्यवहारतोल म्हणजे काय? व्यवहारतोलातील असमतोलाची कारणे स्पष्ट करा. [10]

किंवा

विदेशी व्यापार गुणक म्हणजे काय? विदेशी व्यापार गुणकाचे परिणाम आणि मर्यादा स्पष्ट करा.

प्र.2) विदेशी चलन बाजार म्हणजे काय? विदेशी चलन बाजाराचे विविध घटक स्पष्ट करा. [10]

किंवा

विनिमय दर निर्धारणाचा व्यवहारतोल सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.3) आंतरराष्ट्रीय भांडवली प्रवाहाचे वर्गीकरण स्पष्ट करा. [10]

किंवा

भारतीय रूपयाच्या चालू व भांडवली खात्यावरील परिवर्तनीयता याबद्दल सविस्तर लिहा.

प्र.4) आंतरराष्ट्रीय बँकिंगची संकल्पना आणि वर्गीकरण स्पष्ट करा. [10]

किंवा

आंतरराष्ट्रीय बँकिंगशी संबंधित कायदे स्पष्ट करा.

प्र.5) बदलत्या विनिमय दराचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा. [10]

किंवा

जागतिक संकट आणि विकासाच्या संदर्भात आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी व जागतिक बँकेच्या भूमिकेची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3563

[Total No. of Pages : 2

[5962]-943

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC - 2004 : Labour Economics

(2019 Pattern) (Semester - II) (22304)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Explain the characteristics of labour Market in India. **[10]**

OR

Explain the policies for employment generation in India.

Q2) What is meant by wage structure? Explain the affecting factors on wage structure. **[10]**

OR

Explain in detail the wage Policy in India.

Q3) What is meant by labour migration? Explain the trends of Labour Migration. **[10]**

OR

Explain the policy measures to reduce absenteeism of Labour in India.

Q4) Explain the effects of globalization on Labour Market in developing countries. **[10]**

OR

What is meant by collective bargaining? Explain the recent trends in collective bargaining.

Q5) Explain the child Labour Problems in India and its Policy Measures. **[10]**

OR

Explain the structure and trends in women Labour employment in India.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3563

[5962]-943

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC - 2004 : Labour Economics

(2019 Pattern) (Semester - II) (22304)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) भारतातील श्रमबाजाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [10]

किंवा

भारतातील रोजगार निर्मितीच्या धोरणात्मक उपाययोजना स्पष्ट करा.

प्र.2) वेतन संरचना म्हणजे काय? वेतन संरचनेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा. [10]

किंवा

भारतातील वेतन धोरण सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.3) कामगारांचे स्थलांतर म्हणजे काय? कामगारांच्या स्थलांतर प्रवाहाचे दृष्टीकोन स्पष्ट करा. [10]

किंवा

भारतातील कामगारांची अनुपस्थिती कमी करण्याविषयीच्या उपाययोजना स्पष्ट करा.

प्र.4) विकसनशील देशातील श्रमबाजारावर जागतिकीकरणाचे परिणाम स्पष्ट करा. [10]

किंवा

सामुहीक सौदाशक्ती म्हणजे काय? सामुहीक सौदाशक्तीतील अलीकडील प्रवाह स्पष्ट करा.

प्र.5) भारतातील बालकामगारांच्या समस्या व त्याबाबतचे सरकारी धोरण स्पष्ट करा. [10]

किंवा

भारतातील स्त्री कामगारांच्या रोजगार रचना व प्रवृत्ती स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2995

[Total No. of Pages : 2

[5962]-944

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC - 2004 : Urban Economics

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (Elective) (22305)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all Questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answer should be precise and to the point.*
- 4) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Explain the meaning & Reasons of urbanisation.

[10]

OR

Discuss trends of urbanization in developed country.

Q2) Explain the theory of Urban Clusters.

[10]

OR

Explain the theory of Urban Shadow.

Q3) Explain the urban watersupply and sanitization system.

[10]

OR

Discuss the Indian Urban Health Service Management.

Q4) Explain the challenges of urbanization.

[10]

OR

Explain the urban planning, Governance and Policy.

Q5) Explain the urban poverty.

[10]

OR

Explain the Economics of Agglomeration.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2995

[5962]-944

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC - 2004 : Urban Economics

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (Elective) (22305)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) उत्तरे नेमकी व मुद्येसूद असावीत.
 - 4) प्रत्येक प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दांत उत्तरे लिहा.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) शहरीकरणाचा अर्थ आणि कारणे स्पष्ट करा. [10]

किंवा

विकसित देशातील शहरीकरणाच्या प्रवृत्ती स्पष्ट करा.

प्र.2) नागरी एकत्रिकरण सिद्धांत स्पष्ट करा. [10]

किंवा

नागरी छायावाद सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.3) शहरातील पाणिपूरवठा आणि स्वच्छता व्यवस्थापन स्पष्ट करा. [10]

किंवा

भारतातील नागरी आरोग्य सेवा व्यवस्थापन स्पष्ट करा.

प्र.4) शहरीकरण समोरील आव्हाने स्पष्ट करा. [10]

किंवा

नागरी नियोजन, प्रशासन आणि धोरण स्पष्ट करा.

प्र.5) नागरी दारीद्र्य स्पष्ट करा. [10]

किंवा

एकत्रीकरणाचे अर्थशास्त्र स्पष्ट करा.

✘ ✘ ✘

Total No. of Questions : 8]

SEAT No. :

PA-3564

[Total No. of Pages : 2

[5962]-945

M.A. - I (Economics)

EC-004 : MATHEMATICAL ECONOMICS
(2019 CBCS Pattern) (Semester - II) (22306)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) Use of non-program mable calculator is allowed.
- 2) Show the steps in reaching your answer.
- 3) Figures to right indicate maximum marks for the question.
- 4) Q.1 is compulsory attempt any four from Q.2 to Q.8.

Q1) Solve any 5 of the following.

[5]

a) Solve for x , $27^{x-1} = 9^{2x-3}$

b) Solve for y , $\left(\frac{1}{2}\right)^{6-x} = 2$.

c) State the following using interval notation : non negative real numbers less than equal to 5.

d) If $E = \{2, 4, 6\}$ and $D = \{1, 3\}$ then the set $E \cup D =$ _____

e) $3^{\log_3 8} =$ _____

f) Expand the following expression : $(a^2 + b^2)^2$.

g) Find m , if $3(2m + 2) - (3m + 4) = 10 + 2m$.

h) Factorise the polynomial $a^2 - 16$.

Q2) Calculate AB, if $A = \begin{pmatrix} 5 & 1 & 0 \\ 2 & 1 & -1 \end{pmatrix}$ and $B = \begin{pmatrix} 4 & 3 \\ 1 & 1 \\ 0 & 2 \end{pmatrix}$.

[10]

Q3) Solve the following linear equation system for x_1, x_2 and x_3 using the Cramer's rule

[10]

$$2x_1 + 4x_2 - x_3 = 15$$

$$x_1 - 3x_2 + 2x_3 = -5$$

$$6x_1 + 5x_2 + x_3 = 28$$

P.T.O.

Q4) Find the inverse of the following matrix

[20]

$$A = \begin{bmatrix} 4 & 1 & -5 \\ -2 & 3 & 1 \\ 3 & -1 & 4 \end{bmatrix}$$

Q5) A firm has total cost function $TC(q) = 1 + q^2$, where q is the output produced. For this firm calculate the

- Average cost function $AC(q)$
- Marginal cost function $MC(q)$
- At what quantity (q) will the average cost be minimised.

Q6) For a firm the production function is $Q = K^{2/3} L^{1/3}$, K is the units of capital and L is the units of labour.

- Calculate Q when $(K, L) = (8, 27)$. When $(K, L) = (8, 27)$ compute and state the economic meaning of the following.
- $\frac{\partial Q}{\partial K}$
- $\frac{\partial Q}{\partial L}$
- MRTS

Q7) Given the inverse demand function $P = 42 - 5Q - Q^2$. Assuming the price $P = 6$. Find the consumer surplus.

Q8) Solve any two of the following.

- $f(x) = \frac{\ln x}{x}$ where $x > 0$ \ln is the natural logarithm. Calculate $f'(x)$.
- $g(x) = \frac{x^2 + 1}{(x + 4)}$ ($x \neq -4$) calculate $g'(x)$.
- Calculate the definite integral $\int_0^1 (1 + x)^2 dx$.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2996

[Total No. of Pages : 2

[5962]-946

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC - 2004 : Money Market

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (Elective) (22307)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) Attempt all Questions.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Answer should be precise and to the point.
- 4) Draw neat diagrams wherever necessary.
- 5) Answer the each question in 250 words.

Q1) a) What is Financial Market? State the functions of Financial Market. [10]

OR

b) Explain the characteristics of Indian Money Market.

Q2) a) What is certificate of Deposit? State the features of Certificate of Deposit. [10]

OR

b) What is call money market? Explain the participarts of call money market.

Q3) a) State the meaning of money market mutual fund. Analyse the advantages and disadvantages of Money Market Mutual Fund. [10]

OR

b) What is Treasury Bill Market. Explain the types and features of Treasury Bill.

Q4) a) Explain the role of Securities trading corporation of India in money market. [10]

OR

b) What is Satellite Dealers? Analyze the Satellite Dealers in Indian Money Market.

Q5) a) Discuss the emergence and features of International Interbank Market. [10]

OR

b) Compare the Global Money Market with Indian Money Market.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2996

[5962]-946

M.A. (Part - I)

ECONOMICS

EC - 2004 : Money Market

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (Elective) (22307)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.
 - 4) आवश्यक त्या ठिकाणी योग्य आकृती काढावी.
 - 5) प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा.
 - 6) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्र.1) अ)** वित्तीय बाजार म्हणजे काय? वित्तीय बाजाराची कार्ये सांगा. [10]
किंवा
ब) भारतीय नाणेबाजाराची वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.2) अ)** ठेवी प्रमाणपत्र म्हणजे काय? ठेवी प्रमाणपत्रांची वैशिष्ट्ये सांगा. [10]
किंवा
ब) मागणीदेय नाणेबाजार म्हणजे काय? मागणीदेय नाणेबाजारातील भागीदारांचे विश्लेषण करा.
- प्र.3) अ)** नाणेबाजार परस्पर निधीचा अर्थ सांगा. नाणेबाजार परस्पर निधीचे फायदे व तोटे यांचे विश्लेषण करा. [10]
किंवा
ब) कोषागार विपत्र बाजार म्हणजे काय? कोषागार विपत्राचे प्रकार आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4) अ)** भारतीय प्रतिभूती व्यापार महामंडळाची नाणे बाजारातील भूमिका स्पष्ट करा. [10]
किंवा
ब) अप्रत्यक्ष विक्रेते म्हणजे काय? भारतीय नाणे बाजारातील कार्यरत अप्रत्यक्ष विक्रेत्यांचे विश्लेषण करा.
- प्र.5) अ)** आंतरराष्ट्रीय आंतरबँक बाजाराच्या उदय व वैशिष्ट्यांची चर्चा करा. [10]
किंवा
ब) भारतीय नाणेबाजाराची जागतिक नाणेबाजाराशी तुलना करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2997

[Total No. of Pages : 2

[5962]-947

M.A. (Part-I)

POLITICAL SCIENCE

PO-C4 : Comparative Political Analysis

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22401)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following: **[10]**

- a) Write the meaning and nature of comparative politics.
- b) Analyze the role of the Military in national security.

Q2) Attempt any one of the following: **[10]**

- a) Explain World System theory.
- b) Explain the importance of non-governmental organizations.

Q3) Attempt any one of the following: **[10]**

- a) Explain the characteristics of political development.
- b) Explain the meaning and role of political party.

Q4) Attempt any two of the following: **[10]**

- a) Importance of social movements.
- b) Importance of pressure group.
- c) Characteristics of Violence.
- d) Terrorism.

Q5) Attempt any two of the following: **[10]**

- a) Political modernization.
- b) Interest groups.
- c) System approach.
- d) Political party systems.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2997

[5962]-947

M.A. (Part-I)

POLITICAL SCIENCE

PO-C4 : Comparative Political Analysis

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22401)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) तुलनात्मक राजकारणाचा अर्थ व स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) राष्ट्रीय सुरक्षिततेत लष्कराच्या भूमिकेचे विश्लेषण करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) जागतिक व्यवस्था सिद्धांत स्पष्ट करा.
ब) अशासकीय संघटनांचे महत्त्व विशद करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) राजकीय विकासाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) राजकीय पक्षाचा अर्थ आणि कार्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) सामाजिक चळवळींचे महत्त्व
ब) दबाव गटाचे महत्त्व
क) हिंसाचाराची वैशिष्ट्ये
ड) दहशतवाद
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) राजकीय आधुनिकीकरण
ब) हितसंबंधी गट
क) व्यवस्था दृष्टीकोन
ड) राजकीय पक्षपद्धती

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2998

[Total No. of Pages : 4

[5962]-948

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

PO-C5 : Theory of International Politics

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - II) (22402)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Explain Principles of Hans Morgenthau's Realist theory.
- b) Discuss the theory of Positivism in International Politics.

Q2) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Explain the causes and objectives of terrorism.
- b) Explain the contribution of the non-aligned movement in international politics.

Q3) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) Examine the constructivist theory in international relation.
- b) Critically discuss the feminist perspective of international relation.

Q4) Attempt any two of the following : **[10]**

- a) Neo-realism
- b) Game-theory
- c) Balance of power
- d) Geopolitical theory of Alfred Mahan

P.T.O.

Q5) Attempt any two of the following :

[10]

- a) Positivism
- b) State - Centric approach
- c) Cold war
- d) Human Rights

Total No. of Questions : 5]

PA-2998

[5962]-948

M.A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE

PO-C5 : Theory of International Politics

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - II) (22402)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) हॅन्स मॉर्गेन्थोच्या वास्तववादी सिद्धांताची मूलतत्वे सांगा.
ब) आंतरराष्ट्रीय राजकारणातील 'प्रत्यक्षवाद' सिद्धांताची चर्चा करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) दहशतवादाची कारणे व उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
ब) अलिप्ततावादी चळवळीचे आंतरराष्ट्रीय राजकारणातील योगदान स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) आंतरराष्ट्रीय संबंधातील रचनावाद सिद्धांताचे परीक्षण करा.
ब) आंतरराष्ट्रीय संबंधांच्या स्त्रीवादी दृष्टीकोनावर टिकात्मक चर्चा करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) नववास्तववाद
ब) खेळ सिद्धांत
क) सत्ता - संतुलन
ड) अल्फ्रेड महानचा भू - राजकीय सिद्धांत

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) प्रत्यक्षवाद
- ब) राज्यकेंद्री दृष्टीकोन
- क) शित युद्ध
- ड) मानवी हक्क

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2999

[Total No. of Pages : 2

[5962]-949

M.A. (Part - I) (Politics)

POLITICAL SCIENCE

PO - C6 : Public Policy

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22403)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following. **[10]**

- a) Explain the scope of public policy.
- b) Explain the impact of globalization on public policy.

Q2) Answer any one of the following. **[10]**

- a) Explain the role of bureaucracy in the public policy process.
- b) Explain the limitations of public policy.

Q3) Answer any one of the following. **[10]**

- a) Explain the nature of public policy.
- b) Explain the agricultural policy.

Q4) Answer any two of the following. **[10]**

- a) Implementation of public policy.
- b) Environment
- c) Group Approach
- d) Define Globalisation

Q5) Answer any two of the following. **[10]**

- a) Policy Network
- b) Methods of Public Policy
- c) Incremental Approach
- d) Comments on the barriers to public policy implementation.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-2999

[5962]-949

M.A. (Part - I) (Politics)

POLITICAL SCIENCE

PO - C6 : Public Policy

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22403)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडवणे अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) सार्वजनिक धोरणाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
ब) सार्वजनिक धोरणावर जागतिकीकरणाचा प्रभाव स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) सार्वजनिक धोरण प्रक्रियेतील नौकरशाहीची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) सार्वजनिक धोरणाच्या मर्यादा स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) सार्वजनिक धोरणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) कृषी विषयक धोरण स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) सार्वजनिक धोरणाची अंमलबजावणी
ब) पर्यावरण
क) गट दृष्टिकोण
ड) जागतिकीकरणाची व्याख्या
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) धोरण नेटवर्क/जाळे
ब) सार्वजनिक धोरण पद्धती
क) वाढीव दृष्टिकोण
ड) सार्वजनिक धोरण अंमलबजावणीतील अडथळा/समस्या

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3000

[Total No. of Pages : 2

[5962]-950

M. A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE (Optional)

PO - C5 : Politics and Media

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22404)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following: **[10]**

- a) Explain the effect of Media on voting behaviour.
- b) Explain the role of media in Decision Making Process.

Q2) Attempt any one of the following: **[10]**

- a) What is Media? Explain the nature of Media.
- b) Explain the role of Media in Political Socialization.

Q3) Attempt any one of the following: **[10]**

- a) Explain the role of Media in Making of public opinion.
- b) Explain the techniques of Media Election Campaigns

Q4) Answer any of two of the following: **[10]**

- a) Image of nation and media.
- b) Election Campaign.
- c) Role of Media in Making of Political Attitudes.
- d) Paid news.

Q5) Answer any of the following: **[10]**

- a) Folk Media.
- b) Social Movements.
- c) Media and Political Outcome.
- d) New Media.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3000

[5962]-950

M. A. (Part - I)

POLITICAL SCIENCE (Optional)

PO - C5 : Politics and Media

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22404)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) प्रसार माध्यमांचा मतदान वर्तनावर झालेला परिणाम स्पष्ट करा.
ब) धोरण निर्मिती प्रक्रियेमध्ये माध्यमांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) माध्यमे म्हणजे काय? माध्यमांचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) राजकीय सामाजीकरणामध्ये माध्यमांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) जनमतनिर्मितीमध्ये माध्यमांची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) प्रसार माध्यमांचे निवडणूक प्रचाराचे तंत्र स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) राष्ट्रप्रतिमा आणि माध्यमे
ब) निवडणूक प्रचार
क) राजकीय दृष्टिकोण निर्मितीत माध्यमांची भूमिका
ड) सशुल्क बातम्या

प्र.5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) लोकमाध्यमे
ब) सामाजिक चळवळ
क) माध्यमे आणि राजकीय परिणाम
ड) नवप्रसार माध्यमे

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3001

[Total No. of Pages : 4

[5962]-951

M.A. (Part - I) (Semester - II)

POLITICAL SCIENCE

PO - 06 : Human Rights

(2019 Pattern) (Credit System) (Optional Paper) (22405)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any one question of the following : [10]

- a) Explain challenges to Human Rights at global level.
- b) Discuss the Universalist Conception of Human Rights.

Q2) Attempt any one question of the following : [10]

- a) Analyse the Provisions of Human Rights as mentioned in the Indian Constitution.
- b) Explain Safeguards to Human Rights in the World.

Q3) Attempt any one question of the following : [10]

- a) Discuss the role of Social movements in the Protection of Human Right.
- b) Write an essay 'Human Rights Organisations in the World : success or a failure'.

Q4) Attempt any two question of the following : [10]

- a) Role of National Women's Commission.
- b) Human Rights of Refugees.
- c) United Nations Covenant on civil and Political Rights.
- d) Role of Media in Protection of Human Rights.

P.T.O.

Q5) Attempt any two of the following :

[10]

- a) Difference between individual and Group Rights.
- b) Terrorism a challenge to Human Rights.
- c) Problems of implementation of Human Rights.
- d) National Commission for Human Rights in India.

Total No. of Questions : 5]

PA-3001

[5962]-951

M.A. (Part - I) (Semester - II)

POLITICAL SCIENCE

PO - 06 : Human Rights

(2019 Pattern) (Credit System) (Optional Paper) (22405)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) जागतिक स्तरावरील मानवी हक्कापुढील आव्हाने स्पष्ट करा.
ब) मानवी हक्क विषयक वैश्विक संकल्पनेची चर्चा करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) भारतीय संविधानात नमूद करण्यात आलेल्या मानवी हक्क विषयक तरतूदी विश्लेषण करा.
ब) जागतिक स्तरावरील मानवी हक्क संरक्षणाचे मार्ग स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) 'मानवी हक्क संरक्षणातील सामाजिक चळवळींची भूमिका' यावर चर्चा करा.
ब) जागतिक मानवी हक्क संघटना - यश की अपयश यावर निबंध लिहा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) राष्ट्रीय महिला आयोगाची भूमिका
ब) स्थलांतरितांचे मानवी हक्क
क) संयुक्त राष्ट्र संघटनेच्या संनदेतील नागरी व राजकीय हक्क
ड) मानवी हक्कांच्या संरक्षणार्थ मानवी हक्कांची भूमिका

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) व्यक्तिगत हक्क व गटांचे हक्क मधील फरक
- ब) दहशतवाद : मानवी हक्कांना आव्हान
- क) मानवी हक्क अंमलबजावणीपुढील आव्हाने
- ड) भारतीय राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोग

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3002

[Total No. of Pages : 4

[5962]-952

M.A. (Part - I) (Semester - II)

POLITICAL SCIENCE

PO - 07 : Social and Political Movements in India

(2019 Pattern) (Credit System) (22406) (Optional)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any one question of the following : [10]

- a) Explain the meaning and Nature of Social movement.
- b) Discuss the challenges before farmers movements.

Q2) Attempt any one question of the following : [10]

- a) Explain the role of labour movement in the post-independence period.
- b) Explain the progress of Dalit movement in the pre-independence period.

Q3) Attempt any one question of the following : [10]

- a) Discuss the challenges before women's movements.
- b) Explain the Role of NGOs in new social movements.

Q4) Attempt any two of the following questions : [10]

- a) Chipko movement.
- b) Policy of Women's Reservation.
- c) Anti-caste movement.
- d) Classification of movements.

P.T.O.

Q5) Attempt any two of the following questions :

[10]

- a) Unorganized labour movement
- b) Bhudan movement
- c) Trade Union
- d) Naxalite movement

Total No. of Questions : 5]

PA-3002

[5962]-952

M.A. (Part - I) (Semester - II)

POLITICAL SCIENCE

PO - 07 : Social and Political Movements in India
(2019 Pattern) (Credit System) (22406) (Optional)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) सामाजिक चळवळीचा अर्थ आणि स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) शेतकरी चळवळीपुढील आव्हानांची चर्चा करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) स्वातंत्र्योत्तर कालखंडातील कामगार चळवळीची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) स्वातंत्र्यपूर्व कालखंडातील दलित चळवळीची वाटचाल स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) स्त्री-चळवळी पुढील आव्हानांची चर्चा करा.
ब) नव-सामाजिक चळवळीतील स्वयंसेवी संघटनांची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) चिपको आंदोलन
ब) महिला आरक्षणाचे धोरण
क) जात निर्मूलन चळवळ
ड) चळवळीचे वर्गीकरण

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[10]

अ) असंगठित कामगार चळवळ

ब) भूदान चळवळ

क) ट्रेड युनियन

ड) नक्षलवादी चळवळ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3003

[Total No. of Pages : 4

[5962]-953

M.A. (Part - I) (Semester - II)

POLITICAL SCIENCE

PO - 08 : Political Thought in Modern Maharashtra

(2019 Pattern) (Credit System) (22407)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any one of the following : [10]

- a) Critically analyse Mahatma Phule's analysis of the caste system with special reference to his critique of Brahminism.
- b) Discuss Lokmanya Tilak's views on Cultural Nationalism.

Q2) Attempt any one of the following : [10]

- a) Discuss Dr. Ambedkar's views on 'Indian Nationalism'.
- b) Explain Vinoba Bhave views on Sarvodaya.

Q3) Attempt any one of the following : [10]

- a) Explain V.D. Savarkar's thoughts on Social Reforms.
- b) Explain V.R. Shinde's views on Untouchability.

Q4) Attempt any Two of the following : [10]

- a) Mahatma Phule's views on Equality.
- b) Lokmanya Tilak's views on Swadeshi.
- c) Dr. Ambedkar's Contribution of Constitution India.
- d) Vinoba Bhave's views on 'Satyagrah'

P.T.O.

Q5) Attempt any two of the following :

[10]

- a) V.D. Savarkar's concept of Hindu Nationalism.
- b) Dr. Ambedkar's views on Dalit Movement.
- c) V.R. Shinde's views on Social Reforms.
- d) Lokmanya Tilak's views on National Education.

Total No. of Questions : 5]

PA-3003

[5962]-953

M.A. (Part - I) (Semester - II)

POLITICAL SCIENCE

PO - 08 : Political Thought in Modern Maharashtra

(2019 Pattern) (Credit System) (22407)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) जाती व्यवस्थेच्या संदर्भातील महात्मा फुले यांचे ब्राम्हण्यवादाच्या संबंधी विश्लेषणाचे सटीक परीक्षण करा.
ब) लोकमान्य टिळकांच्या सांस्कृतिक राष्ट्रवाद विषयक विचारावर चर्चा करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) भारतीय राष्ट्रवादा संबंधी डॉ. आंबेडकरांच्या विचारांची चर्चा करा.
ब) विनोबा भावे यांचे सर्वोदय विषयक विचार स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
अ) वि. दा. सावरकर यांचे सामाजिक सुधारणा विषयक विचार स्पष्ट करा.
ब) वि. रा. शिंदे यांचे अस्पृश्यता विषयक विचार स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
अ) महात्मा फुले यांचे समता विषयक विचार.
ब) लोकमान्य टिळकांचे स्वदेशी विषयक विचार.
क) डॉ. आंबेडकरांचे भारतीय राज्यघटनेतील योगदान.
ड) विनोबा भावे यांचे सत्याग्रह विषयक विचार.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) वि. दा. सावरकरांची हिंदु राष्ट्रवाद संकल्पना
- ब) डॉ. आंबेडकरांचे दलित चळवळ विषयक विचार
- क) वि. रा. शिंदेचे सामाजिक सुधारणा विषयक विचार
- ड) लोकमान्य टिळकांचा राष्ट्रीय शिक्षण विषयक विचार

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3004

[Total No. of Pages : 2

[5962]-954

F.Y.M.A.

SOCIOLOGY

**SC - 04 : Introduction to Sociological Theories
(2019 Pattern) (Semester - II) (22501)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Answer any one of the following question in 250 words: **[10]**

- a) Discuss the positivistic assumptions in Parson's Functional analysis.
- b) Evaluate J. Alexander's Neofunctionalism perspective.

Q2) Answer any one of the following question in 250 words: **[10]**

- a) Elaborate Levi-Strauss perspective on structuralism.
- b) Explain Dahrendorf's idea of 'interest groups' in context of Conflict theory.

Q3) Answer any one of the following question in 250 words: **[10]**

- a) Critically evaluate Goffman's Dramaturgy.
- b) Discuss the Marxist feminist perspective.

Q4) Answer any one of the following question in 250 words: **[10]**

- a) Elucidate on recent debates of Feminism.
- b) Examine the Berger's concept of Social Reality.

Q5) Write Short Notes (Any two): **[10]**

- a) Radical Feminism.
- b) The commonsense world.
- c) Middle-range theory.
- d) Structuralism.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3004

[5962]-954

M.A. - I

SOCIOLOGY

SC - 04 : Introduction to Sociological Theories
(2019 Pattern) (Semester - II) (22501)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]
अ) पारसंस यांच्या प्रकार्यवादी विश्लेषणातील प्रत्यक्षवादी गृहीत तत्वांची चर्चा करा.
ब) जे. अलेक्झांडरच्या नव प्रकार्यवाद दृष्टिकोनाचे मूल्यमापन करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]
अ) संरचनावादावर लेव्ही-स्ट्रॉसचा दृष्टिकोन विशद करा.
ब) संघर्ष सिद्धांताच्या संदर्भात डॅरेनडॉर्फची 'हितसंबंधी समूह' कल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]
अ) गॉफमनच्या नाट्यशास्त्राचे चिकित्सक मूल्यमापन करा.
ब) मार्क्सवादी स्त्रीवादी दृष्टिकोनावर चर्चा करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]
अ) स्त्रीवादाचे अलीकडील चर्चाविश्व विशद करा.
ब) बर्जरच्या सामाजिक वास्तवाच्या संकल्पनेचे परीक्षण करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. [10]
अ) जहालमतवादी स्त्रीवाद
ब) सामान्य जाणिवेचे जग
क) मध्य अभिसिमा सिद्धांत
ड) संरचनावाद

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3005

[Total No. of Pages : 4

[5962]-955

F.Y. M.A.

SOCIOLOGY

Methodology of Social Research

(2019 Pattern) (Semester - II) (Compulsory Paper) (22502)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions within 250 words : [10]

- a) Discuss Ethnography as a strategy of qualitative research.
- b) State the meaning and characteristics of structured interview.

Q2) Answer any one of the following questions within 250 words : [10]

- a) State the characteristics of Participatory Action Research.
- b) Examine the critical views of Phenomenology on Positivism.

Q3) Answer any one of the following questions within 250 words : [10]

- a) State the meaning and characteristics of objectivity in research. Why positivists insist objectivity in sociological research?
- b) Explain the impact of post-modernism and post-structuralism on methodology?

Q4) Answer any one of the following questions within 250 words : [10]

- a) Discuss Content Analysis as a strategy of quantitative research.
- b) Explain the importance of Ontology in social Research.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each :[10]

- a) Epistemology
- b) The Role of Feminist Researchers in Social Research
- c) Characteristics of Survey Method
- d) A critique of the oral history method of objectivity

Total No. of Questions : 5]

PA-3005

[5962]-955

F.Y. M.A.

SOCIOLOGY

Methodology of Social Research

(2019 Pattern) (Semester - II) (Compulsory Paper) (22502)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) गुणात्मक अभ्यासपद्धतीचे एक तंत्र म्हणून लोकालेख पद्धतीची चर्चा करा.
- ब) संरचित मुलाखतीचा अर्थ आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) सहभागी कृती संशोधनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) प्रघटनाशास्त्राच्या प्रत्यक्षवादावरील टीकात्मक विचारांचे परीक्षण करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) संशोधनातील वस्तुनिष्ठतेचा अर्थ आणि वैशिष्ट्ये सांगा. सामाजिक संशोधनात प्रत्यक्षवादी वस्तुनिष्ठतेचा आग्रह का धरतात ते सांगा?
- ब) उत्तर-आधुनिकता आणि उत्तर-संरचनावादाचा पद्धतीशास्त्रावरील प्रभाव स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) संख्यात्मक अभ्यासपद्धतीचे एक तंत्र म्हणून आशय विश्लेषण पद्धतीची चर्चा करा.
- ब) सत्ताशास्त्राचे सामाजिक संशोधनातील महत्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) ज्ञानमीमांसाशास्त्र
- ब) स्त्रीवादी संशोधकांची सामाजिक संशोधनातील भूमिका
- क) सर्वेक्षण पद्धतीचे वैशिष्ट्ये
- ड) मौखिक इतिहास पद्धतीवर वस्तुनिष्ठतेच्या बाबतीतील टीका

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3006

[5962]-956

[Total No. of Pages : 2

M.A. - I

SOCIOLOGY (Optional Paper)

SO - 04 : Sociology of Education

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22503)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following question within 250 words: **[10]**

- a) Explain the nature and significance of Sociology of Education.
- b) Explain Gramsci's contribution to Sociology of Education.

Q2) Answer any one of the following question within 250 words: **[10]**

- a) Evaluate John Holt's contribution to philosophy of education.
- b) Explain Foucault's contribution to Sociology of Education.

Q3) Answer any one of the following question within 250 words: **[10]**

- a) Discuss Dr. Ambedkar's views on education.
- b) Analyze the impact of privatization on education in India.

Q4) Answer any one of the following question within 250 words: **[10]**

- a) Write in detail the development of education in India from pre-colonial to post 1991 period.
- b) Explain Durkheim's contribution to Sociology of Education.

Q5) Write short notes on any two of the following with in 100 words each: **[10]**

- a) Concept of deschooling.
- b) Banking concept of education.
- c) Gandhi's views on education.
- d) Tagore's views on education.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3006

[5962]-956

M.A. - I

SOCIOLOGY (Optional Paper)

SO - 04 : Sociology of Education

(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System) (22503)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडवणे अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
अ) शिक्षणाच्या समाजशास्त्राचे स्वरूप आणि महत्व स्पष्ट करा.
ब) ग्रामसी यांनी शिक्षणाच्या समाजशास्त्राला दिलेले योगदान स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
अ) जॉन होल्ट यांच्या शिक्षणाच्या तत्वज्ञानातील योगदानाचे मूल्यमापन करा.
ब) फुको यांनी शिक्षणाच्या समाजशास्त्राला दिलेले योगदान स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
अ) डॉ. आंबेडकर यांच्या शिक्षणविषयक विचारांवर चर्चा करा.
ब) भारतातील शिक्षणावर खाजगीकरणाच्या परिणामांचे विश्लेषण करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]
अ) वसाहतपूर्वकाळ ते 1991 नंतरच्या काळापर्यंतच्या भारतातील शिक्षणाच्या विकासावर सविस्तर लिहा.
ब) दुर्खीम यांनी शिक्षणाच्या समाजशास्त्राला दिलेले योगदान स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नाचे प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. [10]
अ) निर्विद्यालयीकरणाची संकल्पना
ब) शिक्षणाची बँकिंग संकल्पना
क) शिक्षणा संबंधीचे गांधीजींचे विचार
ड) शिक्षणा संबंधीचे टागोरांचे विचार

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3007

[Total No. of Pages : 4

[5962]-957

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

22504 : Sociology of Media

(2019 Pattern) (Semester - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions within 250 words : [10]

- a) Elaborate the nature and Significance of Sociology of media.
- b) Critically evaluate the Frankfurt school perspective on media.

Q2) Answer any one of the following questions within 250 words : [10]

- a) Explain the importance of Audience research to study media.
- b) Discuss the relation between globalization and Changing nature of Mass media and Communication.

Q3) Answer any one of the following questions within 250 words : [10]

- a) Elaborate the Concept of social media and its impact on Society.
- b) Explain the Post–Modernist Perspective on media.

Q4) Answer any one of the following questions within 250 words : [10]

- a) State the Importance of discourse analysis to study media.
- b) Critically evaluate the Portrayal of Women in Indian media.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each : [10]

- a) The trump victory and media
- b) Alternate media - Concept
- c) Neo Marxist perspective
- d) Cyber crime

Total No. of Questions : 5]

PA-3007

[5962]-957

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

22504 : Sociology of Media

(2019 Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

अ) माध्यमांच्या समाजशास्त्राचे स्वरूप आणि महत्व विशद करा.

ब) माध्यमांवरील फ्रॅक्फर्ट विचारप्रवाहाच्या दृष्टीकोणाचे चिकित्सक परीक्षण करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

अ) माध्यमांच्या अभ्यासाकरिता प्रेक्षक संशोधन पद्धतीचे महत्व स्पष्ट करा.

ब) जागतिकीकरण आणि जन माध्यमे व संप्रेषणाचे बदलते स्वरूप यामधील संबंधावर चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

अ) समाज माध्यम संकल्पना व त्याचा समाजावरील परिणाम विशद करा.

ब) माध्यमांवरील उत्तर आधुनिकतावादी दृष्टीकोण स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [10]

अ) माध्यमांच्या अभ्यासात 'चर्चाविश्व विश्लेषण' पद्धतीचे महत्व विशद करा.

ब) भारतीय माध्यमामधील स्त्रियांच्या सादरीकरणाचे चिकित्सक परीक्षण करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा.

[10]

- अ) ट्रम्पचा विजय आणि माध्यम
- ब) पर्यायी माध्यम संकल्पना
- क) नव-मार्क्सवादी दृष्टीकोण
- ड) सायबर गुन्हा

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3008

[Total No. of Pages : 2

[5962]-958

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

**SO - 06 : Globalization and Labour in India
(2019 Pattern) (Semester - II) (22505)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following: (250 words) **[10]**

- a) Discuss demographic change in primary and secondary sector in India.
- b) Critically analyse the crisis in unorganized sector and the role of the state.

Q2) Answer any one of the following : (250 words) **[10]**

- a) What is mean by informalization? Discuss the concept of informalization of labour in tertiary sector of India.
- b) What is Human Trafficking? Discuss main challenges in criminal justice of human trafficking.

Q3) Answer any one of the following: (250 words) **[10]**

- a) Explain the changing patterns of work and labour in post-colonial period in India.
- b) Critically analyse the global economic changes and emergence of new service industry.

Q4) Answer any one of the following: (250 words) **[10]**

- a) What is mean by embodiment? Discuss the concept of embodiment in context of changing situation of labour in India.
- b) Critically analyses the labour movement in post-colonial India.

Q5) Write any two short notes: (100 words) **[10]**

- a) Footloose labour
- b) Informalization
- c) New Economic policy and crisis in India.
- d) Major elements of Human Trafficking.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3008

[5962]-958

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SO - 06 : Globalization and Labour in India

(2019 Pattern) (Semester - II) (22505)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील दिलेले अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (250 शब्द) [10]

- अ) भारतातील प्राथमिक आणि द्वितीय क्षेत्रातील लोकसंख्यात्मक बदलांची चर्चा करा.
ब) असंघटित क्षेत्रातील अरिष्ट आणि राज्यसंस्थेच्या भूमिकेचे चिकित्सक विश्लेषण करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (250 शब्द) [10]

- अ) असंघटिकरण म्हणजे काय? भारतातील तृतीय क्षेत्राच्या संदर्भात श्रमाच्या असंघटिकरण संकल्पनेची चर्चा करा.
ब) मानवी तस्करी म्हणजे काय? मानवी तस्करीच्या गुन्ह्यांपासूनच्या न्यायासामोरील आव्हानांची चर्चा करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (250 शब्द) [10]

- अ) भारतातील वसाहतोत्तर काळातील श्रम आणि श्रमिकांचे बदलते स्वरूप विशद करा.
ब) जागतिक अर्थव्यवस्थेतील बदल आणि सेवा क्षेत्राच्या झालेल्या उदयाचे चिकित्सक विश्लेषण करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (250 शब्द) [10]

- अ) एम्बॉडीमेंट म्हणजे काय? भारतातील कामगारांच्या बदलत्या परिस्थितीच्या संदर्भात एम्बॉडीमेंट संकल्पनेची चर्चा करा.
ब) वसाहतवादोत्तर काळातील भारतातील श्रमिकांच्या चळवळीचे चिकित्सक विश्लेषण करा.

प्र.5) कोणत्याही दोन प्रश्नांवर टीपा लिहा. (100 शब्द) [10]

- अ) फुटलूज श्रमिक
ब) असंघटिकरण
क) नवे आर्थिक धोरण आणि भारतातील अरिष्ट
ड) मानवी तस्करीचे प्रमुख घटक

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2862

[Total No. of Pages : 4

[5962]-959

M.A. (Semester - II)

PSYCHOLOGY

EP - 201 : Cognitive Psychology : Advances & Application
(2019 Pattern) (CBCS) (22601)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following in about 300 words : [10]

- a) Write in detail on Neuropsychology.
- b) Write in detail on consciousness.

Q2) Answer any one of the following in about 300 words : [10]

- a) Write in detail on IQ, EQ & cognitive thinking.
- b) Write in detail on reading & writing skills.

Q3) Answer any one of the following in about 300 words : [10]

- a) Write in detail on Brain & behavior problems.
- b) Write in detail on application of cognitive psychology to Education.

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following in about 300 words : [10]

- a) Write in detail on application of cognitive psychology to computer science.
- b) Write in detail on applications of cognitive psychology to forensic science.

Q5) Answer any two of the following in 150 words each : [10]

- a) Neuro - psychology.
- b) Intelligence Quotient.
- c) Learning style.
- d) Signal Detection Theory.

Total No. of Questions : 5]

PA-2862

[5962]-959

M.A. (Semester - II)

PSYCHOLOGY

EP - 201 : Cognitive Psychology : Advances & Application

(2019 Pattern) (CBCS) (22601)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) चेता मानसशास्त्र विषयी सविस्तर लिहा.
ब) बोधस्थिती विषयी सविस्तर लिहा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) बुद्धिगुणांक, भावनिक गुणांक आणि बोधनिक विचार यावर सविस्तर लिहा.
ब) वाचन आणि लेखन कौशल्य यावर सविस्तर लिहा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
अ) मेंदू आणि वर्तन समस्या यावर सविस्तर लिहा.
ब) बोधनिक मानसशास्त्राचे शिक्षण क्षेत्राला उपयोजन यावर सविस्तर लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) बोधनिक मानसशास्त्राचे संगणक शास्त्र विषयाला योगदान यावर सविस्तर लिहा.
ब) बोधनिक मानसशास्त्राचे न्यायसहाय्यक विज्ञानाला योगदान यावर सविस्तर लिहा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांची उत्तर प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) चेता मानसशास्त्र.
ब) बुद्धिगुणांक
क) अध्ययन शैली.
ड) संकेत शोध उपपत्ती.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2863

[Total No. of Pages : 4

[5962]-960

M.A. (Part - I)

PSYCHOLOGY

Psychometrics Applications

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - II) (22602)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following in about 500 words : **[10]**

- a) What is Intelligence? State the procedures & Psychometric properties of Wechler Intelligence Scale for Children (WISC).
- b) What is creativity? Discuss in detail about Passi Test of Creativity.

Q2) Answer any one of the following in about 500 words : **[10]**

- a) Define Adjustment. Explain college adjustment & study skill inventory in detail.
- b) Explain the application of self-concept inventory in the field of guidance and counselling.

Q3) Answer any one of the following in about 500 words : **[10]**

- a) Describe in detail the 16 personality factors as the contribution of R.B. Cattell in the field of personality.
- b) Explain the clinical uses of MMPI.

Q4) Answer any one of the following in about 500 words : **[10]**

- a) Define motivation. Explain the intrinsic job motivation scale with its application in Industrial set-up.
- b) Discuss in brief about HRD Function Questionnaire and EQ Test.

P.T.O.

Q5) Answer short notes on any two of the following in 250 words each : **[10]**

- a) D.A.T.
- b) Family Environment scale
- c) State - Trait Anxiety Inventory
- d) Occupational Stress Index.

Total No. of Questions : 5]

PA-2863

[5962]-960

M.A. (Part - I)

मानसशास्त्र

मनोमितीय-उपयोजन

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - II) (22602)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे बंधनकारक आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) बुद्धिमत्ता म्हणजे काय? बालकासाठी असलेल्या वेश्लर बुद्धिमत्ता चाचणीतील पद्धती आणि मनोमिती वैशिष्ट्ये सांगा.
ब) सर्जनशीलता म्हणजे काय? सर्जनशीलतेच्या पासीच्या चाचणीविषयी सविस्तर चर्चा करा.
- प्रश्न 2)** पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) समायोजनाची व्याख्या द्या. महाविद्यालयीन समायोजन आणि अभ्यास कौशल्ये शोधिका यांविषयी सविस्तर लिहा.
ब) स्व-संकल्पना शोधिकेचे मार्गदर्शन आणि समुपदेशन या क्षेत्रातील उपयोजन स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) व्यक्तिमत्त्वाच्या क्षेत्रामध्ये आर.बी. कॅटेल यांच्या सोळा - व्यक्तिमत्व घटकांच्या योगदानाचे सविस्तर वर्णन करा.
ब) एम.एम.पी. आय चे चिकित्सात्मक उपयोग सविस्तर लिहा.
- प्रश्न 4)** पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [10]
अ) प्रेरणेची व्याख्या द्या. आंतरिक कार्य प्रेरणा सारणीचे औद्योगिक क्षेत्रातील उपयोजन स्पष्ट करा.
ब) एच.आर.डी. कार्य प्रश्नावली आणि ई.क्यू. चाचणी यांविषयी थोडक्यात चर्चा करा.

प्रश्न 5) पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांवर प्रत्येकी 250 शब्दांत टिपा लिहा.

[10]

- अ) डी. ए. टी (D.A.T.)
- ब) कौटुंबिक परिवेष चाचणी
- क) स्थिती - गुण चिंता शोधिका
- ड) कार्य ताण सूची

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-3565

[Total No. of Pages : 2

[5962]-961

M.A. (Part - I)

PSYCHOLOGY

EP-203 : RESEARCH METHODOLOGY - II

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - II) (22603)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following question in 200 words (any one). **[10]**

- a) What is qualitative research? Explain brief history of qualitative research.
- b) Discuss basic assumptions and principles of qualitative research.

Q2) Answer the following question in 200 words (any one). **[10]**

- a) What is qualitative data? Explain steps for analyzing data in qualitative research.
- b) Explain the steps of preparing research report in qualitative research.

Q3) Answer the following question in 200 words (any one). **[10]**

- a) What is coding? Explain the different types of coding.
- b) Describe the process of identifying and developing narrative structure.

Q4) Answer the following question in 200 words (any one). **[10]**

- a) What is factor analysis? Describe types and basic terms of factor analysis.
- b) What is multivariate analysis? Explain in detail multivariate techniques.

Q5) Answer the following question in 100 words (any two). **[10]**

- a) Narrative inquiry.
- b) Interview.
- c) Theoretical sampling.
- d) SPSS

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PA-3565

[5962]-961

M.A. (Part - I)

PSYCHOLOGY

EP-203 : RESEARCH METHODOLOGY - II

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - II) (22603)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्र.1)** खालील प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) [10]
अ) गुणात्मक संशोधन म्हणजे काय? गुणात्मक संशोधनाचा संक्षिप्त इतिहास स्पष्ट करा.
ब) गुणात्मक संशोधनाची मूलभूत गृहीतके व तत्वे यावर चर्चा करा.
- प्र.2)** खालील प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) [10]
अ) गुणात्मक संशोधन प्रदत्त म्हणजे काय? गुणात्मक संशोधनातील प्रदत्त विश्लेषणाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
ब) गुणात्मक संशोधन अहवाल तयार करण्याच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालील प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) [10]
अ) सांकेतिकरण म्हणजे काय? सांकेतिकरणाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
ब) वर्णनात्मक कथनात्मक रचना ओळखणे व विकसित करण्याची प्रक्रिया वर्णन करा.
- प्र.4)** खालील प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) [10]
अ) घटक विश्लेषण म्हणजे काय? घटक विश्लेषणाचे प्रकार व मूल संकल्पनांचे वर्णन करा.
ब) बहुचल विश्लेषण म्हणजे काय? बहुचल तंत्रे सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालील प्रश्नाचे 100 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही दोन) [10]
अ) वर्णनात्मक चौकशी
ब) मुलाखत
क) सैद्धांतिक नमुणाचयन
ड) एस. पी. एस. एस.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PA-3566

[5962]-966

M.A. (Part - I)

PERSIAN

Classical Poetry Texts

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - II) (Paper - I) (20801)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt All questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Discuss Qaseeda as a Poetic form of literature. **[10]**

OR

Distinguish the Bhariya Qaseeda from the Khitabiya Qaseeda.

Q2) Discuss the poetic art of Furkhi. **[10]**

OR

Write a critique on Qaani as a Qaseeda Writer.

Q3) Define 'Ghazal' and discuss its structure. **[10]**

OR

Write a note on Ghazal Painting out its salient features.

Q4) Write short notes on any Two of the following: **[10]**

- a) Hafiz - As a Ghazal Writer.
- b) Poetic art of Ghalib.
- c) Style of Ameer Khusror.

P.T.O.

- ۱- ہمہ شب در یس امید کہ نسیم صبح گاہی
بہ پیام آشنائی بنوازد آشنا را
- ۲- رفیق جو شفیق خو عقیق لب شفیق رو
رفیق دلک رفیق مو چہ موز مشک تارعا
- ۳- دو کوزہ شہد بر لبش دو چہرہ ماہ نخشش
نہفتہ زلف چوں شش بتارعا تارعا
- ۴- ز عشق ناما ما جمال یار مستغنی ست
باب و رنگ و خال و خط چہ حاجت روئے زیبا را
- ۵- غزل گفتی و در سفتی بیاد خوش بخواب حافظ
کہ بر نظم تو افشاند فلک عقد شریا را
- ۶- حال ما از غیر پرسی و منتی بریم
آہی بارے کہ آہی نیستی از حال ما
- ۷- طاقت نتوانت بہنگامہ طرف شد
دادیم بدست نمت از نالہ عنان را

x x x